

ACADEMIA ROMÂNĂ
FILIALA IAȘI
CENTRUL PENTRU STUDIAREA PROBLEMELOR BUCOVINEI
RĂDĂUȚI

TEODOR BALAN

ISTORIA TEATRULUI ROMÂNESC ÎN BUCOVINA

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

*ISTORIA TEATRULUI ROMÂNESC
ÎN BUCOVINA*

*THE HISTORY OF THE ROMANIAN THEATRE
IN THE PROVINCE OF BUCOVINA
HISTOIRE DU THÉÂTRE ROUMAIN
DANS LA PROVINCE DE BUCOVINE*

ACADEMIA ROMÂNĂ
FILIALA IAȘI
CENTRUL DE STUDII „BUCOVINA” RĂDĂUȚI
Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii și monografii”

TEODOR BALAN

*ISTORIA TEATRULUI ROMÂNESC
ÎN BUCOVINA*

Ediție după manuscrise
de
D. VATAMANIUC
membru de onoare al Academiei Române

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
București, 2005

Adresa: EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5,
050 711, București, România.
Tel.: (4021)318 81 46, (4021)318 81 06,
Fax (4021)318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: www.ear.ro

Referent: Rodica Iațencu

**CARTEA A APĂRUT CU SPRIJINUL
MINISTERULUI CULTURII ȘI CULTELOR**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BALAN TEODOR**

**Teatrul românesc în Bucovina istorică / Teodor
Balan ; ed. după manuscrise: D. Vatamaniuc... - București :
Editura Academiei Române, 2005
ISBN: 973-27-1277-5**

I. Vatamaniuc, Dimitrie (ed. șt.)

792(498.6)"1855/1913"

Redactor: ADRIANA GRECU
Tehnoredactor: LUIZA STAN
Coperta: MARIA CĂLIN

Bun de tipar: 25.11.2005 Format: 16/61 x 86
Coli de tipar: 17,25 Tiraj: 200 ex.
C.Z. pentru biblioteci mari: 792(498.6)«1855 – 1913»
C.Z. pentru biblioteci mici: 792

TEODOR BALAN ȘI MANUSCRISELE SALE

Teodor Balan (1885–1972) este unul dintre istoricii bucovineni cei mai reprezentativi, în perioada interbelică, alături de Ion Nistor. Desfășoară o activitate științifică bogată, orientată, cu precădere, în prezentarea situației din Țara de Sus a Moldovei, numită Bucovina după anexarea ei la Imperiul Habsburgic, în 1775, și până la revenirea provinciei la România, în 1918. Își inaugurează activitatea ca istoric al Bucovinei cu o lucrare științifică în care prezintă situația din Bucovina în ajunul destrămării Imperiului Austro-Ungar, în 1918¹. Stau în atenția sa și mișcările de protest împotriva stăpânirii habsburgice² și acțiunile întreprinse de locuitorii din Câmpulungul Moldovenesc pentru apărarea drepturilor lor uzurpate de stăpânirea austriacă³. Stau în atenția sa și înființarea de instituții care să servească interesele stăpânirii austriece⁴ și dispariția satelor românești din Bucovina istorică⁵.

Bucovina este, în cercetările lui Teodor Balan, provincia în care își găsesc refugiul revoluționarii din alte provincii românești⁶. Acesta abordează în studiile sale subiecte controversate din istoria Bucovinei⁷. Se ocupă cu competență de activitatea tinerimii studioase din Bucovina în organizarea Serbării de la Putna din 1871, cea dintâi

¹ *Suprimarea mișcărilor naționale din Bucovina pe timpul războiului mondial 1914-1918*, Cernăuți, Societatea Tipografică Bucovineană, 1923. Și *Bucovina în războiul mondial*, Cernăuți, 1929.

² *Răscoala țaranilor din ocolul Câmpulungului-Moldovenesc din anul 1805*, Cernăuți, Societatea Tipografică Bucovineană, 1923.

³ *Din istoricul Câmpulungului-Moldovenesc*, București, Editura Științifică, 1960.

⁴ *Forum Nobilium din Bucovina*, Cernăuți, 1927.

⁵ *Satele dispărute din Bucovina*, Cernăuți, 1937.

⁶ *Refugiații moldoveni în Bucovina. 1821 și 1848*, Cernăuți, 1929.

⁷ *Țara Șepenicului*, Cernăuți, 1926; *Cetatea Hmiliev*, Cernăuți, 1927; *Berladnicii*, Cernăuți, 1928.

manifestație a solidarității naționale a tinerimii române⁸ și de procesul „Arboroasei”, intentat studenților de la Facultatea de Teologie din Cernăuți, între care îl întâlnim și pe Ciprian Porumbescu⁹, lucrări cu o bogată informare documentară, astăzi de referință.

Dintre familiile din Bucovina, cu rol important în istoria provinciei, stau în atenția sa cea a lui Dimitrie Onciul¹⁰ și, cum era de așteptat, cea a Hurmuzăcheștilor¹¹.

Teodor Balan se impune ca istoric al Bucovinei, mai presus de toate, prin colecția sa *Documente bucovinene*, în șase volume, tipărite între 1933 și 1942¹².

Istoricul a lăsat un mare număr de lucrări științifice în manuscris, care le egalează, ca extindere, pe cele tipărite în volum între 1923 și 1960. Este suficient să menționăm că *Documentele bisericesti* acoperă, în cele 10 volume, 2 854 de pagini de manuscris și cuprind, pe lângă expunerea istorică, și 834 de documente, în mare parte în limba germană.

Teodor Balan întocmește și o listă a lucrărilor sale, pe care le avea în manuscris, în 1967. Lista pe care o reproducem și în transcrierea noastră, cuprinde 22 de lucrări științifice și un roman, *Fănuță*, inspirat din viața societății bucovinene.

„Lista lucrărilor mele rămase în manuscris

1. *Bucovina în anul 1848*. Cu scrisori și documente din acest an.
2. *Die Denkschriften der Bukowina aus dem Jahre 1848–49*; memoriile au fost copiate după originalele aflătoare la Arhivele din Viena.
3. *Istoria teatrului românesc în Bucovina (1855–1913)*. Scrisă după afișele din timpul acela și după cererile înaintate și corespondența oficială a reprezentațiilor.

⁸ *Serbarea de la Putna*, Cernăuți, 1932.

⁹ *Procesul „Arboroasei”. 1875–1878*, Cernăuți, 1937.

¹⁰ *Familia Onciul*, Cernăuți, 1927; *Dimitrie Onciul*, Cernăuți, 1938.

¹¹ *Moșia Cernauca și familia Hurmuzachi*, Cernăuți, 1925; *Frații Gheorghe și Alexandru Hurmuzachi și ziarul „Bucovina”*, Cernăuți, Societatea Tipografică Bucovineană, 1924; *Eudoxiu Hurmuzachi și colecția sa de documente*, Cernăuți, 1944.

¹² *Documente bucovinene*, I, Cernăuți, 1933; II, Cernăuți, 1934; III, Cernăuți, 1937; IV, Cernăuți, 1938; V, Cernăuți, 1939; VI, București, 1942.

4. *Conflictul pentru regiunea Dornelor între Moldova și Transilvania din sec. al XVII-lea.*
5. *Din corespondența familiei Hurmuzachi, 1831–1899*, vol. I–IV, aproape 500 de scrisori.
6. *Documentele familiei Hurmuzachi, 1636–1856*, după documente.
7. *Conflictul pentru tricolor în Bucovina, un capitol din istoria politică a Bucovinei, 1898–1904*. După material arhivistic.
8. *Documente câmpulungene, 1685–1858*, un volum conținând 229 de pagini.
9. *Documente bucovinene*, vol. VII (1464–1740), vol. VIII (1741–1848).
10. *Numele Moldova.*
11. *Caravlahia, Bogdania și Carabogdania.*
12. *Valachia Maior et Minor.*
13. *Garda națională din Bucovina din anul 1848.*
14. *Das Moldauische Steuerwesen bis zum XIX. Jahrhundert.*
15. *Sistemul fiscal din Moldova până în secolul al XIX-lea.*
16. *Călărașii din Coțmani.*
17. *Vornicelul și vătămanul*, un capitol din vechea organizare a satelor moldovenești.
18. *Documentele mănăstirilor din Bucovina 1401–1850*, un volum cu studiu și 12 volume documente.
19. *Conflictul pentru hotarul satului Vălcești al măn[ăstirii] Galata.*
20. *Polemica între ziarele „Bucovina” și „Siebenbürger Bote” din anul 1849.*
21. *Memoriile țăranilor din Câmpulungul Moldovenesc*, vol. I–IV, peste o sută de memorii.
22. *Geschichte des Deutsche Theaters in der Bukowina, 1825–1877.*

Roman

1. *Fănuță*, roman din viața bucovineană¹³.

¹³ Lista întocmită de Teodor Balan privind lucrările sale în manuscris ne-a fost pusă la dispoziție de Pavel Țugui, în copie xerox după original, împreună și cu o scrisoare pe care i-o adresează istoricul bucovinean; *Teodor Balan. Profil bibliografic*, în *Bucovina. Istorie și cultură*, București, Editura Albatros, 2002, p. 319–363.

Teodor Balan trimite lista lucrărilor sale, însoțită și de o scrisoare, forurilor politice de atunci, în septembrie 1967, în speranța că va primi sprijin să tipărească măcar o parte dintre ele. Demersurile sale nu sunt încununuate de succes și nu este locul să-i amintim pe cei care nu dau curs demersului său, în dauna culturii noastre naționale.

Silvia Balan, colegă la Universitatea din Viena cu Cornelia Brediceanu, cu care se va căsători Lucian Blaga, transferă documentele aflate în păstrarea sa după încetarea din viață a lui Teodor Balan, în 1972, Arhivelor Naționale din București. Aici se constituie *Fondul Balan*, în 56 de dosare, câteva în mai multe volume. Se păstrează documente trecute de Teodor Balan în lista sa din 1967, însă și altele, care nu figurează acolo. Aici găsim și volumele VII, VIII și IX din *Documente bucovinene*. Se alătură și diferite acte, precum și corespondența lui Teodor Balan privitoare la demersurile sale pentru tipărirea documentelor din manuscris. Lucrările se păstrează în manuscrisul original, precum și în dactilograme, pregătite pentru tipar.

Teodor Balan ocupă cu *Documente bucovinene*, în mai multe volume, un loc asemănător cu cel al lui Eudoxiu Hurmuzachi, cu colecția sa de documente și cu cel al lui I. E. Torouțiu, cu ediția sa de documente literare.

Centrul de Studii „Bucovina” consideră că intră în obligațiile sale științifice să scoată la lumină din documentele lui Teodor Balan rămase în manuscrise și ca o îndatorire morală, reparatorie pentru nedreptatea săvârșită într-un timp nu prea îndepărtat față de istoricul bucovinean.

D. Vatamaniuc

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Teatrul românesc în Bucovina istorică acoperă perioada 1855–1913. Se păstrează la Arhivele Naționale din București în *Fondul Teodor Balan*, Dosar 19. Cuprinde două texte: o expunere istorică și o serie de documente, numerotate de la 1 la 81, la care se fac trimiteri în expunerea istorică. Textul se păstrează în două versiuni, una în manuscris și alta dactilografiată, pregătită pentru tipar, pe care o reproducem și noi. În expunerea istorică se prezintă afișele de la spectacolele teatrale, azi documente de referință. Documentele din partea a doua reprezintă cereri adresate autorităților austriece pentru obținerea aprobărilor de a reprezenta piese în românește la Cernăuți și în orașele din provincie. Aceste documente se dau în germană și în traducerea autorului.

Problemele cele mai importante le ridică aparatul critic, inconsecvent și incomplet. A fost refăcut în întregime, cu toate datele bibliografice. Multe dintre notele bibliografice trimit la publicații străine, care nu se păstrează în bibliotecile noastre. Dintre publicațiile germane la care se fac trimiteri, se păstrează numai la Centrul de Studii „Bucovina” ziarul „Bukowina”, scos de Ernst Rudolf Neubauer la Cernăuți, între 1862 și 1864. Îl aduce la Rădăuți la numirea sa ca director al Liceului german, în 1872. Pentru alte publicații străine s-au făcut investigații în arhivele din Cernăuți. Au rămas și câteva trimiteri incomplete, pentru publicații românești care nu se păstrează în bibliotecile noastre.

Teodor Balan a elaborat și o lucrare privind istoria teatrului german în Bucovina, *Zur Geschichte des deutsche Theaters in der Bukowina, 1825–1877*, rămasă, de asemenea, în manuscris.

Ediția de față este prevăzută cu o bibliografie care nu se află în textul original. Bibliografiile actorilor din acest volum și piesele în care au jucat vor fi publicate într-un număr viitor al revistei „Analele Bucovinei”.

A fost adoptată în transcriere ortografia Academiei Române.

Bucovina istorică nu a avut un teatru național și pentru români. Viața teatrală este susținută în această provincie de trupele cu actori de renume din România, care dau spectacole la Cernăuți și în orașele din provincie. Românii din Bucovina fac acestor trupe teatrale o primire sărbătorească – ca nicăieri în altă parte – și spectacolele iau înfățișarea unor manifestații naționale. Este și acesta, între altele, mesajul cărții de față.

D. Vatamaniuc

Partea I

*ISTORIA TEATRULUI ROMÂNESC
ÎN BUCOVINA*

1. Primele începuturi 1855–1861

Acrobatul Nicolai Doroșan (1855); artistul Mihail Dimancea (1861)

Pe la mijlocul secolului trecut, publicul român din Bucovina nu era nici atât de numeros și nici atât de instruit ca să poată întemeia o trupă de teatru. Pe lângă câțiva fii de boieri culți se găsea un număr mic de intelectuali români crescuți în școala nemțească, din mijlocul cărora nu se puteau ridica elemente care să se dedice carierei dramatice. Astfel, românii bucovineni avizați la sprijin venit din afară, la trupele de teatru din învecinata Moldovă, unde se trezise acum interesul pentru artă, pentru teatru. Aceste trupe n-au întârziat să vină. Au sosit în Bucovina pe rând acrobați, cântăreți izolați și, în cele din urmă, trupe de teatru bine închegate.

Cel dintâi sol al Moldovei sosit în Bucovina a fost un oarecare Nicolai Doroșan, acrobat de profesie. Personalul lui se constituia din el, soția lui și din cei doi copii ai lui. În primăvara anului 1855, el s-a adresat Guvernământului Bucovinei, cerând să i se dea voie să susțină în capitala Bucovinei reprezentații de acrobație și pantomimă. El a promis să arate „balanțuri ușoare”, „sărituri”, „salte mortale”, „grupe de piramide, peste tot dispunând de o putere erculică” se va strădui să arate că este specializat în „științele gimnastice”. El asigură publicul că petrecerea „va fi una din cele mai plăcute”¹.

Doroșan va fi dat desigur câteva reprezentații prin lunile martie și aprilie, însă neexistând pe atunci în Bucovina ziare, nu se pot da amănunte asupra jocului lui.

După șase ani a sosit la Suceava artistul Mihail Dimancea. El s-a adresat, în septembrie 1861, Prefecturii din Suceava cerând o

¹ Anexa nr. 1.

autorizație pentru a da în acest oraș cu trupa sa o serie de reprezentații de teatru în limba „moldovenească” îmbinate cu declamațiuni. La rândul ei, Prefectura a avizat, pe cale telegrafică, Guvernământul din Cernăuți opinând pentru respingerea cererii, deoarece piesele teatrale n-au fost prezentate spre revizuire. Guvernământul și-a însușit propunerea Prefecturii, respingând cererea.

Respingerea cererii era o nedreptate și însemna o lovitură dată publicului sucevean, fiindcă Mihail Dimancea a fost artist de seamă, care, mai târziu, și-a câștigat o reputație destul de frumoasă. La 1862 el a jucat în trupa Mariei Vasileasca, iar pentru stagiunea 1863–1864 a fost angajat la Teatrul Național din Iași. Tot aici îl găsim și în stagiunea 1866–1867².

2. *Prima stagiune a trupei d-nei Fani Tardini.*

30 febr./13 martie – 17/29 mai 1864

Despre originea și viața artistei Fani Tardini s-a scris foarte puțin. Numele ei este italianesc, dar artistul Petre I. Sturdza îi neagă originea italiană³. Totuși, dintr-o anumită parte se susține că era italiancă, născută în anul 1823, la Triest. Tatăl ei trecuse la Galați, unde și-a deschis o agenție de vapoare, așadară Fani Tardini era de proveniență austriacă, dar, crescută la Galați, s-a românizat. Ea se atașase întâi trupei lui Costachi Caragiali și-și însușise arta dramatică mai mult pe cale empirică⁴. A colaborat un timp cu Mihail Pascaly, iar pe urmă și-a creat o trupă proprie, în colaborare cu frații Alexandru și Ioan Vlădescu. În primăvara 1864 ea se găsea cu trupa ei la Botoșani, unde o văzu jucând boierul bucovinean Emanuil Costin,

² Anexa nr. 2. Vezi și T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*. II, [Iași, Tipografia „H. Goldner”, 1922], p. 200.

³ Petre D. Sturdza, *Amintiri. Patruzeci de ani de teatru*. București, Editura „Casei Școalelor”, 1940, p. 163.

⁴ O. Minar, *Caragiale (Omul și opera)*, Iași, Editura Librăriei Socec, [f. a.], p. 13.

așezat în Moldova⁵. Acesta se hotărî s-o angajeze pentru Cernăuți. El aviză pe cunoscuții săi din Bucovina, în rândurile cărora se găseau frații Alecu și Gheorghe Hurmuzachi. Aceștia întemeiaseră un comitet teatral și făcură intervențiile necesare la Guvernământul Bucovinei, obligându-se totodată să acopere din mijloacele lor eventualul deficit. O dată terminate pregătirile preliminare, Fani Tardini a fost invitată să vină cu trupa ei la Cernăuți. Însuși Gheorghe Hurmuzachi ne spune, într-o scrisoare, că doamna Fani Tardini a venit în Bucovina „în urma invitării noastre”⁶.

Văzându-se atât de mult încurajată și solicitată, Fani Tardini înaintă, la 8 februarie 1864, din Botoșani, unde se afla cu trupa ei, Consulatului General Austriac din Iași o cerere în limba germană, rugându-l să intervină la Guvernământul Bucovinei să i se elibereze o autorizație pentru a da, în limba română, în sala casei Mikuli, un număr de 20 de reprezentații⁷.

Aflând moșierii români din Cernăuți de hotărârea doamnei Fani Tardini de a veni cu trupa ei la Cernăuți, au închiriat sala Hotelului „Moldavie” al familiei Mikuli, amenajând totodată scena.

Cererea doamnei Fani Tardini a fost expediată cu aviz favorabil la Cernăuți, de unde a sosit răspunsul cu data de 22 februarie 1864. I s-a dat autorizația cerută, cu condiția să nu înființeze în Cernăuți un teatru românesc stabil.

Cele 20 de reprezentații s-au terminat cu un succes strălucit, doamna Fani Tardini, îndemnată fiind de publicul român, a înaintat, la 30 aprilie 1864, o nouă cerere, la fel, în limba germană, solicitând prelungirea autorizației pentru alte zece reprezentații⁸.

⁵ Teodor T. Burada, *op. cit.*, p. 202–204.

⁶ N. Bănescu, *Correspondența familiei Hurmuzachi cu Gheorghe Barițiu, Vălenii de Munte*, Tipografia Societății „Neamul Românesc”, 1911, p. 121–123; A. Hurmuzachi, *Teatrul Național în Cernăuți*, în „Foaia Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina”, I, nr. 1–3, 1 martie 1865, p. 60.

⁷ Anexa 3.

⁸ Anexa 4.

La această cerere, Guvernământul n-a răspuns direct, ci a avizat Comisariatul de poliție din Cernăuți să răspundă doamnei Fani Tardini că cererea i-a fost aprobată⁹. În baza acestei autorizații, reprezentațiile trupei doamnei Fani Tardini au continuat până în ziua de 17/29 mai 1864, când a avut loc reprezentația de adio, dată în folosul „Societății pentru Cultură”.

Trupa doamnei Fani Tardini era alcătuită din zece domni, trei doamne și patru domnișoare, deci în total din 17 artiști. Lista domnilor: Stavru Sachelarié, Alexandru Evolschi, Conrad Scotu, Ioan Delacia, scris și D. Lacia sau simplu Lacea, Alexandru Vlădicescu, Lache Chirimescu, Nicu Constandinescu, Ioan Romanescu, Bujorean și Ioan Comino. Lista doamnelor: Fani Tardini, Catinca Dimitreasca și Elena Albeasca. Lista domnișoarelor: Mica (Alexandrina) Albeasca, T. Arghireasca, Dimitreasca și Matilda.

Spicuiem câteva caracterizări din însemnările contemporanilor.

În fruntea ansamblului se găsea, vezi bine, directoarea Fani Tardini. Avea o înfățișare plăcută și atât habitul cât și gesturile ei erau elegante. Dispunea de o inteligență rară, care îi permitea să-și joace rolurile cu o „măiestrie” neîntrecută. Era „maestră” și în rolurile tragice, iar la recitări excela printr-o impecabilă dicțiune. Peste tot, era o femeie extraordinară, o „adevărată artistă”¹⁰.

Alături de ea se situa Alexandru Vlădicescu, tovarășul ei de viață. Alexandru Hurmuzachi vedea în el un „talent foarte deschis”, un artist inteligent, fin și de o înfățișare plăcută. Disponând de un glas de bariton apreciabil, reușea să entuziasmeze publicul cu cântece naționale. Deși „fără învățătură”, a devenit totuși un mare artist. Avea „simț fin și bun”. La întrebarea lui Alexandru Hurmuzachi, Vasile Alecsandri îl caracterizează astfel pe Alexandru Vlădicescu: „Mă

⁹ Anexa 5.

¹⁰ A. Hurmuzachi, *op. cit.*, p. 62; A. Hurmuzachi, *Corespondența între d-nii V. Alecsandri și A. Hurmuzachi*, în „Familia”, XX, nr. 3, 15/27 ianuarie 1884, p. 25; *Theater in Czernowitz. Romanische Bühne*, în „Bukowina”. III, nr. 65, 20 martie 1864, p. 3, nr. 101, 5 mai 1864, p. 3.

întrebi, cum îmi place talentul lui Vlădicescu? O singură dată l-am văzut jucând pe scena din Iași și am constatat că are foarte bune dispuneri pentru arta dramatică; pe lângă aceste mai este înzestrat cu un glas simpatic care se poate încă mult desvolta”. Alecu Hurmuzachi susținea chiar că el ar fi pentru Iași „o prea bună achizițiune”¹¹.

Evoltschi, sau Ivolschi, imita foarte bine pe greci, evrei și lipoveni. Ca lipovean droșcar în piesa *Doi morți vii* era de un comic irezistibil. Cu el rivaliza în scenele comice Comino. Lacea era specializat în roluri de bătrâni, iar Sachelarie în cele de intrigant. Chirimescu era bine în rolul lui Acrostihescu în piesa *Doi morți vii*.

Artistele puteau fi numite bune, chiar foarte bune. Adesea jocul lor nu era mai prejos de cel al colegilor lor. După părerea lui A. Hurmuzachi, care nu lipsea de la nici o reprezentație, Dimitreasca și Albeasca erau „foarte bune actoare”¹². Domnișoarele apăreau în roluri mai mici, și de aceea au rămas nemenționate. Între ele s-a remarcat totuși domnișoara Matilda – numele ei de familie nu se cunoaște – care excela prin frumusețe. Pe dânsa a eternizat-o Vasile Alecsandri în piesa *Agachi Fluture*.

În prima stagiune din primăvara 1864 trupa doamnei Fani Tardini a dat, într-un răstimp de două luni și jumătate, 31 de reprezentații cu 33 de piese.

Întrucât atât repertoriul cât și repartiția rolurilor sunt necesare pentru alcătuirea unei istorii complete a teatrului românesc, vom reproduce aici atât titlurile pieselor jucate cât și rolurile susținute de artiști. Afîșul prin care s-a anunțat deschiderea stagiunii se va reproduce pe de-a-ntregul, în timp ce la celelalte se vor înregistra numai titlul pieselor și repartiția rolurilor.

I. lista pieselor jucate se prezintă astfel:

¹¹ A. Hurmuzachi, *op. cit.*, p. 64; A. Hurmuzachi, *Corespondența...*, în „Familia”, nr. 3, 15/27 ianuarie 1884, p. 25; Il. Chendi, *Corespondența lui V. Alecsandri cu bucovinenii*, în „Convorbiri literare”, XL, nr. 10, octombrie 1906, p. 954. Scrisoarea a VII-a.

¹² A. Hurmuzachi, *op. cit.*, p. 62.

1. Duminică, 30 februarie/13 martie 1864.

Abonoma. Cu multă voe. Teatru Român sub direcția doamnei Fani Tardini, astăzi, duminică la 30 Faur sau 13 martie 1864 în localul teatrului se va reprezenta pentru prima oară piesa *Radu Calonfirescu*, vodevil național în cinci acte, cu mare spectacol.

Persoane:

Mihai Viteazul, prințul român	d-nul Stavru Sachelarie
Spatariu Vintilă, locuțiitor de domn	d-nul Alexandru Evolschi
Stroe Buzăscu, general	d-nul Conrad Scotu
Căpitan Preda	d-nul Ioan Delacia
Ancuța, fiica sa	d-na Fani
Radu Calonfirescu	d-nul Vlădicescu
Lambru Ciortan	d-nul Lachi Chirimescu
Stănică Hălăciu	d-na Dimitreasca
Cristina, mama lui Radu	d-ra Matilda
Vlad, țaran	d-nul Nicu Constandinescu
Niacșu, țaran	d-nul Ioan Romanescu
Un om domnesc	d-nul Bujorianu

Țărani, țărance, popor

Prețurile locurilor: Stal de sus lângă lojă – 1 fl. și 50 cr.; Stal de jos – 1 fl. Parchet – 60 cr. Parter – 40 cr. Carta pentru garnizon – 30 cr.

Biletele se vor găsi înainte cu o reprezentație la direcție Otel Paris, iar în ziua reprezentației la casa teatrului. Începutul la 7 ½ oare fix.

2. Joi, 5/17 martie 1864.

Baba Hârca, vodevil național în două acte, de dl Matei Milo, muzica de dl Flechtenmacher.

Persoane:

Baba Hârca	d-nul Comino
Vlad	d-na Dimitreasca
Viorica, fiica lui	d-ra Matilda
Îngerul	d-ra Mica Albeasca
Chiosa țiganul	d-nul Vlădicescu
Vârzu	d-nul Evolschi
Gănju	d-nul Delacia

Țărance, țărani, țigani

Spectacolul se va începe cu *Un trântor cât zece*, comedie-vodevil în un act.

Persoane:

Tănjală	d-nul Evolschi
Teodorescu	d-nul Delacia
Tița, soția sa	d-na Albeasca
Gaița	d-na Danielesca
Gogu	d-nul Chirimescu

3. Duminică, 8/20 martie 1864.

Chirița în Iași, comedie vodevil în trei acte, de d-l V. Alecsandri, muzica de Flechtenmacher.

Persoane:

D-na Chirița	d-na Dimitreasca
Grigore Bârzoii	d-nul Delacia
Aristița	d-șoara Dumitreasca
Calipsița	d-șoara Arghireasca
Pungescu, coțcar	d-nul Vlădicescu
Bondiți	d-nul Evolschi

Guliță	d-nul Chirimescu
Afinoie	d-șoara Matilda
Luluța	d-na Albeasca
Cuculeț	d-nul Conrad
Un fecior boieresc	d-nul Sachelarie
Un slujitor	d-nul Constandinescu

Invitați, slugi

4. Luni, 9/21 martie 1864.

Cimpoiul dracului, vodevil național în două acte, și *Hoțul și fanaragiul*, comedie într-un act. Pe afiș lipsește distribuția. Darea de seamă *Theater in Czernowitz. Romanische Bühne*, în „Bukowina”, III, nr. 67, 23 martie 1864, p. 2.

5. Miercuri, 11/23 martie 1864.

Iașii în carnaval, tablou în trei acte, de dl Vasile Alecsandri.

Persoane:

Postelnicul Tache Lunetescu	d-nul Evolschi
Tarșița, femeia lui	d-na Dimitreasca
Jicnicerul Vadră ot Nicorești	d-nul Lacia
Alecu, nepotul său	d-nul Vlădicescu
Leonil, cadet de cavalerie	d-nul Chirimescu
Cati, modistă	d-ra Matilda
Șătraru Săbiuță, comisariu	d-nul Comino
Marghioala, fiica lui	d-na Albeasca
Un comisariu	d-nul Romanescu
Un turc	d-nul Constandinescu

Irozi, păpuși, lăutari, servi

6. Luni 16/28 martie 1864.

Iancu Jianu, căpitan de haiduci, melodramă națională în patru acte, cu cântece de dl I. Anestin, muzica de I. Vachman.

Persoane:

Ileana, gazda lui Jianu	d-na Fani
Iancu Jianu, căpitan de haiduci	d-nul Vlădicescu
Gulei	d-nul Chirimescu
Ilie, un negustor	d-nul Sachelarie
Sultana, amanta lui Jianu	d-na Dimitreasca
Cărc-sărdariu Stoica	d-nul Comino
Gincu, căpitan de poteră	d-nul Lacia
Alexe, haiduc	d-nul Evolschi
Barbu, haiduc	d-nul Constandinescu
Petre, fiul Ileanei	d-na Albeasca
Cristea	d-ra Matilda

Haiduci, poterăși

7. Miercuri, 18/30 martie 1864.

Doi morți vii, vodevil național în două acte, de V. Alecsandri, muzica de Flechtenmacher.

Persoane:

D-na Ferchezanca	d-na Fani
Dimitrie Ghiftui	d-nul Vlădicescu
Hagi Flutur	d-nul Comino
Acrostihescu	d-nul Chirimescu
Talpă-lată	d-nul Lacia
Tița, epitropisița sa	d-na Albeasca
Igor, lipoveanul	d-nul Evolschi
Un țăran	d-nul Romanescu
Gionu	d-nul Constandinescu
Cărciog	d-nul Conrad

Spectacolul se va începe cu *Fata cojocarului*, vodevil într-un act, de dl D. Miclescu.

Persoane:

Tănase Cojocaru	d-nul Lacia
Filip, actorul	d-nul Vlădicescu
Mariuța	d-na Albeasca
Mărgărita	d-na Dimitreasca
Profesorul Luca	d-nul Evolschi

8. Joi, 19/31 martie 1864.

Cimpoiul dracului, vodevil național în două acte. *Doi țărani și cinci cârlani*, comedie în un act. *Erșcu Bocșagiu*, de dl Vasile Alecsandri, cansonetă executată de dl Evolschi. (Pe afiș lipsește distribuția. Darea de seamă în ziarul „Bukowina”, din 3 aprilie 1864.)

9. Duminică, 22 martie/3 aprilie 1864.

Gabrina sau camera leagănului, dramă în trei acte, tradusă din franceză de dl Alecu Poenariu.

Persoane:

Gabrina	d-na Fani
Conetabilul Francisco	d-nul Evolschi
Conrad, soldatul	d-nul Vlădicescu
Ranucio, duce de Parma	d-nul Chirimescu
Eduard, regele, fiul său	d-na Albeasca
Matilda, regentă	d-na Dimitreasca
Șambelanu	d-nul Lacia
Stenio	d-nul Constandinescu
Gubernurul	d-nul Sachelarie
Un oficeriu	d-na Romanescu

Seniori, popor, soldați

10. Luni, 23 martie/4 aprilie 1864.

Învierea Babii Hârcei, dramă-vodevil național în patru acte, compusă de dl M. Pascaly, în muzica de dl Wachmann.

Persoane:

Cucoana Evghenița	d-na Fani
Laecu, fiul său	d-nul Vlădicescu
Viorica, soția lui	d-na Albeasca
Hârca, jupâneasa în casă	d-nul Comino
Chiosa, epistatul de moșie	d-nul Evolschi
Gânju, pădurariul	d-nul Lacia
Bârzu	d-nul Sachelarie
Stoica	d-nul Constandinescu
Un țăran	d-nul Romanescu

Țărani, țărance

11. Luni, 30 martie/11 aprilie 1864

Soldatul și plăeșul, vodevil național cu cântece, în două acte, de dl Porfiriu.

Persoane:

Dragomir, plăeșul	d-nul Vlădicescu
Vladu, țăranul	d-nul Lacia
Florica, fiica sa	d-ra Matilda
Verdiș, soldatul	d-nul Comino
Stan, slugă	d-nul Evolschi
Mama Dohița	d-na Dimitreasca
Vornicul satului	d-nul Chirimescu

Țărani, țărance

Scara mâței, comedie într-un act, de dl Alecsandri.

Persoane:

Anica Florineasa, tânăra văduvă	d-na Albeasca
Ghiță Făuriu, vărul ei	d-nul Evolschi
Magdian, prezident la Roma	d-nul Vlădicescu
Marin, grădinariu	d-nul Comino
Florica, femeia lui	d-na Dimitreasca
O servă	d-ra Matilda

Țărani, țărance

12. Marți, 31 martie/12 aprilie 1864

Cine vrea, poate, vodevil național în două acte, tradusă (!) din franceză de dl Stăncescu.

Persoane:

Ana de Austria	d-na Fani
Carol al 2-lea, regele Spaniei	d-na Dimitreasca
Rustomez	d-nul Vlădicescu
Ducesa de Ascoli	d-na Albeasca
Marchizul de Santa Cruce	d-nul Lacia
Inigo	d-nul Chirimescu
Gabriela	d-ra Matilda
Un ofițer	d-nul Constandinescu

Soldați, invitați

Spectacolul se va sfârși cu *Munteanu*, consonetă-vodevilă de dl Carada, executată de d-nul Vlădicescu.

13. Luni, 6/18 aprilie 1864.

Omul care își ucide femeia, vodevil în două acte, de dl Pop.

Persoane:

Pupinel	d-nul Comino
Sabinia, femeia sa	d-na Dimitreasca
Onorina, sora sa	d-na Albeasca
Brandaburcă	d-nul Lacia
Rămasă	d-nul Conrad
Madame Porter	d-ra Matilda

Popor

Spectacolul se va sfârși cu *Corbul român*, vodevil național în un act, de dl Alecsandri.

Persoane:

Moș Corbul, cimpoierul	d-nul Vlădicescu
Ispravnicul	d-nul Comino
Bujor	d-nul Evolschi
Anica	d-na Albeasca
Dochița	d-na Dimitreasca
Leonaș	d-nul Chirimescu

Țărani, țărance

14 și 15. Afișele și dărilor de seamă lipsesc.

16. Luni, 20 aprilie/2 mai 1864.

Urâta satului, vodevil în două acte, compusă (!) de dl Carada, muzica de Flechtenmacher.

Persoane:

Ileana	d-na Fani
Florea	d-nul Vlădicescu
Nicola	d-nul Lacia
Dumitru	d-na Dimitreasca
Păuna	d-na Albeasca
Un țăran	d-nul Chirimescu

Țărani, țărance

După cererea onorabilului public: *Herșcu Boccegiul*, șansonetă executată de dl Evolschi.

17. Marți, 21 aprilie/3 mai 1864.

Jianu, căpitan de haiduci, dramă în patru acte, de dl Anestin.

Persoane:

Jianu	d-nul Vlădicescu
Ileana	d-na Fani
Cărg (!), Sărdar Stoica	d-nul Comino
Alexe	d-nul Evolschi
Sultana	d-na Dimitreasca
Căpitan Gincu	d-nul Lacia
Pelru, fiul Ileanei	d-na Albeasca
Barbu	d-nul Constandinescu
Ilie	d-nul Sachelarie
Gulei	d-nul Chirimescu
Părvu	d-nul Romanescu

Țărani, haiduci

18. Joi, 23 aprilie/5 mai 1864.

Doi pricopsiți, comedie într-un act, tradusă din franceză de dl Mihălescu.

Persoane:

D-nul Rovervil	d-nul Lacia
Ledru	d-nul Vlădicescu
Sen Glan	d-nul Evolschi
Carol	d-nul Constandinescu
Janeta	d-na Albeasca
Eliza	d-ra Matilda
Antonie	d-nul Romanescu

Țărani, țărance

Doi soldați români, comedie națională într-un act, de dl Mihălescu.

Persoane:

Porumba, vivandiera	d-na Dimitreasca
Iosif	d-nul Sachelarie
Rămurea	d-nul Comino
Florea	d-na Albeasca
Neagu	d-nul Lacia
Stana	d-ra Matilda

Țărani, țărance

După cererea onorabilului public, șansoneta *Munteanu* executată de dl Vlădicescu.

(Fără număr), Duminică, 26 aprilie/8 mai 1864.

În beneficiul Domnului Alexandru Vlădicescu. *Onoarea franceză sau Jorj și Maria*, dramă în șase acte, tradusă din franceză de dl Grigorescu.

Persoane:

Jorj Teveneu	d-nul Vlădicescu
Baroana Danghevil	d-na Fani

Baron, soțul ei	d-nul Lacia
Maria, fiica lor	d-na Albeasca
Sir Maghinel	d-nul Comino
Marieta, sora lui Jorj	d-na Dimitreasca
Valentin, soțul ei	d-nul Chirimescu
Contele Valedo	d-nul Evolschi
D-na Brue, oteliera	d-ra Matilda
Cicilia, servă la baroană	d-na Dimitreasca
Paul Frement, doctor	d-nul Sachelarie
Un țăran	d-nul Constandinescu
Un serv	d-nul Romanescu

Ofițeri francezi

Beneficiantul face a sa plecată invitație și speră spre încurajarea sa un generos concurs din partea onorabilului public.

19. Marți, 28 aprilie/10 mai 1864.

Bogdan-Vodă, dramă națională cu cântece războinice în cinci acte, cu tablouri de d-nul Ioan D. Lacia, sujet din scrierile d-lui Pelimon.

Persoane:

Bogdan-Vodă, prințul Moldovei	d-nul Vlădicescu
Ileana, fiica sa	d-na Fani
Mircea cel Mare, prințul României	d-nul Chirimescu
Radu Laiotă Basarab	d-nul Evolschi
Moțicu, credinciosul său	d-nul Lacia
Puchi, general la armii tătărești	d-nul Comino
Episcopul Sofronie, confesorul Ileanei	d-nul Sachelarie
Dragoși	d-na Dimitreasca
Mariea	d-na Albeasca
Dochiea	d-ra Matilda
Ealam, ofițerul lui Puchi	d-nul Constandinescu

Un țăran	d-nul Romanescu
O păstoriță	d-na Dimitreasca

Români, moldoveni, tătari, țărani, țărance

(Fără număr), Joi, 30 aprilie/12 mai 1864.

În beneficiul Domnului Alexandru Evolschi. *Idiotul sau Suteranele de Elsberg*, dramă în cinci acte și trei tablouri, tradusă de d-nul Mihălescu.

Persoane:

Idiotul	d-nul Evolschi
Vilhelmie	d-na Fani
Ducesa de Eilberg (!)	d-na Dimitreasca
Amelina	d-na Albeasca
Fridericu, fiul ducesei	d-nul Chirimescu
Atanasius, profesorul lui	d-nul Lacia
Toni, confidentul ducesei	d-nul Sachelarie
Volfrug	d-ra Matilda
Ulricu	d-nul Romanescu
Un serv	d-nul Romanescu
Oscar	d-nul Romanescu
Bantau, un cancelar	d-nul Romanescu
Arnold, un ofițeriu	d-nul Romanescu

Invitați, invitate

Beneficiantul face a sa supusă invitație și speră la un generos concurs din partea onorabilului public.

20. Sâmbătă, 2/14 mai 1864.

După cererea generală a onorabilului publicul *Omul care își ucide femeia*, comedie în două acte, cu cântece, tradusă de d-nul Pop.

Persoane:

Pupinel	d-nul Comino
Sabinia, femeia sa	d-na Dimitreasca
Onorina, sora sa	d-na Albeasca
Căpitanul Brandaburcă	d-nul Lacia
Ramasa	d-nul Evolschi
Madame Porter, oteliera	d-ra Matilda
Servi, vămuitori, țărani	

Doi pricopsiți, comedie într-un act, de dl Mihălescu.

Persoane:

Robervil	d-nul Lacia
Ledru	d-nul Vlădicescu
Senglan	d-nul Evolschi
Janeta	d-na Albeasca
Carol	d-nul Constandinescu
Antonie	d-nul Romanescu
Țărani, țărance	

(Fără număr), Luni, 4/16 mai 1864.

În beneficiul domnului Ioan Comino, *Fătu Haiducul*, comedie națională cu cântece, compusă de dl Pănescu, în două acte.

Persoane:

Fătu Haiducul	d-nul Evolschi
Nițu, orbul	d-nul Vlădicescu
Lăzărilă	d-nul Comino
Eleana	d-na Albeasca
Radu	d-nul Lacia
Alecu, proprietar	d-nul Chirimescu

Nicolai
Ioaniță

d-nul Constandinescu
d-ra Matilda

Țărani, țărance, haiduci

Piatra din casă, comedie într-un act, compusă de dl V. Alecsandri,
muzica de Flechtenmacher. ✓

Persoane:

Căminariul Grigore Pălciu

d-nul Lacia

Comisul Miac, fiul său

d-nul Comino

Zamfira, văduva

d-na Dimitreasca

Marghiolița, fiica ei

d-na Albeasca

Leonil, vărul ei

d-nul Chirimescu

Un doctor

d-nul Evolschi

O țigancă

d-ra Matilda

Un fecior

d-nul Romanescu

N.B. Beneficientul speră la un generos concurs din partea onorabilului public. Biletele d-lor abonați se vor respecta până la 12 ore în ziua reprezentației.

(Fără număr), Mittwoch, den 18 Mai 1864.

Zum ersten male: Romanisch-polnisch-deutsche Vorstellung, unter gefälliger Mitwirkung der Herren Wladiczesku und Rapacki. Zum Vortheile des Regisseurs und Schauspielers Adolf Nadler. (Miercuri, 18 mai 1864. Pentru prima dată reprezentația româno-polonă-germană cu binevoitoarea colaborare a d-lor Vlădicescu și Rapcki. În beneficiul regizorului și actorului Adolf Nadler.)

I. Abtheilung (Partea I). Pan Rapacki również zgrzecznosci dla Beneficyanta odegra wyjatek z Tragedyi 5. Aktu Shillera p. t.: *Zbojcy (Hoții)*. (Dl Rapacki va juca din curtoazie pentru beneficientul din tragedia lui Schiller, actul V, anume *Hoții*.)

Aus *Kabale und Liebe*, von Schiller (III, Akt Briefscene). (Din *Intrigă și dragoste*, de Schiller, actul III, scena cu scrisoarea). Wurm – Adolf Nadler; Louise – frl. v. Waldheim.⁶

II. Abtheilung (Partea a II-a). Zum ersten Malle: *Gute Nacht, Rosa!* Dramatisches Genzebild in 1 Akt von Friedrich Kaiser (im K. K. Hofburgtheater in Wien mit Beifall gegeben). (Pentru prima dată: *Noapte bună, Rosa!*, tablou dramatic în 1 act de Friederich Kaiser. S-a reprezentat cu succes în Caes. reg. teatru imperial din Viena.) Dr. Moorstein – Adolf Nadler; Rosa, desem frau – frl. Waldheim; Sekretär Brint – Herr Wagener.

III. Abtheilung (Partea a III-a). *Munteanul român*, şansonetă națională de D. Caradă, executată de dl Vlădescu. Zum ersten Malle (pentru prima dată): Aus *Faust* von Goethe, 3 Akt: Schülercene. Mephistopheles – Adolf Nadler; Ein Schüler – Herr Roman. (Din *Faust* de Goethe, actul III, scena cu elevul). Der besonderen Gefälligkeit und wahrhaft Kollegialen Gesinung der oben genannten Herren verdanke ich die Möglichkeit, dem P. T. Publikum etwas ganz Neues zu bieten, welches gewisz einen sehr interessanten Abend verbürgt. Zu diesem macht seine höflichste Einlandun und bittet un recht zahlreichen Besuch. Ergebenster: Adolf Nadler. (Datoresc deosebitei amabilități și sentimentelor adevărat colegiale ale domnilor mai sus menționați puțința a prezenta onor. public ceva de tot nou care asigură o seară foarte interesantă. La aceasta face cea mai politicoasă invitare și roagă publicul să ia parte în număr cât mai mare, cu devotament: Adolf Nadler.)

(Fără număr) Joi, 7/19 mai 1864.

În beneficiul d-nei Catinca Dimitreasca, *Tuzu Calicul*, vodevil național cu cântece în două acte, compus de dl Matei Millo.

Persoane:

Tuzu Calicu
Lăzărilă

d-nul Comino
d-na Dimitreasca

Țița	d-na Albeasca
Logea	d-nul Evolschi
Tomiță	d-nul Chirimescu
Tufana	d-ra Matilda
Gorguță	d-ra Dimitreasca
Un țăran	d-nul Romanescu

Țărani, țărance

N.B. Beneficienta speră la un generos concurs din partea onorabilului public spre încurajarea sa. Biletele d-lor abonați se vor respecta până la 12 ore în zi de reprezentație.

(Fără număr) Duminică, 10/22 mai 1864

În beneficiul Doamnei Elena Albeasca, *Săracul cinstit*, comedie națională cu cântece, compusă de d-nul Helepliu, în trei acte.

Persoane:

Cuconul Dumitrache Săvescu	d-nul Lacia
Alexandru, june moldovean	d-nul Vlădicescu ✓
Elena, fiica lui cuconul Dumitrache	d-na Dimitreasca
Marița	d-na Albeasca
Nicolai Zbărciog	d-nul Comino
Kir Sandulachi	d-nul Evolschi
Vlăduță, servul	d-nul Constandinescu
Jupâneasa Catina	d-ra Matilda

Țărani, țărance

N.B. Beneficienta speră la un generos concurs din partea onorabilului public spre încurajarea sa. Biletele d-lor abonați se vor respecta până la 12 ore în zi de reprezentație.

(Fără număr) Luni, 11/23 mai 1864.

În beneficiul d-nei Fani Tardini, *Viitorul României*, monolog național în versuri într-un act, compus de d-nul M. Pascali.

Persoane:

Cobea țarei	d-na Fani
Poetul Cârlova	d-nul Vlădicescu
Îngerul	d-na Albeasca

Însurățerii, vodevil național cu cântece, în două acte, compus de d-nul M. Millo, muzica de Flechtenmacher.

Persoane:

Zoița	d-na Fani
Stan Strugariu	d-nul Vlădicescu
Scociorescu, vătavul moșiei	d-nul Comino
Ihim	d-nul Evolschi
Spătăreasca	d-na Dimitreasca
Florea	d-na Albeasca

Țărani, țărance, dorobanți

N.B. Beneficienta speră la un generos concurs din partea onorabilului public spre încurajarea sa. Biletele d-lor abonați se vor respecta până la 12 ore în zi de reprezentație.

(Fără număr) Miercuri, 25 mai 1864.

Pozegnalne przedstawienie Wincentego Rapackiego, artyści sceny polkiej, w Ktoren przyjna udział Z grzeczności Artysty Teatru Rumunskiego i Polskiego, dani będzie wyjatek z 3 aktu, scena 10, tragedyi Fr. Schillera p. t. *Don Karlos, infant Hiszpanski*.

Osoby:

Filip II, Krol Hiszpanski	Rapacki
Markiz Poza	Pan Dembowski ✓

Ultima reprezentație a lui Vincențiu Rapacki, la care vor lua parte, din curtoazie, artiștii teatrului românesc și polonez; se va reprezenta un pasaj din actul III, scena 10, din tragedia lui Fr. Schiller, anume: *Don Karlos, infant din Spania*.

Persoane:

Filip II, regele Spaniei	Rapacki
Marchizul Poza	dl Dembowski

Monodram w 1 akcie przez Wladislawa Syrokomle oryginalmie napisany p. t. *Natura wilka Wyciasa z lasu*, Roscislaw – aktor Rapacki, Glos dziecka za scena (scena w lesie). (Monodramă într-un act, scrisă în original de Vladimir Syrokombe, anume: *Natura trase lupul din pădure*, Roscislaw – actorul Rapacki, Glasul de copil după scenă; scena în pădure). *Zahonczy*: Komedya z francuziego P. Dumanoir w 1 akcie, p. t. *Pafnucy i Narcyz*, Pafnucy – Rapacki; Aurelia, jego zona – P-ni Tomaszewicz; Matgosia, sluzaca – P-ni Modrzejewska; Narcysz – Pan Dembowski (scena w Paryz). (La sfârșit: comedia din franțuzește de P. Dumanoir într-un act, anume *Pafnuti și Narcis*, Pafnuti – Rapacki; Aurelia, soția lui – d-na Tomaszewicz; Matgosia, servitoarea – d-na Modrzejewska; Narcis – d-l Dembowski; scena în Paris).

D-na Directriță Fani Tardini a binevoit a conlucra cu mai mulți domni actori la această reprezentație: *Un trântor cât zece*, comedie cu cântece în două acte, de dl M. Millo.

Persoane:

Moș Tănjală	d-nul Evolschi
Gogu, țăran	d-nul Chirimescu
Gahița	d-na Dimitreasca
Tița	d-na Albeasca
Teodorescu, soțul ei	d-nul Lacea

(Fără număr) Vineri, 15/27 mai 1864.

În beneficiul d-lor: d-nul Ioan D. Lacia și Chirimescu, *Barbierul de Sevilla*, comedia vodevilă în patru acte, tradusă de dl Costache Carageali.

Persoane:

Doctorul Bartolo	d-nul Lacia
Rozineta, epitropița lui	d-na Albeasca
Contele Almaviva	d-nul Vlădicescu
Bărbierul Figaro	d-nul Comino
Don Bazilio	d-nul Evolschi
Filip	d-nul Chirimescu
Lăzărilă	d-nul Constandinescu
Un notar	d-nul Sachelarie
Un comisar	d-nul Romanescu

N. B. Beneficienții speră la un generos concurs din partea onorabilului public. Biletele d-lor abonați se vor respecta până la 12 ore în zi de reprezentație.

(Afișul lipsește), Duminică, 17/29 mai 1864.

Reprezentăția de adio, dată în folosul „Reuniunii Române...” din Cernăuți.

Considerându-se străduințele făcute de intelectualii români pentru asigurarea succesului, intervențiile făcute de ei pe la autoritățile

statului și munca depusă pentru amenajarea sălii de spectacole, nu-i de mirare că deschiderea stagiunii trupei Fani Tardini a fost așteptată cu mare nerăbdare de publicul român din Bucovina. Acesta era dornic să asiste la spectacolele românești, deoarece până atunci nu se reprezentaseră în Bucovina piese în limba germană și poloneză.

Prima reprezentație cu piesa *Radu Calonfirescu* s-a dat în fața unei săli arhipline. Lojele erau ocupate de familiile românești, care le cumpăraseră în abonament, iar parterul de intelectuali, de elevii de liceu și de popor. Apariția artiștilor a fost întâmpinată cu ropote de aplauze. În cursul reprezentației entuziasmul creștea de la scenă la scenă, de la act la act, manifestându-se treptat în aplauze frenetice. Reporterul ziarului german „Bukowina” relatează că sala a fost ticsită de lume, iar piesa a fost jucată „foarte bine”¹³. Tot așa de plină a fost sala și în seara a doua, când s-au reprezentat cele două vodeviluri ale lui Matei Millo: *Baba Hârca* și *Un trântor cât zece*. Făcând darea de seamă, cronicarul ziarului german a ținut s-o caracterizeze pe d-na Fani Tardini. „Ea – zicea el – nu este numai o maestră în roluri tragice, ci o ființă care se impune prin vasta și multilaterală ei cultură”¹⁴.

Piesa lui V. Alecsandri, *Chirița în Iași*, a fost jucată „cu multă măiestrie”. Melodiile intercalate merită toată lauda (verdiene alle Anerkennung). Punctul culminant (Die Krone des Abendes) l-au format prestațiile doamnei Dimitreasca în rolul „Chiriței”. Ea a jucat „cu o vivacitate adevărat italiană” (mit echt italischer Lebendigkeit). Sala a fost ca de obicei tixită de lume (gedrängt voll Besuchern)¹⁵.

Luni, în 9/21 martie, s-au dat piesele *Cimpoiul dracului* și *Hoțul și fanaragiul*. Despre aceste două reprezentații suntem avizați numai la relatările ziarului „Bukowina”. Sala a fost din nou arhiplină (das

¹³ *Theater in Czernowitzer. Romanische Bühne*, în „Bukowina”, III, nr. 62, 17 martie 1864, p. 3 (Das Hauswar wieder äusserst zahlreich besucht).

¹⁴ *Ibidem*, nr. 65, 20 martie 1864, p. 3 (Sie ist nicht nur als Meisterin im tragischen Fache, sondern auch durch ihre hohe rialeseitige Bildung bekannte Frau).

¹⁵ *Ibidem*, nr. 66, 22 martie 1864, p. 3.

Haus war wieder äusserst Zahlreich besucht). În prima piesă au excelat (waren ausgesichnet) Vlădicescu, ca cioban, Comino, ca boier și d-na Dimitreasca, ca dracul. Într-a doua, Vlădicescu l-a dat pe străjerul, iar Comino pe ștregarul. Amândouă reprezentațiile au fost soldate cu „aplauze frenetice” (Begeisterter Beifall). Jocul a fost atât de desăvârșit, încât reprezenta „un măgulitor certificat pentru admirabilele prestații ale trupei de teatru române” (Ein schmeichelhofes Zenguis, mit welchgrosser Auszeichnung die Leistungen der hiesingen romanischen Bühmengesellschaft anerkannt werden)¹⁶.

Cu mare nerăbdare a fost așteptată reprezentația din 16/28 martie a piesei *Iancu Jianu, căpitan de haiduci*. Aglomerația la casă a fost extraordinară (ausperordentlicher Andrang) iar sala a fost arhiplină (überfüllt). Jocul artiștilor a uimit publicul. Au plăcut mult Vlădicescu, ca Iancu Jianu, d-na Fani Tardini în rolul Ilenii, gazda lui Jianu, și Dimitreasca, ca amanta acestuia. Publicul a aplaudat frenetic (stürmischer Applaus, reicher Beifall)¹⁷. Reprezentația a fost atât de reușită, încât a trebuit repetată la 21 aprilie/3 mai. Atunci, Dimitreasca n-a jucat rolul, ci „l-a trăit, reușind să îmbine curajul amantei unui haiduc cu delicatetea și finețea unui suflet de femeie” (verstand es hier sich in die Rolle ganz hineinzuleben und den Muth der Gebiebtten eines Räubers mit dem Zastgefühl und der Weichheit eines Weiberherzens zu verbinden)¹⁸.

În piesa *Doi morți vii*, a lui V. Alecsandri, despre care reporterul ziarului german susținea că a fost scrisă după modelul piesei germane *Der Zerrissene* de I. Nestroy, doamna Fani Tardini a avut un joc „magistral” (meisterhaft). La fel au excelat Vlădicescu și Comino. Foarte bine a fost Evolschi, care imita la perfecție vorba stâlcită a lipovanului Igor. În *Fata cojocarului*, Albeasca, în rolul Măriuței, a fost „o figură luată din viață” (eine sehr interessante ganz aus dem

¹⁶ *Theater in Czernowitz. Romanische Bühne*, în „Bukowina”. nr. 67, 23 martie 1864, p. 3.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 71, 30 martie 1864, p. 2.

¹⁸ *Ibidem*, nr. 104, 10 mai 1864, p. 3.

Leben gegriffene Erscheinung). Foarte „natural” (naturgetren) au jucat și partenerii ei, Lacea, Vlădicescu și Evolschi¹⁹.

Reușită a fost reprezentarea piesei *Doi țărani și cinci cârlani*, iar șansoneta lui V. Alecsandri, *Herșcu Boccegiul*, a produs mare ilaritate. Evolschi, în rolul evreului, a fost răsplătit cu „aplauze frenetice” (Stürmischer Applaus)²⁰.

Seria vodevilurilor a fost întreruptă, la 22 martie/3 aprilie, cu reprezentarea dramei *Gabrina sau Camera Leagănelui*. După relatările reporterului german, artiștii au răscolit sufletul auditoriului cu jocul lor maestru (Haben die Gemüter der Zuhörer auf das Tiefste ergriffen). Jocul d-nei Fani Tardini, în rolul Gabrinei, a fost „emoționant”. Zguduitoare a fost scena când ea, primind știrea condamnării ei la moarte, a fost cuprinsă de un acces de nebunie (Hat ihre Meisterschöff...glänzen bewiesen). Jocul lui Vlădicescu în rolul soldatului Conrad a fost, fără măgulire, admirabil (ohne Schmeichelei ausgezeichnet)²¹.

Pentru a înveseli spiritele răscolite de drama *Gabrina*, direcțiunea teatrului a găsit cu cale să reprezinte, a doua zi, în 4 aprilie, vodevilul *Învierea Babei Hârçi*, a lui M. Pascaly. Prestațiile au fost peste tot admirabile (durchwegs ausgezeidnet)²².

Dar după reprezentarea dramei franțuzești s-a intercalat o pauză de o săptămână, pentru a da ocazie actorilor să pregătească o a doua serie de vodeviluri. La 11 aprilie a urmat reprezentarea piesei naționale a lui Porfiriu, *Soldatul și plăeșul*, și a comediei lui V. Alecsandri, *Scara mâței*. Vlădicescu a avut din nou ocazia să-și afirme talentul în rolul plăeșului Dragomir. Chiar de la început, el a captivat atenția auditoriului, prezentându-i imaginea magnifică a munteanului autentic (förmliche Beifallsstümme). Au plăcut mult Evolschi, ca sluga Stan, și Lacea, ca țăranul Vlad. Piesa *Scara Mâței* a fost jucată în mod precis, făcând o impresie bună (Günstiger Eindruck)²³.

¹⁹ *Ibidem*, nr. 76, 3 aprilie 1864, p. 2.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, nr. 79, 8 aprilie 1864, p. 2.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, nr. 84, 14 aprilie 1864, p. 4.

Despre reprezentarea piesei *Urâta satului* a lui Carada s-a păstrat un reportaj amănunțit. Doamna Fani Tardini, dând rolul Ilenii, a dovedit tact și sentiment, entuziasmând publicul cu cupletele ei „admirabil” cântate (war durch einem Klaren und gefühlvollen Vortrag aus gezeichnet). Ca și prima dată, Evolschi, a fost foarte reușit în *Herșcu Boccegiul*²⁴.

În piesa franceză *Doi pricopsiți* a lui Eugène Scribe, se reprezintă cearta dintre doi profesori. Evolschi a fost foarte reușit în rolul profesorului de modă veche Sen Glen. Șansoneta *Munteanul*, repetată la dorința publicului, a fost bine cântată de Vlădicescu, care, pentru prestațiile sale, a fost răsplătit cu ropote de aplauze (mit besonderen Takt und Gewandkeit sowohl im Gesange wie im Monologe).

În comedia *Doi soldați români* au excelat Comino, Lacea și Dumitreasca²⁵.

În seara zilei de 8 mai a început seria beneficiilor. Primul „beneficiar” a fost Alexandru Vlădicescu. S-a prezentat piesa franceză în șase acte *Onoarea franceză sau Jorj și Maria*. Vlădicescu l-a uimit pe reporterul ziarului german, care i-a dedicat următoarele cuvinte măgulitoare: „Suntem datori atât artei, cât și nouă înșine să aducem acestui artist genial omagiile noastre” (und wir sind es der Kunst und uns selbst schuldig, diesem genialen Künstler unsere gröszte Achtung darzuthum). Artist genial! Acest atribut e cea mai înaltă prețuire ce i se poate aduce unui artist, unui om²⁶.

La 12 mai a urmat beneficiul lui Alexandru Evolschi, cu piesa în cinci acte *Idiotul sau Suteranele de Elsberg*. Cum era firesc, lui Evolschi i s-a rezervat rolul de căpetenie. El s-a achitat de rolul „Idiotului” într-un mod magistral. „Acest rol – scrie în ziarul german – cere mai mult decât un studiu amănunțit, cere, am putea spune, o completă uitare de sine, o identificare desăvârșită. El i-a asigurat d-lui Evolschi locul între cei dintâi artiști ai timpului nostru. Completa

²⁴ *Ibidem*, nr. 101, 5 mai 1864, p. 3.

²⁵ *Ibidem*, nr. 104, 10 mai 1864, p. 3.

²⁶ *Ibidem*, nr. 107, 13 mai 1864, p. 2.

inconștientă, infirmitatea, muștenia, stângăcia în actul prim ca și atacul de nebunie din actul ultim, sunt prestații de primul rang, dar numai dacă rolul este jucat astfel”. (Diese Rolle, die mehr als alleiniges Studium, die möchten wir fagen, ein Sichselbstvergessen, ein unbedingtes Aufgehen in dieselbe, erheischt, hat Herrn Evolschi den Stand neben den ersten Mimikern unserer Zeit gesichert. Die totale Unwissenheit, der Blödsein, die Sprachlosigkeit die eckige Gelenkigkeit im ersten, sowie das Verfallen in Wahnsinn im letzten Akt sind Bühnenparthien erster Grösze und zwar nur dann, wenn sehr gut zur Darstellung wie hier gelangen)²⁷.

Pentru beneficiul din 16 mai al lui Ioan Comino, comicul trupei, au fost rezervate comediile *Fătu Haiducul* și *Piatra din casă*. Și de data aceasta sala a fost arhiplină (das Haus war über und über voll). Jocul artiștilor a fost apreciat²⁸.

Au urmat apoi beneficiile date în cinstea artiștilor Catinca Dimitreasca, Elena Albeasca, Fani Tardini, D. Lacea și O. Chirimescu. Cu toate că lipsesc dările de seamă, ne putem imagina ce entuziasm trebuie să fi domnit în sală, mai cu seamă în seara zilei închinată „doamnei Fani”, favorita publicului. Acesta se va fi grăbit să mulțumească adoratei directoare pentru sublimele clipe de înălțare sufletească dăruită de trupa ei.

Trupa românească a mai colaborat cu cea polono-germană din Cernăuți. S-au dat trei reprezentații comune. La cea din 18 mai, Vlădicescu s-a produs cu șansoneta națională *Munteanul român*, iar în 25 mai s-a prezentat piesa *Un trântor cât zece*. Nu se cunoaște titlul piesei românești, reprezentate la 21 mai.

Duminică, 17/29 mai 1864, a avut loc reprezentația de adio, dată în folosul „Societății pentru Cultură”. Titlul piesei reprezentate n-a fost consemnat. Atâta se știe, că la sfârșitul reprezentației, d-na Fani Tardini a rostit câteva cuvinte bine simțite la adresa românilor din

²⁷ *Ibidem*, nr. 111, 19 mai 1864, p. 3.

²⁸ *Ibidem*.

Bucovina, mulțumind acelor cercuri care au înlesnit și îndrumat darea reprezentațiilor și au asigurat reușita primului turneu de luptă românească în Bucovina. Publicul, stând în picioare, a aplaudat, aruncând buchete de flori pe scenă, transformată „într-un adevărat ocean de flori” (Respektive auf das Wohl derjenigen, die uns hier erhelten haben. Die Vorstellung schloz unter einem nicht enden wollendem. Applaus und einem wirklichen Blumenmeer, als das die Bühne mit Recht angesehen werden durfte). Venitul a fost de 474 florini 25 cruceri.

Reporterul recomandă trupa și altor teatre, fiind sigur „că unei astfel de trupe nu-i va lipsi nici existența, nici prosperarea” (Einer Truppe wie diese kann das Fortbestehen und Gedeihen gewisz nicht fehlen)²⁹.

După cum s-a putut constata, reprezentațiile trupei doamnei Fani Tardini au avut un succes deplin, întrecând toate așteptările. Dacă înainte de inaugurarea lor s-au putut ivi unele temeri, unele nedumeriri, la terminarea stagiunii însă, atât publicul român cât și cel străin, era plin de laudă, elogiind prestațiile trupei.

Dar reprezentațiile date de trupa doamnei Fani Tardini mai aveau, pe lângă valoarea lor artistică, un merit, care nu poate fi îndestul evidențiat. E meritul cultural al lor. Bucovina, ruptă cu aproape un secol înainte din trupul Moldovei, a pierdut contactul cu patria de care fusese despărțită. Cordonul tras de austrieci a izolat-o de țara căreia îi aparținea după configurația geografică și după compoziția etnică a populației. În urma colonizării efectuate, ea, dintr-o țară pur românească ce fusese la 1775, urma să devină o provincie poliglotă. Trupa românească a doamnei Fani Tardini a adus din nou în Bucovina vorba românească, sufletul românesc, înnodând firul unde fusese rupt

²⁹ *Ibidem*, nr. 125, 5 iunie 1865, p. 2; Gheorghe Hurmuzachi și Ambrosiu Dimitroviță, *Protocolul Adunării generale I a Societății pentru Literatura și Cultura Poporului Român în Bucovina, ținută în Cernăuți, în 11/23 ianuarie 1865*, în „Foaia Societății pentru Cultura și Literatura Poporului Român în Bucovina”. I, nr. 1-3, 1 martie 1865, p. 8.

și înlăturând cordonul înstrăinător. Artiștii moldoveni au fost primii soli ai culturii românești veniți să recâștige terenul pierdut de neamul românesc. Aceasta au înțeles-o chiar atunci românii din Bucovina. Gheorghe Hurmuzachi a văzut în sosirea în Bucovina a trupei românești „un adevărat eveniment”³⁰, iar studentul Vasile Bumbac i-a asemănat pe artiștii trupei românești cu niște stele radioase „ce vestesc patriei noastre un ferice viitor ce e al nostru dulce vis”³¹.

Și Ion Sbierea menționează într-o scrisoare către T. Maiorescu reprezentațiile trupei de sub conducerea doamnei Fani Tardini. El a găsit că „însuflețirea ce au produs-o aceste reprezentațiuni asupra publicului român a fost indescritibilă”. Profundă a fost impresia ce ele au făcut-o asupra tineretului de la liceu. Mihail Eminescu, pe atunci elev de liceu, a fost atât de entuziasmat, încât voia cu tot dinadinsul să devină actor și autor dramatic. De dragul teatrului a și părăsit liceul³².

3. A doua stagiune a d-nei Fani Tardini.

2/14 noiembrie 1864 – aprilie 1865

În mai 1864, trupa d-nei Fani Tardini se pregătea să plece la Brașov. Pentru a-i pregăti terenul, Nicolae Hurmuzachi a recomandat-o lui Bariț. Fani Tardini, scrie Hurmuzachi, este „o artistă bună” care, cu jocul ei, i-a „încântat” pe bucovineni. Ei felicită pe brașoveni pentru „rara plăcere spirituală și națională” ce-i așteaptă.

Pentru a obține autorizația pentru Brașov, Fani Tardini a înaintat o cerere Guvernământului ardelenesc din Sibiu. Acesta n-a răspuns imediat,

³⁰ N. Bănescu, *op. cit.*, p. 121–123.

³¹ *Eminescu, lămuriri pentru viața și opera lui Eminescu*, Cernăuți, 1930, anul I, p. 29–30.

³² I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare „Junimea”*, III, București, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, 1932, p. 116–117.

ci s-a adresat întâi, pentru referință, Guvernământului Bucovinei. Acesta a răspuns că comportarea trupei doamnei Fani Tardini a fost ireproșabilă³³.

Înainte de plecarea trupei românești, moșierii din Cernăuți au încheiat un contract cu doamna Fani Tardini, angajând-o și pentru stagiunea de iarnă 1864–1865. „Simpatia și dorința obștească – scrie Gheorghe Hurmuzachi lui Bariț – ne-au îndemnat a încheia un nou angajament și pentru iarna viitoare”³⁴. Comitetul teatral s-a obligat să lărgească scena și să acopere eventualele deficite. După încheierea contractului, Fani Tardini a înaintat, la 3 iunie 1864, Guvernământului Bucovinei o cerere, rugând să i se permită a juca în Cernăuți și în stagiunea de iarnă 1864–1865, adică pentru timpul de la 1 noiembrie 1864 până la sfârșitul lunii aprilie 1865³⁵.

Primind autorizația pentru Brașov, Fani Tardini n-a putut aștepta în Cernăuți răspunsul Guvernământului, ci l-a autorizat pe Oreste Renné, membru marcant al societății românești și funcționar la Guvernământ, cu luarea în primire a răspunsului³⁶.

Guvernământul n-a răspuns imediat d-nei Fani Tardini ci a cerut Poliției din Cernăuți un raport pentru a ști în ce fel să împace interesele petiționarei cu cele ale trupei polono-germane de sub direcția lui Gustav Sinnmayer, care primise acum autorizația pentru stagiunea de iarnă³⁷. Directorul de Poliție Dits, nevoind să nesocotească interesele nici unei trupe, a opinat că amândouă trupele să joace simultan, rezervându-se două zile pe săptămână pentru trupa românească și trei zile pentru cea polono-germană. În privința zilelor, directorii trupelor urmau să se înțeleagă între ei³⁸. În baza acestui

³³ Anexa 8.

³⁴ N. Bănescu, *Correspondența familiei Hurmuzachi cu Gheorghe Barițiu*, Vălenii de Munte, Tipografia Societății „Neamul Românesc”, 1911, p. 121–123.

³⁵ Anexa 6.

³⁶ Anexa 7.

³⁷ Anexa 9.

³⁸ Anexa 10.

raport, Guvernământul s-a apucat să rezolve problema, dar, întrucât dna Fani Tardini era cetățeană străină, Guvernatorul Arcadei a ținut să ceară avizul Ministerului de Poliție din Viena, trimițându-i un raport foarte amănunțit³⁹. În el s-a menționat că d-nei Fani Tardini i se acordase, în februarie 1864, autorizația, cu condiția expresă (ausdrücklichen Betonung) că n-are voie să înființeze în Bucovina o trupă românească stabilă. Întrucât directorul Sinnmayer posedea acum autorizația pentru lunile de iarnă, însemna ca în Cernăuți să joace simultan trei trupe de teatru, din care aceea va da faliment care va fi avizată numai la încasări. N-ar fi nimerit să se refuze numai uneia dintre aceste trupe autorizația solicitată, „fiindcă publicul de aici, de orice naționalitate și limbă, își afirmă pretențiile și ține, înainte de toate, la principiul egalei îndreptățiri, fără considerare la soarta, aproape totdeauna tristă, a trupelor de teatru”. Nedispunând de un public suficient de numeros, va fi lovită de faliment în rândul întâi, după părerea guvernatorului, trupa românească, „dar tocmai acestei trupe îi este asigurată existența de câțiva mari proprietari de naționalitate română”. Acești boieri angajaseră trupa românească pentru stagiunea de primăvară, iar acum, nesocotind cheltuielile ce-i așteaptă, sunt gata la noi sacrificii, numai și numai să dovedească că națiunea română este destul de solid reprezentată în capitala Bucovinei (dasz die Nationalität der Rumänen in der Hauptstadt der Bukowina auf festem Boden steht). Dar, se știe, că publicul român din Cernăuți se limitează la cel mult 200–300 de suflete. Găsindu-se într-o stare culturală „primitivă”, el nu urmărește scopuri sociale sau culturale, ci este stăpânit numai de dorința „manifestată sistematic în timpul din urmă, de a demonstra, la toate prilejurile, populației României învecinate, apartenența Bucovinei românești la România” (Es ist vielmehr die Herbeiziehung dieser Gesellschaft einer der Schritte der hiesländigen Rumänen, welche seit einigen Jahren systematisch einer

³⁹ Anexa 11.

dem anderen folgt, um der bevölkerung des nachbarlichen Romaniens die zugehörigkeit des Bukowiner Romanenlandes bie jeder Gelegenheit zu demonstrieren). În asemenea împrejurări, refuzul ar constitui „o profundă jignire” a societății românești. Acestea au fost motivele, de ce astă primăvară nu s-a respins cererea d-nei Fani Tardini. Acum ea s-a prezentat cu o nouă cerere și, deoarece, marii proprietari români din Bucovina intenționează să angajeze în permanență această trupă, Guvernământul înaintează Ministerului de Poliție cererea d-nei Fani Tardini „neștiind cum să procedeze” (weiz nicht, was zu tun). Situația e încurcată. Pe de o parte, din considerații politice și polițienești, cererea urma să fie respinsă, pe de altă parte n-ar fi nimerit a se opună în momentul de față tendințelor naționale. În concluzie, Guvernământul propune să se elibereze autorizația cerută pentru timp de șase luni, cu condiția ca reprezentațiile să aibă loc două zile pe săptămână într-o sală special amenajată.

Ministerul de Poliție a răspuns, cu adresa din 20 iulie 1864, că n-are nimic de obiectat împotriva autorizației cerute, întrucât cetățeană străină Fani Tardini nu urmărește să întemeieze un teatru stabil, ci intenționează numai să dea un ciclu de reprezentații pentru o durată limitată⁴⁰.

În baza acestei rezoluții ministeriale, i s-a eliberat, la 1 august, d-nei Fani Tardini o autorizație pentru două zile pe săptămână pe durata cerută, de la 1 noiembrie 1864 până la sfârșitul lui aprilie 1865, cu condiția ca să se înțeleagă asupra zilelor de spectacole cu trupa polono-germană a lui Sinnmayer și să ia cunoștință că nu i s-a acordat dreptul de a înjgheba o trupă de teatru stabilă⁴¹.

Aflând de expedierea raportului către Ministerul de Poliție, comitetul teatral a adresat Guvernământului un lung memoriu, cerându-i să aprobe fără întârziere cererea d-nei Fani Tardini, întrucât ea nu solicită decât ceea ce i se acordase o dată. Avându-se în vedere

⁴⁰ Anexa 13.

⁴¹ Anexa 14.

comportarea ireproșabilă a trupei ei și considerându-se faptul că amenajările din sala de spectacole urmează să se facă în cursul verii, comitetul roagă să se dea grabnic răspuns la forurile mai înalte⁴². Îngrijorarea comitetului a fost justificată. Dar, după un scurt interval, a sosit decizia aprobatoare a Ministerului de Poliție și spiritele s-au potolit.

După aprobarea cererii, comitetul teatral a încheiat contractul cu d-na Fani Tardini, obligând-o pentru 40 reprezentații și promițându-i un ajutor bănesc de 12 000 florini⁴³.

După terminarea turneului în Transilvania, Fani Tardini a sosit cu trupa ei la Cernăuți. Aici a luat contact cu directorul Sinnmayer, fără însă a cădea de acord asupra fixării zilelor de spectacole. Directorul de Poliție Dits a pus vina pe Fani Tardini, susținând că „din partea trupei românești s-au ridicat cele mai exagerate pretenții pe care Sinnmayer nu le putea accepta, fără a se ruina”. Fani Tardini și-a rezervat zilele cele mai „rentabile”, anume zilele de duminică, luni și joi – între timp, i se acordase trupei românești, începând cu luna decembrie, trei zile pe săptămână – și a cerut lui Sinnmayer, pentru folosirea sălii de spectacol, o chirie de 25 florini de spectacol sau 400 florini pe lună. Sinnmayer a oferit tot a treia duminică, iar drept chirie pentru sală suma de 80 florini pe lună. Pentru a curma neînțelegerile, directorul de Poliție a fixat pentru trupa românească zilele de luni și marți, iar începând cu luna decembrie câte o zi pe săptămână în plus. Despre fixarea chiriei nu s-a spus nimic⁴⁴.

Din pricina îndelungatelor tratative cu directorul Sinnmayer, inaugurarea stagiunii a avut loc cu o întârziere de două săptămâni, adică la 14 noiembrie 1864.

De data aceasta, trupa românească a d-nei Fani Tardini a fost numeroasă. Ea se alcătuiă din 14 bărbați, cinci doamne și patru

⁴² Anexa 12.

⁴³ „Bukowina”, III, 16 aprilie 1865, p. 3.

⁴⁴ Anexa 15.

domnișoare, deci cu patru bărbați și două doamne mai mult decât în prima stagiune.

Lista domnilor: Stavru Sachelarie, Alexandru Evolschi, Ioan D. Lacea, Alexandru Vlădescu, Lache Chirimescu, Nicu Constandinescu, Ioan Romanescu, Ion Comino, Dimitrescu, Tănăsescu, Leontescu, Leopoldeanu, Marcel Caminschi și M. Rosental. Au sosit în plus cei șase artiști din urmă, dar lipseau Conrad Scotu și Bujoreanu.

Lista doamnelor: Fani Tardini, Catinca Dimitreasca, Elena Albeasca, M. Apostoleanu și M. Măneasca. Au venit în plus cele două artiste din urmă.

Lista domnișoarelor: Matilda Dimitreasca, T. Arghireasca și Mica (Alexandrina) Albeasca.

S-au dat în total 46 de reprezentații. S-au jucat 54 de piese, dintre care 30 de piese românești, 22 de traduceri din limba franceză și două traduceri din limba germană.

Între piesele reprezentate au fost 40 de piese noi, adică 18 românești, 20 franceze și două germane. Restul de 14 piese erau cunoscute publicului.

Lista pieselor reprezentate, cu distribuția rolurilor este, după cum urmează:

1. Luni, 2/14 noiembrie 1864.

În sala Hotelului „De Moldavie”, sub direcția doamnei Fani Tardini.

A. *Zmeul nopții*, vodevil în două acte, din franceză de I. Nacu.

B. *O căsătorie fără voie*, vodevil într-un act.

Afișul lipsește.

2. Marți, 3/15 noiembrie 1864.

Mănăstirea de Kastru, dramă în cinci acte și un tablou de dl D. Dino și Leimusin, tradusă din franceză de d-na Fani Tardini.

Persoanele:

Contesa Kampireale

Contele Kampireale

d-na Fani Tardini

d-nul Lacea

Elena, fiica lor	d-na Albeasca
Montalte	d-nul Evolschi
Căpitan Ranucio	d-nul Sachelarie
Iul. Bracioforte	d-nul Vlădicescu
Stareța de Kastru	d-na Dimitreasca
Fabio Kampireale	d-nul Chirimescu
Sarețul	d-nul Dimitrescu
Ughen	d-nul Constandinescu
Mario	d-nul Romanescu
Întâiul brav	d-nul Tănăsescu
Al doilea brav	d-nul Leontescu
Un lacheu	d-nul Leopoldeanu
O călugăriță	d-ra Matilda
A doua călugăriță	d-ra Dimitreasca
Seniori, popor, călugărițe	

Prețul locurilor în abonament: loja pentru 40 reprezentații – 50 galbeni, sperzițu – 10 galbeni.

Prețul cu seara: loja – 1 florin, sperzițu – 1 florin și 50 creițari, parchetul – 50 creițari, parter – 40 creițari.

Începutul la 7 ore fix.

3. Miercuri, 4/16 noiembrie 1864.

Pensionul de fete, comedie în două acte, tradusă din franceză.

Persoane:

Madam Loran	d-na Fani Tardini
Alfred, june ofițer	d-nul Vlădicescu
Cicilia, amanta lui	d-na Albeasca
Kalapăr, grădinarul	d-nul Comino
Canavață	d-nul Evolschi
Suzanna Bonison	d-na Dimitreasca

Un adjutant	d-nul Constandinescu
Liza	d-ra Dimitreasca
Augustina	d-ra Matilda
Ana	d-na Măneasca

Soldați, fete

Spectacolul se va sfârși cu *Românul, dans național*, executat de d-na C. Dimitreasca, M. Rosental, T. Arghireasca și M. Măneasca.

4. Luni, 9/21 noiembrie 1864.

Radu Calonfirescu.

Afișul lipsește.

În darea de seamă din ziarul „Bukowina”, din 23 noiembrie se menționează că reprezentația a fost anunțată că va fi cu „mare spectacol” și cu „cântecele cele mai frumoase”⁴⁵.

5. Marți, 10/22 noiembrie 1864

Pisica și șoarecul, comedie în două acte cu cântece, tradusă din franceză de dl M. Millo.

Persoane:

Voișilă, Policard, ușier	d-nul Comino
Eliza, baroana d'Albi, văduvă	d-na Dimitreasca
Cicilia	d-na Albeasca
Sent Leon, sub nume de Sent Germen	d-nul Evolschi
Vincentu, sluga birtului	d-nul Constandinescu
Iustina, serva	d-ra Matilda
Un tapițer	d-nul Sachelarie

Jandarmi, invitați

Spectacolul se va sfârși cu șansoneta *Munteanul*, de dl I. Carada și executată de dl Vlădescu.

⁴⁵ „Bukowina”, III, 23 noiembrie 1864.

6. Vineri, 13/25 noiembrie 1864.

Gelosul sau Maria Roza, dramă în cinci acte cu mare spectacol, tradusă din franceză de dl Marcel Caminschi.

Persoane:

Maria Roza	d-na Fani Tardini
Ambroaz, negustor, soțului	d-nul Vlădicescu
Sebastian, amicul său	d-nul Comino
Marchizul de Simiani	d-nul Evolschi
D-nul de Lormel	d-nul Lacea
D-na de Lormel	d-ra Matilda
Gheorgheta	d-ra Dimitreasca
Mama Ursula	d-na Dimitreasca
Minion	d-na Albeasca
Un băiat	d-nul Tănăsescu
Cator	d-nul Romanescu
Petru Robert	d-nul Sachelarie
Cosad	d-nul Chirimescu
Un servitor	d-nul Leontescu
René de Simiani	d-nul Constandinescu

Țărani, țărance, invitați, invitate

7. Luni, 16/28 noiembrie 1864.

Viconte de Letorier, comedie cu cântece în trei acte, tradusă din franceză de d-na F[ani] T[ardini].

Persoane:

Viconte de Letorier	d-nul Dimitrescu
Desperier	d-nul Comino
Mareșalul	d-nul Sachelarie
Mareșala	d-na Apostoleanu

Pomponius	d-na Albeasca
Tibal	d-nul Chirimescu
Grevin	d-nul Constandinescu
Erminia	d-ra Dimitreasca
Veronica	d-ra Matilda
Un leitenant	d-nul Leontescu

Seniori, dame

8. Marți, 17/29 noiembrie 1864.

După cererea generală: *Doi morți vii*, comedie națională în două acte de dl Alecsandri.

Persoane:

D-na Ferchezanca	d-na Fani Tardini
Dimitrie Ghiftui	d-nul Vlădicescu
Hagi Flutor	d-nul Comino
Egor, lipovan	d-nul Evolschi
Talpă Lată	d-nul Lacea
Acrostihescu	d-nul Chirimescu
Tița	d-na Albeasca
Cărcioc	d-nul Sachelarie
Gion	d-nul Constandinescu
Fedeleş	d-nul Romanescu

Țărani, invitați

9. Luni, 23 noiembrie/5 decembrie 1864.

Maria Tudor, regina Engliterei, dramă în trei acte de dl Victor Hugo. tradusă din franceză de dl Negruzi.

Persoane:

Maria Tudor, regina Engliterei	d-na Fani Tardini
Fabiano Fabiani	d-nul Vlădicescu

Iosua	d-nul Comino
Iana	d-na Dimitreasca
Gilbert	d-nul Evolschi
Simon Renardul	d-nul Sachelarie
Lordul Clinton	d-nul Chirimescu
Lordul Sandos	d-nul Romanescu
Eneas Dulberton	d-nul Constantinescu
Un jidov	d-nul Lacea
Lordul Montaghin	d-nul Tănăsescu
Lordul Gardiner	d-nul Leontescu
Un temnicer	d-nul Leopoldeanu

Seniori, popor

10. Marți, 24 noiembrie/6 decembrie 1864.

Săracul cinstit, comedie națională cu cântece în trei acte.

Persoane:

Dimitrie Săvescu	d-nul Lacea
Elena, fiica sa	d-na Dimitreasca
Alexandru, june moldovean	d-nul Vlădicescu
Chir Sandulache	d-nul Evolschi
Jupâneasa Catinca	d-ra Matilda
Marița	d-ra Albeasca
Nicolin Sbărciog	d-nul Comino
Vlăduță	d-nul Constandinescu

Țărani, țărance

11. Joi, 26 noiembrie/8 decembrie 1864.

Bătaia orbilor, comedie națională cu cântece într-un act.

Persoane:

Găgăuțescu	d-nul Evolschi
Ioachim, orbul	d-nul Vlădicescu

Norma	d-na Dimitreasca
Maria	d-na Albeasca
Doctorul Fofărfus	d-nul Chirimescu

Se va sfârși cu *Doi țărani și cinci cârlani*, comedie națională într-un act, cu cântece.

Persoane:

Miron	d-nul Comino
Terinte	d-nul Evolschi
Dochița	d-na Fani Tardini
Domnica	d-nul Dimitrescu (?)
Alecu	d-nul Vlădicescu

Între acte, dl Vlădicescu și M. Apostoleanu vor cânta: *Adio Moldovei – adio iubito!* și romanța *Rămâi ferice!*

(Fără număr), Luni, 30 noiembrie/12 decembrie 1864.

Pentru beneficiul dl Ioan Comino.

Furiosul, vodevil în cinci acte, cu cântece.

Persoane:

Cardenie, furiosul	d-nul Vlădicescu
Eleonora, soția lui	d-na Dimitreasca
Caiden, un african sclav	d-nul Comino
Bartolomei, intendent	d-nul Lacea
Marcela, fiica sa	d-na Albeasca
Ferdinant	d-nul Sachelarie
Un serv	d-nul Constandinescu

Mai mulți servi

Beneficiarul speră un generos concurs din partea înaltei nobilimi și onor. public.

12. Marți, 1/13 decembrie 1864.

Bărbierul din Sevilla, vodevil, cu cântece, în patru acte.

Persoane:

Contele Almaviva	d-nul Vlădicescu
Doctorul Bartolo	d-nul Lacea
Rozina	d-na Albeasca
Bărbierul Figaro	d-nul Comino
Don Bazilio	d-nul Evolschi
Filip	d-nul Chirimescu
Lazarilo	d-nul Constandinescu
Un notar	d-nul Sachelarie
Un arpad (aprod?)	d-nul Romanescu

Servitori, arcași

13. Joi, 3/25 decembrie 1864.

Fata pândarului, vodevil național, cu cântece naționale, în trei acte de dl Dimitrescu.

Persoane:

Pârvu, mazilul	d-nul Sachelarie;
Sandală, soția sa	d-na Dimitreasca
Marin, feciorul lor	d-nul Vlădicescu
Ieremie Pândarul	d-nul Lacea
Zmărăndița, fiica sa	d-na Apostoleanu
Gavrilă	d-nul Romanescu
Pitarul Nicu	d-nul Chirimescu

Chir Andricu	d-nul Evolschi
Duță, sluga sa	d-nul Comino
Vioșan	d-nul Constandinescu
Un sătean	d-nul Tănăsescu

Țărani, țărance

14. Luni, 7/19 decembrie 1864.

Jertfa lui Avram, melodramă biblică în cinci acte, tradusă din franceză de dl profesor Șoimescu. Muzica de dl Wachman.

Persoane:

Agara, consoarta lui Avram	d-na Fani Tardini
Avram, patriarhul evreilor	d-nul Evolschi
Împărat, faraonul Egiptului	d-nul Lacea
Ismael	d-nul Vlădicescu
Sara, a doua consoartă a lui Avram	d-na Dimitreasca
Isac, fiul său	d-na Albeasca
Rubnes	d-nul Sachelarie
Balac	d-nul Chirimescu
Amenofis	d-nul Constantinescu
Obzed	d-nul Romanescu
Jatal	d-nul Leontescu
Îngerul Azael	d-ra Dimitreasca
Îngerul întunericului	d-nul Caminschi

Egipteni, evrei

15. Marți, 8/20 decembrie 1864.

Casa de nebuni sau prințesa de Chachambo, comedie cu cântece, în două acte, de dl Cotzebu [Kotzebue], tradusă de dl F. Iliescu.

Persoane:

Nababul	d-nul Lacea
Zulma, fiica sa	d-na Albeasca
Beitul Trocador	d-nul Evolschi
Cadiul	d-nul Chirimescu
Craul	d-nul Vlădicescu
Pilma	d-ra Matilda
Urlibuc	d-nul Comino

Turci, amazoane

16. Joi, 10/22 decembrie 1864.

Doi însurăței, comedie națională în două acte de dl Millo.

Persoane:

Alecu, proprietar, sub nume de Stan	d-nul Vlădicescu
Zoița, femeia sa	d-na Fani Tardini
Vătaful moșiei	d-nul Comino
Ichim, strugari	d-nul Evolschi
Florica, fiica sa	d-na Albeasca
Spătăreasa	d-na Dimitreasca

Țărani, țărance

Începe cu *Scara mâței*, comedie națională într-un act de dl Alecsandri.

Persoane:

Prezidentul	d-nul Vlădicescu
Anica, soția sa	d-na Albeasca
Ghiță Făurin	d-nul Evolschi
Marin	d-nul Comino
Florica, femeia sa	d-na Dimitreasca

Țărani, țărance

(Fără număr) Luni, 14/26 decembrie 1864.

Pentru beneficiul d-nei Catinca Dimitreasca.

Fauldezul sau un proces criminal, dramă în cinci acte și un tablou, întâmplare adevărată în 1817, compusă de dd. Dupetă și Granze, tradusă din franceză de d-na Fani Tardini.

Persoane:

Mama Bancal	d-na Fani Tardini
Contele de Sentandeol	d-nul Vlădicescu
Fauldez	d-nul Evolschi
D-na Mancon	d-na Dimitreasca
Andrei, cântăreț de orgă	d-nul Comino
Bancal	d-nul Lacea
Madelena, fiica sa	d-na Albeasca
Bastid	d-nul Sachelarie
Iozeon	d-nul Chirimescu
Remi	d-nul Romanescu
Marele cancelar	d-nul Constandinescu
Semplice, pescar	d-nul Tănăsescu
Un valet	d-nul Leopoldeanu
Un grefier	d-nul Leontescu

Invitate, invitați, popor

Beneficiul speră la un generos concurs din partea înaltei nobilimi și onorabilului public, că o va încuraja în beneficiul său, precum o încurajează în cariera sa.

17. Marți, 15/27 decembrie 1864.

Ștrengarul de Paris, comedie în două acte, tradusă din franceză de dl Cencu.

Persoane:

Generalul	d-nul Lacea
Armand, fiul său	d-nul Tănăsescu
D-na Mionar	d-na Dimitreasca
D-na Marini	d-na Apostolescu
Iosef	d-nul Comino
Eliza	d-na Albeasca
Bizo	d-nul Sachelarie
Valetul generalului	d-nul Constandinescu
Întâiul domestic	d-nul Leopoldeanu
Al doilea domestic	d-nul Leontescu

Între acte, dl Evolschi va cânta pe *Herșcu Boccegiul*, de V. Alecsandri.

18. Joi, 17/29 decembrie 1864

Ceartă fără cauză, vodevil în două acte, cu cântece, tradus din franceză de d-na Fani Tardini.

Persoane:

Viconteles Barjan	d-nul Vlădicescu
Olivie	d-nul Evolschi
Damicila de Liron	d-na Albeasca
Ompinsta	d-na Dimitreasca
Friburg	d-nul Chirimescu
Verloz	d-nul Constandinescu

Începe cu *Doi feți logofeți*, comedie într-un act, compusă de dl Millo.

Persoane:

Gheorghe	d-nul Comino
Sfatiuță	d-nul Evolschi
Frăsinica	d-na Albeasca

19. Luni, 21 decembrie 1864/2 ianuarie 1865.

Ciurelu sub nume de Tunsu Haiducu, comedie cu cântece naționale și doine în două acte.

Persoane:

Rada țigancă	d-na Fani Tardini
Gruea Haiducu, sub nume de Rădăcu	d-nul Vlădicescu
Ciurel	d-nul Comino
Armașu Vlăduță	d-na Lacea
Mărioara, nepoata sa	d-na Albeasca
Zamfira	d-na Dimitreasca
Frunzescu	d-nul Chirimescu

Poterași, haiduci

Se va sfârși cu *Bătălia de la Călugăreni*, un tablou cu cântece compuse de dl I. Maniu.

Persoane:

Mihai Viteazul	d-nul Vlădicescu
Pătrașcu, fiul său	d-na Albeasca
Vintilă	d-nul Evolschi
Banul Mihalcea	d-nul Lacea
Manta	d-na Dimitreasca
Becheși	d-nul Chirimescu
Horvat	d-nul Constandinescu
Umbra lui Traian	d-nul Sachelarie

Ofițeri, turci

20. Marți, 22 decembrie 1864/3 ianuarie 1865.

Clenarvonii sau puritanii din Londra, dramă în cinci acte, tradusă de dl Poni.

Persoane:

Margareta Clenarvon	d-na Fani Tardini
Jorj Clenarvon	d-nul Vlădicescu
Henri Clenarvon	d-na Dimitreasca
Lordul Cambel	d-nul Evolschi
Clari, fiica sa	d-na Albeasca
Carol al II-lea, regele Angliei	d-nul Chirimescu
Jenchin	d-nul Sachelarie
Leitenantul Turnului	d-nul Constandinescu
Beti	d-ra Matilda

Seniori, dame

(Fără număr). Luni, 28 decembrie 1864/9 ianuarie 1865.

Pentru beneficul d-lui Alex. Evolschi.

Cruciații, dramă în cinci acte de dl Cotiebu [Kotzebue].

Persoane:

Doamna Starița	d-na Fani Tardini
Balduin	d-nul Vlădicescu
Boemund	d-nul Sachelarie
Bruno	d-nul Chirimescu
Cuno	d-nul Comino
Romuald	d-nul Romanescu
Robertu	d-nul Leopoldeanu
Ema de Falchenstein	d-na Dimitreasca
Emirul Seliucilor	d-nul Evolschi
Fatima, fiica sa	d-na Albeasca
Valter	d-nul Lacea
Conrad	d-nul Constandinescu
Salome	d-ra Matilda

Călugărițe, cruciați, turci

Beneficientul speră la un generos concurs.

21. Marți, 29 decembrie 1864/10 ianuarie 1865.

Cimpoiul dracului, comedie națională în două acte de dl Carada.

Persoane:

Bucur, cimpoier	d-nul Vlădicescu
Boierul Nițu	d-nul Lacea
Zmărăndița, fiica sa	d-na Albeasca
Nichipercea	d-na Dimitreasca
Coconu Fănică	d-nul Comino
Uțica	d-ra Matilda

Se va începe cu *Doi pricopsiți*, comedie într-un act.

Persoane:

Ledru	d-nul Vlădicescu
Senglan	d-nul Evolschi
Sentaj	d-nul Lacea
Janete	d-na Albeasca
Carol	d-nul Constandinescu

22. Joi, 31 decembrie 1864/12 ianuarie 1865.

Nuntă țărănească, tablou național cu cântece de dl Alecsandri.

Persoane:

Coconu Alecu	d-nul Dimitrescu
Frunză	d-nul Vlădicescu
Trohin	d-nul Lacea
Ilenuța, fiica sa	d-na Apostolescu
Chir Gaetane	d-nul Evolschi
Trotoșan	d-nul Tănăsescu

Țărani, țărance

Se va începe cu *Balul mascat*, comedie într-un act, cu cântece naționale.

Persoane:

Coconul Leonte	d-nul Lacea
Aspazia	d-na Dimitreasca
Maria	d-na Albeasca
Sticlete	d-nul Comino
Florinescu	d-nul Chirimescu
Crăciun	d-nul Vlădicescu
Un slujbaş	d-nul Sachelarie

23. Luni, 4/16 ianuarie 1865.

Fata aerului, comedie vodevilă, cu cântece și tablouri luminate, în patru acte, tradusă de dl Mihălescu.

Persoane:

Regina Țenturilor	d-na Fani Tardini
Azumia, fiica sa	d-na Albeasca
Eolen	d-na Dimitreasca
Achilone	d-nul Comino
Rutland	d-nul Vlădicescu
Marghin	d-nul Lacea
Mateas	d-nul Sachelarie
Luceta	d-ra Matilda
Un geniu	d-na Apostoleanu

Silfide, țărani, țărance

24. Joi, 7/19 ianuarie 1865.

Zmărăndița, fata pândarului, comedie națională, cu cântece naționale, în trei acte, de dl I. Dimitrescu.

Persoane:

Chir Andricu	d-nul Evolschi
Părvu, mazilul	d-nul Sachelarie
Sandală, soția sa	d-na Dimitreasca
Marin, fiul lor	d-nul Vlădicescu
Moș Irimiea	d-nul Lacea
Zmărăndița	d-na Apostoleanu
Coconu Nicu	d-nul Chirimescu
Duță	d-nul Comino
Vișan	d-nul Constandinescu
Gavrilu	d-nul Romanescu ✓

Țărani, țărance

(Fără număr) Luni, 11/23 ianuarie 1865.

Beneficiul d-nei Elena Albeasca.

Credința, nădejdea și îndurarea, dramă în cinci acte și cinci tablouri, tradusă de dl A. Manole.

Persoane:

Albert Zugravul	d-nul Evolschi
Raul de Aramberg	d-nul Vlădicescu
Miuler	d-nul Sachelarie
Pol	d-nul Chirimescu
Luciea	d-na Albeasca
Matilda	d-na Dimitreasca
Martili	d-nul Lacea
Marta	d-ra Matilda
Un om al Poliției	d-nul Constandinescu
Un amator	d-nul Tănăsescu
Al doilea amator	d-nul Romanescu

Mai mulți invitați

Între acte, d-ra Alexandrina Albeasca va cânta aria îngerului din *Baba Hârca*.

25. Marți, 12/24 ianuarie 1865.

După cerere, *Iancu Jianu, căpitan de haiduci*, melodramă cu doine naționale, în patru acte de dl Anestin.

Persoane:

Iancu Jianu	d-nul Vlădicescu ✓
Ileana, gazda sa	d-na Fani Tardini
Kirk Sărdaru	d-nul Comino ✓
Sultana	d-na Dimitreasca ✓
Ghincu	d-nul Lacea ✓
Petre, fiul Ileanei	d-na Albeasca ✓
Alexe	d-nul Evolschi ✓
Gulei	d-nul Chirimescu
Părvu	d-nul Constandinescu ✓
Barbu	d-nul Leontescu

Haiduci, poterași

26. Joi, 14/26 ianuarie 1865.

Bărbatul anonim, comedie cu cântece, în două acte, din franceză de dl Manoli.

Persoane:

Regina	d-na Dimitreasca ✓
Regele	d-nul Sachelarie
Don Fernando	d-nul Evolschi ✓
Don Enric	d-nul Lacea
Elena, fiica sa	d-na Albeasca

Perales

d-nul Chirimescu

Don Garcias

d-nul Leontescu

Seniori, dame

Se va sfârși cu *Voicu plugariul*, șansonetă națională de dl Radulian, executată de dl Vlădicescu.

27. Luni, 18/30 ianuarie 1865.

Logofătul satului, comedie națională cu cântece, în două acte, de dl Dimitrescu.

Persoane:

Alecu, sub nume de Sandu, logofătul satului	d-nul Vlădicescu
Zoe, amanta sa	d-na Albeasca
Maria, mama lui Alecu	d-na Dimitreasca
Kir Panait	d-nul Evolschi
Oprea, pârcălab	d-nul Comino
Sameșul	d-nul Lacea
Paulina	d-na Apostoleanu
Boieru Enache	d-na Romanescu
Simion, bancher	d-nul Chirimescu
Mușat	d-nul Tănăsescu
Stanciu	d-nul Sachelarie
Un june	d-nul Constandinescu

Țărani, țărance

28. Marți, 19/31 ianuarie 1865.

Se va reprezenta după cerere *Pisica și șoarecele*, comedie din franceză în două acte.

Persoane:

Voioșilă	d-nul Comino
Sent Leon	d-nul Evolschi
Cicilia	d-na Albeasca
Baroneasa D'Arbi	d-na Dimitreasca
Un birtaş	d-nul Constandinescu
Un sergent	d-nul Tănăsescu

Se va începe cu *Un trântor cât zece*, comedie într-un act.

Persoane:

Tănjală	d-nul Evolschi
Teodorescu	d-nul Lacea
Țița	d-na Albeasca
Gahița	d-na Dimitreasca
Gogu	d-nul Chirimescu

29. Joi, 21 ianuarie/3 februarie 1865.

Se va reprezenta, după cerere, *Cine vrea, poate*, comedie cu cântece din franceză, în două acte.

Persoane:

Regina Maria	d-na Fani Tardini
Carol al II-lea, fiul său	d-nul Dimitrescu
Rui Pomez	d-nul Vlădicescu
Ducesa de Ascolin	d-na Albeasca
Marchizul de Santa Cruce	d-nul Lacea
D-na Gabriela	d-ra Matilda
Ingo	d-nul Chirimescu
Un leitenant	d-nul Constandinescu

Dame, seniori

Se va sfârși cu *Voicu plugarul*, șansonetă națională de dl Radulian, executată de dl Vlădicescu.

(Fără număr) Luni, 25 ianuarie/6 februarie 1865.

Se va reprezenta pentru beneficiul d-lui Alex. Vlădicescu, *Umbra lui Mihai Viteazul*, tabloul național într-un act, compus de dl P. Grădișteanu.

Persoane:

Umbra lui Mihai Viteazul	d-nul Vlădicescu
Viorica	d-na Fani Tardini
Florica	d-na Dimitreasca
Marica	d-na Albeasca
Conducătoarea ielelor	d-na Apostoleanu
Costache Gâmpeanu	d-nul Evolschi
Gheorghe Unescu	d-nul Sachelarie
Satan sau Masca unui necunoscut	d-nul Lacea

Îngeri și umbre

După aceasta, dl Vlădicescu va cânta câteva cântece naționale și o barcarolă.

Se va sfârși cu *Cinel, cinel sau simplitatea țăranului*, comedie națională cu cântece de dl Alecsandri.

Persoane:

Boierul Sandu	d-nul Lacea
Zmărăndița, nepoata sa	d-na Albeasca
Tinca, vara sa	d-na Apostoleanu
Florica, țărancă	d-na Dimitreasca
Graur, țăran	d-nul Vlădicescu

30. Marți, 26 ianuarie/7 februarie 1865.

Castelul de Montluvie, dramă în cinci acte, tradusă din franceză de d-na Fani Tardini.

Persoane:

Vicontesa	d-na Fani Tardini
Flavi	d-nul Evolschi
Dorbendau	d-nul Vlădicescu
Maria	d-na Albeasca
Stareța	d-na Dimitreasca
Melși	d-nul Sachelarie
Bruno	d-nul Chirimescu
Un ofițer	d-nul Constandinescu
Marta	d-ra Matilda

Ofițeri, seniori

31. Joi, 28 ianuarie/9 februarie 1865.

Cearta fără cauză, comedie cu cântece din franceză, tradusă de d-na Fani Tardini.

Persoane:

Barjan	d-nul Vlădicescu
Olivie	d-nul Evolschi
Damicela de Liron	d-na Albeasca
Friburg	d-nul Chirimescu
Ponponeta	d-na Dimitreasca
Belroz	d-nul Constandinescu

Seniori, dame

Se va sfârși cu *Pensionul fetelor*, comedie în două acte, cu cântece, în franceză.

Persoane:

Madam Loran	d-na Fani Tardini
Canavăț	d-nul Evolschi
Calapăr	d-nul Comino
Alfred	d-nul Vlădicescu
Suzana	d-na Dimitreasca
Cicilia	d-na Albeasca
Liza	d-ra Matilda
Ana	d-ra Dimitreasca

Dame, soldați

32. Luni, 1/13 februarie 1865.

Afișul și darea de seamă lipsesc.

33. Marți, 2/14 februarie 1865.

Crucea și secretul, dramă în patru acte de Alex. Dumas, tradusă de dl Porfiriu.

Persoane:

Marchizul D'Aure	d-nul Evolschi
Marchiza D'Aure	d-na Dimitreasca
Emanoil, fiul lor	d-nul Chirimescu
Margareta, fiica lor	d-na Albeasca
Pol Jon	d-nul Vlădicescu
Bătrânul Așard	d-nul Lacea
Baronul	d-nul Sachelarie
Lazari	d-nul Constandinescu
Noze	d-nul Romanescu
Jasmen	d-nul Tănăsescu
Lafiel	d-nul Leontescu
Un notar	d-nul Leopoldeanu

Dame, bărbați

34. Joi, 4/16 februarie 1865.

Afișul și darea de seamă lipsesc.

(Fără număr) Luni, 8/20 februarie 1865.

Pentru beneficiul d-nei Fani Tardini, artistă română, directoarea Teatrului Român din Bucovina, *Caterina Hovardu*, dramă în cinci acte și trei tablouri, de Alex. Dumas.

Persoane:

Caterina Hovardu	d-na Fani Tardini
Regele Henric al VIII-lea	d-nul Evolschi ✓
Etelvod, duce de Dierhan	d-nul Vlădișescu
Prințesa Margareta	d-na Albeasca ✓
Contele Suzecs	d-nul Chirimescu
Chenedi	d-na Dimitreasca
Fleming	d-nul Comino
Sir Jon Scot de Tirlistan	d-nul Lacea -
Cantorberi	d-nul Sachelarie
Norfolg	d-nul Romanescu
Un judecător	d-nul Constandinescu
Întâiul senior	d-nul Leontescu
Al doilea senior	d-nul Leopoldeanu
Un temnicer	d-nul Tănăsescu ✓

Dame, seniori

35. Marți, 9/21 februarie 1865.

Chir Zuliaridis, comedie într-un act de dl Alecsandri. ✓

Persoane:

Chir Zuliaridis	d-nul Evolschi ✓
Papă lapte, calfă de spițer	d-nul Comino ✓

Afridida
Mândița

d-na Albeasca ✓
d-na Dimitreasca ✓

Se va începe cu *Doi țărani și cinci cârlani*, vodevil național într-un act de dl Negruzzi.

Persoane:

Dochița, țărancă
Domnica
Terente
Miron
Leonescu

d-na Fani Tardini
d-na Dimitreasca
d-nul Evolschi
d-nul Comino
d-nul Vlădicescu

Se va sfârși cu *Voicu plugaru*, șansonetă națională de dl Radulian, executată de dl Vlădicescu.

(Fără număr) Joi, 11/23 februarie 1865.

Pentru beneficiul domnului Ioan D. Lacea, *Moartea fraților Costinești*, dramă națională istorică, în cinci acte și un tablou, de dl I. Lacea.

Persoane:

Constantin Cantemir, prințul Moldovei	d-nul Lacea
Domnița Safta, fiica sa	d-na Albeasca
Dumitrașcu, fiul său	d-nul Constandinescu
Logofătul Miron Costin	d-nul Sachelarie
Pătrașcu, fiul său	d-na Dimitreasca
Hatmanul Velicico Costin	d-nul Vlădicescu
Vistierul Iordache Roset	d-nul Evolschi
Zapciu	d-nul Comino
Ilie Țifescu	d-nul Chirimescu

Macri	d-nul Leopoldeanu
Vasile Gavriliță	d-nul Leontescu
Ioan Paladi	d-nul Tănăsescu
Un bătrân țaran	d-nul Romanescu
Stana	d-ra Matilda
Marițica, fiica lui Miron	d-ra Albeasca
Boieri, țărani	

36. Luni, 22 februarie/6 martie 1865.

Lupta damelor, comedie în trei acte, din franceză de Scribe, tradusă de dl Gârleanu.

Persoane:

Contesa de Oterval	d-na Fani Tardini
Leonia de Vilgonte	d-na Albeasca
Henri de Flaviniol, sub nume de Șarl, valetul	d-nul Vlădicescu
Gustav de Grinion	d-nul Comino
Baronul de Monerișard	d-nul Evolschi
Un valet	d-nul Leontescu
Un dragon	d-nul Constandinescu

37. Marți, 23 februarie/7 martie 1865.

Afișul și darea de seamă lipsesc.

38. Joi, 25 februarie/9 martie 1865.

Afișul și darea de seamă lipsesc.

39. Luni, 28 februarie/13 martie 1865.

Afișul și darea de seamă lipsesc.

40. Marți, 9/21 martie 1865.

Arderea târgului Baia, o pagină din războiul lui Ștefan cel Mare, dramă în trei acte, compusă de dl V. Istrat.

Persoane:

Ștefan cel Mare	d-nul Lacea
Mihul Stărcea	d-nul Vlădicescu
Maria Grigorcea	d-na Fani Tardini
Victoria, fiica sa	d-na Albeasca
Tellița	d-na Dimitreasca
Șoltuzul	d-nul Evolschi
Întâiul părgar	d-nul Comino
Miclos Banfi	d-nul Sachelarie
Berendel	d-nul Chirimescu
Al doilea părgar	d-nul Romanescu
Un plăieș	d-nul Constandinescu
Un slujitor	d-nul Tănăsescu
Al doilea plăieș	d-nul Leontescu
Al treilea plăieș	d-nul Leopoldeanu

Țărani, țărance, soldați

41. Luni, 15/27 martie 1865.

Reprezentare dată în folosul „Societății pentru Cultură” din Cernăuți.

Piese reprezentate: *Doi morți vii*, de V. Alecsandri; *Invocarea*, poezie de Dimitrie Petrino, declamată de doamna Fani Tardini; *Bucovina*, poezie de V. Alecsandri cântată de Vlădicescu; *Voicu plugarul*, șansonetă de Radulian, cântată de Vlădicescu.

S-au mai jucat, în trei seri consecutiv, piesele:

42. Marți, 16/28 martie 1865: *Doi țărani și cinci cârlani* de Negruzzi;

43. Miercuri, 17/29 martie 1865: *Săracul cinstit*, comedie în trei acte de Halepliu;

44. Joi, 18/30 martie 1865: *O partidă de concină*, de V. Alecsandri, și *Florin și Florica*, de V. Alecsandri.

Și în stagiunea a doua din iarna 1864/1865, trupa doamnei Fani Tardini a reperat un succes desăvârșit. A întrecut în calitate trupele străine din Cernăuți. Cu foarte puține excepții, sala a fost întotdeauna arhiplină. Lojele fuseseră aproape toate luate în abonament. Animați de succesele dobândite în prima stagiune și de primirea caldă de care avuseseră parte la sosirea lor în Bucovina, actorii și-au dat toată silința să placă publicului. Fani Tardini a cucerit inimile cu finețea gesturilor și cu impecabila ei dicțiune. Evolschi și Chirimescu imitau foarte bine pe străini, iar Comino făcea publicul să râdă „din toată inima”. Rolurile de bătrâni le dădea bine Lacea, iar cele de intrigant, Sachelarie. Orchestra fraților Lemeș a contribuit, ca și în stagiunea trecută, mult la reușita reprezentațiilor, acompaniindu-i cu multă dexteritate și exactitate pe cântăreți⁴⁶.

Fiecare piesă în parte a dat prilej artiștilor să-și arate talentele.

Inaugurarea stagiunii a doua a avut loc în seara zilei de 14 noiembrie 1864, în fața unei săli arhipline. Artiștii reprezentând vodevilurile *Zmeul nopții* și *O căsătorie fără voe* au fost răsplătiți pentru jocul lor impecabil cu ropote de aplauze. S-au evidențiat, îndeosebi, Alexandru Vlădicescu, Comino, Evolschi și doamnele Dimitreasca și Apostoleanu. (Das Haus war gedrängt voll von Besuchern)⁴⁷.

Drama *Mănăstirea de Kastru* și comedia *Pensionul de fete*, fiind creații franceze și tratând subiecte străine de sufletul românesc, au plăcut mai puțin⁴⁸. La fel a fost cazul cu drama *Maria Tudor, regina Engliterei*. La toate trei reprezentațiile a asistat public puțin. Reporterul ziarului german crede că motivul indiferenței publicului a fost lipsa „mirajului noutății și a originalității”, care amândouă atrăseseră în prima stagiune „tineri și bătrâni, mici și mari, fără

⁴⁶ A. Hurmuzachi, *Teatrul Național în Cernăuți*, în „Foaia Societății pentru Literatură și Cultura Poporului Român”, I, nr. 1-3, 1 martie 1865, p. 61-67.

⁴⁷ „Bukowina”, III, 16 noiembrie 1864.

⁴⁸ *Ibidem*, 25 noiembrie 1864.

deosebire de naționalitate și de religie, fiindcă lumea încă nu văzuse teatru românesc⁴⁹.

Firește, că momentul noutății va fi jucat un mare rol în ațâțarea curiozității publicului, dar mai puternică a fost dorința publicului de a asista la reprezentații neaoș românești. De aici indiferența față de piesele străine, chiar și atunci când erau jucate în românește.

Pe la sfârșitul lui martie 1865 s-au jucat ultimele piese. Pentru a-și arăta grațitudinea față de publicul român, trupa a dat, la 15/27 martie 1865, o reprezentație în folosul „Societății pentru Cultură”. S-a jucat, cu acest prilej, comedia lui V. Alecsandri *Doi morți vii*, s-a recitat poezia lui Dimitrie Petrino, *Invocare* și, la urmă, s-a cântat poezia *Bucovina* a lui V. Alecsandri pe o melodie compusă de un bucovinean. Reprezentația s-a încheiat cu șansoneta *Voicu plugarul*.

Fiind vorba de o reprezentație dată în folosul „Societății pentru Cultură”, animatoarea tuturor manifestărilor culturale românești din Bucovina, tot publicul român din Cernăuți a ținut să asiste. Alecu Hurmuzachi ne asigură că „oricine au dorit a-și arăta simpatia pentru «Societatea Literară» și, prin urmare, pentru români, fiecare s-a străduit să vină la reprezentație. Niciodată sala teatrului nu era mai plină, niciodată publicul, mai ales, mai elegant și mai bine dispus⁵⁰”.

În piesa *Doi morți vii*, d-na Fani Tardini, numită îndeobște „doamna Fani”, a strălucit în rolul Ferchezanchei. „Și ar fi de prisos – scrie Alecu Hurmuzachi, unul din nelipsiții vizitatori ai reprezentațiilor – să mai spun că a făcut-o prea bine”. De „mult efect” a fost jocul lui Comino în rolul lui Hagj Fluture. Publicul a fost foarte mulțumit. „Apoi iată cum a fost reprezentată piesa ta, care prea mult a plăcut”, i-a comunicat Alecu Hurmuzachi lui V. Alecsandri⁵¹.

⁴⁹ *Ibidem*, 7 decembrie 1864.

⁵⁰ A. Hurmuzachi, *op. cit.*, I, nr. 4, 1 aprilie 1865, p. 100-102: „Bukowina”, 29 martie 1865.

⁵¹ *Ibidem*, *Correspondența între d-nii V. Alecsandri și A. Hurmuzachi*, în „Familia”, XX, nr. 3, 15/27 ianuarie 1884, p. 25-27.

Poezia de ocazie *Invocarea* a lui Dimitrie Petrino a fost recitată de Fani Tardini. Este o versificație fără valoare literară, dar declamată de „doamna Fani”, a câștigat „îndoit și înzecit”. Această femeie, ne relatează Alecu Hurmuzachi are „înțelegerea unei însemnate artiste”, căci „vocea, accentuarea potrivită, rădicarea – sau nu știu cum să zic – a cuvintelor, a fiecărei idei, măsura și eleganța gesturilor, lipsa afecțiunii etc. au fost dovada, de toți recunoscută, de inteligența-i rară și de un simț foarte sănătos și delicat”⁵².

Poezia *Bucovina*, compusă atunci de Vasile Alecsandri, a fost cântată de Alexandru Vlădicescu după o melodie al cărei compozitor a rămas necunoscut. Alecsandri dorise ca muzicianul bucovinean Carol Miculi să compună melodia. „N-ar face el [Carol Miculi] oare aria cântecului Bucovinei?” a întrebat într-o scrisoare V. Alecsandri⁵³. De aici s-a încetățenit convingerea că Miculi este compozitorul acestei melodii. Dar, între timp, s-au ivit unele nedumeriri. Miculi nu este compozitorul⁵⁴. Atât textul măgulitor pentru Bucovina, text intrat astăzi în patrimoniul cultural al poporului român, cât și vocea plăcută a neîntrecutului Alexandru Vlădicescu i-au dat poezici toată amploarea. Publicul era extaziat. Și Alecu Hurmuzachi s-a entuziasmat la auzul minunatelor cuvinte cu care se glorifica Bucovina, țara găzduitoare în timpuri tulburi a însuși poetului.

V. Alecsandri și-a exprimat admirația în următoarele fraze: „Astă poezie s-a cântat cu o melodie, de care credem că ar exprima cu fidelitate caracterul ei de către dl Vlădicescu cu toată înțelegerea dorită, cu accentuarea cea mai nimerită, cu toată simțirea și căldura pe care d-lui știe a o pune în cântarea sa. Efectul acestei poezii și cântării a fost străbătătoriu, entuziastic, încât atunci și de câte ori s-a mai cântat în alte

⁵² *Ibidem*, p. 25. Poezia lui D. Petrino, *Invocare*, se publică în „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Poporului Român”, I, nr. 1–3, 15/27 ianuarie 1865, p. 48–49.

⁵³ „Voința națională”, nr. 5879, 1904.

⁵⁴ Eugen I. Păunel, *Vasile Alecsandri și Carol Miculi (Cu două scrisori inedite din 1879)*, în „Făt Frumos”. X, nr. 1–2, ianuarie–aprilie 1935, p. 19–27; nr. 3, mai–iunie 1935, p. 103–108.

două seri următoare i s-au cerut repețirea chiar până la obosirea cântărețului”. Impresia ce a făcut-o declamarea acestei poezii și melodia ei a fost atât de înălțătoare, încât „nimic n-ar fi putut fi mai frumos”. Pe scena deschisă, Vlădicescu trebuia mereu să repete cântecul „până când mai ierta puterile pe cântăreț”⁵⁵. Foaia volantă cu textul și melodia cântecului a fost distribuită în sală. Publicul era în delir.

După această reprezentație de adio a urmat, la cererea publicului, alte trei cu piese cunoscute publicului și dorite de acesta. În seara a treia s-au reprezentat piesele lui V. Alecsandri, *Florin și Florica* și *Barcarola*, căreia Alecu Hurmuzachi i-a dat titlul, mai potrivit după părerea lui, de *O partidă de concină*. Această piesă din urmă, V. Alecsandri dorea s-o știe reprezentată prima dată pe scena teatrului din Cernăuți, dar se temea ca nu cumva artiștii, grăbindu-se cu învățarea pe de rost a textului, să nu-i scadă valoarea. De aceea îi scrie lui Alecu Hurmuzachi: „Dacă socoți tu că d-na Fani ar putea să joace cu inteligență rolul prințesei, precum și dl Vlădicescu pe acela al doctorului Leonard, însărcinează-i să o reprezinte..., însă numai după ce își vor ști rolurile ca apa; și îndată ce vor juca proverbul, scrie-mi impresia ta și a publicului”⁵⁶.

Stagiunea a doua a trupei Fani Tardini a luat sfârșit la începutul lunii aprilie 1865. Având în vedere marele succes reputat de trupă, comitetul „Societății pentru Cultură”, în încăperile căreia își ținuse ședințele comitetul teatral, a ținut de datoria sa să mulțumească doamnei Fani Tardini și trupei ei pentru marile servicii aduse culturii naționale românești din Bucovina. I s-au adus, într-o scrisoare, omagii, pentru că a pătruns misiunea teatrului român „în sensul cel mai înalt, adică al dezvoltării artei și culturii naționale și o urmărește

⁵⁵ A. Hurmuzachi, *op. cit.*, în „Familia”, XX, nr. 3, 15/25 ianuarie 1884, p. 25-26; A. Hurmuzachi, *Teatrul Național în Cernăuți*, în „Foaia Societății pentru Literatură și Cultura Poporului Român”, I, nr. 4, 1 aprilie 1865, p. 102-103; „Bukowina”, 16 aprilie 1865.

⁵⁶ Il. Chendi, *Correspondența lui V. Alecsandri cu bucovinenii*, în „Convorbiri literare”, XL, nr. 6-8, iunie-august 1906, p. 596.

numai condusă de dorința fierbinte de a sprijini tot ce este frumos, nobil și național”⁵⁷.

Din cele relatate se poate trage concluzia că cele două stagiuni ale trupei doamnei Fani Tardini n-au constituit pentru publicul român din Bucovina numai momente de înălțare sufletească și de mândrie națională. Mai mult! Trupa ei a adus în Bucovina înstrăinată faima artei dramatice românești.

Apreciind valoarea, atât artistică cât și națională, a reprezentațiilor, comitetul teatral din Cernăuți a angajat trupa doamnei Fani Tardini și pentru stagiunea de iarnă 1865/1866. În scopul acesta el a încheiat cu ea un nou contract, adică o „alcătuire”, promițându-i o subvenție de 9 000 de florini sau 18 galbeni moldovenești. A obligat-o însă pentru 42 de reprezentații, cu beneficii până la 50, din care cel puțin 20 să fie cu piese noi⁵⁸.

4. Stăruințele d-nei Fani Tardini pentru a treia stagiune

În urma contractului încheiat cu boierii români, Fani Tardini s-a străduit din timp să obțină o autorizație pentru încă o stagiune. Tratatările cu comitetul teatral au început în luna ianuarie 1865 și au fost înlesnite în urma falimentului trupei germano-polone a lui Gustav Sinnmayer. Neputând susține concurența cu trupa românească, sprijinită cu subvenții de către boierii români, Sinnmayer și-a sistat reprezentațiile, pregătindu-se să plece cu artiștii polonezi în Galiția de Est. Ajunși pe drumuri, artiștii nemți s-au adresat doamnei Fani Tardini, rugând-o să-i angajeze în trupa ei pentru a da de acum înainte reprezentații în limba română și germană. Fani Tardini, înduioșată de soarta artiștilor nemți, s-a învoit și, la 4 februarie 1865, a înaintat

⁵⁷ Anexa 19.

⁵⁸ A. Hurmuzachi, *Corespondența între domnii V. Alecsandri și A. Hurmuzachi*, în „Familia”, XX, nr. 5, 29 ianuarie/10 februarie 1884, p. 49-50; „Bukowina”, 16 aprilie 1865.

Guvernământului Bucovinei o cerere, solicitând să i se elibereze o autorizație pentru timp de un an, începând cu ziua de 1 iulie 1865, pentru a da în comun cu artiștii nemți, alternativ, reprezentații în limba română și germană, întrucât posedă perfect limba germană (vollkommen mächtig) și e în curent cu creațiile dramatice germane⁵⁹.

Auzind de înaintarea cererii doamnei Fani Tardini, directorul Sinnmayer, temându-se să nu-și vadă trupa desființată și situația sa de director compromisă, s-a adresat, după numai două zile, deci la 6 februarie 1865, Guvernământului Bucovinei, rugând să i se elibereze o autorizație, tot pentru un an întreg, oferindu-se să continue cu reprezentațiile germane și poloneze.

Directorul Poliției din Cernăuți, Dits, solicitat fiind să-și dea părerea asupra acestor două cereri înaintate, a opinat că trupa românească ar trebui preferată, deoarece posedă mijloacele materiale necesare, grație subsidiilor ce le primește și pentru că se bucură de simpatia publicului. Directoarea acestei trupe are de gând să plece la Viena pentru a angaja actori germani potriviți, cu ajutorul cărora să alcătuiască un repertoriu corespunzător. Trupa ei a avut tot timpul o comportare demnă, îndeplinind dispozițiunile legale. Sinnmayer n-a satisfăcut publicul, fiindcă a neglijat unele genuri dramatice și a acordat artistelor un tratament necivilizat. Publicul intenționează să-l boicoteze.

După o lună și jumătate de chibzuieli și corespondență, deci la 22 martie 1865, Guvernământul Bucovinei a dat decizia. Cererea lui Sinnmayer a fost aprobată, în timp ce doamnei Fani Tardini i s-a permis să dea reprezentații în continuare până la 31 decembrie 1865. S-a trecut astfel cu vederea oferta ei de a da reprezentații și în limba germană⁶⁰.

De ce n-a fost aprobată cererea doamnei Fani Tardini?

Ea a fost respinsă, fiindcă doamna Fani Tardini era cetățeană străină, iar autoritățile austriece aveau obligația să promoveze în rândul întâi interesele austriece.

⁵⁹ Anexa 16.

⁶⁰ Anexa 17.

Autorizația eliberată trupei românești a fost inacceptabilă. Aceasta se găsea la sfârșit de stagiune și avea nevoie de un timp de mai multe luni pentru a-și reîmprospăta trupa și a-și alcătui un nou repertoriu. Astfel, reprezentațiile ei nu puteau începe decât cel mai devreme la toamnă.

Văzându-se respinsă, doamna Fani Tardini a înaintat Guvernământului, la 4 aprilie 1865, o nouă cerere, în care, inducând pe rând motivele, a rugat să i se elibereze o autorizație pentru stagiunea de iarnă 1865/1866, care să dureze până la sfârșitul lunii mai 1866⁶¹.

Considerându-se momentele înșirate în cerere, i s-a eliberat d-nei Fani Tardini noua autorizație până la sfârșitul lunii mai 1866.

Procedeul Guvernământului a jignit-o pe d-na Fani Tardini. El i-a eliberat întâi o autorizație pentru lunile de vară, când, știut este, că în sezonul de vară nu se dau reprezentații teatrale, în timp ce directorul Sinnmayer, care-și terminase stagiunea cu scandal, a primit din capul locului o autorizație pentru lunile de iarnă. Cu toate că dispunea de o trupă de teatru superioară celei lui Sinnmayer, ea a fost retrogradată. Văzând așadar că întâmpină dificultăți și că nu se bucură de bunăvoința Guvernământului, d-na Fani Tardini a renunțat la autorizația primită, luându-și pentru un timp rămas bun de la Bucovina, unde își câștigase atâția lauri și își crease atâtea simpatii.

La toamnă, trupa d-nei Fani Tardini n-a venit⁶².

În schimb a sosit Sinnmayer, deocamdată fără trupă, găsimd în Cernăuți o stare de spirit dușmănoasă lui. În urma celor întâmplate, el urma să aibă de înfruntat rezistența pasivă, dacă nu chiar boicotul publicului român, care nu i-a putu ierta intrigile țesute împotriva trupei românești. „Nobilimea – zicea Sinnmayer într-o scrisoare adresată, în ianuarie 1866 Guvernământului – și o parte mare a publicului orășenesc doresc în Cernăuți un teatru românesc”. Dacă i s-ar permite lui să de a da reprezentații românești, ar putea să-și refacă situația. Directorul de Poliție

⁶¹ Anexa 18.

⁶² Barbu Lăzăreanu, *Eminescu și Fani Tardini*, în „Adevărul literar și artistic”, IV, nr. 133. 10 iunie 1923, p. 6. Fani Tardini încetează din viață la Galați, în aprilie 1900.

a autorizat reprezentarea de piese românești, dar ce folos, adaugă Sinnmayer, el nu se bucură de simpatia publicului. Nici n-ar putea să dea reprezentații românești, nedispunând de o trupă de teatru românească.

Găsindu-se într-un impas, Guvernământul a luat refugiul la un expedient năstrușnic.

I-a înmănat lui Sinnmayer autorizația să dea reprezentații nemțești și românești, dar în stagiunea de iarnă 1866/1867.

Dar văzându-se pus în imposibilitatea de a da reprezentații în stagiunea de iarnă 1865/1866, Sinnmayer a renunțat la autorizația primită și astfel, în acest răstimp, publicul cernăuțean a fost privat de plăcerea unei stagiuni teatrale.

5. Stăruinți nereușite. 1865–1870

Ioan Lupescu, 1865; Constantin Bălănescu, 1867; Maria A. Vasileasca, 1869; Ioan Lupescu, 1870; Dr. Drăgescu, 1870.

Încă nu s-a potolit entuziasmul publicului cernăuțean stârnit de reprezentațiile excelente ale trupei doamnei Fani Tardini, când artistul Ioan Lupescu din Moldova, încurajat de entuziasta primire de care avusese parte d-na Fani Tardini, s-a hotărât să vină în Bucovina. Dispunând de o trupă mică, nu s-a încumetat să joace la Cernăuți, ci s-a mărginit să dea reprezentații numai în orașul Suceava. În scopul acesta s-a adresat, la 25 aprilie 1865, Prefecturii din Suceava, aducându-i la cunoștință că dorește să reprezinte drame, operete și vodeviluri. Prefectura a raportat, la rândul ei, Guvernământului din Cernăuți, menționând că nu-i în stare să cenzureze piesele, deoarece – ce ironie – „la prefectura din Suceava nu se găsește nici un funcționar cunoscător al literaturii românești” („weil hiermats kein in der romanischen Literatur tischer eingeweihter Beamter vorhanden ist”). Această observație a fost de ajuns ca Guvernământul să respingă cererea, pe motivul, vezi bine inventat, „că nu există garanția solidității întreprinderii și că autoritățile nu posedă informații demne

de încredere despre valoarea artistică a trupei” („weil es hinsichtlich der Vertrauungswürdihkeit dieses Unternehmens in verlöszlicher Weise Gewiszheit zu verschaffen unmöglich ist”)⁶³.

Lui Ioan Lupescu i s-a făcut nedreptate. El n-a fost novice în arta dramatică, ci artist cu oareșce reputație. La 1861 înjghebase o trupă de teatru, cu care a dat reprezentații apreciate de publicul ieșean; iar patru ani în urmă a fost angajat la Teatrul Național din Iași⁶⁴.

Constantin Bălănescu a fost al doilea artist român care a fost respins de autoritățile bucovinene. În 9 mai 1867 el s-a adresat Guvernământului Bucovinei, cerând o autorizație pentru șase reprezentații în Cernăuți, pe care intenționa să le dea în salonul hotelului „Vulturul Negru”⁶⁵. Guvernământul a răspuns în aceeași zi, și încă în românește, comunicând petiționarului că nu este „în măsură” să elibereze autorizația cerută „fiindcă Domnia Ta nu ești cunoscut diriguitorilor și fiindcă nu ai documentat, într-un mod îndestulător, nici facultatea artistică pentru noua conducere de sine stătătoare, nici purtarea morală, nici facultățile Domniei Tale în arta dramatică”.

C. Bălănescu, artist necunoscut? Un simplu pretext folosit de autoritățile austriece pentru a respinge cererea. La 1867, C. Bălănescu era acum un artist consacrat. Cu 12 ani în urmă, în stagiunea 1855–1856, el jucase pe scena Teatrului Național din Iași, când trecea drept unul dintre cei mai de seamă artiști. Mai târziu, și-a alcătuit o trupă proprie, dând reprezentații la Botoșani. Între anii 1862 și 1865 a fost directorul Teatrului Național din Iași. În mai 1867, fiind în trecere pe la Cernăuți, a încercat să dea câteva reprezentații, dar a fost refuzat⁶⁶.

După Constantin Bălănescu a venit rândul Mariei A. Vasileasca, pentru a fi refuzată de autoritățile austriece. Această artistă, ce se intitula „prima cântăreață a Principatului României” a rugat, la 4 iunie 1869, prin intermediul Stărostiei Consulare Austriece din Mihăileni,

⁶³ Anexa 20.

⁶⁴ T. Burța, *Istoria teatrului în Moldova*, II, p. 263.

⁶⁵ Anexa 21.

⁶⁶ T. Burada, *op. cit.*, II, p. 134, 155, 190 și urm.

Guvernământul Bucovinei, să-i permită a juca în Cernăuți cu „mica ei trupă”⁶⁷. Starostele austriac Gustav Udricky, fiindu-i binevoitor, a expediat cererea în aceeași zi la Cernăuți, recomandând-o⁶⁸. Neprimind răspuns, Vasileasca a plecat la Cernăuți pentru a interveni personal la Guvernământ. În Cernăuți a primit răspunsul. Cererea i-a fost respinsă, întrucât o asemenea autorizație pentru stagiunea de iarnă 1869–1870 s-a eliberat acum altei trupe⁶⁹. E vorba de trupa poloneză a lui Adam Milaszewski.

Dar Vasileasca, odată sosită la Cernăuți, n-a dezarmat. A înaintat, în aceeași zi, de 10 iunie, altă cerere pentru reprezentații la Suceava și Vatra Dornei, care urmau să fie date în lunile de vară⁷⁰.

Întrucât scenele acestor două orașe erau libere, noua cerere a doamnei Vasileasca nu putea fi respinsă. I s-a eliberat autorizația cerută⁷¹.

E de presupus că Maria Vasileasca s-a folosit de autorizația primită, dar lipsind dările de seamă, nu se cunosc nici repertoriul, nici numele artiștilor.

După un an, în primăvara 1870, Ioan Lupescu, care fusese respins în anul 1865, s-a hotărât să vină din nou în Bucovina. Din Roman, unde se afla cu trupa sa, a rugat Guvernământul Bucovinei să-i permită a da în Cernăuți reprezentații pe timpul de la 25 martie până la 25 iulie⁷². Guvernatorul a cerut întâi referințe Consulatului austriac din Iași, pentru că se răspândise, dintr-o anumită parte, vestea că trupa lui I. Lupescu n-ar corespunde pretențiilor unui public cult. Consulatul a răspuns că Lupescu „ar fi comic bun”, dar nu posedă nici reputația, nici mijloacele financiare necesare.

În urma acestui raport puțin măgulitor, cererea lui Lupescu a fost respinsă. Motivul respingerii indus a fost cel obișnuit. Lupescu nu poate fi admis, fiindcă altă trupă românească primise acum autorizație.

⁶⁷ Anexa 28.

⁶⁸ Anexa 29.

⁶⁹ Anexa 30.

⁷⁰ Anexa 31.

⁷¹ Anexa 32.

⁷² Anexa 39.

De fapt, trupa doamnei Fani Tardini urma să-și inaugureze stagiunea la 27 aprilie 1870. Dar cum reprezentațiile doamnei Fani Tardini au luat sfârșit la mijlocul lunii mai, putea să se elibereze lui Lupescu autorizația să joace în continuare. Dar a fost respins, fiindcă autoritățile austriece nu aveau interes să promoveze arta românească.

În august 1870, deci după alte cinci luni, Dr. Drăgescu intenționa să țină în Cernăuți câteva conferințe literare. În scopul acesta s-a adresat Guvernământului⁷³. I s-a permis să țină trei conferințe în localul „Societății pentru Cultură”. Dărilor de seamă nu s-au păstrat.

6. *Încercările zadarnice ale lui Matei Millo. 1868–1870*

După cum se știe, pe urma intrigilor țesute cu sprijinul autorităților împotriva trupei d-nei Fani Tardini, directorul trupei germano-polone, Gustav Sinnmayer, primise o autorizație pentru reprezentații germane și românești, în stagiunea de iarnă 1865–1866. Dar pus în fața unei probleme pe care n-o putea rezolva el n-a apărut toamna decât singur, fără trupă. Artiștii poloni și germani nu i-au dat crezământ, știindu-l falimentar, iar angajarea de artiști români din trupa d-nei Fani Tardini s-a dovedit imposibilă. A putut, cel mult, să promită autorităților să dea în lunile iunie și iulie 1866 reprezentații poloneze, iar toamna altele, în limbile germană și română.

Dar Sinnmayer n-a fost sincer. El n-a putut împlini nici una din promisiunile sale. Între timp a izbucnit războiul austro-german și teatrele germane și-au ținut închise porțile, atât în anul 1866 cât și în cel următor. De abia în anul 1868 o trupă polonă condusă de Adam Milaszewski a reușit să dea la Cernăuți câteva reprezentații. Tocmai atunci și-a anunțat sosirea în Bucovina vestitul artist Matei Millo.

⁷³ Anexa 42.

Publicul român din Bucovina a primit vestea despre intenția lui Matei Millo prin mijlocirea lui Vasile Alecsandri. Acesta îi avizează telegrafic pe bucovineni, că Matei Millo, marele Millo, a cărui faimă pătrunsese în toate colțurile românimii, intenționează să vină la Cernăuți pe la sfârșitul lunii iunie 1868, pentru a da de aici șase reprezentații în curs de 15 zile. Vestea aceasta se lăți ca fulgerul prin rândurile bucovinenilor și Alecu Hurmuzachi, un apreciator și sprijinitor al teatrului românesc, a ținut să dea expresie bucuriei sale, publicând un articol entuziast, îndemnând publicul să ia toate măsurile cu putință pentru a-l întâmpina în mod demn pe marele artist și a-i asigura succesul. „Vom merge dar”, zice el, „vom merge cu toții de aproape și de departe la teatrul național. Vom aduce omagiile noastre muzelor române”⁷⁴.

De fapt, Millo a făcut demersurile necesare pentru obținerea autorizației.

A adresat, la 26 mai 1868, Consulului austriac din Iași o cerere, rugându-l să intervină la Guvernământul Bucovinei pentru a i se elibera o autorizație pentru reprezentații la Cernăuți, în intervalul de la 16/28 iunie–16/28 iulie 1868⁷⁵.

Consulul austriac i-a împlinit dorința, expediind, la 7 iunie, Guvernământului Bucovinei o telegramă, recomandând cererea⁷⁶. Iar într-un plic a trimis cererea lui Millo, menționând în raportul către Millo că este cel mai mare artist român, este politicește inofensiv și merită tot sprijinul⁷⁷.

Guvernatorul Bucovinei, primind telegrama, a răspuns a doua zi, la 8 iunie 1868, tot pe cale telegrafică, că nu este în măsură să dea curs favorabil cererii lui Millo, întrucât în Cernăuți se găsește trupa poloneză a lui Adam Milaszewski, iar eliberarea unei noi autorizații

⁷⁴ „Foaia Societății”, nr. 6–7, iunie–iulie 1868, p. 171–173.

⁷⁵ Anexa 22.

⁷⁶ Anexa 23.

⁷⁷ Anexa 24. Matei Millo este fiul lui Vasile Millo și al Zamferei Prăjescu, născută la 29 noiembrie 1814.

pentru trupa lui Millo n-ar fi indicată (Dahero eine Concession an Millo unthunlich).

A doua zi, la 9 iulie, guvernatorul Bucovinei, Franz Mirbach von Rheinfeld a primit raportul amănunțit al Consulului ieșean, în care Millo este descris ca fiind cel mai de seamă artist român. Dându-și seama de greșeala comisă prin respingerea cererii, i-a trimis lui Millo o lungă scrisoare împăciuitoare, asigurându-l că nu are nici un motiv să-i refuze autorizația cerută. I-o acordă, dar îi recomandă să ia contact cu directorul Milaszewski pentru fixarea zilelor de spectacole. Dar, în tot cazul, zilele de duminică, luni și joi nu pot fi acordate⁷⁸.

Oricât de prevenitoare ca formă a fost scrisoarea guvernatorului Bucovinei, ea, în fond, însemna totuși un refuz. Refuzându-i-se întâi intrarea în Bucovina și pe urmă zilele cerute, Millo a fost silit să renunțe la intenția de a da reprezentații în Cernăuți în sesiunea de vară 1868.

Dar, nevoind a renunța la Bucovina, Millo l-a rugat pe Gheorghe Hurmuzachi să facă demersurile necesare ca să i se socotească autorizația acordată pentru lunile de vară ale anului următor 1869. Gh. Hurmuzachi i-a împlinit dorința, înaintând Guvernământului o cerere în care roagă să i se prelungească lui Matei Millo valabilitatea autorizației primite pentru vara viitoare în condițiile fixate de el⁷⁹.

Guvernatorul a răspuns cu adresa din 1 iulie, aprobând amânarea cerută⁸⁰. Dar nici de data aceasta Millo n-a avut noroc. Îmbolnăvindu-se, n-a putut veni în Bucovina în vara anului 1869. Dar totuși, nevoind a renunța la Cernăuți, a făcut, la 1 martie 1870, o a treia încercare, cerând să i se rezerve timpul de la 1 iunie 1870–1 iulie 1871, fără a fixa termenul sosirii sale⁸¹.

Așa cum a fost formulată, cererea lui Millo n-a putut fi aprobată. Nu i se putea rezerva un an întreg. Autorizațiile nu se eliberează decât pentru termene fixe. Luând în deliberare cererea, Guvernământul i-a

⁷⁸ Anexa 25.

⁷⁹ Anexa 26.

⁸⁰ Anexa 27.

⁸¹ Anexa 37.

acordat o autorizație numai pentru durata de la 1 aprilie până la 1 octombrie 1870⁸².

Răspunsul Guvernământului, nefiind pe placul lui Millo, l-a făcut să renunțe la autorizația primită. A plecat în turneu în Ardeal, începându-și reprezentațiile cu *Lipitorile satelor*, la 23 mai 1870 în orașul Brașov⁸³.

7. Trupa lui Mihai Pascaly. 3/15–16/28 iulie 1869

Mai norocos decât Matei Millo a fost Mihail Pascaly. La 1869, când a sosit în Bucovina, Mihail Pascaly a fost acum artist consacrat. Ajunsesse favoritul publicului român ca și marele său contemporan Matei Millo. Cele mai ample informații biografice despre el ni le furnizează C. I. Nottara în două articole ale sale⁸⁴. Mihail Pascaly, de origine greacă, s-a născut în București, în anul 1829. a debutat la 1848 în trupa lui Costachi Caragiali. Un timp a colaborat cu Millo, dar simțindu-se nedreptățit de acesta, l-a părăsit, plecând, între anii 1859 și 1860, la Paris, pentru a se perfecționa în arta dramatică. Întors la București, a dat reprezentații cu o trupă din care făcea parte și Fani Tardini. La 1867 s-a împăcat cu Millo și amândoi au dat reprezentații comune la Teatrul Național din București. Doi ani în urmă și-a alcătuit o trupă proprie, colindând orașele din provincie și dând reprezentații în provinciile românești din Austria.

Hotărându-se să vină la Cernăuți, a adresat guvernatorului Bucovinei, prin intermediul Consulatului austriac la Iași, o cerere înregistrată cu data de 9 iulie 1869, rugând să i se permită a juca în

⁸² Anexa 41.

⁸³ Ion Breazu, *Matei Millo în Transilvania și Banat (1870)*, în *Fraților Alexandru și Ion I. Lapedatu*, București, M.O. Imprimeria Națională, 1936, p. 193–207; *Studii de literatură română și comparată*, I, Cluj, Editura Dacia, 1970, p. 339–354.

⁸⁴ C. I. Nottara, *Din trecutul teatrului românesc. Mihail Pascaly*, în „Rampa”, VII, nr. 1616, 18 martie 1923, p. 1–2.

Cernăuți în luna iulie și obligându-se să se retragă din moment ce va sosi Millo⁸⁵. E problematic, că Pascaly a fost invitat de Societatea pentru Cultură, pentru a veni în Bucovina, după cum susține Ioan Sbiera⁸⁶. Autorizația i-a fost acordată după două zile, la 11 iulie 1869, cu condiția să renunțe la ea în cazul când Millo va sosi la Cernăuți⁸⁷.

Știrea că Pascaly va sosi la Cernăuți a produs o mare bucurie în rândurile publicului român din Bucovina. Însuși asesorul consistorial Silvestru Morariu, mitropolitul Bucovinei de mai târziu, a ținut să comunice vestea plăcută intelectualilor și preoților de la țară, invitându-i să ia parte în număr mare la reprezentații. „Noi, românii din Bucovina, unde se odihnesc rămășițele eroilor și bărbaților cei mai renumiți ai românimii, trebuie să demonstrăm”, zice el în emoționalul său apel, „că suntem vii și conștienți de viața și demnitatea noastră națională și că nu întrelăsăm a prețui o artă frumoasă națională”. Mai „palpită” în inimile noastre memoria „când avusem parte și în Cernăuți a vedea cu ochii și a auzi cu urechile reprezentațiunii teatrale ale sujetelor romane de o trupă romană în limba noastră română”. Românii să nu omită ocazia „de a se îndulci iarăși de asemenea suișuri spirituale, de asemenea desfătare inimală”. El invită pe „tot insul cu suflet de român din țărișoara noastră” să vină, pentru a-l vedea și auzi pe „renumitul artist dramatic din România, domnul Mihail Pascaly”⁸⁸.

Trupa lui Pascaly n-a fost numeroasă. Ea s-a constituit din 9 domni, 3 doamne, 2 domnișoare și copilul-minune Ianoliu.

Lista domnilor: Mihail Pascaly, G. Alexandrescu, P. Ionescu, I. Gestianu, Constantin Bălănescu, V. Fraivalț, C. Săpeanu, Petrescu, Romanescu și copilul Ianoliu.

Lista doamnelor: Matilda Pascaly (născută Matilda Maior, pe la 1837), Catarina Dimitrescu și Margareta.

Lista domnișoarelor: An. Popescu și L. Popescu.

⁸⁵ Anexa 33.

⁸⁶ I. Sbiera, *Familia Sbiera*, p. 191–193.

⁸⁷ Anexa 35.

⁸⁸ Anexa 34.

Suflorul trupei a fost Mihai Eminescu.

Eminescu se angajase suflor în anul 1866⁸⁹. Pascaly îl luase cu sine în Transilvania (1868)⁹⁰. Ajuns în Cernăuți, a reînnoit prietenia cu foștii săi colegi din liceu: T. V. Stefanelli și Gh. Albescu⁹¹.

Pascaly, sosind cu trupa la Cernăuți, a adresat publicului român un apel, în care, după unele aprecieri generale despre importanța artelor, a promis că va reprezenta numai capodopere dramatice care fuseseră jucate cu succes pe marile scene ale Europei și piese românești din cele mai bune, creații „ale celor mai renumiți autori români”⁹².

Reprezentările s-au dat într-un răstimp de numai 13 zile. În total s-a jucat în 10 seri, reprezentându-se 17 piese. În trei seri s-a reprezentat numai câte o singură piesă, în celelalte câte două sau chiar trei. Reprezentațiile au avut loc în cunoscuta sala a Hotelului „Moldavie”, unde a jucat și trupa d-nei Fani Tardini.

S-au jucat următoarele piese:

1. Joi, 3/15 iulie 1869.

A. *Copila română*, monolog în versuri de I. Vulcan, executat în costum bănățean de d-na Matilda Pascaly.

B. *Supliciuul unei femei*, dramă în trei acte de dl E. de Girardin, de la Academia Imperială din Paris, jucată pe teatrul imperial de acolo, pe toate teatrele Europei și tradusă în toate limbile.

⁸⁹ Em. Kasoschi, *Eminescu și teatrul*, în „Dreptatea”, VI, nr. 676, 27 iunie 1926, p. 3. Se publică după *Mișcarea literară* actul de angajare a lui Eminescu în trupa lui M. Pascaly.

⁹⁰ G. Bogdan Duică, *Eminescu în Sibiu*, în „Mihail Eminescu”, IV, 1933, p. 5-6.

⁹¹ T. V. Stefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, București, Editura C. Sfetca, 1914, p. 45-47, 94; G. Albescu, *Știri nouă despre elevul și hoinarul Eminescu în Cernăuți*, în „Făt-Frumos”, IV, mai-iunie 1929, p. 113-116 (cu o prezentare de Leca Morariu).

⁹² Apelul a fost reprodus, în parte, în I. Sbiera, *Familia Sbiera*, p. 191-193; G. Tofan, *Viața românească în Bucovina - Teatru*, în „Viața românească”, II, nr. 1, ianuarie, 1907, p. 110-123; în traducere germană: (Eingsdt.), [*Romanisches Theater*], în „Czernowitzer Zeitung”, II, din 14 iulie 1869, nr. 108, p. 2. Vezi Anexa 36.

Persoanele:

Dumon	d-nul Mihai Pascaly
Matilda, soția sa	d-na Matilda Pascaly
Alvarezu, asociatul său	d-nul G. Alexandrescu
D-na de Larsey	d-na Catarina Dimitrescu
Jeanna, fiica lui Dumon	d-nul Ianoliu
Jean, un servitor	d-nul P. Ionescu

2. Vineri, 4/16 iulie 1869.

A. *Odă la Elisa*, comedie națională într-un act de V. A. Ureche.

Persoanele:

Mircea, avocat	d-nul Mihai Pascaly
Anica, soția sa	d-na Matilda Pascaly
Smaranda, servitoarea	d-ra An. Popescu

B. *Gură căscată*, cântonetă națională de Vasile Alecsandri, executată de dl Constantin Bălănescu.

C. *Doi sfoși*, comedie într-un act, tradusă de C. Bălănescu.

Persoanele:

Tibodie, neguțător	d-nul I. Gestian
Iul Fremise, avocat	d-nul C. Bălănescu
Garadu, avocat și ginere	d-nul V. Fraivalt
Cecilia, fiica lui Tibodie	d-ra An. Popescu
Anneta, servitoarea	d-ra L. Popescu

3. Duminică, 6/18 iulie 1869.

Ștregariul de Paris, comedie în două acte.

N.B. – rolul ștregarului jucat de dl M. Pascaly este acela care l-a studiat în Paris cu celebrul Bouffé, creatorul acestui rol și cel mai mare geniu comic al secolului acestuia.

Persoanele:

Iosif, orfan, lucrător la tipografie	d-nul Mihai Pascaly
Elisa, sora lui	d-na Matilda Pascaly
D-na Menia, bunica lor	d-na Catarina Dimitrescu
Dl Bizo, neguțător de lucruri vechi	d-nul C. Săpeanu
Generalul Moren	d-nul I. Gestian
Amadeu, fiul său	d-nul V. Fraivald
D-na Barona, mătușa lui Amadeu	d-na Margareta
Hilel, servitor	d-nul P. Ionescu
Un alt servitor	d-nul Petrescu

4. Luni, 7/19 iulie 1869.

Domnia slugilor, comedie în trei acte, cu cântece. (Afișul lipsește)

5. Marți, 8/20 iulie 1869.

A. *Mihai Bravul după bătălia de la Călugăreni*. Tablou național de D. Bolintineanu și M. Pascaly.

B. *Procopsiții*, comedie cu cântece, într-un act.

C. *Piatra din casă*, comedie într-un act de V. Alecsandri (Afișul lipsește).

6. 9/21 – 12/24 iulie 1869.

A. *Femeile limbute*, comedie în trei acte, tradusă de M. Pascaly.

B. *Idel Poșca*, gardist național din Iași, cântonetă de T. Boian (Afișul lipsește)

7. Duminică, 13/25 iulie 1869.

Vasile Lupu, Domnul Moldovei, dramă națională în trei acte de M. Pascaly (Afișul lipsește).

8. Luni, 14/26 iulie 1869.

Piesa necunoscută (Afișul lipsește).

9. Marți, 15/27 iulie 1869.

A. *Nebunia și durerea*, dramă într-un act.

B. *Nevasta trebuie să-și urmeze bărbatul*, comedie într-un act, tradusă de M. Pascaly.

C. *Domnul încurcă tot*, comedie în trei acte, de M. Pascaly, beneficiu. (Afișul lipsește).

10. 16/28 iulie – 20 iulie/1 august.

Amicii falși (Nos intimes), comedie în patru acte de Victorien V. Sardou (Afișul lipsește).

Din puținele dări de seamă care s-au păstrat se poate trage concluzia că reprezentațiile trupei lui Pascaly au lăsat o impresie bună, ba chiar excelentă. Imediat după prima reprezentație, atât publicul român cât și cel străin au rămas profund impresionati de prestațiile reușite ale acestei trupei. Piesa *Supliciul unei femei* a fost atât de bine jucată, încât reprezentarea ei putea rivaliza cu cele date la Burgtheater, Teatrul Imperial din Viena. A fost peste tot „o seară delicioasă, cum de mult n-a mai fost în Cernăuți” (War ein genuszreichster Abend, wie er in Czernowitz schon lange nicht dagewesen)⁹³.

Drama *Vasile Lupu* a uimit prin unitatea acțiunii și sobrietatea ideilor (Einheit der Handlung, Erhabenheit der Ideen). Publicul, plăcut impresionat atât de desfășurarea acțiunii, cât și de jocul impecabil al artiștilor, aplaudat frenetic (Erfolg durchgreifeud, stürmische Ovation). Doamna Matilda Pascaly a fost la înălțime în rolul domniței, ca și în cel al țărancei deghizate⁹⁴.

⁹³ [Rumänisches Theater], în „Czemowitzer Zeitung”, nr. 111, 20 iulie 1869, p. 2–3.

⁹⁴ (Eingsdt.), [Rumänisches Theater], în „Czemowitzer Zeitung”, nr. 115, 27 iulie 1869, p. 2.

Despre reprezentarea ultimei piese, *Amicii falși*, reporterul ziarului german, care se ascunde sub inițialele G. Br. W., relatează că încă nu asistase la o reprezentație românească și a mers la teatru cu inima îndoită. Credea că va da, cel mult, de un teatru de provincie bunișor (Glaubte zu finden im besten Fall ein besseres Provinztheater). Când colo a fost convertit (Ich ward bekerht). Rolurile fuseseră studiate cu minuțiozitate (ins Minutiöse gehende Sorgfald), iar ansamblul a oferit un joc extrem de subtil (äusserst feines Spiel). Bălănescu, în rolul lui Marecat, a fost un artist comic rar (seltener Komiker), iar Alexandrescu și doamna Matilda Pascaly au oferit un joc de scenă foarte decent (feims decentes Spiel). Doamna Margareta a fost bine în rolul de subretă. Bine au fost și domnii Gestiano, Ionescu și Romanescu. „Cinste artiștilor – exclamă sus-menționatul reporter – pentru care arta nu este o meserie, ci numai artă” (Ehre den Künstlern, denen die Kunst nicht Hanwerk, sondern eben Kunst ist)⁹⁵.

În fruntea artiștilor s-a situat Mihail Pascaly. Profesorul E. R. Neubauer, el însuși fire de artist, ni-l descrie în darea sa de seamă, zicând că pe toți artiștii echipei îi stăpânește o forță magică. În jurul ei artiștii rotesc ca și planetele în jurul soarelui (In mitten dieser Darsteller aber weilet eine ganz eigenthümliche Kraft, die sich sofort für den Zuschauer als die Seele des Ganzen offen bart; ähulich dem Lichtgesterne um welches andere Gebilde im Einklange rotieren). Această forță se cheamă M. Pasclay, care întrunește în persoana sa calitatea de director, de actor și de autor dramatic. El e productiv, stăpânește tot aparatul artei scenice, peste tot fascinează prin „cuprinzătoarea genialitate a jocului său (produktiv, umfasst das ganze Gebiet des Schauspielwesens, ist vollendet durch die umfassende Genialität seines Spieles). În drama *Nebunia și durerea*, Pascaly a arătat prin jocul său „cine și ce este” (Pascaly zeigt, wer und was er ist)⁹⁶.

⁹⁵ (G. Br. W.), [Rumänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, nr. 122. 8 august 1869, p. 2.

⁹⁶ (E. R. Neubauer). [M. Pascali], în „Czernowitzer Zeitung”, nr. 117, 30 iulie 1869, p. 2.

Drept recunoștință, M. Pascaly a primit din partea cercului de prieteni ai teatrului românesc, cu prilejul ultimei reprezentații, o prețioasă cunună de lauri de argint⁹⁷.

Într-un reportaj a fost remarcat copilul-artist Ianoliu. A uimit prin precocitatea sa și siguranța jocului (*Das talentreiche Kind Ianoliu*)⁹⁸.

O mențiune specială merită artista An. (adică Ana) Popescu, nu atât din pricina jocului ei – a jucat numai în roluri mici –, cât din cauza frumuseții ei. A fascinat publicul și pe însuși reporterul ziarului german, care a fost cucerit de „fermecătorul ei chip și de drăgălașul ei joc, cuceritor de inimi”. Bătrân să fi fost, „chel să fi fost și trebuia să te amorezezi de ea” (*Ihre reisende Erscheinung und ihr liebes zum Herzen gehendes Spiel machte jeden, selbst den Glatzköpfigsten, in sich verliebt*)⁹⁹. T. V. Stefanelli scrie despre ea, zicând: „Am văzut-o în Cernăuți pe An. Popescu și știu că era foarte frumoasă”. Avea pe atunci vârsta de 17 ani și era de o „frumusețe rară”¹⁰⁰.

Eminescu, fire sensibilă și extrem de impresionabilă, n-a putut rămâne nepăsător în fața răpitoareii frumuseți a Anei Popescu. N-a trecut mult timp și ea a devenit idolul lui, muza lui. I-a dedicat două poezii. În prima, intitulată *La o artistă*, Eminescu a divinizat-o astfel:

„Tu, cântare întrupată
De-al aplauzelor fior,
Apărând divinizată
Răpiși sufletu-mi în dor”.

Dar ce folos! Eminescu nu era decât sufleur, un tânăr hoinar, neisprăvit și, oricât de aprinse i-ar fi fost declarațiile și încântătoare

⁹⁷ (G. H.), [Ein Kreis von Freunden des romanischen Theaters], în „Czernowitzer Zeitung”, nr. 120, 4 august 1869, p. 2.

⁹⁸ (R.), [Rumänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, nr. 113, 23 iulie 1869, p. 2–3.

⁹⁹ (G. Br. W.), [Rumänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, nr. 122, 8 august 1869, p. 2.

¹⁰⁰ T. V. Stefanelli, *op. cit.*, p. 45–47, 94 și *Eminescu și Bucovina*, Cernăuți, Editura „Mitropolit Silvestru”, 1943, p. 62.

versurile, ele nu au reușit să cucerească inima tinerei zeițe. Văzându-se tratat cu indiferență sau poate chiar respins cu dispreț, Eminescu își îmbracă durerea în alte versuri, acum răscolitoare. În timp ce toate vietățile de pe pământ, spunea el, au puțința să-și plângă durerea sau să se răzbune împotriva neplăcerilor vieții:

„Eu singur n-am cui spune cumplita mea durere,
Eu singur n-am cui spune nebunul meu amor,
Căci mie mi-a fost dat soarta amară mângâiere
O piatră să ador”.

Deceționat de indiferența adoratei sale, pe care o idolatriza în versuri nemuritoare în clipele de sfâșietoare deznădejde, Eminescu îi ceru doar un surâs, o rază din ochii ei senini:

„Nimic, doar icoana-ți care mă învenină,
Nimic, doar suvenirea surâsului tău lin,
Nimic, decât o rază din fața ta senină,
Din ochiul tău senin”.

Eminescu a purtat mult timp în suflet imaginea fermecătoare a incomparabilei sale zeițe și, din Viena, unde plecase pentru a-și continua și desăvârși studiile, i-a adresat una din cele mai vibrante poezii ale sale, mărturisindu-i astfel dragostea:

„Tu ai fost divinizarea frumuseții de femeie,
A femeii ce și astăzi tot frumoasă o revăd”.

Dar înțelegând zădărnicia sentimentelor ce le cheltuia, Eminescu se înfurie, o învinuiește de imoralitate și o numește „femeie stearpă, fără suflet, fără foc, demon și bacantă”, demnă de dispreț”. Dar când în fantezia lui o vede plângând, din pricina nedreptelor învinuiri ce i le-a adus, furia lui se potolește, făcând loc căinței. El o roagă de iertare:

„La picioare-ți cad și-ți caut în ochii negri, adânci ca marea.
Și sărut a tale mâne și-i întreb de poți ierta...
Șterge-ți ochii, nu mai plânge! A fost crudă învinuirea

A fost crudă și nedreaptă, fără razim, fără fond.
Suflete! de-ai fi chiar demon, tu ești sfântă prin iubire
Și ador pe acest demon cu ochi mari, cu părul blond”¹⁰¹.

În urma unei exclamații făcute în anul 1870 la Viena, în cercul colegilor săi bucovineni, Eminescu a rostit numele fostei sale adorate, numind-o Eufrosina. Teodor V. Stefanelli, care a fost de față, a reținut acest nume și l-a transmis posterității în memoriile sale, făcând, nu știm de ce, legătura cu doamna Eufrosina Popescu, tragediana care pe atunci se afla în culmea succeselor ei. Avea, la 1869, vârsta de 48 de ani. Greșeala este evidentă.

Cel dintâi scriitor care a bănuit că la mijloc e vorba de o confuzie este Ioan Massoff, care, în lucrarea sa, intitulată *Eminescu și teatrul*, susține că e vorba de actrița Lina Popescu care, la 1869, se afla în trupa lui M. Pascaly. Dar Massoff, neavând la îndemână lista actrițelor din trupa lui M. Pascaly, nu știe că Pascaly angajase pentru turneul său în Bucovina două actrițe cu numele Popescu, din care Ana, iar nu Lina Popescu strălucea prin frumusețe.

Evident că actrița de care se îndrăgostise Eminescu n-a fost nici Eufrosina Popescu, nici Lina Popescu, ci Ana Popescu.

Dar dacă ar mai putea dăinui vreo nedumerire în privința identificării adoratei lui Eminescu, ea a fost complet risipită prin studiul lui Mihai Florea, apărut recent, studiu dedicat Eufrosinei Popescu. Ea s-a născut la București, la 20 octombrie 1821, ca fiica boierului Vlasto și a soției acestuia Maria. S-a căsătorit, la vârsta de 16 ani, cu ofițerul Theodor Popescu. Devreme s-a dedicat teatrului, colindând înainte de Unirea din 1859 unele țări din occidentul Europei. După Unire s-a întors în patrie, colaborând, pe rând, cu actorii Millo și Pascaly. La 1868 a fost în Iași și, după puțin timp, s-a

¹⁰¹ G. Bogdan-Duică, *Multe și mărunte despre Eminescu*, în „Viața românească”, 1924, p. 383-393. G. Bogdan-Duică, *Eufrosina Popescu și Mihail Eminescu*, în „Mihail Eminescu”, III, nr. 9, 1932, p. 109-116. Poeziile de aici au fost reproduse din studiul ultim al lui G. Bogdan-Duică.

întors la București, după cum susține Burada. În anul 1869, Eufrosina Popescu n-a fost în Cernăuți cu trupa lui Pascaly.

Mai rămâne de elucidat faptul, de ce Eminescu a dat adoratei sale numele de Eufrosina, iar nu cel adevărat de Ana. El a găsit, probabil, numele de Ana prea simplist, nepotrivit și l-a înlocuit cu cel grecesc de Eufrosina, mai poetic, mai corespunzător cu calitățile adoratei sale.

8. A treia stagiune a trupei doamnei Fani Tardini.

27 aprilie – 16 mai 1870

Renunțând Matei Millo la autorizația primită, sala teatrului din Cernăuți a devenit liberă pentru altă trupă. De acest prilej s-a servit doamna Fani Tardini adresând, la 7 martie 1870, din Botoșani, unde se afla, o cerere, rugând să i se permită a da reprezentații în curs de o lună, începând cu ziua de 25 aprilie stil nou¹⁰².

După trei zile a primit răspunsul. Guvernământul Bucovinei i-a eliberat autorizația cerută pentru timpul de la 25 aprilie până la sfârșitul lunii mai¹⁰³.

Primind autorizația, trupa doamnei Fani Tardini a sosit la Cernăuți. Ea se alcătuiă din 13 persoane, anume șapte domni, patru doamne și două domnișoare.

Lista domnilor: Bartolomeu, Lache Chirimiescu, I. Constandinescu, Dumitru, Stavru Sachelarie, Alexandru și Ioan Vlădicescu.

Lista doamnelor: Elena Albeasca, Ghițeasca, Fani Tardini și Teodoreasca.

Lista domnișoarelor: Munteanu și Teodoru .

Plecând în primul turneu, trupa doamnei Fani Tardini era alcătuită din 17 artiști, iar în al doilea din 23 artiști, de data aceasta fiind mai puțin numeroasă. Lipseau câteva din bunele forțe artistice ca: Ioan Comino,

¹⁰² Anexa 38.

¹⁰³ Anexa 40.

D. Lacea, Catinca Dimitreasca. În schimb, au fost angajați, în plus: Ioan Vlădicescu, fratele lui Alexandru, I. Constandinescu, Bartolomeu și Dumitru, doamnele Ghițeasca și Teodoreasca și domnișoarele Munteanu și Teodoru.

În total s-au dat zece reprezentații, în cursul cărora s-au jucat: o dramă, un solo dramatic, 13 comedii, 3 vodeviluri și 3 solo muzicale.

Lista spectacolelor:

1. Miercuri, 27 aprilie 1870.

Năpasta, dramă în 6 acte, tradusă din franceză de Marcel Caminschi.

La sfârșit, Alexandru Vlădicescu a cântat câteva cântece naționale.

Afișul lipsește.

2. Joi, 28 aprilie 1870.

A. *Palamarul*, comedie, cu cântece, în două acte de V. Alecsandri.

B. *Miluiți săracii și Dumnezeu va da*, comedie cu cântece în două acte, tradusă din franceză de Fani Tardini.

Afișul lipsește.

3. Duminică, 1 mai 1870.

A. *Cimpoiul dracului*, vodevil în două acte prelucrat de Eugén Carada.

B. *Un trântor cât zece*, comedie într-un act de M. Millo.

Afișul lipsește.

4. Luni, 20 aprilie/2 mai 1870.

A. *Doi morți vii*, vodevil național de cântece în două acte de V. Alecsandri.

Persoanele:

Ghiftui

Cucoana Ferchezanca

d-nul A. Vlădicescu

d-na Fani

Țița	d-na Albeasca
Moș Talpă-Lată	d-na Constandinescu
Acrostihescu	d-nul Chirimescu
Hagi Flutur	d-nul Sachelarie
Egor Lipovanul	d-nul I. Vlădicescu
Cârciog, judecător	d-nul Bartolomeu
Gion, lacheu	d-na Ghițeasca
Fedeleş	d-nul Dimitriu
Prieteni	

B. *Femeile care plâng*, comedie într-un act, tradusă de d-na Fani Tardini.

Persoane:

D-I Şambly	d-nul I. Vlădicescu
D-na Şambly	d-na Fani
D-I Albert de Rien	d-nul A. Vlădicescu
Cicilia, femeia sa	d-na Albeasca
Ian, serv	d-nul Chirimescu

5. Marți, 3 mai 1870.

A. *Cuiul lui Pepelea*, comedie de V. Alccsandri.

B. *Coarda simfioare*, comedie cu cântece într-un act, tradusă din franceză de C. Bălănescu.

C. *Plugarul român*, solo cântat de A. Vlădicescu.

Afişul lipseşte.

6. Duminică, 8 mai 1870.

A. *Cearta*, comedie în două acte, tradusă din franceză de Fani Tardini.

B. *Tata moşu*, solo dramatic de M. Pascaly, jucat de I. Vlădicescu.

Afişul lipseşte.

7. Luni, 9 mai 1870.

A. *Urâta satului*, comedie cu cântece în două acte de Eugen Carada.

B. *Lăudărosul*, comedie într-un act, tradusă din franceză de

C. Bălănescu.

C. *Paraponisitul*, de V. Alecsandri, jucat de I. Vlădicescu.

Afișul lipsește.

8. Marți, 10 mai 1870.

Radu Calonfirescu, vodevil național în cinci acte.

Afișul lipsește.

9. Duminică, 15 mai 1870.

A. *Acei însurați mă fac să râd*, comedie în două acte, tradusă din franceză de Fani Tardini.

B. *Cinel, cinel*, comedie de V. Alecsandri.

Afișul lipsește.

10. Luni, 16 mai 1870.

A. *Omul cinstit*, vodevil în trei acte.

B. *Barbul Lăutarul*, solo muzical de V. Alecsandri, jucat de I. Vlădicescu.

Între piese s-a jucat un balet.

Afișul lipsește.

Dintre piesele jucate, 12 au fost românești și 7 traduceri din franceză.

Sosirea trupei doamnei Fani Tardini a produs o mare bucurie în rândurile publicului cernăuțean. Ziarul german „Czernowitzer Zeitung”, din 11 martie 1870, s-a grăbit să-i anunțe sosirea cu un articol cu titlul sugestiv *Vine Fani Tardini*, iar în numărul din 29 aprilie 1870 vorbește despre „vechii cunoscuți” ai trupei, făcând aluzie la majoritatea artiștilor care jucaseră în cele două turnee anterioare.

În prima seară sala teatrului era tixită de lume. S-a remarcat, îndeosebi, jocul elegant al fraților Alexandru și Ion Vlădicescu și la lui

Constandinescu. Rolul Athenaidei din piesa *Năpasta* a fost foarte bine jucat de d-na Albeasca. Mult au plăcut cântecele naționale ale lui Alexandru Vlădicescu¹⁰⁴.

În piesa *Palamarul*, din seara a doua, s-au evidențiat d-na Teodoresca și frații Vlădicescu. Ei au jucat excelent (meisterhaft). Frații Vlădicești s-au remarcat și în piesa *Miluiți săracii*, care a fost montată în mod fastuos (ausgezeichnet ganz vorzüglich)¹⁰⁵. Fani Tardini a contribuit cel mai mult la reușita comediilor *Doi morți vii* și *Femeile care plâng*. Un joc bun, grațios, au realizat în piesa a doua domnișoarele Teodoru și Munteanu¹⁰⁶. În rolul moșului Arvinte, din *Cuiul lui Pepelea*, Ion Vlădicescu a avut o creație. El n-a jucat, ci a trăit rolul. „Ca totdeauna”, montarea ultimei piese și toaletele au fost splendide¹⁰⁷.

În *Tata-moșu*, Ion Vlădicescu a fost „genial”, iar în seara de 8 mai, domnișoara Munteanu „drăgălașă”, iar toaletele „briliante”¹⁰⁸.

Alexandru Vlădicescu și Sachelarie au fost aplaudați frenetic în piesa *Radu Calonfirescu*¹⁰⁹.

În seara de 16 mai, cu prilejul reprezentației de adio, Alexandru Vlădicescu a ținut o cuvântare, mulțumind publicului în numele ansamblului trupei pentru primirea caldă și sprijinul mărinimos acordat. A fost o „cuvântare pe cât de modestă, pe atât de impresionantă”¹¹⁰.

¹⁰⁴ [Romänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, III, nr. 66, 29 aprilie 1870, p. 3.

¹⁰⁵ (N.), [Romänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung” III, nr. 67, 1 mai 1870, p. 3.

¹⁰⁶ (N.), [Romänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, III, nr. 69, 4 mai 1870, 2.

¹⁰⁷ (N.), [Romänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, III, nr. 70, 6 mai 1870, p. 2–3.

¹⁰⁸ (N.), [Romänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, III, nr. 73, 11 mai 1870, p. 2.

¹⁰⁹ (N.), [Romänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, III, nr. 74, 13 mai 1870, p. 3.

¹¹⁰ (N.), [Romänisches Theater], în „Czernowitzer Zeitung”, III, nr. 78, 20 mai 1870, p. 2. În stagiunea de iarnă 1897–1898, Fani Tardini și Alexandru Vlădicescu au jucat ultima dată la Iași, în piesa *Concina*, luând rămas bun de la scenă (P. I. Sturdza, *op. cit.*, p. 163).

Fani Tardini a murit în aprilie 1908, în Galați, pe strada Cuza-Vodă¹¹¹.

9. Matei Millo în Bucovina.

27/VI/9/VII – 13/25/VII 1871

Străduințele zadarnice făcute în anii 1868–1870 nu l-au descurajat pe Matei Millo. El avusese de fapt ghinion. Întâi, nu putuse veni din cauză de boală, iar a doua oară din pricina stilizării greșite a cererii care, așa cum a fost concepută, nu putea fi aprobată. Neputând veni atunci în Bucovina, Millo a plecat în vara anului 1870 în turneu în Transilvania, dând pe rând reprezentații în orașele Brașov, Arad și Oravița¹¹².

Terminându-și în chip strălucit turneul din Transilvania, Millo a revenit, în luna mai 1871, cu intenția de a da reprezentații în Cernăuți. Întâi s-a adresat „Societății pentru Cultură”, cerând informații asupra termenului cel mai potrivit. Răspunsul l-a primit de la preotul Călinescu – arhimandritul de scaun de mai târziu Miron Călinescu – care l-a sfătuit să vină în luna iulie, când are loc iarmarocul anual al orașului Cernăuți¹¹³. Millo s-a conformat și, la 18 mai 1871, a înaintat Consulatului austro-ungar din Galați o cerere, rugându-l să facă „demersele” de cuviință pe la autoritățile cernăuțene, ca să obțină o

¹¹¹ Const. Graur, *Moartea unei „babe”*, în „Tribuna liberală”, IX, nr. 1826, 26 aprilie 1908, p. 1. Editorialul semnat: Liviu Barbu Lăzărescu, *Eminescu și Fanni Tardini*, în *Glose și comentarii de istoriografie literară* [București], Editura pentru Literatură și Artă [1958], p. 68–74.

¹¹² * Brașov, iunie 1870 (*Reprezentățiuni teatrale*); *Teatru român național în Arad; Teatrul național în Arad; Arad, 1 august 1870 (Thalia română)*; E. T. D. Millo cu societatea sa teatrală la Oravița, în „Albina”, V, nr. 47, 7/19 iunie 1870, p. 1–2; nr. 61, 19/31 iulie 1870, p. 3; nr. 63, 26 iulie/7 august 1870, p. 3; nr. 68, 7/19 august 1870, p. 1–3; nr. 81, 17/29 septembrie 1870, p. 1–3 (Foileton).

¹¹³ Ioan Massoff, *Matei Millo în timpul său*, [București], Editura Națională Ciornei, [1940], p. 239; Anexa 42 A.

autorizație pentru reprezentații la Cernăuți, pentru timpul de la 15 iunie [la] 15 iulie stil vechi¹¹⁴.

Consulul austriac din Galați, Kwiatkowski, a expediat imediat cererea la Cernăuți, de unde după șapte zile a sosit răspunsul favorabil¹¹⁵.

Obținând autorizația solicitată, Matei Millo a sosit cu trupa sa la Cernăuți, cu o întârziere de 12 zile. N-a avut de suferit din cauza acestei întârzieri, întrucât în urma lui nu erau prenotate alte trupe teatrale.

Trupa lui Millo era constituită din 12 persoane, anume din șase domni, două doamne și patru domnișoare.

Domnii: Matei Millo, Necolau, Ellinescu, Mincu, G. Alexandrescu și Filipescu. Doamnele: Ef. Popescu și C. Dimitrescu, zisă și Dumitrescu.

Domnișoarele: L. Stoinescu, Irina Poenaru, Ilina și Lina.

Știrea că trupa lui Matei Millo, mult așteptatul artist român, a sosit la Cernăuți s-a lătit cu iuțeala fulgerului prin rândurile publicului bucovinean. Corespondentul ziarului „Czernowitzer Zeitung”, care semnează cu inițialele D. v. P. – probabil Dimitrie von Petrino – a ținut să dea de știre publicului bucovinean, român și străin, că a sosit „primul și cel mai bun actor român” care totodată este și „cel mai meritos și cel mai proeminent director de teatru” (der verdienstvollste und hervorragendste Theaterdirektor). El apelează la patriotismul românilor să-i dea tot concursul¹¹⁶.

Apărând pentru prima dată în fața publicului bucovinean, Matei Millo a ținut să-i adreseze înainte de inaugurarea reprezentațiilor, un apel, în care îi ceru concursul, promițând că va reprezenta îndeosebi „piese adevărat naționale, cu melodii și coruri din muzica populară română”¹¹⁷.

Reprezentațiile au avut loc în intervalul de 27/VI/9/VII – 13/25/VII 1871. S-a jucat în 12 seri, dându-se 10 reprezentații obișnuite și două beneficii, din care unul pentru directorul Matei Millo, iar celălalt pentru actrița Ef. Popescu.

¹¹⁴ Anexa 44.

¹¹⁵ Anexa 45.

¹¹⁶ (D. v. P.), în „Czernowitzer Zeitung”, V, nr. 106, 9 iulie 1871, p. 4.

¹¹⁷ Anexa 46.

Lista reprezentațiilor după afișele păstrate:

1. Duminică, 27 iunie/9 iulie 1871.

A. *Ciobanul român*, cântonetă națională compusă de Millo, executată de G. Alexandrescu.

B. *Millo, director*, vodevil într-un act de V. Alecsandri, muzica de Wachmann.

Persoanele:

Millo, director al teatrului din București	d-nul Millo
Nenea Nae, proprietar	d-nul Necolau
Serviescu, june impieगत	d-nul Elliescu
Ciupici	d-nul Mincu
Ion, feciorul lui Nae	d-nul Filipescu
Cucoana Lucșița, soția lui Nae	d-na Popescu
Tachi	d-nul Alexandrescu
Lina, fiica Lucșiței	d-ra Stoinescu

C. *Paraclisierul*, vodevil național compus de V. Alecsandri, muzica de Wachmann.

Persoanele:

Colivescu	d-nul Millo
Florin	d-nul Elliescu
Florica	d-ra Poenaru

2. Luni, 28 iunie/10 iulie 1871.

Prăpăștiile Bucureștilor, comedie-vodevil în 3 acte, compusă de Millo, muzica de Wachmann.

Tablourile:

Actul I: Un birt modern în Carnaval, Satan la bal, visul muștrării de cuget, începutul ispitirilor.

- Actul II: Salonul unor doamne elegante, două june țărance, răzbunarea unei femei înșelate, Satan probând falsitatea.
- Actul III: Închisoarea, căința, Satan salvator, Greșiții întorși la calea bună.

Persoanele:

Satan, cavaler Coțcazovici, Olteanu, Radu actor	d-nul Millo
Lică, june provincial	d-nul Alexandrescu
Cobuzu, june provincial	d-nul Elliescu
Moșul Părvu, răzășul	d-nul Necolau
Ghibirdic	d-nul Mincu
Un servitor de birt	d-nul Filipescu
Doamna Spazia	d-na Popescu
Tița	d-ra Ilina
Todoara	d-ra Lina
Stanca	d-na Dumitrescu

3. Marți, 29 iunie/11 iulie 1871.

A. *Paraponisitul*, vechiu amplotiat fără slujbă, canțonetă comică compusă de V. Alecsandri și executată de Millo.

B. *Fermecătoarea*, vodevil național în 2 acte de Carada, muzica de Flechtenmacher.

Persoanele:

Moșu Nicolae, bătrân țaran	d-nul Mincu
Floarea, fiul său	d-nul Alexandrescu
Dumitru cercelarul	d-nul Necolau
Ileana, fermecătoarea	d-ra Irina Poenaru
Păuna țarancă	d-na Dumitrescu
Ion	d-nul Filipescu

Țărani

4. Sâmbătă, 3/15 iulie 1871.

A. *Corbul român*, vodevil național într-un act de V. Alecsandri, muzica de Eduard Wachmann.

Persoanele:

Corbul român, bătrân cimpoier	d-nul Millo
Bujor, sergent dorobanț	d-nul Alexandrescu
Leonaș, tânăr împieगत	d-nul Elliescu
Ispravnicul	d-nul Mincu
Un țăran	d-nul Filipescu
Dochița, jună țăran(că)	d-ra Irina Poenaru
Anica, nepoata ispravnicului	d-ra Stoinescu
Țărani, dorobanți	

B. *Chera Nastasia*, cântonetă comică de V. Alecsandri, executată de Millo.

C. *Cinel-cinel*, vodevil într-un act de V. Alecsandri, muzică de Wachmann.

Persoanele:

Sandu, boier bătrân, proprietar	d-nul Mincu
Graur, fecior boieresc	d-nul Elliescu
Smărăndița	d-ra Stoinescu
Tincuța	d-na Dumitrescu
Florica, tânără țarancă	d-ra Poenaru

5. Duminică, 4/16 iulie 1871.

Baba Hârca

Operetă-vrăjitorie în 2 acte și un tablou, compusă de Millo, muzica de Flechtenmacher.

Persoanele:

Baba Hârca, țigană vrăjitoare	d-nul Millo
Chiosca, țigan	d-nul Alexandrescu
Lașcu, tânăr boier sub numele de Vlad	d-nul Elliescu
Bărzu, bătrân logodnic	d-nul Mincu
Cănju, tatăl Viorichii	d-nul Neculau
Bulibașa	d-nul Neculau
Viorica, jună țărăncă	d-ra Irina Poenaru
Îngerul păzitor al Viorichii	d-ra Stoinescu

Țărani, țigani, draci – Foc bengal

6. Luni, 5/12 iulie 1871.

A. *Soldații români*, vodevil național într-un act.

Persoanele:

Iosif Ramurea	d-nul Elliescu
Iosif Smiecea	d-nul Alexandrescu
Neagu, țăran	d-nul Mincu
Porumba	d-na Irina Poenaru
Mama Stana, muma lui Smiecea	d-na Dumitrescu
Florica, tânără țărăncă	d-ra Stoinescu

Țărani

La final, după cererea generală, d. Millo va executa:

B. *Paraponisitul fără slujbă*, cântonetă comică de V. Alecsandri.

C. *Chir Zuliaridi*, comedie într-un act de V. Alecsandri.

Persoanele:

Chir Zuliaridi, amant bătrân	d-nul Millo
Papă-Lapte, calfă de spițerie	d-nul Elliescu

Afrodita, femeia lui Ziliaridi
Mândica, țărancă

d-ra Irina Poenaru
d-na Dumitrescu

Între acte, d. Alexandrescu va cânta:

D. *De aş fi, iubito, gingaşă floare*, poezie compusă de V. Alecsandri, muzica de Biundi.

7. Marţi, 6/18 iulie 1871.

A. *Omul care-şi ucide femeia*, comedie vodevilă în 2 acte, tradusă liber de Millo.

Persoanele:

Pupinel	d-nul Millo
Brandaburcă	d-nul Nicolau
Ramasa	d-nul Elliescu
Sabinia	d-ra Irina Poenaru
Onorina	d-ra Stoinescu
Un băiat de birt	d-nul Filipescu

Spectacolul se va sfârşi, după cererea generală, cu

B. *Chera Nastasia*

Canţonetă comică de V. Alecsandri, executată de Millo.

8. Miercuri, 7/19 iulie 1871.

În beneficiul d-nei Ef. Popesco.

A. *Muma din popor*

Comedie în 3 acte, tradusă din franţuzeşte de Millo.

Persoanele:

Marchizul Ruille	d-nul Millo
Viconte Goutran	d-nul Elliescu
George Bernard, inginer	d-nul Alexandrescu

D-na Bernard, muma lui George	d-na Ef. Popesco
Marchiza	d-na Dumitrescu
Alis, nepoata sa	d-ra Lina
Guistina, subretă	d-ra Irina Poenaru
Vilson, amicul lui George	d-nul Nicolau

Spectacolul se va încheia cu impresiunile de călătorie a
B. *Cucoana Chirița la Paris.*

Canțonetă comică compusă de V. Alecsandri, executată de Millo
în costum scurt modern.

Între acte, d. Alexandrescu va cânta:

C. *Am spus florilor frumoase.*

Compusă de Petrino, muzica de Flechtenmacher.

9. Vineri, 9/21 iulie 1871.

A. *Paraclisierul*

Persoanele:

Colivescu, paraclisierul	d-nul M. Millo
Florin, tânăr țaran	d-nul Elliescu
Florica, tânără țarană	d-ra Irina Poenaru

B. *Trântorul sau Educația străină*

Vodevil într-un act compus de M. Millo.

Persoanele:

Boier Tânjală, proprietar bătrân	d-nul Millo
Machedon	d-nul Millo
Burdulea	d-ra Irina Poenaru
Clopotetu și Tița	d-ra Poenaru
Teodorescu	d-nul Alexandrescu
Gogu, sluga boierului Tânjală	d-nul Elliescu
Gahița, idem	d-na Dumitrescu

10. Duminică, 11/23 iulie 1871.

A. *Nunta țărănească*

Vodevil național într-un act de V. Alecsandri.

Persoanele:

Chir Gaitani, dascăl grec	d-nul Mincu
Alecu, elevul său	d-ra Irina Poenaru
Frunză, vânător și vornicel de nuntă	d-nul Elliescu
Trotușan, mire	d-nul Alexandrescu
Moș Trohin, bătrân țaran	d-nul Nicolau
Ilenuța mireasă, fiica lui Moș Trohin	d-ra Stoinescu
Țărani, nuntași	

B. *Pricopsiții*

Comedie vodevilă într-un act de Millo.

Persoanele:

D-l Robervil, bogat proprietar	d-nul Nicolau
Carol, fiul său	d-nul Eliescu
Senglant, profesor	d-nul Mincu
Janeta, grădinărească	d-ra Irina Poenaru
Eliza, vara lui Carol	d-ra L. Stoinescu
Antonio, domestic	d-nul Filipescu
Spectacolul se va încheia cu impresiunile de călătorie a	

C. *Cucoana Chirița la Paris.*

Canțonetă comică compusă de V. Alecsandri, executată de Millo în costum scurt modern.

11. Luni, 12/24 iulie 1871.

În beneficiul lui M. Millo.

A. Barbu Lăutarul.

Canțonetă compusă de V. Alecsandri, executată de Millo, în care dumnealui, acompaniat de un taraf de lăutari, va apărea în costum tradițional.

B. Muza de la Burdujeni.

Comedie-vodevilă într-un act de C. Negruzzi.

Persoanele:

Muza de la Burdujeni	d-nul Millo
Șătrarul Trohin	d-nul Mincu
Cavalerul Seg. Turlopini	d-nul Elliescu
Chir Lacherdopulo	d-nul Elliescu
Elliescu, actor român	d-nul Elliescu
Drăgănescu	d-nul Alexandrescu
Stănică, băiat în casă la Cena Caliopi	d-ra Irina Poenaru

C. Poetul romantic.

Persoanele:

Stan, boeriu bătrân	d-nul Nicolau
Poetul	d-nul Alexandrescu
Femeea lui Stan	d-na Dumitrescu
Nagu, prietinel lui Stan	d-nul Mincu

12. Marți, 13/25 iulie 1871.

Reprezentăția de adio

A. Paraponisitul, canțonetă compusă și executată de Millo.

B. Boierii și țărani.

Operetă națională în 2 acte, compusă de Millo, muzică de Flechtenmacher.

Persoanele:

Alecu, sub numele de Stan Strugarul	d-nul Alexandrescu
Ichim Strugarul	d-nul Mincu
Scociorăscul, epistat de moșie	d-nul Nicolau
Florica, fiica lui Ichim	d-ra L. Stoenescu
Zoița, femeca lui Alecu	d-ra Irina Poenaru
Spătăreasa, sora lui Alecu	d-na C. Dimitrescu

Țărani

Din puținele dări de seamă care s-au păstrat, se poate deduce că publicul a rămas plăcut impresionat de prestațiile trupei. Ioan Sbiera, care a asistat la câteva reprezentații, ne relatează că publicului i-au plăcut „poznășiile” lui Millo și că la sfârșitul reprezentației de adio i s-a oferit o cunună de lauri lucrată în argint¹¹⁸. Știri mai ample ne-a lăsat reporterul D. v. P. (probabil Demeter von Petrino) care, asistând la primele trei spectacole, n-a găsit cuvinte suficient de măgulitoare pentru a-și exprima admirația. A petrecut, zice el, trei seri „din acelea care numai foarte rar se întâmplă în Cernăuți”. (drei vergnügze Abende, wie wir sie nur höchst selten in Czernowitz zu sehen gewolmt sind). Din toate unghiurile Bucovinei (Aus allen Enden und Ecken der Bukowina) s-au adunat Românii la Cernăuți, dovedind prin aceasta „cât de mult se străduiesc Românii să ridice valoarea artei și a literaturii” (wie sehr die Rūmenen bemüht sind, Kunst und Literatur zu heben). În sufletul „autohtonilor” (Urbewohner unseres Landes) dulcile și fermecătoarele doine au lăsat o impresie adâncă (in desen Herzen die süszan, zauberischen Doinaklänge natürlicher weise tiefe Wurzelenfassten). Îndeosebi a plăcut jocul lui Millo. Entuziasmul publicului creștea de la o scenă la alta, de la un act la altul și aplause fără sfârșit urmau după fiecare cuvânt rostit de el (Applause ohne Ende folgten jedem seiner Worte). El trebuie pus alături de primii artiști din

¹¹⁸ Familia Sbiera..., p. 194 și Massoff, Matei Millo, p. 240.

Europa (vergleichbar mit den ersten europäischen Theaterkoriphäen). Tariful fraților Lemeș a contribuit mult la reușita reprezentațiilor¹¹⁹.

10. Câteva trupe răzlețe.

1872–1885

Mihail Galino (1872), Maria Vasileasca (1874), Const. Demetriad (1875), Gherman Popescu (1876), Maria Vasileasca (1877), N. Costandinescu (1878), I. C. Lugosianu (1879–1880), Gherman Popescu (1880), Matei Millo (1882), I. C. Lugosianu (1884), Ion Dim. Ionescu (1885).

După Matei Millo, timp de peste 10 ani, n-au venit în Bucovina decât trupe românești răzlețe, unele dintre ele chiar de puțină valoare artistică. Despre ele au rămas puține știri. Din când în când, se menționează câteva dintre ele, fie în memoriile lui Ion Sbiera, fie în ziarele nemțești din acele vremuri.

Cel dintâi sol al Moldovei sosit în Bucovina, după anul 1871, a fost Mihail Galino. Originar din Basarabia, Mihail Galino, cu adevăratul său nume Găină, s-a situat repede între primii artiști ai Moldovei¹²⁰. El a sosit în Bucovina în luna iulie 1872, în tovărășia unei trupe de scamatori, dând în grădina cetățeanului Schuler din Cernăuți o serie de 8–10 reprezentații. După cum ne informează ziarul cernăuțean „Patriot”, din 16 iulie 1872, nr. 12, Galino își zicea: Profesor de declamație și mimică de la Conservatorul din Iași. Nu se știe ce roluri a jucat, dar trupa cu care s-a întovărășit a prezentat tablouri optice și exhibiții de scamatorie. Publicul s-a distrat.

¹¹⁹ D. v. P., *Rumänisches Theater in Czernowitz*, în „Czernowitzer Zeitung”, IV, nr. 109, 14 iulie 1871, p. 3. Ef. Popescu este tragedia Eufrosina Popescu, care, din greșeală, a fost pusă în legătură cu Eminescu. Între anii 1868 și 1870, ea a făcut parte din trupa lui Millo (Mihai Florea, *Eufrosina Popescu*, București, Editura Meridiane, 1964, p. 34–36; Frosa Vlasto, cās. Popescul, nāsc. în anul 1821.

¹²⁰ Petre I. Sturdza, *op. cit.*, p. 149.

Doi ani în urmă a apărut în Cernăuți artista Maria Vasileasca, cunoscută autorităților din anul 1869, când ceruse voie să dea reprezentații în orașele Suceava și Vatra Dornei. Acum a înaintat o cerere, cu data de 11 iulie 1874, solicitând o autorizație pentru un concert la Cernăuți și reprezentații teatrale, în orașele Suceava și Rădăuți pe timp de două luni¹²¹.

A obținut autorizația cerută, dar întrucât nu s-au păstrat dările de seamă, nu se știe ce piese s-au reprezentat.

În luna mai 1875, a sosit la Cernăuți artistul dramatic Constantin Demetriade, însoțit de cântărețul Toader Popescu. Intenția lui a fost să dea trei reprezentații declamatorico-muzicale în sala Hotelului „Pajura Neagră”. A primit autorizația cerută și ziarul „Czernowitzer Zeitung” (3 iunie 1875) a și anunțat începerea reprezentațiilor. După cum ne informează I. Sbiera, s-au cântat aria din Verdi, *Cei doi foscari*, iar din Bellini, arii din opera *Puritanii*. S-au declamat poeziile lui V. Alecsandri: *Dan, căpitan de plaiu* și *Concertul din luncă*, din A. Blaremburg poezia *Dorul* și din Depărățeanu: *Vara la țară*¹²².

În septembrie 1876, artistul român Gherman Popescul a expediat din Rădăuți, unde se afla, Guvernământului Bucovinei o telegramă, cerând să i se permită a da câte patru reprezentații în orașele Rădăuți și Suceava¹²³. I s-a eliberat autorizație. Nu sunt dări de seamă.

În februarie 1877, Maria Vasileasca a pornit din nou spre Bucovina. A cerut Guvernământului voie să dea reprezentații în orașele din Bucovina¹²⁴. I s-a permis să joace în orașele Suceava, Gura-Humorului, Câmpulung, Dorna și Rădăuți. Nu s-au publicat dări de seamă.

Alt director de teatru român, care a intenționat să vină în Bucovina a fost N. Costandinescu, o veche cunoștință a publicului bucovinean încă de la spectacolele trupei Fani Tardini. Cererea a înaintat-o în aprilie 1878,

¹²¹ Anexa 47.

¹²² Sbiera, Dr. Ion G., *Familia Sbiera după tradițiune și istorie*, p. 398.

¹²³ Anexa 49.

¹²⁴ Anexa 50.

declarând că dorește să dea o serie de 15 reprezentații în orașele Suceava și Rădăuți cu trupa sa, constituită din 14 persoane¹²⁵.

I s-a permis să joace până la data de 25 mai. Nu există dări de seamă.

După terminarea ciclului de spectacole, N. Costandinescu a cerut prelungirea autorizației până la 25 iunie, deci cu încă o lună¹²⁶. Prelungirea i s-a acordat. Nici de data aceasta nu s-au publicat dări de seamă și, de aceea, nu se cunosc nici titlurile pieselor jucate, nici repartiția rolurilor.

După un an și jumătate, în decembrie 1879, a sosit în Bucovina artistul I. Constantin Lugosianu, cu intenția să reprezinte comedii și vodeviluri în orașele Siret, Rădăuți, Suceava și Câmpulung. A primit autorizația, dar numai pentru lunile ianuarie și februarie 1880. Dări de seamă nu există¹²⁷.

Terminând ciclul de spectacole, Lugosianu a cerut din nou, la 10 februarie 1880, autorizație pentru două spectacole declamatorico-muzicale în orașul Cernăuți¹²⁸.

Programul se poate cunoaște din afișul alăturat.

Duminică, 15 februarie 1880.

„Prima reprezentațiune română dată de d. I. C. Lugosianu, cântăreț român, elev absolvent a Școlii de declamațiune din București”

Se vor juca piesele:

A. *Revista (datoria artistului român)*, episod cu cântece de dl Pantazy Ghica.

B. *Olteanul*, din vremea lui Tudor Vladimirescu, episod național cu doine și hore populare, executat în costum original oltenesc.

C. *D-nul Strousberg*, concesionarul Căilor Ferate Române, șansonetă comică de dr. Ianov.

¹²⁵ Anexa 51.

¹²⁶ Anexa 52.

¹²⁷ Anexa 53.

¹²⁸ Anexa 54.

D. *Cucoana Chirița în Paris*, șansonetă comică de V. Alecsandri, cu dans, executată în costum elegant de damă.

D-nul I. C. Lugosianu se recomandă atențiunii onorabilului public, atât român, cât și străin, în executarea perfectă a sus-citatelor piese și speră în amabilitatea D-voastre”.

Despre jocul artiștilor nu există dări de seamă, ci numai o mențiune târzie în ziarul „Czernowitzer Zeitung”, în care se constată că trupa lui Lugosianu a jucat bine. Iar în cartea *Familia Sbiera* scrie că artistul Lugosianu a jucat „spre deplina mulțămire a publicului român”¹²⁹.

Proximul artist român care a venit în Bucovina a fost directorul teatrului din Ploiești, Gherman Popescu, cunoscut publicului din Țara Fagilor din anul 1876. Atunci colindase orașele Suceava și Rădăuți. Acum, în vara anului 1880, voia să dea timp de o lună în sala Teatrului orășenesc din Cernăuți „câteva, puține” reprezentații cu mica sa trupă constituită din cinci persoane pentru a asigura atât sieși cât și trupei sale „un bun renume pentru viitor”¹³⁰.

Nu s-a păstrat nici o dare de seamă asupra reprezentațiilor lui Gh. Popescu. Numai ziarul „Czernowitzer Zeitung”, din 20 mai 1880, nr. 114, a anunțat că Gherman Popescu va da reprezentații cu o parte a trupei lui Millo. Primele două vor avea loc sâmbătă și duminică, în 22–23 mai 1880. Se vor juca piesele *Țăranul boierit*, vodevil în două acte și *Limonada dracului*, vodevil într-un act, tradus din franceză.

De aici încolo, timp de doi, ani Bucovina a rămas fără reprezentații românești. De abia în vara anului 1882, Matei Millo, care de 11 ani nu vizitase Bucovina, s-a hotărât să vină din nou la Cernăuți. A intenționat să dea în Sala filarmonică o serie de 10–12 reprezentații cu prilejul iarmarocului¹³¹.

Millo a obținut autorizația solicitată, cu condiția să prezinte Primăriei, spre cenzurare, textul pieselor cu 24 ore înainte de reprezentare.

¹²⁹ *Theater vorstellung*, în „Czernowitzer Zeitung”, XVII, nr. 106, 7 mai 1884, p. 3; I. G. Sbiera, *op. cit.*, p. 398.

¹³⁰ Anexa 55.

¹³¹ Anexa 56.

Dar când toate pregătirile erau terminate, Millo a contramandat sosirea și reprezentațiile n-au avut loc.

Nesosind Millo, Bucovina a rămas, timp de patru ani (1880–1884) fără teatru românesc. De abia în primăvara anului 1884, directorul I. C. Lugosianu, care în anul 1880, jucase în două seri în Cernăuți, și-a anunțat sosirea, rugând Guvernământul să-i permită a da în Cernăuți și Suceava câte două reprezentații teatrale-declamatorice¹³².

Reprezentațiile urmau să înceapă în Cernăuți în ziua de 8 mai. Ziarele germane „Czernowitzer Zeitung”, din 7 mai 1884, nr. 106 și „Bukowinär Rundschau” din 4 mai 1884, nr. 19, au și anunțat începerea spectacolelor. Întrucât nu există dări de seamă, nu se cunosc nici piesele, nici numele artiștilor.

Cel din urmă din seria artiștilor mărunți veniți în Bucovina a fost Ion Dimitrie Ionescu din București. El voia să dea, în primăvara anului 1885, reprezentații de teatru în orașele Cernăuți, Suceava și Rădăuți în curs de o lună. În scopul acesta a și înaintat o cerere în ziua de 6 februarie 1885¹³³.

I s-a eliberat o autorizație pentru timp de trei săptămâni. Ce piese s-au jucat și cine au fost artiștii, nu se știe.

Cu I. D. Ionescu se termină seria artiștilor români răzleți, care au dat sau au vrut să dea reprezentații în Bucovina.

11. *Societatea dramatică a Teatrului Național din București* (C. Nottara). 1/13–10/22 iunie 1885

Din seria trupelor mărunte, care au dat reprezentații mai mult în orașele din provincie, sosirea în Bucovina a trupei dramatice a Teatrului Național din București de sub conducerea renumitului artist Constantin Nottara a însemnat un eveniment. Din această echipă, care a pornit în turneu prin provinciile românești ale Austro-Ungariei, făceau parte următorii artiști:

¹³² Anexa 57.

¹³³ Anexa 58.

Domnii: Constantin Nottara, P. Gusti, M. Dimitriadi, N. Petreanu, A. Catopol, Grigorie Gabrielescu, I. Gligorescu, N. Ștefănescu și N. Caludescu.

Doamnele: Aristița Manolescu, Aurelia Welner-Nottara și Maria Schablowski.

Domnișoara: Alexandrina Alexandrescu.

Nu-i dovedit că din echipă a făcut parte și Nini Valery. O menționează Aristița Romanescu, fosta Manolescu, în cartea ei intitulată: *30 ani, amintiri*, București, 1904. Totuși, numele ei nu se întâlnește nici în lista artiștilor, comunicată de Dionisie O. Olinescu, nici în cronicile ziarelor¹³⁴.

Pentru a primi autorizația necesară, C. Nottara, șeful echipei artistice, s-a adresat, la 9 iunie 1885, Guvernământului, rugând să i se permită a da reprezentații în sala Teatrului orașenesc din Cernăuți, prin curs de o lună, începând cu ziua de 13 iunie¹³⁵.

Cum nu exista nici o piedică, cererea a fost aprobată.

Obținând autorizația, Nottara a înștiințat publicul bucovinean, printr-o telegramă, că va juca în prima seară, de 1/13 iunie, piesa *Fântâna Blanduziei*, de V. Alecsandri¹³⁶.

Deși nu s-a păstrat decât un singur afiș, totuși s-a putut stabili lista pieselor reprezentate cu ajutorul reportajelor publicate prin ziare.

Lista pieselor:

1. Sâmbătă, 1/13 iunie 1885.

Fântâna Blanduziei

piesă în 3 acte și în versuri de V. Alecsandri

Distribuțiunea:

Horățiu	d-nul Nottara
Mecena, amicul lui August	d-nul P. Gusti

¹³⁴ Dionisiu Olinescu, *Scrisori din Bucovina (Teatru românesc)*, în „Familia”, XXI, nr. 23, 9/21 iunie 1885, p. 273–274.

¹³⁵ Anexa 59.

¹³⁶ Anexa 60.

Scaur	d-nul M. Dimitriadi
Gallus, sclav	d-nul N. Petreanu
Postum, pretor	d-nul A. Catopol
Zoil	d-nul Gr. Gabrielescu
Glutto	d-ra A. Alexandrescu
Hebro	d-nul I. Gligorescu
Cebal	d-nul Caludescu
Getta, sclava lui Scaur	d-na Aristița Manolescu
Neera, vestita cântăreață	d-na Amelia Nottara Aurelia

Scena se petrece în timpul imperatorului August.

2. Luni, 3/15 iunie 1885.

A. *Bărbatul și amantul*.

Comedie într-un act, tradusă din franceză.

B. *O scânteie*.

Comedie într-un act de Ed. Pailleron, tradusă din franceză.

3. Marți, 4/16 iunie 1885.

A. *Minciunosul*, comedie în 2 acte de St. Velescu.

B. *Monsieur Choufleury*.

Operetă într-un act de St. Remy, tradusă de G. Bengescu, muzica de I. Offenbach.

4. Vineri, 7/19 iunie 1885.

În beneficiul d-nei Aristița Manolescu.

A. *Ovidiu*, actul II, dramă de V. Alecsandri.

B. *Hamlet*, actul IV, dramă de W. Shakespeare.

C. *Cum sunt toate femeile*.

Comedie într-un act, tradusă din franceză de ~~Amelia~~ Nottara.
Aurelia

5. Duminică, 9/21 iunie 1885.

În beneficiul d-nei Nottara.

Angelo Malipieri.

Dramă în 4 acte de V. Hugo, tradusă de C. Negruzzi.

6. Luni, 10/22 iunie 1885.

Societatea dramatică a Teatrului Național din București.

Ultima reprezentație de adio:

Fântâna Blanduziei.

Piesă în 3 acte și în versuri de V. Alecsandri.

7. Marți, 11/23 iunie 1885.

A. *Ovidiu*, dramă de V. Alecsandri, actul II.

B. *O scânteie*.

Comedie într-un act de Ed. Pailleron, tradusă din franceză.

C. *Monsieur Choufleury*.

Operetă într-un act de St. Remy, tradusă de G. Bengescu, muzica de Offenbach.

La sosire, trupa lui C. Nottara a avut parte de o primire foarte caldă. Ea a fost, după cum ne relatează Aristița Manolescu, mai târziu Romanescu, „cât se poate de animată, cordială, românească”¹³⁷. Din toate unghiurile Bucovinei au sosit românii, pentru a asista la primire și la reprezentație. Ei au venit pentru „a asculta limba dulce a bardului de la Mircești” și să admire jocul „excelenților artiști români”¹³⁸. Membrii trupei au fost plasați în hoteluri și în case particulare, fiind tot timpul obiectul celei mai delicate atenții. „Cât am stat în Cernăuți”,

¹³⁷ Aristizza Romanescu, *30 de ani. Amintiri*, București, Editura Librăriei Socec, 1904. exemplarul de la Biblioteca Academiei Române a făcut parte din Biblioteca lui L. Rebreanu. Poartă pe prima pagină dedicația artistei. „Domnului L. Rebreanu, amintire de la una care a fost un suflet și care azi e o ruină. Aristizza Romanescu. 1913, septembrie”.

¹³⁸ „Um hier der süßen Sprache des Barden von Mircești zu lauschen und das Spiel der ausgezeichneten romanischen Künstler zu bewundern”. *Romanische Theater in Czernowitz*, în „Romanische Revue”, I, nr. 2, august 1885, p. 64.

ne asigură Aristița Romanescu, „într-o petrecere am dus-o”. Societatea de cântare „Armonia” a alcătuit o orchestră de amatori sub conducerea membrului Eugeniu Meședer, acompaniind reprezentația *Fântânei Blanduziei* și cea a lui *Monsieur Choufleury*. În fruntea sprijinitorilor și a binefăcătorilor se găsea însuși mitropolitul Silvestru Morariu. Dacă se reprezenta o piesă de V. Alecsandri, el stătea în picioare „ca în biserică”. La banchetul de adio, oferit de acest mitropolit, discursurile au ținut o oră întreagă¹³⁹.

Reprezentarea piesei *Fântâna Blanduziei*, cu care s-a inaugurat seria spectacolelor, a avut loc în fața unei săli arhipline. Artiștii au jucat în mod impecabil. S-a remarcat, îndeosebi, dicțiunea corectă și limpede a artiștilor și limba frumoasă în care e scrisă piesa. Cronicarul ziarului german l-a admirat îndeosebi pe Nottara în rolul lui Horațiu și pe Aristița Manolescu în cel al Getei. Aceasta din urmă a înfățișat „o româncă ideală”. Mult a plăcut vocea ~~Ameliei~~ ^{Ameliei} Nottara în rolul cântăreței Neera¹⁴⁰.

Mai amănunțită este darea de seamă a lui Dionisie Olinescu. Atât el cât și publicul au rămas adânc impresionați de frumusețea limbii, de măreția ideilor și de jocul „admirabil” al artiștilor. Constantin și ~~Ameliei~~ ^{Ameliei} Nottara și Aristița Manolescu au fost declarați de el drept „artiști adevărați”, de care scena română „trebuie să fie mândră”. C. Nottara a înfățișat un „adevărat tip roman”, iar Aristița Romanescu a dovedit că e o „artistă desăvârșită”¹⁴¹.

În piesa *Bărbatul și amantul*, Nottara a avut un joc superb, asemănător aceluia al vestitului artist de la Burgtheater din Viena, Hartmann. Caracterizându-l astfel pe Nottara, „am adus artistului cea mai mare laudă”. În piesa a doua, tot franceză, anume *Scânteia*, căpitanul Raoul de Geran (C. Nottara) a jucat o scenă de dragoste simulată cu mătușa sa Leonia de Renat (Maria Schablowski) pentru a aprinde „scânteia” dragostei în sufletul naivei și timidei orfane

¹³⁹ A. Romanescu, *op. cit.*, p. 158.

¹⁴⁰ *Theater*, în „Czernowitzer Zeitung”, XVIII, nr. 137. 18 iunie 1885, p. 3.

¹⁴¹ Dionisiu O. Olinescu, *op. cit.*, p. 273-274.

Antoinette (Aristița Manolescu). Dar dragostea simulată s-a transformat repede într-una adevărată. În pauza dintre amândouă piesele, Aristița Manolescu a declamat poezia lui Eliade, *Sburătorul* și M. Dimitriadi, poezia *Vara la țară* de Depărățeanu¹⁴².

În comedia românească *Minciunosul*, C. Nottara a avut cinci roluri: de actor, zaraf, doctor englez, saltimbanc și deputat de profesie. Petreanu a fost bine în rolul minciunosului Costică Verdescu. Arendașul Orzeanu (P. Gusti) a consimțit, în cele din urmă la căsătoria fiicei sale Maria (M. Schablowsky) cu Verdescu, punând, însă acestuia condiția să spună minciuni numai în ocupația lui de avocat. În sală a stăpânit o neconținută veselie (Man kam aus dem Lachen nicht heraus). În *Monsieur Choufleuri*, Catopol a avut rolul principal. C. Nottara l-a dat Bulander, ~~Amelia~~ Nottara pe Ernestina, Gusti pe Peter Mann și Gabrielescu pe Babilas. Piesa a fost perfect jucată¹⁴³.

În seara a patra s-au reprezentat, în beneficiul Aristiței Manolescu, câte un fragment din *Ovidiu* și din *Hamlet*. La urmă s-a dat comedia *Cum sunt toate femeile*. În prima piesă, Aristița Manolescu, suținând rolul Iuliei, a apărut în fața publicului împodobită cu diadema dăruită ei de regina Elisaveta. Neîntrecută e ea ca Ofelia în *Hamlet*. Scena reprezentată de ea a fost zguduitoare (erschülterud). A fost o creație. Cum era și firesc, Dionisie Olinescu a văzut în ea un „adevărat talent dramatic”. În comedia ce a urmat, soții Nottara și Maria Schablowsky au fost extraordinari. „Te credeai transpus în Burgtheater-ul din Viena”¹⁴⁴. În beneficiul ~~Ameliei~~ Nottara, *Angelo Malipieri*, atât beneficiara cât și Aristița au avut un joc foarte natural. Aristița a fost „splendidă” și în piesa *Ovidiu*. A fost ultima reprezentație. Cortina

¹⁴² Dionisiu O. Olinescu, *Scrisori din Bucovina (Teatru românesc)*, în „Familia”, XXI, nr. 24, 16/28 iunie 1885, p. 285–286; „Czernowitzer Zeitung”, XVIII, nr. 137, 18 iunie 1885, p. 3.

¹⁴³ *Theater* în „Czernowitzer Zeitung”, VIII, nr. 138, 19 iunie 1885, p. 3; Dionisiu O. Olinescu, *op. cit.*, p. 285–286.

¹⁴⁴ Dionisiu O. Olinescu, *op. cit.*, p. 285–286; „Czernowitzer Zeitung”, XVIII, nr. 140, 21 iunie 1885, p. 3.

căzuse de mult, fără ca publicul să înceteze a aplauda. I s-au predat Aristiței multe buchete de flori¹⁴⁵.

Miercuri, în 12/24 iunie, trupa românească a părăsit Cernăuții, luând cu ei amintiri dulci și lăsând în sufletele spectatorilor impresii neșterse.

12. Societatea dramatică „Concordia” (Lachi Chirimescu).

25 noiembrie – 6 decembrie 1887

După reprezentațiile date de trupa Teatrului Național din București, de sub conducerea lui Constantin Nottara, a urmat un răstimp de doi ani, când Bucovina n-a fost vizitată de nici o trupă românească. De abia în toamna anului 1887 a venit artistul Lachi Chirimescu, care, alcătuindu-și o trupă de teatru proprie, numită „Concordia”, a început să colinde orașele din Moldova. Sosind la Dorohoi, a fost tentat să treacă hotarul Bucovinei, pe care o îndrăgise încă de pe când jucase în Cernăuți în trupa doamnei Fani Tardini. Sperând într-un concurs binevoitor al publicului bucovinean, Chirimescu se hotărî să înainteze, din Dorohoi, guvernatorului Bucovinei, Felix baron Pino de Friedenthal, o cerere în care, menționând că dispune de o trupă de teatru constituită din 14 persoane, a rugat să i se acorde autorizația să dea în curs de trei luni câte zece spectacole în orașele Cernăuți, Suceava, Rădăuți și Siret. Răspunsul să i se dea pe adresa profesorului Ioan Drogli, cumnatul lui Eminescu¹⁴⁶.

Cererea lui Chirimescu, cu data de 6 octombrie 1877, a fost înregistrată la Guvernământul Bucovinei, în ziua de 10 octombrie. Răspunsul nu i s-a dat imediat, după cum era obiceiul, ci de abia după

¹⁴⁵ Dionisiu O. Olinescu, *Scrisori din Bucovina. Teatrul românesc*, în „Familia”, XXI, nr. 25, 23 iunie/5 iulie 1885, p. 297.

¹⁴⁶ Anexa 61.

o lună, timp în care s-au cules referințe asupra trupei. Cu adresa din 10 noiembrie i s-a încuviințat să dea reprezentații până la sfârșitul anului 1887, având a rămâne în Cernăuți timp de 14 zile¹⁴⁷.

Trupa lui Lachi Chirimescu s-a constituit din următorii artiști:

Domnii: Lachi Chirimescu, Ion Angelescu, Nicolae A. Bogdan, Grigorie Buzdugan, Nicolai Constantinescu, Vasile Cristescu, Ilie Filipescu, Gheorghe Niculescu și Ion Proca.

Doamnele: Elena Albescu, Adela Botez, Aristița Leon și Alexandrina Poenaru.

Domnișoara: Florica Albescu.

Artiștii Lachi Chirimescu, Nicu Constantinescu și Elena Albescu erau cunoscuți publicului bucovinean. Nu se știe dacă Ilie Filipescu era identic cu Filipescu, care jucase, în 1871, în trupa lui Matei Millo. Alexandrina Poenaru era fiica doamnei Elena Albescu.

Pentru darea spectacolelor fusese luată în vedere sala Teatrului orășenesc, dar fiind ocupată, reprezentațiile au avut loc în sala hotelului „Moldavia”, unde jucaseră toate trupele românești până la înființarea Teatrului orășenesc.

Inaugurarea stagiunii urma să aibă loc în ziua de luni, 21 noiembrie, dar a fost amânată cu patru zile, deci pe vineri, 25 noiembrie. Această amânare era în paguba trupei, întrucât Lachi Chirimescu ceruse o autorizație pentru 3 luni, deci pentru 90 de zile. Din acest număr de zile se vor scădea zilele 10–25 noiembrie, deci 15 zile; au rămas astfel numai 45 zile lucrative pentru trupă.

În Cernăuți s-a jucat în următoarele 7 zile:

1. Vineri, 25 noiembrie 1887.

A. *Moștenirea de la răposata.*

Comedie într-un act de dl D. B. Rosetti.

¹⁴⁷ Anexa 62.

Persoanele:

Polignescu	d-nul Chirimescu
Arghira, fiica sa	d-na Albescu
Cafegiopolo	d-nul Angelescu
Elisa, fiica lui	d-na Poenaru
Căpitanul Ciripilă	d-nul Bogdan
Marghiola, servă	d-na Leon

B. Marquiza de Pompadour.

Comedie-vodevil într-un act de Mollè-Gentilhomme, tradusă de dl N. A. Bogdan.

Persoanele:

Pimpernel de la Laborgue	d-nul Bogdan
Tata Laperche, cultivator	d-nul Chirimescu
Nichifor, soldat în garda franceză	d-nul Proca
Un curier	d-nul Cristescu
Pomponeta, fiica lui Laperche	d-na Poenaru
Clodilda, camerista d-nei de Pompadour	d-na Leon.

C. Un trântor cât zece.

Comedie-vodevil într-un act de dl M. Millo.

Persoanele:

Moș Tânjală	d-nul Angelescu
Teodorescu, nepotul său	d-nul Proca
Teodoreasca	d-na Poenaru
Alexandru Machidon	d-na Poenaru
Burdulea	d-na Poenaru
Clopoțel	d-na Poenaru

Tiță	d-na Poenaru
Gogu, țaran	d-nul Chirimescu
Gafița, țarancă	d-na Leon

D. Pădurea de la Bordea.

Comedie într-un act de T. Porfiriu.

Persoanele:

Boierul Roșcovescu	d-nul Proca
Maria, fiica lui	d-na Albescu
Tița, nepoata lui	d-na Leon
Alecu Tărăță	d-nul Frimescu
Gluță Chirnoagă	d-nul Bogdan
Trifan	d-nul Niculescu
Stanciu	d-nul Angelescu
Păuna	d-na Poenaru

2. Duminică, 27 noiembrie 1887.

Rotarul și Băneasa.

Episod din domnia lui Tudor Vladimirescu, dramă-comedie în 4 acte de Mihail Pascaly.

Persoanele:

Petre, un Calin rotar	d-nul N. A. Bogdan
Ioniță Crâmpei, calfă de rotar	d-nul Angelescu
Spătarul Mihăiță	d-nul I. Proca
Trohin, țaran	d-nul V. Cristescu
Cucoana Mărioara, fiica baronului Neculcea	d-na Leon
Stolnicul Ilie Tuzlue	d-nul Chirimescu
Deleu, căpitan de arnăuți	d-nul Gr. Buzdugan
Nițu, pălămar	d-nul I. Filipescu

Moș Ioan	d-nul G. Niculescu
Mărgărita, orfană	d-na A. Poenaru
Ilinca, țărăncă	d-ra Fl. Albescu
Gafița, țărăncă	d-na A. Botez

3. Luni, 28 noiembrie 1887.

A. *Cei însurați mă fac să râd.*

Comedie în două acte, tradusă din franceză de d-na Alexandrina Poenaru.

Persoanele:

Chamulet	d-nul I. Angelescu
Calina, femeia lui	d-na A. Leon
Dumontele	d-nul N. A. Bogdan
Fanny, femeia sa	d-na E. Albescu
Rosa, nepoata lor	d-na A. Poenaru
Oscar Lambert	d-nul I. Proca
Polidor Vandenil	d-nul L. Chirimescu
Baptist	d-nul V. Cristescu

B. *Jean-Marie.*

Dramă într-un act de A. Theuriet, tradusă de dl Frederic Damè.

Persoanele:

Jean-Marie Joel	d-nul N. A. Bogdan
Theresa, soția lui	d-na A. Poenaru

C. *Doi soldați români.*

Comedie-vodevil într-un act de Mihălescu.

Persoanele:

Rămurea	d-nul L. Chirimescu
Iosif	d-nul I. Proca
Neagu	d-na N. A. Bogdan
Mama Stana	d-na E. Albescu
Florica	d-na A. Poenaru
Porumba	d-na A. Leon

4. Joi, 1 decembrie 1887.

A. *Un mire cu perucă.*

Comedie într-un act de d-na H. Asenescu.

B. *Cimpoiul dracului.*

Vodevil în 2 acte, prelucrat de E. Carada.

(Afișul lipsește).

5. Vineri, 2 decembrie 1887.

A. *Căpitanul Bumb de Aur.*

Comedie într-un act de Er. Carvance, tradusă de N. A. Bogdan.

B. *Frica e ruptă din rai.*

Comedie-vodevil în 3 acte de M. Millo.

(Afișul lipsește).

6. Duminică, 4 decembrie 1887.

În beneficiul lui Ion Angelescu.

A. *Rănitul în fața Griviței.*

Comedie în versuri de C. Nicolau.

B. *Mireasa fără mire.*

Comedie-vodevil în 2 acte, tradusă din franceză.

C. *Piatra din casă.*

Comedie-vodevil într-un act de V. Alecsandri.

(Afișul lipsește).

7. Marți, 6 decembrie 1887.

În beneficiul d-nei Alexandrina Poenaru

A. *Singurătatea unui holtei.*

Vodevil într-un act, în două tablouri, de Const. de Stamatî.

Persoanele:

Alexandru Parlafes, angajat la Tribunal	d-nul N. A. Bogdan
Amalia, actriță de provincie	d-na A. Poenaru
Anton, lacheul lui Alexandru	d-nul L. Chirimescu

B. *Morărița de la Marly.*

Vodevil într-un act de Melesville, tradus de T. Porfiriu.

Persoanele:

Marchizul de Gaillard	d-nul N. A. Bogdan
Marchiza, soția sa	d-na E. Albescu
Guilloni, băiat orfan	d-nul I. Angelescu
Denisa, morărița	d-na A. Poenaru
Grăunte de orz	d-nul V. Cristescu

C. *Vlăduțul mamei.*

Comedie într-un act de Lupescu.

Persoanele:

Cuconul Costică Șoimescu	d-nul I. Proca
Moș Iftimi	d-nul G. Niculescu
Smărăndița, fata lui Moș Iftimi	d-na A. Leon
Vlăduțul mamei	d-nul I. Angelescu
Sevasta	d-na E. Albescu

D. Cinel-cinel.

Comedie cu cântece într-un act de V. Alecsandri.

Persoanele:

Boerul Sandu	d-nul I. Proca
Graur, fecior boieresc	d-nul N. A. Bogdan
Smărăndița	d-na A. Poenar
Tincuța, vara ei	d-na E. Albescu
Marghiolița	d-na A. Botez
Florica, servitoare	d-na A. Leon

Țărani, țărance

După spectacolele date în Cernăuți, trupa lui Chirimescu urma să plece în provincie pentru a juca în orașele Suceava, Rădăuți și Siret. Dar pierzând o lună întreagă din pricina Guvernământului, Chirimescu nu era în stare să îndeplinească programul până la sfârșitul lui decembrie. După aceea a fost silit să înainteze, la 6 decembrie, o nouă cerere pentru a i se acorda o prelungire până la 12 februarie 1888¹⁴⁸.

Cererea i s-a aprobat și trupa a plecat în provincie pentru a reprezenta restul de piese anunțate în apelul ei din noiembrie¹⁴⁹.

Despre calitatea prestațiilor artiștilor nu există decât dările de seamă ale profesorului Dionisie O. Olinescu, publicate în revista „Familia” din Oradea Mare. După părerea lui, piesele au fost bine alese, iar jocul artiștilor de o „dexteritate rară”. În *Pădurea de la Bordea* s-au remarcat artiștii Chirimescu, Bogdan, Angelescu și Proca. Bogdan a mai fost bine în piesa *Notarul și Băneasa*, iar Aristița Leon în rolul cucoanei Mărioara, fiica baronului Neculcea. Ea a avut „o înfățișare într-adevăr nobile”¹⁵⁰. Ion Angelescu, comicul trupei, a fost

¹⁴⁸ Anexa 64.¹⁴⁹ Anexa 62.¹⁵⁰ Dionisiu Olinescu, [*Teatru român în Cernăuți*], în „Familia”, XXIII, nr. 47, 22 noiembrie/4 decembrie 1887, p. 561–562.

la înălțime în piesa *Cei însurați mă fac să râd*. Olinescu susține că Angelescu a fost irezistibil căci „unde sunt pe scenă patru sau cinci persoane, unde-i și d. Angelescu, atunci se știe că publicul nu mai iese din răs”. A mai jucat bine în piesele *Cimpoiul dracului*, în *Frica e ruptă din raiu* și în *Vlădușul mamei*¹⁵¹. Cu prilejul beneficiului ei, Alexandrina Poenaru a fost răsplătită cu buchete de flori pentru frumosul ei joc. Nu-i mirare. Această artistă înfățișa „tipul româncei cu sprâncene mari și întunecate”¹⁵².

Despre reprezentațiile date la Rădăuți și Siret nu s-au publicat dări de seamă. Numai despre cele date la Suceava s-au păstrat câteva însemnări în ziarul sucevean „Revista politică”.

13. Concertul lui C. Georgescu și reprezentațiile lui Ion Dimitrie Ionescu. 1888 și 1891

Patru luni după plecare trupei „Concordia” și-a anunțat sosirea la Suceava conservatorul Constantin Georgescu, pentru a da un concert. Cererea lui poartă data de 10 aprilie 1888. În ea roagă să i se permită a da un „concert vocal” pe ziua de 12 aprilie¹⁵³. Concertul a avut loc în sala „Clubului Român”, cu concursul unor domnișoare din localitate. Darea de seamă din „Revista politică” (Suceava, 15 aprilie 1888, nr. 7) nu-i în favorul concertistului. Programul a fost „cam sec”, iar Georgescu, s-a zis, va deveni cu timpul cântăreț bun, dacă se va perfecționa în străinătate.

Mai reușită a fost încercarea din iulie 1891 a artistului Ion Dimitrie Ionescu din București de a da cu mica sa trupă, constituită

¹⁵¹ Dionisiu Olinescu, *Scrisori din Bucovina (Teatru românesc în Cernăuți și în alte orașe din Bucovina)*, în „Familia”, XXIII, nr. 50, 13/25 decembrie 1887, p. 596-597.

¹⁵² *Teatru românesc în Suceava*, în „Revista politică”, II, nr. 16, 31 decembrie 1887, st.n., p. 8-9.

¹⁵³ Anexa 65.

din cinci persoane, reprezentații în limba română și germană. El voia să rămână în Bucovina timp de două luni, anume două săptămâni în Cernăuți, iar restul în orașele Rădăuți și Suceava¹⁵⁴.

Ion D. Ionescu era cunoscut publicului bucovinean încă din anul 1885, când ceruse să dea spectacole în orașele din Bucovina. Primise o autorizație pentru orașele Cernăuți, Rădăuți și Suceava, dar nepăstrându-se dările de seamă, nu se știe din cine se constituia trupa, nici ce piese s-au jucat.

În cererea din iulie 1891, Ionescu a încunoștiințat Guvernământul că va reprezenta cu trupa sa constituită din: I. D. Ionescu, Scarlat Halepliu și Gh. Niculescu și din doamnele Fani Ionescu și Penelope Halepliu, vodeviluri, mici comedii și cuplete comice. În Cernăuți reprezentațiile vor avea loc în grădina hotelului „Weisz”, Palatul Național de mai târziu. Dări de seamă nu s-au publicat. (Ziarul „Im Buchweld”, 1891, nr. 13, p. 211 și „Czernowitzer Zeitung”, 1891, 7 iulie nr. 152.)

14. Trupa lui Aurel L. Bobescu.

21 iunie – 18 iulie 1893

Aurel Lazăr Bobescu a fost societar al Teatrului Național din Craiova, care, în anul 1893, a întreprins, cu o parte din artiștii acestui teatru, un turneu în Moldova. Sosind la Botoșani, a fost tentat să vină și la Cernăuți. În scopul acesta a înaintat, la 13 iunie, Guvernământului Bucovinei, o cerere pentru a da în Cernăuți 10–15 reprezentații de operete, începând cu ziua de 20 iunie¹⁵⁵. Înainte de a da răspunsul, Guvernământul Bucovinei s-a adresat pentru referințe Consulatului

¹⁵⁴ Anexa 66.

¹⁵⁵ Anexa 67. Despre sosirea trupei lui Aurel L. Bobescu vezi *Un eveniment artistic*, în „Gazeta Bucovinei”, III, nr. 43, 2/14 iunie 1893, p. 3.

austriac din Iași. Informațiile acestuia au fost favorabile și, în baza lor, i s-a încuviințat lui Bobescu să joace în Cernăuți până la 31 iulie.

Trupa lui Aurel Bobescu a fost numeroasă. Ea se constituia din 77 persoane, anume 14 domni, 5 doamne, 34 coriști și coriste și o orchestră de 24 persoane .

Numele artiștilor sunt:

Domnii: Aurel Bobescu, Ion Tănăsescu, Ion Anestin, Nae I. Popescu, Ștefan Iulian, Ioan Bejenariu, G. S. Vasiliu, N. Poenaru, Fărcășianu, P. I. Nicolau, D. Alexandrescu, A. Nanu, D. Băciulescu, Petroni și 18 coriști = 32 persoane.

Doamnele: Irena de Vladaia, Elisa Odeseanu, Porfira Fărcășianu, Atena Ionescu, Maria Nicolau și 16 coriste = 21.

Dirijorul orchestrei a fost Neuwirth, iar regizor N. Iliescu.

Irena de Vladaia, cu adevăratul ei nume Irina Vlădoianu, fusese angajată, la 1890, ca primadonă la Teatrul Național din Craiova¹⁵⁶.

Lista reprezentațiilor, reconstituite după afișe și dările de seamă, a fost:

1. Miercuri, 21 iunie 1893.

Mikado, operetă de Sullivan, tradusă de Pencioiu.

2. Joi, 22 iunie 1893.

Masotta, operă comică de Chivot și Halevy, muzica de Andran.

3. Sâmbătă, 24 iunie 1893.

Voivodul țiganilor, operetă comică în 3 acte, de Johann Strauss.

Persoanele:

Barinsky

d-nul G. S. Vasiliu

Contele Homonay

d-nul P. I. Nicolau

¹⁵⁶ Al. Olăreanu, *Însemnări pentru o istorie a teatrului craiovean*, Craiova, „Ramuri”, [1929], p. 37.

Zsupan, baș porcar	d-nul St. Iulian
Carnero, comisar regal	d-nul N. I. Popescu
Ottokar, fiul său	d-nul D. Sinescu
Paly, țigan	d-nul A. Nanu
Joji, țigan	d-nul D. Băiciulescu
Ferko, țigan	d-nul D. Alexandrescu
Un Herold	d-nul N. Niculescu
Saffi	d-na Irena de Vladaia
Arsena	d-na M. Nicolau
Czipra	d-na A. Ionescu
Mirabella	d-na Porfira Fărcășianu
Istvan	d-nul V. Gheorghiu
Hona	d-na E. Sterian
Ergebet	d-ra I. Trandafirescu
Maria, fată	d-ra D. Calomfirescu
Catti, fată	d-na R. Ștefănescu

Țigani, țigance, soldați

4. Duminică, 25 iunie 1893.

Negușătorul de paseri, operetă.

5. Luni, 26 iunie 1893.

Baba Hârca, operetă în 2 acte și un tablou de M. Millo, muzica de Flechtenmacher.

Persoanele:

Lascu, boier sub numele de Vlad	d-nul N. Poenariu
Baba Hârca, țigancă vrăjitoare	d-nul I. Anestin
Chiosa Deliu, sluga lui Lascu	d-nul A. Bobescu
Bârză, un holtei tomnatic	d-nul I. Tănăsescu
Gânju, bătrân pădurar	d-nul Băiciulescu
Bulibașa țiganilor	d-nul P. I. Nicolau
Viorica, fiica lui Gânju	d-na M. Nicolau

Îngerul păzitor al Viorichei	d-na Mica E. Bobescu
Un drac	d-nul Petrescu
Gahița, țigancă	d-ra I. Trandafirescu
Iftinca, țigancă	d-ra Calomfirescu
Țărani, druște, țigani, țigance	

La finele tabloului va intra în scenă carul cu boi al druștelor. Dansul „Călușul”, jucat de trupa condusă de P. I. Nicolau și St. Iulian.

6. Miercuri, 28 iunie 1893.

Boccacio, operetă comică în trei acte, de F. Zell și Richard Genèi, muzica de Fr. de Suppè.

Persoanele:

Boccacio	d-na Irena de Vladaia
Lelio, amicul său	d-nul A. Bobescu
Orlando, prinț de Palermo	d-nul A. Nanu
Pandolfo, grădinar	d-nul I. Tănăsescu
Beatrice	d-ra Odeseanu
Frisice, femeia lui Tromboldi	d-na A. Ionescu
Zaneta, femeia lui Guiguibio	d-na M. Nicolau
Peronela, femeia lui Pandolfo	d-na P. Fărcășianu
Tromboli, dogariu	d-nul I. Anestin
Guiguibio, bărbier	d-nul N. I. Popescu
Un colportor	d-nul St. Iulian
Cecco, cerșetor	d-nul Sinescu
Un om din popor	d-nul Alexandrescu
Necunoscutul	d-nul Petrescu
Un ofițer	d-nul Niculescu
Luidgi, student	d-ra I. Trandafirescu
Vampa, studentă	d-ra Calomfirescu
Brogio, student	d-ra Gheorghiu

Giovani, student	d-ra Ioanid
Pulcheria, damă de onoare	d-na T. Sterianu
Gertruda, damă de onoare	d-na G. Ionescu
Carontina, damă de onoare	d-na B. Ștefănescu
Dame de onoare, seniori, studenți, cerșetori, popor	

7. Joi, 29 iunie 1893.

Giroflè – Girofla, operetă de Lecocq.

8. Sâmbătă, 1 iulie 1893.

Fata mamei Angot, operetă de Lecocq.

9. Duminică, 2 iulie 1893

Neguțătorul de paseri.

10. Luni, 3 iulie 1893.

Briganzii, operetă de I. Offenbach.

11. Miercuri, 5 iulie 1893.

În beneficiul Irenei de Vladaia.

Voivodul țiganilor.

12. Joi, 6 iulie 1893.

În beneficiul lui G. I. Vasiliu.

Mascotta.

13. Sâmbătă, 8 iulie 1893.

În beneficiul Elisei Odeseanu.

Mikado.

14. Duminică, 9 iulie 1893.

În beneficiul lui Nae I. Popescu.

A. *Schimbarea la față*, vodevil într-un act de A. L. Bobescu.

B. *Barbu Lăutarul*, vodevil într-un act de V. Alecsandri

C. *Salon Pitzelberger*, operă comică de Offenbach.

15. Luni, 10 iulie 1893.

Păunașul codrilor.

Operetă națională de I. St. Rădulescu.

16. marți, 11 iulie 1893.

În beneficiul lui A. L. Bobescu.

Orfanul din Dorna.

Operetă națională în 3 acte de Ciprian Porumbescu.

17. Joi, 13 iulie 1893.

În beneficiul lui Ștefan Iulian.

Voivodul țiganilor.

18. Duminică, 16 iulie 1893.

Boccacio.

19. Luni, 17 iulie 1893.

Clopoțele din Corneville.

20. Marți, 18 iulie 1893.

Mamselle Nitouche.

Trupa craioveană a lui Aurel Bobescu a însemnat un eveniment de primul rang pentru publicul bucovinean. Numărul mare al artiștilor și calitatea lor, mulțimea coriștilor, numeroasa orchestră și montarea fastuoasă a scenei a făcut din ea cea mai bună trupă de operete română care a jucat în Bucovina. Dacă n-a stârnit entuziasmul dezlănțuit cu prilejul reprezentațiilor trupei doamnei Fani Tardini, se datorește faptului că la ea lipsea momentul noutății. Cu toate acestea, în prestații trupa lui A. Bobescu era superioară celeia a înaintașei sale. Ziarele cernăuțene se întreceau să remarce jocul impecabil al ansamblului, calitatea superioară a unor artiști și splendoarea costumelor. S-a văzut

în toate acestea străduința directorului Bobescu de a oferi publicului bucovinean, alintat de reprezentațiile trupelor străine, piese și reprezentații de cea mai bună calitate.

Primele trei reprezentații, între care se găsea și cea a *Voivodului Țiganilor* a lui Johann Strauss, au stârnit admirația publicului. Jocul artiștilor a fost găsit „admirabil”, iar rolurile studiate în toate amănunțele lor. Peste tot a fost un joc sincronizat, care nu permitea ca vrea „forță să iasă în relief în dauna celorlalte”¹⁵⁷. Ansamblul, admirabil instruit, nu greșea niciodată. Atât corul, cât și orchestra, erau de calitate superioară¹⁵⁸. Ziarul polonez „Gazeta polska”, remarca, că prestațiile trupei românești (operetka rumunska) nu erau inferioare celor ale trupelor germane care s-au perindat pe scena din Cernăuți¹⁵⁹.

Dărilor de seamă ale „Gazetei Bucovinei” erau mai ample. În ele se menționa jocul armonios al artiștilor, siguranța mișcărilor, eleganța gesturilor și calitatea superioară a corului și a orchestrei. Chiar după a doua reprezentație s-a constata că „succesul operetei române merge crescând din zi în zi”. Artiștii se întreceau între olaltă, atât în joc cât și în cântare¹⁶⁰. Felul cum a fost jucată piesa spectaculoasă *Voivodul țiganilor* a încântat publicul cernăuțean. Părerea generală a fost că „încă nu s-a văzut în Cernăuți o interpretare muzicală și scenică asemenea celeia a trupei craiovene”. Specificul țigănesc a fost mai bine dat decât de trupele germane. Neuitată a rămas scena cu intrarea zgomotoasă a țiganilor, care, năvălind în mase, până la rampă, au asigurat publicul că ei grijesc de copiii lor, aduși pe scenă goi-goluți. La fel a plăcut și piesa *Negustorul de paseri*, care, după unii recenzenți, a fost jucată în mod satisfăcător, după alții iarăși a însemnat „cel mai mare succes” al trupei craiovene¹⁶¹.

¹⁵⁷ *Rumänisches Theater*, în „Bukowiner Rundschau”, XII, nr. 1313, 4 iulie 1893, p. 2.

¹⁵⁸ F., *Theater*, în „Bukowiner Nachrichten”, VI, nr. 1428, 23 iunie 1893, p. 3.

¹⁵⁹ *Operetka rumuńska*, în „Gazeta poska”, XI, nr. 51, 25 iunie 1893, p. 2.

¹⁶⁰ *Opereta Română în Cernăuți*, în „Gazeta Bucovinei”, III, nr. 47, 17/29 iunie 1893, p. 2-3.

¹⁶¹ Tot aici și St...l, *Theater*, în „Bukowiner Rundschau”, XII, nr. 1310, 27 iunie 1893, p. 3.

În unele dări de seamă se descrie și jocul fiecărui artist în parte.

În fruntea artiștilor s-a situat primadona Irena de Vladaia, cel mai important membru al trupei. Avea o statură maiestuoasă și era de o „frumusețe fermecătoare”. „Părechea ei de ochi mari, grăitori” ameteau, iar zâmbetul ei de o „grație rară cucerea”. Vocea ei încânta publicul. Toate aceste calități au făcut din ea „mărgăritarul” trupei, artista adorată și răsfățată a publicului¹⁶². În piesa *Mikado*, Vladaia a fermecat publicul cu privirea și dulceața glasului ei. Ca țiganca Saffi din *Voivodul țiganilor*, excela prin neîntrecuta ei grație. Un timp nu se vorbea în Cernăuți decât de „frumoasa Saffi”. Superbă a fost ea în rolul fetei Angot. Publicul aștepta să vadă o Angot germană. Când acolo, Vladaia a oferit una franceză, fină și drăgălașă. În rolul Fiorelei din piesa *Briganzii*, Vladaia a cântat ca o „adevărată fată de bandit”, iar în piesa *Negușătorul de paseri* ea a fost o prințesă „din cap până în picioare”¹⁶³.

Alături de Vladaia s-a situat d-na Elisa Odeseanu, care dispunea de o voce armonioasă și de un joc natural. A fost superbă în rolul Cristinei din piesa *Negușătorul de paseri*. Au plăcut mult d-nele Porfira Fărcășianu, Maria Nicolau și Atena Ionescu¹⁶⁴.

Dintre domni s-a remarcat Ștefan Iulian. A fost deosebit de reușit ca porcarul Jupan în *Voivodul țiganilor*. A fost un porcar „ideal”. N-a fost mai prejos de actorul Alexandru Girardi, artistul favorit al publicului vienez. A cântat – de necrezut – un cuplet în șapte limbi¹⁶⁵.

Reprezentările trupei craiovene s-ar fi terminat cu un succes desăvârșit, răsunător, dacă n-ar fi intervenit două incidente fatale, care au lovit greu atât în reputația trupei cât și în interesele ei materiale.

¹⁶² *Opereta Română în Cernăuți*, în „Gazeta Bucovinei”, III, nr. 47, 14/25 iunie 1893, p. 2-3; *Theater*, în „Bukowiner Rundschau”, XII, nr. 1309, 25 iunie 1893, p. 5.

¹⁶³ *Opereta Română în Cernăuți*, în „Revista Bucovinei”, III, nr. 46, 13/24 iunie 18903, p. 3; *Opereta Română în Cernăuți*, nr. 47, 17/29 iunie 1893, p. 2-3; nr. 49 lipsește din colecție; *Rumänische Theater*, în „Czernowitzer Zeitung”, XXVI, nr. 151, 5 iulie, p. 4; *Theater*, în „Bukowiner Randschau”, XII, nr. 1310, 27 iunie 1893, p. 3; *Rumänische Theater*, în „Bukowiner Rundschau”, XII, nr. 1313, 4 iulie 1893, p. 2.

¹⁶⁴ St. . . I, *Theater*, în „Bukowiner Rundschau”, XII, nr. 1310, 27 iunie 1893, p. 3.

¹⁶⁵ Tot aici. Despre Șt. Iulian vezi D. D. Racoviță, *Iulian*, în „Revista nouă”, I, nr. 4, 15 martie 1888, p. 157-160 (*Profile de teatru*).

În seara zilei de 9 iulie 1893 s-au reprezentat, în beneficiul artistului Nae D. Popescu, două vodeviluri românești (*Schimbarea la față*, de A. L. Bobescu și *Barbu Lăutarul*, de V. Alecsandri) și opera comică de Offenbach, *Salon Pitzelberger*. Pentru primele două piese, Bobescu omisese să prezinte Guvernământului spre cenzurare textul. A fost, ce-i drept, o încălcare a dispozițiilor legale, dar s-ar fi putut trece peste această greșeală, considerându-se caracterul politic inofensiv al pieselor reprezentate.

Dar a urmat alt caz mai grav. În piesa *Schimbarea la față*, s-a creat, dintr-un concurs nenorocit de împrejurări, o scenă penibilă. Un artist al trupei, travestiit în ofițer austriac, se silea să șantajeze pe un proprietar de casă, luând în cele din urmă mită. În momentul acesta s-a iscat un scandal în sală. Publicul, în frunte cu ofițerii și funcționarii, revoltați de reprezentarea acestei scene, începu să vocifereze, atât în sală cât și pe culoare. Din pricina aceasta, reprezentația a fost întreruptă. Reprezentațiile au continuat și după acest incident, dar în fața unei săli aproape goale. În zadar s-a scuzat directorul Bobescu, că e victima garderobierului care, nedându-și seama, a eliberat o uniformă de ofițer austriac în locul alteia fanteziste. Guvernatorul, luând cunoștință de incident, i-a aplicat lui Bobescu o amendă de 50 florini. Bobescu, simțindu-se nevinovat, a înaintat apel la Ministerul de Interne, care a anulat amenda pe motiv că, în asemenea cazuri, numai prefecturile sunt competente. Cazul a fost deferit, la 15 decembrie 1893, Prefecturii din Cernăuți, care urma să încaseze amenda. Dar, între timp, trupa lui Bobescu părăsise Bucovina, pentru a da reprezentații la Chișinău. Astfel, ordinul Guvernământului n-a putut fi executat.

După acest incident a trecut un timp de 13 ani, în cursul căruia publicul bucovinean dădu uitării scena penibilă întâmplată la 1893. Dar iată că, în primăvara anului 1906, un director de teatru român, cu numele de A. Bobescu, a sosit cu trupa sa la Suceava, pentru a da câteva reprezentații. Prefectul din Suceava, aducându-și aminte de scena întâmplată în teatrul din Cernăuți, a ordonat arestarea lui Bobescu. Dar, la interogator, s-a dovedit că îl cheamă Andrei L. Bobescu și e fratele lui Aurel. Andrei a fost eliberat și și-a putut continua reprezentațiile.

15. Câțiva artiști răzleți. 1893–1909

Traian Mureșianu (1893), Dionisie Zaharescu și Iancu Filip (1896), Irena Vladaia (1897), Aurel L. Bobescu (1897), lăutarul Nae Oancea (1897), Anastasie Petrovici (1898), Irena Vladaia (1902), Al. B. Leonescu (1902), State Dragomir și Aglaia Teodoru-Pruteanu (1904), Nicu Corfescu (1904), Olăreanu (1905), Andrei L. Bobescu (1906), Jean Teodor (1909).

După reprezentațiile date de lui Aurel L. Bobescu, timp de un deceniu și jumătate Bucovina a fost lipsită de teatru românesc.

Primul din seria artiștilor răzleți care au vizitat Bucovina a fost Traian Mureșianu, care, în seara de 6/12 octombrie 1893 a dat un concert la Suceava, acompaniat fiind de domnișoara Iosefina Morwitzer. A cântat arii din Massenet, Tosti, Wagner, Mayerbeer și Rossini. A plăcut mult și, încurajat de succesul repurtat la Suceava, Mureșianu a dat al doilea concert la Cernăuți, în seara de 15/27 octombrie. Aici s-a asociat cu profesorii de muzică Schlüter și Anton Koller. Aceștia au inaugurat concertul interpretând piese muzicale, primul la vioară, al doilea la pian. În urma lor a apărut pe scenă Mureșianu, cucerind publicul prin frumusețea sa și vocea sa simpatice de bariton. A fost găsit „băiat frumușel, simpatice auzului și văzului”. În aria toreadorului din opera *Carmen* a dovedit „o bogăție de voce în toate registrele”. Peste tot a cântat cu o „rară măiestrie”. Urmarea a fost că publicul s-a „înfierbântat de căldura comunicativă a artistului”. La urmă, la cererea publicului, a cântat, acompaniindu-se la pian, *O chiuitură din Ardeal*, care a plăcut foarte mult. Drept mulțumită a primit o cunună de lauri, înfășurată în panglici tricolore¹⁶⁶.

După trei ani a sosit în Bucovina profesorul de limba germană de la Liceul „Sf. Gheorghe” din București, anume Dionisie Zaharescu, întovărășit fiind de profesorul de muzică de la Liceul din Fălticeni,

¹⁶⁶ *Un artist român în Cernăuți*, în „Gazeta Bucovinei”, III, nr. 79, 7/19 octombrie 1893, p. 2; *Concertul Traian Mureșianu*, nr. 82, 17/29 octombrie 1893, p. 3.

Iancu Filip. La 21 iunie 1896, s-a adresat Guvernământului Bucovinei, cerând o autorizație pentru concerte și declamațiuni pentru răstimpul de 4 iulie – 1 august în localitățile Cernăuți, Suceava, Rădăuți, Solca, Câmpulung și Vatra Dornei. În cerere s-au adăugat unele date personale despre acești doi artiști. Zaharescu era de felul său cetățean român, dar urmase Liceul de la Suceava, unde, la 1889, a trecut examenul de bacalaureat. Apoi a frecventat Facultatea de Litere din București, unde a urmat și cursurile de la Conservator, la secția de declamație. A dat până acum reprezentații reușite la Fălticeni și Târgu Neamț. Iancu Filip era absolvent al Conservatorului din Iași, unde a luat lecții de vioară¹⁶⁷.

Fiindu-le aprobată cererea, acești doi artiști au dat prima reprezentație la Suceava, în fața unui public numeros. Succesul trebuie să fi fost desăvârșit. Au urmat apoi două reprezentații date la Cernăuți, în sala filarmonică, în zilele de 12 și 13 iulie. A asistat puțin public, dar, în schimb, succesul moral a fost „strălucit”. Se relatează că seara a fost „neuitată”¹⁶⁸.

Reprezentațiile au continuat în orașele din provincie. Prestațiile vor fi fost bune și aici, dar din lipsa dărilor de seamă nu se pot da amănunte.

Animată de succesele dobândite în anul 1893 și flatată de entuziastele dări de seamă, în care s-au remarcat atât frumusețea cât și jocul ei, Irena Vladaia, fosta primadona a trupei lui Aurel Bobescu, s-a hotărât să mai vină în Bucovina. La 13 iulie 1897, a înștiințat Guvernământul Bucovinei că va da miercuri, în 14 iulie, în sala Filarmonicii din Cernăuți un concert, întovărășită fiind de tenorul I. Băjenaru și de organistul Wilhelm Hutter. În cerere ea se intitula: Primadona Operei din București¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Anexa 68.

¹⁶⁸ *Artiști români în Cernăuți*, în „Gazeta Bucovinei”, VI, nr. 51, 27 iunie/9 iulie 1896, p. 4; *O seară neuitată*, nr. 52, 30 iunie/12 iulie 1896, p. 3–4.; nr. 53 este lipsă din colecție.

¹⁶⁹ Anexa 69.

Publicul bucovinean, aducându-și aminte de prestațiile Irenei Vladaia din anul 1893, a umplut sala. De cum a apărut pe scenă, Vladaia a și cucerit publicul „prin prezența-i plăcută, mișcărilor vii și privirea-i de foc”. Corespondentul ziarului românesc „Patria” ne asigură că ea e „o forță muzicală de valoare deosebită”. Buni au fost Băjenaru și pianistul W. Hutter. Acesta din urmă a excelat prin „tehnica-i dibace”¹⁷⁰. Reprezentația a fost atât de reușită, încât Vladaia a fost invitată de conducerea Teatrului orășenesc din Cernăuți să dea și reprezentații teatrale¹⁷¹.

În octombrie al aceluiași an, 1897, și-a făcut apariția la Suceava, trupa lui Aurel L. Bobescu, care încântase publicul bucovinean cu patru ani înainte. Din ea făceau parte, pe lângă soțul Bobescu și fiica lor Elena, domniile: Niculescu, Gheorghiu și doamna Mihăescu. S-au reprezentat piesele: *Cinel-cinel*, *Harță răzeșul*, *Florin și Florica*, *Creditorii*, *Kir Zuliaridi*, *Farsa artistului* și *Orfanul din Dorna* de Miculescu, cu muzica de Ciprian Porumbescu. Or, astăzi se știe, că C. Porumbescu nu este compozitorul acestei muzici.

După relatările ziarului cernăuțean „Patria”, reprezentațiile au plăcut mult, artiștii recoltând succese frumoase¹⁷².

În luna noiembrie 1897, lăutarul din Brăila, Nae Oancea, s-a hotărât să debuteze într-un restaurant din Cernăuți. Dar cererea i-a fost respinsă de guvernator, pe motiv că lăutarii din Bucovina satisfac cerințele publicului cernăuțean. N-a folosit nici intervenția consulului român Cogălniceanu. Dar Oancea n-a pierdut curajul și, după câteva zile, a înaintat o nouă cerere. Și de data aceasta a fost respins. Văzând aceasta, publicul român a venit în ajutorul lăutarului năpăstuit, aranjând în sala hotelului „Central” o întâlnire amicală. Aici, Oancea a concertat cu tariful său, adunându-și, cu acest prilej, mijloacele bănești necesare pentru a se întoarce acasă. În cele din urmă,

¹⁷⁰ *Concertul Vladaia*, în „Patria”, II, nr. 3. 6/18 iulie 1897, p. 3.

¹⁷¹ *D-na Vladaia la Cernăuți*, în „Patria”, II, nr. 82, 16/28 iunie 1898, p. 2.

¹⁷² *Teatrul român la Suceava*, în „Patria”, I, nr. 47, 17/29 octombrie 1897, p. 2.

gubernatorul a revenit asupra refuzului său. Dar era prea târziu. Oancea părăsise acum Bucovina¹⁷³.

În anul 1898, numai artistul român Anastasie Petrovici a vizitat Bucovina. El era membru al Operei Naționale din București. La 18 martie 1898, el a cerut să dea câte două concerte – el zicea serate – în localitățile Cernăuți, Câmpulung, Gura Humorului, Suceava, Storjineț, Rădăuți și Doma¹⁷⁴. Întovărașit fiind de doamna Natalia Neculau, de la Teatrul Național din Iași, și de profesoara Alina Scrob, spera să reușească a satisface pretențiile publicului bucovinean.

Petrovici și-a început turneul la Câmpulung, unde a concertat în seara zilei de 21 martie. După reprezentație, la care a asistat mult public, a avut loc o agapă, în restaurantul hotelului comunal. A doua zi a urmat concertul în casa preotului Constantinovici din Gura Sadovei, după care s-a încins o petrecere care a durat până în ziuă. Miercuri, în 23 martie, s-a dat un concert la Gura Humorului. Succesul a fost desăvârșit. După concert a urmat o petrecere în încăperile Cazinoului, care a ținut până după miezul nopții. Pentru a doua zi artiștii au fost invitați la dejun de părintele Dimitrie Brăilean. Patronul casei, arhicunoscut publicului bucovinean din cauza firii sale vesele și a strălucitoarei sale inteligențe, „n-a cruțat nimic pentru a face artiștilor o strălucită primire”, sădind în sufletul lor „o suvenire dulce și neștearsă”.

La 26 martie a avut loc concertul la Suceava, iar marți, în 29 martie, la Rădăuți. Aici, atât ariile cântate de Petrovici, cât și poeziile declamate de d-na Neculau, au stârnit entuziasmul publicului. Artiștii au fost reținuți și pentru seara de 2 aprilie.

Concertul pentru Cernăuți a fost programat pe ziua de 6 aprilie în sala de gimnastică din strada Iosif. Petrovici a cântat arii din Verdi, Schubert, Bizet și Scheletti în limbile italiană, germană, franceză și

¹⁷³ *Guvernul țării contra lăutarilor români*, în „Patria”, I, nr. 56, 7/19 noiembrie 1897, p. 3; *Chestiunea lăutarilor români la Cernăuți*, nr. 57, 12/24 noiembrie 1897, p. 4; *La chestiunea lăutarilor români*, nr. 58, 14/26 noiembrie 1897, p. 2.

¹⁷⁴ Anexa 70 și *Baritonul A. Petrovici*, în „Patria”, II, nr. 104, 8/20 martie 1898, p. 2

română. D-na Neculau a declamat din Vlahuță poeziile *La icoană* și *Dormi iubito*, din Bogdan, *Trântorașul* și, din T. Speranța, *Maicile*. Atât cântecele și poeziile, cât și acompaniamentul susținut de profesoara Alina Scrob, au plăcut foarte mult.

De la Cernăuți, Petrovici a plecat la Storojineț, iar de aici la Siret. În acest oraș a avut loc, după concert, o agapă, la care s-a petrecut bine, publicul manifestându-și mereu simpatia pentru oaspeții sosiți¹⁷⁵.

În luna lui februarie 1902, Irene Vladaia a sosit pentru a treia oară în Bucovina, fiind invitată de sucursala din Siret a Societății „Doamnele Române” să dea un concert la Siret. Concertul a avut loc în sala Cazinoului, în ziua de 9 februarie 1902. Vladaia sosie, întovărășită fiind de artistul dramatic Grigore Savu și de domnișoarele E. și D. Sbiera, care urmau s-o acompanieze. Vladaia a cântat următoarele arii: *Aria indiană* din opera *De aș fi rege*; *Cântecul țiganilor* din opereta *Voievodul țiganilor* de Johan Strausz, un vals cu variațiuni de „bravură”; *Cavatina* din opera *Traviata* de Giuseppe Verdi; *Habanera* din opera *Carmen* de G. Bizet; *Bolero espagnol* de Lecocq, ultimele două arii cântate de Vladaia în costum spaniol; și în urmă *Doina olteanului*.

Grigore Savu a declamat versuri din Eminescu, a recitat monologuri din *Doine și balade* de Gheorghe [George] Coșbuc, iar domnișoarele Sbiera au cântat la pian unele piese muzicale.

După cum ne asigură ziarul cernăuțean „Deșteptarea”, concertul a însemnat „un adevărat triumf” și un deliciu pentru public. Vocea Vladaiei era de o „neîntrecută frumusețe, iar cântecele erau „când drăguțe și dulci, când vehemente și furtunoase”, când reproduceau „o cumplită duioșie sau o demonică durere”, imprimând reprezentației „caracterul unei improvizații și al unei creațiuni dramatice proprii, bine simțite”.

Artistul Grigore Savu a dovedit că este un declamator de o „dramatică forță”. A declamat „cu putere” poezia *Războiul de la Rovine*

¹⁷⁵ [Baritonul A. Petrovici în Bucovina], în „Patria”, II, nr. 104, 8/20 martie 1898, p. 2; (Baritonul A. Petrovici), nr. 108, 18/30 martie 1898, p. 2; (Dl. A. Petrovici), nr. 111, 25 martie/6 aprilie 1898, p. 2–3; (Dl. A. Petrovici), nr. 112, 27 martie/8 aprilie 1898, p. 2; (Concertul Petrovici), nr. 121, 19 aprilie/1 mai 1898, p. 3.

și cu „drăgălășenie” câteva anecdote de T. Speranță. De tot dramatică a fost declamarea poeziei lui G. Coșbuc, *Noi vrem pământ*¹⁷⁶.

Două luni în urmă, în aprilie 1902, a sosit la Suceava directorul de teatru Al. B. Leonescu, cerând Prefecturii să-i permită a da cu trupa sa, alcătuită din 15 persoane, reprezentații cu piesele: *Hoții*, de Schiller, *Hamlet* și *Groszstadt Luft*. Neprimind răspuns în timp util, a expediat, la 30 aprilie, Guvernământului Bucovinei, o telegramă, cerând răspuns la cererea sa, întrucât intenționează să inaugureze seria spectacolelor în ziua de 1 mai. Nici de data aceasta n-a primit răspuns și astfel Leonescu a fost silit să părăsească Suceava fără să fi dat reprezentații¹⁷⁷.

Refuzul primit de Leonescu a făcut ca trupele românești să ocolească pentru un timp Bucovina. Timp de doi ani nu s-a auzit vorbă românească pe scenele din Bucovina. De abia în aprilie 1904 s-au adresat Guvernământului Bucovinei artiștii de la Teatrul Național din Iași, anume basarabeanul State Dragomir și Aglaia Teodoru-Pruteanu, cerând autorizația de a reprezenta piesa *Marele Vinovat*, de Echagaray¹⁷⁸. Trupa lor se constituia din opt persoane: State Dragomir, P. P. Botez, Theodor Popescu, Alexandrescu, C. Cihan, Cardaș și doamnele Aglaia Teodoru-Pruteanu și N. Botez. Li s-a eliberat autorizația cerută și reprezentația de inaugurare a avut loc, probabil la Suceava. Reproducem aici afișul cu repartitia rolurilor:

O mare reprezentație dată de doamna Ag. Teodoru și domnul St. Dragomir, artiști societari ai Teatrului Național din Iași

Marele vinovat,
Dramă în 3 acte și un prolog de Echagaray

Persoanele:

Ernest
Andrei

D-nul State Dragomir
D-nul P. P. Botez

¹⁷⁶ Delabrad, *Concertul d-nei Vlădaia în Rădăuși*, în „Deșteptarea”. X, nr. 7. 24 ianuarie/6 februarie 1902, p. 2-3; *Concert Vlădaia în Sirete*, „Deșteptarea”, X, nr. 8, 27 ianuarie/9 februarie 1902, p. 3.

¹⁷⁷ Anexele 71 și 72.

¹⁷⁸ Anexa 73. Despre State Dragomir vezi Ion Dafin, *Iașul cultural și social*, I. Iași. „Viața românească”, 1928, p. 203.

Albert	D-nul Theodor Popescu
Walter	D-nul Alexandrescu
Gazda	D-nul C. Cihan
Iulia	D-na Aglaia Teodoru
Tereza	D-na N. Botez
Un serv	D-nul Cardaş

Întrucât lipsesc dările de seamă, nu se știe cum a decurs reprezentația aceasta, nici dacă această piesă a fost jucată și în celelalte orașe ale Bucovinei.

Tot în aprilie 1904, cântărețul Nicolae Corfescu a dat la Siret un concert. A cântat arii din Leoncavallo, Wagner, Diaz și Schubert¹⁷⁹.

În decembrie 1905, deci după un an și jumătate, trupa artistului Olăreanu a sosit în Bucovina pentru a da mai multe reprezentații în orașele Siret, Rădăuți și Suceava. Trupa se alcătuiă din domnii: Olăreanu, Armășescu, Scărlătescu, Petrică Ionescu și doamnele: Olăreanu, Scărlătescu și Ionescu și din domnișoara Mița Săvescu. S-au reprezentat piesele: *Coroana lui Ștefan cel Mare*, *Kir Zuliaridi*, *Năpasta*, de I. L. Caragiale, *Croitorul de dame*, comedie în 3 acte de Valabrique, *Nădrăvăniile Celopatrei*, tot de Valabrique, *Vinovat*, de Richard Vosz și piesa *Manasse*. Drept cei mai buni artiști ai acestei trupe treceau Olăreanu și Armășescu. Acesta din urmă avea o dicțiune ireproșabilă, iar Olăreanu, în rolul lui Ion din *Năpasta*, a făcut o impresie „zguduitoare”¹⁸⁰.

În martie 1906, artistul Andrei Lazăr Bobescu, fratele lui Aurel, întemeindu-și în Craiova o trupă de teatru proprie, a sosit la Suceava pentru a da în Bucovina o serie de reprezentații. Nu se știe din cine se alcătuiă trupa, în schimb s-a păstrat lista pieselor jucate. Reproducem titlurile lor în ordinea în care au fost indicate în cerere: *Frühlingsluft*,

¹⁷⁹ Ab., D-nul Nicolae Corfescu, în „Voința poporului”, III, nr. 16, 6 mai 1904, p. 9. J

¹⁸⁰ G. Crăsneanu, *Teatrul român*, în „Voința poporului”, IV, nr. 49, 3 decembrie 1905, p. 68. J

*Zigenerbaron, Mamsell Nitouche, Das süsze Mädel, Vogelhändler, Bruder Straubinger, Der Nilhexer, Mikadao, Hüttenbesitzer și Maskotta*¹⁸¹.

I s-a eliberat autorizația pentru timpul de 17 aprilie – 10 mai 1906. Reprezentațiile au început, dar au fost întrerupte din pricina unui incident neprevăzut. El, A(ndrei) Bobescu a fost învinuit că e identic cu A(urel) Bobescu, care urma să achite Prefecturii din Cernăuți o amendă în bani pentru vina de a fi reprezentat, la 1893, pe un ofițer îmbrăcat în haină militară austriacă, luând mită. Citat la Prefectura din Suceava, Bobescu a dovedit că nu el, ci fratele său, Aurel, este vinovat. A fost eliberat și i s-a permis să continue seria reprezentațiilor. Dar, după incidentul suferit, nu mai existau auspicii pentru desfășurarea liniștită a reprezentațiilor. Bobescu le-a sistat, întorcându-se în România.

Cazul cu frații Bobescu a devenit cunoscut în cercurile artistice din România și timp de trei ani nici o trupă românească n-a trecut hotarul Bucovinei. De abia în toamna anului 1909 s-a încumetat trupa lui Jean Teodoru să viziteze Bucovina, colindând orașele bucovinene. Trupa lui se alcătua din 11 persoane, anume 8 domni, 2 doamne și o domnișoară. Domnii: Anton și Alexandru Alexandrescu, Aurel, Emil și Jean Bobescu (ultimul, dirijorul orchestrei), M. Graur, I. Peten și Jean Teodoru. Doamnele: Virginia Onceanu-Graur și Eugenia Angelescu. Domnișoara: Elena Bobescu.

Repertoriul n-a fost bogat. S-au jucat piesele: *Orfanul din Dorna*, *Păunașul codrilor*, *Pericola*, operetă în 4 acte, de Offenbach, *Moștenitorii veseli* și *Baba Hârca*.

Cererea înaintată Guvernământului Bucovinei de Jean Teodoru poartă data de 8 octombrie 1909. El intenționa să dea în Bucovina o serie de șapte reprezentații, trei în Cernăuți, în sala Casei Polone și câte două în orașele Rădăuți și Suceava¹⁸². Acesta a fost programul inițial. Dar după

¹⁸¹ Anexa 74.

¹⁸² Anexa 75.

prima reprezentație reușită, dată la Cernăuți, programul a fost schimbat. În a doua cerere, din 19 octombrie, s-au pus în program și orașele Gura Humorului, Câmpulung, Vatra Dornei și Siret. I s-a permis să dea reprezentații până în ziua de 15 noiembrie¹⁸³.

Despre primele două reprezentații s-au păstrat afișele. Le reproducem:

1. Duminică, 1909, octombrie 17 .

Orfanul din Dorna

Operetă națională în 3 acte, cu muzica de C. P.

Persoanele:

Moș Ichim, fruntaș din Dorna	d-nul Anton Alexandrescu
Vlase, flăcău tomnatic	d-nul Alexandru Alexandrescu
Niță, cioban, orfan din Dorna	d-nul A. Bobescu
Stănică și Gheorghe, flăcăi din sat	d-nii M. Graur și I. Peten
Satana	d-nul Ioan Teodoru
Semila, fiica lui Ichim	d-na Virginia Graur
Ileana, vara ei	d-na Eugenia Angelescu

La sfârșitul actului II se va juca *Brâu*, dans național, iar la sfârșitul piesei, *Mureșanca*.

2. Luni, 1909, octombrie 18.

Păunașul codrilor

Operetă națională în 3 acte și 2 tablouri de I, St. Rădulescu, muzica de Iacob Schütz.

Persoanele:

Păunașul Codrilor	d-nul Emil Bobescu
Moș Marin	d-nul I. Teodoru

¹⁸³ Anexa 76. Despre artistul Alexandrescu vezi Ion Dafin, *op. cit.*, p. 217.

Moș Ichim	d-nul Anton Alexandrescu
Vlad, fiul lui Marin	d-nul A. Bobescu
Stan	d-nul Peten
Neagu, cărșmar	d-nul M. Graur
Logofătul Cărțulie	d-nul Alexandru Alexandrescu

3. Miercuri, 1909, octombrie 20.

Pericola

Operetă în 4 acte de Offenbach.

Despre prima piesă se relatează că a fost jucată „cu o măiestrie perfectă”. A Bobescu a „fermecat” publicul cu jocul său natural. Anton Alexandrescu, în rolul moșului Ichim, a pătruns adânc firea țăranului român. Virginia Graur „a uimit” publicul în rolul Semilei, fata moșului Ichim.

În *Păunașul codrilor*, Aurel Bobescu a dovedit că e un „artist de primă forță”, iar în piesa *Pericola*, d-șoara Eleonora Bobescu a jucat ca o „artistă adevărată”¹⁸⁴.

După aceste trei reprezentații, date la Cernăuți, trupa a plecat în provincie jucând, conform programului, în orașele Rădăuți, Suceava, Siret Gura Humorului, Câmpulung și Vatra Dornei. Nu ne-a rămas decât darea de seamă despre reprezentațiile date la Câmpulung. Aici trupa a sosit în ziua de 28 octombrie, jucând în patru seri consecutive. S-au reprezentat piesele: *Orfanul din Dorna*, *Moștenitorii veselei* și *Baba Hârca*. În ziua de 31 octombrie s-a jucat în matineu *Orfanul din Dorna*, iar seara *Păunașul codrilor*.

După ultima reprezentație a urmat o agapă, oferită de publicul câmpulungean¹⁸⁵.

¹⁸⁴ *Teatrul românesc în Cernăuți*, în „Patria”, IV, nr. 73, 21 octombrie n., 1909, p. 3; *Teatrul românesc*, în „Patria”, IV, nr. 74, 24 octombrie n. 1909, p. 3.

¹⁸⁵ *Trupa de operetă în Câmpulung*, tot aici, nr. 79, 11 noiembrie 1909, p. 3.

16. *Primul turneu al lui Petre Liciu.*

15 iunie – 4 iulie 1910

Vestea că Petre Liciu, vestitul artist al Teatrului Național din București, va sosi în Bucovina, a dezlănțuit un val de entuziasm în rândurile publicului bucovinean. Îl cunoșteau intelectualii și studenții români ca pe un astru al scenei românești. Un freamăt de bucurie trecu prin sufletele lor. Cu mic, cu mare, așteptau cu mare nerăbdare să-i facă lui și trupei lui o primire fastuoasă și a-i manifesta astfel admirația. Aceasta cu atât mai mult cu cât Liciu urma să vină întovărășit de neîntrecuta Aristița Romanescu, o veche cunoștință a Bucovinenilor. Ziarul cernăuțean „Patria” a făcut tot ce-i era în putință pentru a difuza știrea sosirii sale. În numărul 44 din 9 iunie 1910, acest ziar, reproducând în foileton câteva aprecieri ale jocului lui Petre Liciu, s-a grăbit să constate că „un fior plăcut îl cuprinde pe ori și care român adevărat, când aude că vine o trupă de actori din România” de mâna întâi. Pe scene din Cernăuți va juca „fascinatorul artist Petre Liciu” și va apărea, la fel ca și cu un sfert de veac înainte, „regina artistelor dramatice”, Aristița Romanescu. Copleșiți de reprezentațiile străine, bucovinenii se vor trezi ca „dintr-un vis urât”, când vor vedea apărând pe scenă aștrii teatrului românesc. Reprezentațiile trupei românești vor însemna „un timp de reculegere, de înălțare sufletească, vor fi o nouă și vădită dovadă pentru unitatea noastră sufletească, care singură este numai în stare să ne scape de pieire în valurile puhoiului înstrăinării noastre”.

Cum s-a făcut ca Petre Liciu să vină în Bucovina? Venit-a el din inițiativă proprie sau a fost invitat de vreo instituție culturală din Bucovina?

Inițiativa a pornit de la „Societatea pentru Cultură” din Cernăuți. Secretarul acestei Societăți, profesorul secundar George Tofan, îngrijorat de prestațiile slabe ale trupelor românești din timpul din urmă, a dat în comitet ideea invitării unei trupe teatrale românești serioase, pentru a insufla elementelor pesimiste încrederea în valoarea artei dramatice

românești, iar străinilor respect față de ea. Sprijinit fiind de vicepreședintele Societății, profesorul universitar Sextil Pușcariu, Tofan a reușit. Propunerea lui a fost acceptată și comitetul s-a angajat să facă pregătirile pentru reușita reprezentațiilor și să vină în ajutor în cazul unui eșec. Fiind însărcinat cu aducerea la îndeplinire a hotărârii luate, Tofan a plecat la București pentru a angaja o trupă de teatru potrivită. În vara anului 1909, Tofan s-a adresat întâi directorului Teatrului Național, Alexandru Davila, care pe atunci dispunea și de o trupă de teatru proprie. Dar tratativele cu acesta au eșuat pe tema materială. Atunci Tofan s-a dus la Petre Liciu, cu care a avut prima întâlnire în cafeneaua „Union” din preajma Teatrului Național. Liciu, pe atunci la fel proprietarul unei trupe teatrale, a primit cu bucurie propunerea, cerând însă un timp de răzgândire. Tofan s-a întors la Cernăuți și după un timp a primit de la Liciu următoarea scrisoare laconică: „Veste bună. Am reușit să înjghebez o trupă destul de bună din elementele ce am găsit libere; sunt toți de la Teatrul Național din București. Vom juca deci sigur cu începere de la 1 iunie până la 15 iunie stil vechi”.

Dar după hotărârea luată într-un moment de entuziasm a început pentru Petre Liciu seria dificultăților: angajarea personalului, repetițiile, intervențiile pe la autoritățile Statului, indiferente și neîncrezătoare în reușita întreprinderii. Liciu se străduia să primească de la Minister un ajutor bănesc pentru turneul în Bucovina. Înfățișându-se în biroul ministrului Culturii, a primit de la acesta răspunsul stereotip: „N-avem fonduri”. „Rămânem deci”, scrie Liciu, „la propriile noastre mijloace”. Totuși, ulterior a primit unele ajutoare bănești de la Direcția Teatrului Național și de la Liga Națională. În cele din urmă i s-au împrumutat și costumele pentru piesa *Lipitorile satelor*. Un mare noroc pentru Liciu a fost faptul că a reușit să-și asigure colaborarea Aristiței Romanescu, care cunoscuse și îndrăgise Bucovina¹⁸⁶. Pe urmă s-a stabilit și programul reprezentațiilor. Urmău

¹⁸⁶ George Tofan, *Petre Liciu în Bucovina*, în „Junimea literară”, X, nr. 7-8, iulie-august 1913, p. 115-118. (Conferința lui G. Tofan).

să se joace piesele: *Cinematograful* (*Hans Hucklebein*), comedie în 3 acte de Blumenthal și Kadelburg, localizată de P. Gusty, *Lipitorile satelor*, de Vasile Alecsandri, *Ginerele domnului prefect*, comedie în 3 acte de O. Blumenthal, localizată de P. Gusty și *Grigoraș și Mustachide*, comedie în 3 acte. Mai târziu a fost adăugate și piesele: *Banii* (*Les affaires sont les affaires*), piesă în 3 acte de O. Mirabeau, tradusă de H. Lecca, *Suprema forță*, dramă în 4 acte de H. Lecca și cançoneta *Cinel-cinel* de Vasile Alecsandri.

Trupa era alcătuită din:

Domnii: Petre Liciu, Cazimir Belcot, Alexandru Mihalescu, G. Constantinescu, C. Duțulescu și Georgian.

Doamnele: Aristița Romanescu, Mărculescu, Mihalescu și Poenaru.

Domnișoara: Placa.

Când toate pregătirile erau terminate, „Societatea pentru Cultură” a înaintat, la 11 iunie 1910, Guvernământului Bucovinei¹⁸⁷ cererea obligatorie pentru prima serie de reprezentații, iar ulterior alta, pentru restul reprezentațiilor.

După obținerea autorizației, Liciu a fost încunoștiințat că poate veni și marți, în 14 iunie, trupa lui Petre Liciu a trecut hotarul Bucovinei, întâmpinată, la una din gări, de George Tofan. „Trecând hotarul Bucovinei”, scrie Aristița Romanescu, „mi-a bătut inima de bucurie, căci aici în țara locuită de Voi mi-a fost dat să am cea mai mare mulțumire sufletească din cariera mea de artistă”¹⁸⁷.

La ora 2 d. m. trupa a sosit în gara Cernăuți. Cum trenul a intrat în gară, corul studenților români a intonat cântecul *Pe al nostru steag*, iar profesorul Sextil Pușcariu a rostit, în numele „Societății pentru Cultură” discursul de bineventare, la care a răspuns Petre Liciu. Au urmat apoi urale și un entuziasm delirant a cuprins sufletele acelor care veniseră să-i întâmpine pe solii artei teatrale românești. În aplauzele frenetice, artiștii s-au urcat în birje, plecând spre oraș. „La gară”, zice Aristița Romanescu, „n-am văzut aceiași oameni de acum

¹⁸⁷ Aristizza Romanescu. *Aristizza Romanescu despre Bucovina*, în „Junimea literară”, VII, nr. 7–8, iulie–august 1910, p. 130. Scrisoare semnată Aristizza Romanescu.

25 ani, dar aceleași inimi calde. Profesori în frunte cu dl Pușcariu și Tofan, preoți, studenți, învățători; în ochii tuturor vedeai bucurie, dulcea bucurie bucovineană, care are ceva particular, propriu ei, o bucurie cuminte, o veselie serioasă și adâncă”¹⁸⁸.

Ziarul românesc „Patria” a ținut să dedice artiștilor români un articol de fond special, ilustrându-l cu chipul lui Petre Liciu. S-a scris în el despre străduința românilor bucovineni de a menține caracterul românesc al provinciei lor. Pentru susținerea cu sorți de izbândă a acestei lupte „crâncene, avem nevoie de sprijinul cultural al fraților noștri”¹⁸⁹. Înțelegând nevoile momentului, „Societatea pentru Cultură” s-a hotărât „să reînnoade firul rupt”, angajând trupa românească, care „grație dragostei d-lui P. Liciu pentru frații săi din Bucovina” și-a alcătuit astfel programul, ca să „ridice moralul fraților săi (din Bucovina) și să impuie respect străinilor pizmătareți și rău voitori”. Redacția este convinsă, că românii din Bucovina vor întâmpina „cu entuziasm pe purtătorii adevăratului grai românesc” și-i vor sprijini din răspuțeri, fiind – ce cuvinte profetice – „venirea d-lui Liciu în Bucovina este începutul unei epoci nouă în dezvoltarea noastră culturală”. Căci trebuie știut, că Liciu a venit să facă „apostolat cultural”¹⁹⁰.

Inaugurarea reprezentațiilor a avut loc în Teatrul orășenesc în seara zilei de 15 iunie 1910, într-o zi de miercuri. Sala gema de lume. După ridicarea cortinei, s-a văzut stând pe scenă, îmbrăcată în costum național, Aristița Romanescu. A urmat un ropot de aplauze. Aristița a început să declame *Miorița*, creație genială a poporului român. Vocea dulce și armonioasă, dicțiunea impecabilă și, în urmă, cuprinsul emoționant al acestui giuvaer al folclorului nostru a făcut o impresie din cele mai adânci. Declamarea acestei poezii a fost de bun augur,

¹⁸⁸ Tot aici, p. 130.

¹⁸⁹ *Teatrul românesc în Cernăuți. Trupa Liciu*, în „Patria”, V, nr. 46, 16 iunie n. 1910, p. 1.

¹⁹⁰ *Petre Liciu*, în „Patria”, V, nr. 48, 23 iunie 1910, p. 1–2. Tot în acest număr: *Cazimir Belcot* (p. 2) și *Teatrul românesc în Cernăuți* (p. 2).

imprimând întregului turneu un timbru de seriozitate și de cald naționalism. A urmat apoi piesa *Cinematograful*, în care artiștii, în frunte cu neîntrecutul lor conducător Petre Liciu, s-au străduit să ofere o reprezentație de calitate superioară. Liciu, în rolul ghinionistului Mitică Stavropol, a fost de un comic irezistibil, trecând în cursul celor trei acte prin cele mai nebănuite peripeții. Ca semn de admirație, la sfârșitul actului II, studenții i-au oferit un port-cigarre de argint, cu următoarea inscripție: „În semn de admirație, luceafărului artei dramatice Petre Liciu”. Artistele au primit buchete de flori, ornate cu panglici tricolore. Mult a plăcut, în cursul reprezentației, Cazimir Belcot, artistul favorit de mai târziu al publicului bucovinean, prin jocul lui liniștit, lipsit de artificialitate¹⁹¹.

În seara a doua, joi, în 16 iunie, s-a jucat piesa *Banii*, cu Liciu în rolul lui Isidor Lechat, directorul de ziar care, prin lipsa lui de scrupule și prin șantaj și-a agonisit o mare avere. Nu se emoționează nici în fața morții fiului său. În tot cursul reprezentației, Liciu stăpâna scena. „Îndată ce intră pe scenă, covârșește”. E „totdeauna în centrul atențiunii generale”. S-a dovedit „maestrul desăvârșit”. Aristița Romanescu a jucat rolul nevestei simpliste a lui Lechat. Ea a făcut „o creațiune din această femeie nenorocită”, mereu înjosită, pururi disprețuită. Drept răsplată pentru jocul ei desăvârșit, Aristița Romanescu a primit de la studenți o cunună de lauri lucrată în argint, cu inscripția: „Omagiu de recunoștință și admirație neîntrecutei artiste dramatice Aristița Romanescu”.

După căderea cortinei, publicul aplauda stând în picioare, iar la ieșirea din teatru studenții au deshămat caii de la trăsura în care luaseră loc Liciu și Aristița, trăgând trăsura și cântând mereu cântecele *Deșteaptă-te române* și *Pe al nostru steag*. S-au oprit în fața Palatului Național, unde urma să aibă loc cina comună¹⁹².

¹⁹¹ *Ibidem*.

¹⁹² Sextil Pușcariu, *Trupa Liciu în Bucovina*, în „Patria”, V, nr. 47, 19 iunie n. 1910, p. 1-3.

Sâmbătă, în 18 iunie, a urmat reprezentarea piesei *Grigoraș și Mustachide*, piesă cu foarte multe scene hazlii. Liciu i-a jucat și pe unul și pe altul. Piesa a stârmit, după cum ni se relatează, un „nesfârșit haz”¹⁹³.

Lipitorile satelor, piesa mult-așteptată, s-a reprezentat duminică, în 19 iunie. Venise lume multă de la țară, între care și mulți țărani. S-a jucat, după cum era de așteptat, în fața unei săli arhipline. Neîntrecut a fost Liciu în rolul evreului Moșișlică. Atât costumul, cât și machiajul și jocul au fost desăvârșite. Entuziasmul era la culme. Dar să-l lăsăm pe reporterul ziarului „Patria”, ca însuși să ne descrie scenele petrecute cu prilejul reprezentării acestei piese. „La finea fiecărui act”, scrie el, „nu mai aveau sfârșit aplauzele, iar la finea spectacolului, nu s-a mișcat lumea de la teatru, până ce n-a ieșit și d-l Liciu, care a fost viu aclamat. Câți actori s-au părintat prin Cernăuți, nici unul n-a produs atâta entuziasm, nici unul n-a avut parte de atâtea ovațiuni și nici unul n-a fost așa de admirat, precum a fost dl Liciu. Întreg publicul de la teatru a năvălit în urma actorilor, în grădina din Palatul Național, unde, de asemenea, li s-au făcut tuturor artiștilor mari ovații”.

Țăranii „nici nu voiau să creadă, că Moise nu-i un Moise veritabil, așa de bine a știut să-l facă dl Liciu pe jidanul-cîrșmar”¹⁹⁴. În grădina Palatului Național, muzica militară a cântat *Deșteaptă-te române*, ascultat de public cu capetele descoperite. Copiii atingeau mâinile artiștilor, iar părinții le spunea să-și aducă aminte de artiști¹⁹⁵.

Cu piesa *Lipitorile satelor* s-a terminat prima serie a reprezentațiilor date în Cernăuți.

De la Cernăuți, trupa a plecat la Rădăuți pentru a reprezenta, luni, în 20 iunie, *Lipitorile satelor*, și de aici la Siret, unde, a doua zi, în 21 iunie, s-a jucat piesa *Cinematograful*. Dar despre reprezentațiile date aici nu s-au publicat dări de seamă.

¹⁹³ *Petre Liciu*, în „Patria”, V, nr. 48, 23 iunie 1910, p. 1-2.

¹⁹⁴ *Ibidem*.

¹⁹⁵ *Turneul d-lui P. Liciu în Bucovina*, în „Patria”, V, nr. 57, 24 iulie 1910, p. 1. Se reproduce din „Universul”.

Miercuri, în 22 iunie 1910, trupa a sosit la Suceava, întâmpinată fiind la gara Ițcani de o delegație de profesori români, între care se aflau Severin Procopovici, Filaret Doboș și Ioan Grămadă, iar în gara din centrul orașului Suceava, de către publicul român cu nesfârșite urale. Seara s-a jucat piesa *Cinematograful* în sala arhiplină a Casei Polone. Când s-a ridicat cortina, un ropot de aplauze s-a pornit în semn de bucurie. După terminarea reprezentației, publicul nu se da dus din sală, chemându-i mereu la rampă pe artiști.

Ziua a doua, joi 23 iunie, a fost rezervată pentru piesa *Lipitorile satelor*. De data aceasta sala a fost populată de foarte multe delegații de țărani, veniți de prin satele vecine și conduși fiind de preoții și învățătorii lor. Înainte de începerea reprezentației, Aristița, neîntrecuta Aristița, îmbrăcată într-un fastuos costum național, a declamat *Doina*, de Eminescu și *Oltul*, de Goga. Când, după începerea reprezentației, Liciu a apărut pe scenă, deghizat ca un autentic evreu cu barbă, perciuni, și numai cu doi dinți în gură, aplauzele nu s-au putut termina. Alături de el s-a situat Cazimir Belcot, ca a doua lipitoare, în rolul Grecului Kir Iani.

Ce a urmat după terminarea reprezentației nu se poate descrie. Lumea era în delir.

În piesa *Banii*, ultima din piesele rezervate Sucevei, care s-a reprezentat a treia zi, vineri, 24 iunie, au excelat din nou, ca la Cernăuți, Liciu și Aristița Romanescu.

După terminarea acestei ultime reprezentații s-au oferit pe scenă artistelor buchete de flori înfășurate cu panglici tricolore, iar Liciu a primit o cunună cu frunze de lauri. În afară de aceasta, Liciu, Belcot, Mărculescu și d-na Aristița au primit câte un bust al lui Eminescu, executat de sculptorul bucovinean Anton Roșca. Prof. Liviu Marian, în câteva cuvinte bine simțite, a luat rămas bun în numele sucevenilor. Era vădit emoționat, găsindu-se în fața „celor mai strălucite chipuri ale Teatrului Național din capitala Regatului Român”. Pentru bucovineni, a zis ~~Marina~~, sosirea trupei românești are o mare importanță. „Străinismul cutropitor” pătrunzând până sub zidurile cetății de la Suceava a îndepărtat

din sufletele Românilor bucovineni încrederea în viitorul neamului. Dar, iată, prezența trupei românești le-a redat încrederea, care s-a revărsat peste Bucovinei ca „o mare binefacere”. Fiind sătui de „pseudocultura străină”, bucovinenii „râvnesc cu toată puterea la primenirea întregii noastre vieți românești”. Pentru această învioreare sufletească „ne este indispensabil sprijinul fraților noștri de peste hotare”¹⁹⁶.

Din Suceava, trupa lui Liciu, întovărășită de binecuvântările sucevenilor, a plecat la Câmpulung, orașul adumbrat de păduri de brazi și scaldat de bătrâna, dar totuși veșnic tânăra Moldova. Aici urmau să joace, în zilele de 25 și 26 iunie, piesele *Cinematograful* și *Lipitorile satelor*. La sosirea trenului, gara din Câmpulung era tixită de lume. Corul învățătorilor a intonat cântecele *Frați români* și *Deșteaptă-te române*. „Le-am dat”, scrie un câmpulungean care a luat parte la întâmpinarea trupei, „inima noastră. E puțin în aparență, dar dacă îți dai seama că la primirea în gara Câmpulung, în acel moment de contopire a sufletelor, au curs lacrimi fierbinți pe fețele doamnelor actrițe, atunci simțim că puținul nostru a fost mult”.

Seara s-a jucat piesa *Cinematograful* în sala Primăriei. Întâi a apărut Aristița Romanescu, declamând *Miorița*. Această poezie, declamată în mijlocul munților romantici ai Câmpulungului, munți străbătuți de turme de oi conduse de ciobani, a avut un efect înzecit mai mare ca în alte părți. A urmat apoi artistul Mărculescu, declamând „cu vervă” poezia patriotică *Peneș Curcanul*. În cursul desfășurării piesei, Liciu a fost atât de bine, încât corespondentul ziarului românesc cernăuțean „Patria” nu cutează să-i descrie jocul. El simte că o asemenea încercare ar însemna „o profanare”. Belcot a plăcut mult în rolul lui Velișteanu. Tot astfel s-au achitat în mod onorabil Constantinescu și d-na Poenaru.

A doua zi a venit rândul *Lipitorilor satelor*, așteptată cu nerăbdare. Liciu a fost, ca totdeauna, „delicios” în rolul lui Moșișilică. Deghizat superb în evreu, cu perciuni și cu ciorapul lângă el, în care își număra banii, imitând, apoi, la perfecție, gesturile și vorba evreilor, Liciu s-a

¹⁹⁶ Liciu în Suceava, în „Patria”, V, nr. 51, 3 iulie n 1910, p. 1-2.

întrecut pe sine însuși. A rămas întipărită în memoria spectatorilor scena în care, după o lovitură puternică dată în masă de Kir Iani (C. Belcot), Moșilică, pierzând socoteala banilor ce-i număraseră, scuiță de scârbă, aruncând banii din nou în ciorap. „Trebuie să-l vezi pe Liciu jucând, ca să poți pricepe piesa”, ne spune corespondentul ziarului cernăuțean. Se putea o apreciere mai elogioasă?¹⁹⁷

În Gura Humorului, pregătirile pentru întâmpinarea artiștilor români s-au început din timp. Aici, doi intelectuali români, anume preotul Ambrosie Gribovici și învățătorul Constantin Cozmiuc, ținuseră să adreseze un apel către preoții și învățătorii din județ, îndemnându-i să vină la spectacolele trupei românești. „Veniți”, au spus ei în apel, „cu mic și mare la aceste reprezentări, ca să dovedim că și noi știm aprecia foloasele culturii naționale unitare. Veniți să ne înălțăm sufletele amărâte de greul vieții, veniți să ne înviorăm conștiința națională amorțită de împrejurările vitregi”¹⁹⁸.

Apelul a stârnit un mare răsunet, nu numai la intelectualii satelor, cărora le fusese adresat, ci și la țărani, care se grăbeau să asiste la spectacolele date de „domnii de la București”.

Un public imens aștepta în gară sosirea artiștilor. La intrarea trenului în gară, muzica angajată de humoreni, intonă cântecul *Deșteaptă-te române*, iar corul învățătorilor execută cântecul *Pe al nostru steag*. Un cârd de copii aruncau flori asupra oaspeților. Părintele Gribovici i-a bineventat pe artiști, iar după aceasta corul mixt a cântat *Mulți ani*, de Muzicescu. În numele învățătorilor a vorbit Const. Cozmiuc, iar la sfârșit corul învățătorilor a cântat *Deșteaptă-te române*. Vădit impresionat de această primire prietenească, Liciu a răspuns zicând că primirile ce se fac trupei sale „pe acest sfânt petic de pământ” sunt din ce în ce mai frumoase, mai înălțătoare. Văzând atâtea semne de dragoste și atâta entuziasm, el crede în trăinicia neamului nostru. Părăsind gara, artiștii au luat loc în trăsurile împodobite cu flori și cu stegulețe tricolore, În prima trăsură a luat loc

¹⁹⁷ Liciu în *Câmpulung*, în „Patria”, V, nr. 53, 10 iulie n 1910, p. 2.

¹⁹⁸ A. Gavrilovici și C. Cozmiuc, *Apel*, în „Patria”, V, nr. 49, 26 iunie n. 1910, p. 4.

Aristița Romanescu cu pâr. Gribovici, în a doua Liciu cu C. Cozmiuc. Restul trăsurilor au fost ocupate de ceilalți artiști întovărășiți de intelectuali. S-a format astfel un cortegiu, în fruntea căruia păseau lăutarii, executând cântece naționale. În fața „Clubului Român” cortegiul s-a oprit, Aici îi aștepta pe artiști o masă îmbelșugată.

Primirea a avut loc luni, în 27 iunie 1910. Seara s-a reprezentat piesa *Cinematograful*. Întâi a declamat Aristița poezia *Miorița*. Declamarea a fost atât de reușită, încât pe scena deschisă C. Cozmiuc i-a predat, în numele învățătorilor din județ, un buchet de flori, înfășurat într-o superbă panglică tricoloră.

A doua zi s-a jucat piesa *Lipitorile satelor*.

După terminarea acestei reprezentații, a urmat o agapă în localul „Clubului Român”. Cu acest prilej, C. Cozmiuc a mulțumit pentru sacrificiul adus de artiști „pe altariul progresului național” și i-a asigurat pe artiști că prin jocul lor au înălțat sufletele și au înnobilit inimile românilor bucovineni. „Pământul ce-l călcați e al nostru și e al vostru, căci același trecut glorios și aceleași speranțe întru ridicarea neamului nostru ne leagă de el”, a spus Liciu, promițând să mai vină în Bucovina¹⁹⁹.

De la Gura Humorului, trupa s-a întors la Cernăuți, pentru a da aici restul reprezentațiilor programate pentru acest oraș. Începutul s-a făcut cu miercuri, în 29 iunie, cu piesa în 3 acte, localizată de P. Gusty, *Ginerele d-lui prefect*, pentru ca a doua zi să urmeze *Lipitorile satelor*, cerute de public. În seara a treia, vineri, 1 iulie, s-a jucat piesa *Suprema forță*, dramă în 4 acte de H. Lecca, în care C. Belcot a dovedit că este „actor de primă forță”, iar Aristița Romanescu că poate oferi „o creațiune măiastră”.

Terminându-și seria reprezentațiilor, Liciu voia să plece, dar, rugat fiind, a rămas pentru a da concurs studenților români, care intenționau să dea o serbare în amintirea poezilor V. Alecsandri și M. Eminescu. Studenții au și adresat un apel publicului bucovinean,

¹⁹⁹ *Reprezentările teatrale din Gura Humorului*, în „Patria”, V. nr. 55, 17 iulie n. 1910, p. 1-2.

rugându-l să sprijinească serbarea, care are de scop să adune fonduri pentru a înlesni tinerilor studiul de limba română la Universitățile din Iași și București²⁰⁰.

Serbarea a avut loc în ziua de sâmbătă, 2 iulie. La ridicarea cortinei, corul studenților, dirijat de studentul Totoescu, a executat cântecele: *La arme*, *Hora dobrogeană* și *Sultanul din Maroc*. Al doilea punct din program la alcătuit conferința profesorului univ. Sextil Pușcariu, analizând și caracterizând opera celor doi poeți sărbătoriți. După conferință au urmat artiștii bucureșteni cu prestațiile lor. Aristița Romanescu a declamat în chip maestru poeziile: *Miorița*, *Veneră și Madonă*, *Mama*, *Somnoroase păsărele*, *Rodica* și *Dulce Bucovina*. Mărculescu, apărut în costum național, a recitat poezia *Peneș Curcanul*, iar Liciu: *Sergentul și Doina*.

După recitări a urmat reprezentarea piesei *Cinel-cinel*. Reporterul ziarului „Patria” ne asigură că artiștii au fermecat publicul, oferindu-i o seară de neuitat²⁰¹.

După serbare, a avut loc o întâlnire amicală cu muzică și dans, aceasta în cinstea artiștilor.

A doua zi, duminică, în 3 iulie, Liciu a pornit din nou în provincie, reprezentând în Storojineț piesa *Lipitorile satelor*, iar a doua zi, în 4 iulie, în Rădăuți piesa *Cinematograful*.

Terminându-și turneul, trupa a plecat, în ziua de 5 iulie, la Mănăstirea Putna, pentru a se închina în fața mormântului lui Ștefan cel Mare, iar a doua zi a părăsit Bucovina.

Trupa lui Liciu a lăsat urme neșterse în inimile publicului bucovinean. După reprezentațiile din trecut, dintre care unele de valoare îndoielnică, a sosit, în sfârșit, în Bucovina, un mănunchi de artiști de elită. Limba frumoasă, încă neuzită în Bucovina în toată limpezimea și dulceața ei, dicțiunea impecabilă, apoi jocul superb al artiștilor, toate la un loc au contribuit să entuziasmeze publicul, făcându-l să se închine în fața perfecțiunii la care a ajuns arta dramatică română.

²⁰⁰ *Apel*, în „Patria”, V, nr. 50, 30 iunie n. 1910, p. 3.

²⁰¹ V. V., „*Post festum*” sau „*Suprema forță*” și „*Cinel-cinel*”, în „Patria”, V, nr. 62, 11 august n. 1910, p. 1–2.

La fel impresionați au rămas și artiștii. Primirea mai mult decât prietenească, adevărat frățească, ce li s-a făcut pretutindeni, nu numai în capitala Bucovinei, ci și în orașele din provincie, i-a frapat, i-a înduioșat. Pretutindeni corul, buchete de flori, trăsură împodobite cu flori și panglici tricolore, cuvântări entuziaste rostite la sosire și plecare, toate acestea sau transformat turneul artistic al trupei într-o călătorie triumfală. Apoi sălile tixite de lume și aplauzele frenetice neîntâlnite în alte părți, familiarizate cu reprezentațiile românești! Toate aceste manifestări și aprecieri entuziaste i-au impresionat adânc pe artiști. Lacrimile ivite în ochii artiștilor au dat dovadă de emoția ce-i cuprindea la auzul atâtor strigăte de *Trăiască!* și la primirea atâtor cadouri. Mai mult! Ei s-au putut convinge că în Bucovina nu există numai o frântură din neamul românesc, inconștientă de valoarea ei și de misiunea ce o are de îndeplinit în această mică Bucovină, ruptă pe vremuri din trupul Moldovei, o populație românească ce vegetează, având în frunte intelectuali înstrăinați, ci că în această Bucovină, cotropită de neamuri străine importate cu intenția de a-i deznaționaliza pe români domnește un spirit românesc puternic, dornic de a se afirma și de a se impune. Românii din Bucovina s-au dovedit elemente conștiente, susținătoare a tot ce este românesc. „Cele 24 de zile, pe care le-am petrecut în Bucovina”, zice Liciu, „mi s-au părut un vis frumos. Nu trăiam, pluteam într-o atmosferă de entuziasm, de înduioșare, de mulțumire generală, din momentul în care am călcat pe pământul sfânt al Bucovinei și până în ultima clipă a despărțirii. Pretutindeni, cele mai călduroase urări de bună venire, cuvântări însuflețite de dragostea de neam, muzici, coruri, ploaie de flori. Erau momente când mă simțeam covârșit de asemenea manifestări mărețe și slabele mele cuvântări abia puteau exprima recunoștința și dragostea care ne-au mânat către frații noștri din Bucovina”²⁰².

În același fel entuziast și Aristița Romanescu, marea artistă, care n-a pregetat să dăruiască trupei lui Liciu o rază din

²⁰² Turneul d-lui P. Liciu în Bucovina, în „Patria”, V, nr. 56, 24 iulie n. 1910, p. 1. Se reproduce din „Universul”, XXVIII, nr. 182, 6 iulie 1910, p. 1.

sclipitoarea ei diademă. Trupa a fost sărbătorită, zicea ea „cum nu se întâmplă de două ori în viață”. Turneul a însemnat o „neîntreruptă sărbătoare”²⁰³.

La rândul lor, și bucovinenii i-au elogiât pe artiștii români care, nesocotind dificultățile unui turneu, au ținut să vină pentru a-i învia cu prestațiile lor. Prin organul lor de publicitate, ei s-au grăbit să aprecieze, la justa valoare, meritele acelora care au dus cuvântul românesc, arta românească, creațiile dramatice românești, până în rândurile cele mai de jos ale poporului. Bucovinenii, copleșiți de cultura străină, erau dornici să vadă afirmându-se pe plaiurile lor, arta românească, dovedită superioară celei străine, importate din occident. Teatrul, oricât de desăvârșit ar fi el, se zice în ziarul „Patria”, nu poate fi însușit, nu găsește ecou în sufletele spectatorilor, creațiile lui nu pot fi asimilate decât atunci când sunt naționale. Teatrul german n-a produs în sufletele bucovinenilor decât confuzii, a contribuit la nesocotirea artei românești. Dacă în primele decenii ale secolului al XIX-lea arta română nu putea concura cu cea din alte țări, în schimb astăzi grație talentelor ce s-au ivit teatrul românesc s-a ridicat la rangul celor din occidentul Europei. Încredințându-ne la ce grad de perfecțiune a ajuns arta dramatică română, Românii bucovineni au devenit mândri de cultura lor, întru nimic inferioară culturilor celorlalte popoare.

Al cui este meritul, întreabă ziarul „Patria” din Cernăuți, de a fi procurat românilor bucovineni aceste momente unice de desfătare sufletească? E al „Societății pentru Cultură”, care a luat inițiativa, nesocotind riscurile unui turneu artistic. Conduasă de doi bărbați de inimă, care au făcut „să bată alt vânt în cuprinsul vastelor ei saloane”, „Societatea” a înțeles să facă apostolat prin artă. Ea l-a invitat pe Petre Liciu pentru a demonstra locuitorilor Bucovinei ce înseamnă arta română și la ce culmi a ajuns²⁰⁴.

²⁰³ *Reprezentările teatrale din Gura Humorului*, în „Patria”. V, nr. 55, 17 iulie n. 1910, p. 1–2.

²⁰⁴ *Ibidem*.

Triumful cucerit în Bucovina de trupa lui Petre Liciu și-a găsit ecoul meritat în presa din România. Aceasta nu putea rămâne indiferentă în problema propagandei culturale duse dincolo de hotarele înguste ale micii Români. „Ea și-a îndeplinit datoria pe deplin, evidențiind marea operă culturală săvârșită de trupa lui Petre Liciu. Artă este o armă biruitoare în mâna celor ce o propovăduiesc. Cunoșcând-o, popoarele străine s-au folosit din plin de ea, trimitând în provinciile locuite de români trupe teatrale nemțești și maghiare, pentru a le cutreiera în lung și în lat, a cuceri sufletele și a produce dezinteres pentru cultura națională a popoarelor stăpânite. În trupa lui Petre Liciu, bucovinenii au întrezărit întruchiparea artei românești. Spectacolele acestei trupe au transformat sufletul Românilor bucovineni. Ei au început să se simtă mândri că sunt Români, scuturând jugul cultural străin impus lor. Astfel, Liciu a devenit propovăduitorul culturii românești. Din artist ce fusese, care se mulțumise cu satisfacțiile trecătoare ce-i oferea artă, Liciu a devenit artist combatant, propagandist cultural care ducea cuvântul românesc prin cele mai ascunse cătune ale pământului românesc”²⁰⁵.

Nicolae Iorga, omul de știință providențial și propovăduitorul cultural din naștere, care nu trecea cu vederea nici o manifestare culturală românească de oriunde, nu putea să nu-și spună cuvântul autorizat despre valoarea turneului lui Petre Liciu din Bucovina. După părerea lui, Liciu, prietenul său Liciu, „a câștigat o biruință mare pentru cultura românească”. Cu ajutorul acestui artist, în aparență modest, „am dovedit ce putem” în materie de artă, în arta cuvântului viu, arta biruitoare. Liciu a trasat „un drum” pe care va trebui să se pornească de acum înainte pentru a asigura biruința culturii românești²⁰⁶.

²⁰⁵ P. I., *Propaganda culturală prin artă*, în „Patria”, V, nr. 54, 14 iulie n. 1910, p. 1-2. Se reproduce din „Minerva” II, nr. 522, 31 mai 1910, p. 1. „Minerva” – ziarul condus de Ioan Slavici – consacră turneului lui Petre Liciu în Bucovina și alte articole: *Plecarea d-lui Liciu în Bucovina*, nr. 522, 31 mai 1910, p. 1; *Sărbătorirea d-lui Liciu în Bucovina*, nr. 531, 10 iunie 1910, p. 1; Semnat: Sireteanu, *Triumful d-lui Liciu în Bucovina*, nr. 539, 18 iunie 1910, p. 1.

²⁰⁶ N. Iorga, *Călătoria artiștilor români în Bucovina*, în „Patria”, V, nr. 56, 21 iulie n. 1910, p. 12. Se reproduce din „Necamul românesc”, II, nr. 27, 4 iulie 1910, p. 1-3.

17. Trei încercări nereușite

Z. Rosescu (1910), Alexandru P. Marinescu (1911), Alexandru Bărcănescu (1911).

Animat de succesele repurtate de trupa lui Petre Liciu, un oarecare artist din Dorohoi, Z. Rosescu, întovărășit de artistul Stelian Guțulescu, s-a hotărât să vină în Bucovina cu trupa sa, alcătuită din 6 persoane, pentru a da reprezentații în localitățile Cernăuți, Siret, Storojineț, Rădăuți, Suceava, Gura Humorului, Câmpulung, Dorna Vatra, Boian, Ciudin, Sadagura și Noua Seliță. A înaintat, la 21 august 1910, două cereri: una adresată Guvernământului Bucovinei și alta „Societății pentru Cultură”. Repertoriul său se constituia din piesele *Năpasta*, de I. L. Caragiale, *Vlăduțul mamei*, de Lupescu, *Avarul*, de AL. Bissou, *Nevasta altuia*, de George D. Lorde și *Năuca din amor*²⁰⁷.

Neprimind răspuns din nici o parte, Rosescu a renunțat să vină în Bucovina.

După trei sferturi de an, la 8 martie 1911, secretarul Consulatului Român din Cernăuți, Gheorghe Gallin, a înaintat Guvernământului Bucovinei o adresă, intervenind pentru directorul de teatru din Fălticeni, Alexandru P. Marinescu, care intenționează să dea cu trupa sa câteva reprezentații la Suceava. Ulterior și-a exprimat dorința să dea câte 6 reprezentații la Suceava și Rădăuți. I s-a încuviințat să joace până la sfârșitul lunii martie²⁰⁸.

Din motive necunoscute, Marinescu nu s-a servit de autorizația obținută. După o lună, la 28 aprilie 1911, artistul Alexandru Bărcănescu, membru al trupei lui Alex. Marinescu, și-a exprimat dorința să dea în timpul de la 1 iunie – 1 iulie reprezentații teatrale în Cernăuți. Găsindu-se nepotrivit localul restaurantului pe care și l-a ales Bărcănescu, autorizația i-a fost refuzată.

²⁰⁷ Anexa 77.

²⁰⁸ Anexa 78.

18. Al doilea turneu al lui Petre Liciu.

16 – 28 iunie 1911

Primul turneu al lui Liciu reușind deosebit de bine, „Societatea pentru Cultură” l-a angajat pe Liciu și pentru anul 1911. Avizat din timp, el și-a alcătuit repertoriul, de data aceasta numai din drame românești clasice, anume: *Trilogia* lui Barbu Delavrancea, *Năpasta*, *O scrisoarea pierdută* și *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale. Excepție făcea numai comedia *Nepofitul*, de Tristan Bernard, piesă care, tradusă fiind de Ion Alex. Brătescu-Voinești, poate fi socotită drept piesă românească.

Ceea ce a întreprins din nou Liciu a fost foarte greu de realizat. Se cerea o muncă supraomenească. Trebuia angajat un personal numeros, ținute repetiții și în urmă transportate în camioane și vagoane costumele și decorurile necesare pentru reprezentarea dramelor istorice ale lui Delavrancea. „Am de luptat cu mari greutateți”, a scris Liciu, la 9 mai 1911, prietenului său N. Iorga. „Cele materiale însă întrec puterile mele. Trebuie să plec cu peste 30 de persoane și cu toate costumele și decorurile de la Teatrul Național²⁰⁹.”

Noua trupă a lui Petre Liciu era alcătuită din 24 domni, 4 doamne și 3 domnișoare. Total 31 persoane. Lista artiștilor:

Domnii: Petre Liciu, C. Nottara, I. Petrescu, C. Belcot, C. Duțulescu, A. Atanasescu, P. Iancovescu, N. Bulandra, V. Malcoci, M. T. Cosmin, C. Nedelcovici, Gheorghiu-Putna, Ionescu, G. Constantinescu, N. Săvulescu, Vasilescu, Victorian, Lascu, I. Georgian, C. Mărculescu, C. Petrescu, I. Gheorghie, Gheorghiu și Antonescu.

Doamnele: Aristița Romanescu, O. Bărsan, E. Mihailescu și Antonescu.

Domnișoarele: Luncescu, Tina Barbu și Placa.

Vestea sosirii trupei lui Liciu s-a răspândit acum cu o lună înainte. În numărul 24 din 28 mai 1911, ziarul românesc din Cernăuți, „Foaia poporului”, s-a și grăbit să avizeze publicul român că Liciu,

²⁰⁹ I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, VIII, „Sămănătorul”, p. 325.

neîntrecutul Liciu, vine cu o trupă constituită din 30 de persoane. Iar la 13 iunie, „Societatea pentru Cultură”, ocrotitoarea și de data aceasta a acțiunii, a înaintat Guvernământului cererea obligatorie, deocamdată numai pentru reprezentarea dramei *Apus de soare*.

Miercuri, în 14 iunie, trupa lui Liciu a sosit la Cernăuți. „Și când vedeam urcând de la gară”, ne spune atât de plastic profesorul Sextil Pușcariu, „cele trei camioane încărcate cu decoruri, mi se părea că văd artileria grea care înaintează spre cucerirea unei redute a culturii românești”²¹⁰. Artiștii primiți la gară de un imens public, în frunte cu prof. Sextil Pușcariu, au fost găzduiți în cel mai elegant hotel din localitate, în Hotelul „Pajura Neagră”.

Reprezentările urmau să înceapă a doua zi, joi, în 15 iunie, dar fiind atunci o zi de mare sărbătoare catolică, când erau interzise spectacolele, inaugurarea a avut loc vineri, în 16 iunie. S-a început cu *trilogia* lui Delavrancea, la care a asistat, în loja artiștilor, însuși autorul.

Prima dramă din *trilogia Apus de soare*, în care sunt dramatizate întâmplările ultimilor doi ani din domnia bătrânului Ștefan cel Mare, a fost jucată în fața unei săli arhipline. Veniseră doar să asiste la reprezentarea *trilogiei* profesori și elevi de la școlile secundare din provincie. Reprezentarea a însemnat un triumf. Nottara ca Ștefan cel Mare a fost gigantic, iar Liciu, care s-a mulțumit, ca și la București, cu micul rol al doctorului Șmil, a știut să reprezinte deosebit de bine pe intelectualul evreu, sentențios și misterios. I. Petrescu s-a achitat superb în rolul clucerului Moghilă²¹¹.

În a doua piesă din *trilogie*, *Viforul*, Liciu a avut, în rolul lui Ștefăniță-Vodă „o creație splendidă”, secondat fiind de Nottara, care l-a jucat în chip maestru pe bătrânul, dar energicul boier, Luca Arbure. Celelalte roluri au fost susținute după cum urmează: I. Petrescu, ca

²¹⁰ Sextil Pușcariu. *Zile de sărbătoare*, în „Junimea literară”. VIII, nr. 6 [iunie 1911], p. 92-97.

²¹¹ *Trupa Nottara-Liciu în Cernăuți*, în „Foaia poporului” [fără an editorial], nr. 27. 18 iunie 1911, p. 2. În continuare (p. 3-4) prezintă, în rezumat, piesele lui Caragiale: *O noapte furtunoasă*, *Năpasta* și *O scrisoare pierdută*.

vornicul Cărăbăț, O. Bărsan, ca Oana, iar Tina Barbu ca Tana, nefericita doamnă a lui Ștefăniță-Vodă, strălucind prin frumusețe și gingășie.

În ziua a treia, duminică în 18 iunie, s-a dat ca matineu *Apus de soare*, iar seara, *Lucefărul*. După reprezentația ultimei piese s-au predat artiștilor buchete de flori.

După reprezentația *trilogiei* sale, Barbu Delavrancea, care tot timpul a fost oaspetele „Societății pentru Cultură” a plecat²¹².

Luni, în 19 iunie a început seria pieselor lui I. L. Caragiale. În *O scrisoare pierdută*, Nottara l-a jucat pe prefectul Tipătescu, iar Liciu pe cetățeanul turmentat. În piesa *Năpasta*, au fost foarte naturali Nottara, în rolul ocnașului Ion și I. Petrescu în cel al cârciumarului Dragomir. Pentru jocul impecabil, Nottara a fost răsplătit din partea „Societății pentru Cultură” cu un inel de aur, iar I. Petrescu cu un briceag din același metal. Atât în rolul Zoiei Trahanache din *O scrisoare pierdută*, cât și în cel al coanei Veta din *O noapte furtunoasă*, jucată în seara zilei de 20 iunie, Aristița Romanescu a fost la înălțime.

Cu piesa *Nepoșitul*, jucată miercuri, în 21 iunie, s-a terminat seria reprezentațiilor programate pentru Cernăuți. La sfârșitul reprezentației, publicul aplauda stând în picioare, aruncând buchete de flori pe scenă. Înălțător a fost momentul când i s-a predat lui Liciu, din partea „Societății pentru Cultură” un baston de aur.

A doua zi trupa a părăsit Cernăuții pentru a reprezenta la Suceava piesele lui I. L. Caragiale. Nu s-au păstrat dări de seamă despre aceste reprezentații.

19. Trupele lui A. Bărcănescu și Dionisie Zaharescu. *Aprilie și august 1912*

În timp ce trupa lui Liciu juca în Bucovina, reprezentând în mod superb piese de o mare valoare artistică, trupe mici cutreierau orașele

²¹² Tot aici și Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 92–97.

din Moldova înveselind publicul cu operete și vodeviluri. O asemenea trupă era și cea condusă de Alexandru Bărcănescu, artistul care cu un an înainte se străduise în zadar să joace la Cernăuți. Acum ceru să dea, începând cu ziua de 7 aprilie, 20 reprezentații la Cernăuți, Suceava și, eventual, Rădăuți²¹³.

I s-a acordat autorizația cerută, iar profesorul George Tofan, căruia i se adresase Bărcănescu, i-a exoperat sala Teatrului Municipal. Trupa a sosit în ziua de 20 aprilie, cu un numeros personal, din care făceau parte, între alții, bărbații Al. Bărcănescu, Ghimpețeanu, Niculescu-Bassu, comicul C. Tănase și doamnele Luisa Bărcănescu, Virginia Graur și Virginia Miciora.

Repertoriul se compunea din următoarele piese: *Țăranul voios*, *Suzana*, *Contele de Luxemburg*, *Fata pădurarului (Förster-christl)*, *Huzerii la manevre*, *Sânge vienez (Wiener Blut)*, *Curse grătare (Der Rastelbinder)*, *Dragoste de țigan și Soldatul de ciocolată*. Pentru Cernăuți erau prevăzute 7 reprezentații și un matineu. *Soldatul de ciocolată* urma să se joace în provincie²¹⁴.

Titlurile operetelor, tot creații vieneze, simpatizate de publicul bucovinean, erau de natură să atragă mulți spectatori. De fapt, trup s-a bucurat mereu de săli pline și din motivul că unii actori erau de calitate superioară. Se vorbea chiar de „calitățile excepționale” ale trupei. S-a menționat îndeosebi doamna Virginia Miciora, care dispunea de o voce simpatică și de un foc scenic „fermecător”. A fost „admirabilă” în piesa *Fata pădurarului*, unde a jucat rolul fetei naive a pădurarului. Despre doamna Luisa Bărcănescu se susține că avea „foc juvenil”, iar despre Virginia Graur că era o „figură distinsă”. Între domni s-au remarcat comicul C. Tănase, actorul favorit al publicului bucureștean de mai târziu, care a avut „creații frumoase”, și Niculescu-Bassul care a fost foarte bine ca prințul Basilovici din *Contele de Luxemburg*²¹⁵.

²¹³ Anexa 79.

²¹⁴ „Foaia poporului”, nr. 15, 14 aprilie 1912.

²¹⁵ „Foaia poporului”, nr. 17, 28 aprilie 1912.

Trupa a plecat apoi la Suceava, unde va fi jucat în câteva piese. Dacă a dat reprezentații și la Rădăuți, nu se știe.

Al doilea director de teatru care s-a hotărât să vină cu trupa sa în Bucovina a fost Dionisie Zaharescu care, la 1896, dăduse câteva recitaluri la Suceava și Cernăuți. În august 1912, el se adresează guvernământului Bucovinei, dorind să reprezinte cu trupa sa, constituită din 8 domni și 6 doamne, trei piese, două vodeviluri și o dramă în Cernăuți și în orașele cu populație românească din Bucovina²¹⁶. Întrucât nu s-a păstrat nici răspunsul Guvernământului, nici dările de seamă, se pare că reprezentațiile n-au avut loc.

20. Trupa „Petre Liciu” de sub conducerea lui Cazimir Belcot. 15 iunie până la mijlocul lui iulie 1913

La 13 aprilie 1912, a încetat din viață Petre Liciu, în vârstă de numai 41 de ani, spre marea durere a obștei românești și, îndeosebi a românilor bucovineni care l-au cunoscut, apreciat și iubit. „Societatea pentru Cultură” a arborat steag negru, vestind românii din Bucovina că cel ce i-a înveselit cu superbul său joc, care l-a insuflat încredere în valoarea și trăinicia artei și culturii românești, care i-a învățat a simți mai intens și a vorbi mai frumos românește, nu mai este între cei vii²¹⁷. Petre Liciu a murit, dar amintirea lui va trăi încă mult timp în sufletul colegilor și ucenicilor săi și a tuturor acelor care se vor îndeletnici cu studiul artei dramatice românești. Numele lui va stăruia pentru totdeauna în memoria bucovinenilor, cărora el le-a dăruit tot ce avea mai nobil, mai scump, cărora le-a dat talentul său, arta sa, sufletul său.

Ațiunea începută de Liciu, opera de propovăduire a artei dramatice românești, nu putea lua sfârșit o dată cu moartea lui. Ea se

²¹⁶ Anexa 80.

²¹⁷ Vezi necrologul lui Sextil Pușcariu, *Petre Liciu (1871- 1912)*, în „Junimea literară”, IX, nr. 4, aprilie 1912, p. 64–66. Un articol nesemnat *Petre Liciu*, în „Foaia poporului” (Sibiu), XX, nr. 15, 8/21 aprilie 1912, p. 7.

cerea continuată și n-a trecut anul, când a și apărut omul care s-o continue. S-a apucat de această muncă grea și istovitoare unul dintre cei mai tineri învățăcei ai lui, nelipsitul său tovarăș de turnee, ajuns în urmă prieten și continuator. Era Cazimir Belcot, tânărul care încă nu împlinise vârsta de 30 de ani. Acesta înjghebă o trupă teatrală pe care o numi, în amintirea maestrului său: „Petre Liciu”.

Cu acest artist tânăr, gata de muncă și sacrificiu, a luat contact „Societatea pentru Cultură” și, căzând de acord asupra programului și asupra datei sosirii lui în Bucovina, a înaintat Guvernământului Bucovinei, la sfârșitul lui mai, două cereri. În a treia, din 4 iunie, a cerut o autorizație pentru „întreaga țară”, trupa „P. Liciu” având a juca în alte șapte orașe din provincie²¹⁸.

Cel ce a comunicat publicului român sosirea trupei românești a fost George Tofan, care după spusele lui Sextil Pușcariu a fost „sufletul mișcării teatrale și fără de munca neobosită a căruia nu l-am fi avut nici pe Liciu, nici pe Belcot”²¹⁹.

Reprezentările urmau să înceapă în ziua de 15 iunie în mica Bucovină, țara „însetată de cultură națională”. Belcot este pe cale, zicea Tofan, „să continue o operă scumpă sufletelor românești”. Românii bucovineni, găsindu-se într-o „situație națională nefirească și având de luptat cu fel de fel de influențe culturale străine care, durere, de cele mai multe ori se dovedesc a fi mai tari decât cultura noastră națională tânără, plăpândă și neglijată”, au nevoie „pe lângă cuvântul scris” și de „cuvântul viu”, care impresionează mai puternic decât cel scris. Reprezentațiile teatrale date de „artiști adevărați” sunt cea mai eficace propagandă culturală. De aceea, românii bucovineni sunt datori a-i da tot concursul, au datoria „de la care nu-i poate absolvi nici o acuză adevărată sau inventată, de a arăta trupei «Petre Liciu»

²¹⁸ Anexa 81.

²¹⁹ Sextil Pușcariu, *Reflecții la reprezentațiile trupei „Petre Liciu”*, în „Junimea literară”, X, nr. 7-8, iulie-august 1913, p. 109-114.

toată dragostea frățească, toată recunoștința lor, înțelegătoare și de a fi de față în număr plin la toate reprezentațiile”²²⁰. Tofan a fost urmat de redacția „Foaiei poporului” care, într-un prim articol, a bineventat pe artiștii români²²¹.

Trupa lui C. Belcot n-a fost numeroasă; se constituia numai din 10 persoane: 6 domni, 3 doamne și o domnișoară.

Domnii: C. Belcot, I. Braborescu, I. Băjescu, G. Cyprian-Constantinescu, Al. Mihalescu, C. Duțulescu.

Doamnele: L. Braborescu, V. Niculescu-Huși, Mărculescu.

Domnișoara: S. Sonio.

Repertoriul trupei a fost destul de bogat în raport cu numărul mic al artiștilor. El cuprindea piese românești și altele traduse din franceză și italiană.

Piese românești Hasdeu: *Trei crai de la răsărit*.

M. Pascaly: *Lumea pe dos*.

I. L. Caragiale: *O soacră*.

G. Ranetti: *Săracul Dumitrescu*.

V. Eftimiu: *Ariciul și sobolul*.

Traducerile Molière: *Doctorul fără voie*.

Brieux: *Cărăbușii*.

Robert Bracco: *Sacrificiul*.

François Coppée: *Greva fierarilor*, *O sărutare*, *Bravo, judecător*.

Inaugurarea reprezentațiilor a fost fixată pe ziua de 15 iunie. Înainte, s-a aranjat în biserică un parastas pentru Petre Liciu, la care părintele Dionisie Bejan, președintele „Societății pentru Cultură” s-a rugat pentru odihna sufletului celui care ne-a părăsit în floarea vieții.

²²⁰ G. Tofan, *Trupa „Petre Liciu” în Bucovina*, în „Junimea literară”, X, nr. 6, iunie 1913, p. 97–100.

²²¹ Din nr. 24, 15 iunie 1913.

Apoi a urmat dezvelirea tabloului lui Liciu în încăperile „Societății”. Aici, George Tofan a rostit cuvântarea comemorativă, evidențiind munca de titan ce a depus-o Liciu pentru a putea veni în Bucovina și meritele nepieritoare ce și le-a câștigat pentru redeşeptarea națională a românilor bucovineni. Artiștii români care asistau în număr complet stăteau muți, impresionați fiind de felul cum bucovinenii țin să-l comemozeze pe maestrul lor²²².

Seara au fost inaugurate reprezentațiile cu un *Prolog* compus de G. Ranetti²²³. Apoi a urmat piesa lui Hasdeu, care n-a plăcut, subiectul tratat fiind străin publicului. Mai reușită a fost, în seara a doua, reprezentarea piesei lui M. Pascaly: *Lumea pe dos*, care a impresionat grație jocului superior al artiștilor. Au urmat apoi celelalte trei piese românești. Seria pieselor străine a fost inaugurată cu *O sărutare* și continuată cu *Bravo, judecător, Cărăbușii* a lui Brieux și, la urmă, cu *Doctorul* a lui Molière.

După terminarea reprezentațiilor, li s-a oferit artiștilor, din partea Comitetului „Societății pentru Cultură” o masă în sala Hotelului „Pajura Neagră”, cu care prilej Tudor V. Ștefanelli, vicepreședintele „Societății pentru Cultură” a rostit un discurs mulțumind artiștilor pentru reprezentațiile date.

În provincie s-au dat șase reprezentații: una la Rădăuți, trei la Suceava și două la Câmpulung.

²²² George Tofan, *Petre Liciu în Bucovina*, în „Junimea literară”, X, nr. 7–8, iulie–august 1913, p. 115–118. Conferința lui G. Tofan.

²²³ Sextil Pușcariu, *Reflecții la reprezentațiile trupei „Petre Liciu”*, în „Junimea literară”, iulie–august 1913, p. 109–114. *Prologul* la p. 135–136.

Partea a II-a

DOCUMENTE

ANEXA 1

Afișul acrobatului Nicolai Doroșan

Cernăuți, primăvara 1855.

Cu înaltă voce

Se face cunoscut onoratei Nobleță și respectabilului public, că sosind aici o companie de artiști jucători pe sârmă și seritori de trampolină sub direcția lui Nicolai Doroșan, va avea cinste a da după regulile artei astăzi

O Mare Reprezentație acrobatică și ecsperimente

Despărțirea 1. D. Nicolai Doroșan va produce balanțuri ușoare, precum și cele mai grele.

Despărțirea 2. Se vor face mari serituri „Salto mortale”, grupe și piramide d. Nicolai Doroșan, unde își va arăta puterea lui cea erculică.

Comicul păiața se va sili a face petrecerea onoratei Noblețe și respectabilului public cu cea mai mare silință.

La reprezentația de astăzi oricare din artiști se vor sili a dovedi științele gimnastice și prin acuratețea jocurilor lor se vor a face petrecerea privitorilor a fi una din cele mai plăcute.

Spre sfârșit: 1. Piramide egiptiene, 2. Poziții atletice, 3. Voiajul cu Vapor, 4. Arătare de clou, 5. Poziții erculice cu patru capete care va fi iluminată cu focul bengal.

Prețul locurilor: Locul 1-iu: 2 sfanți; Locul 2-lea: 1 sfanț; Locul 3-lea: ½ sfanț.

Începutul la ore.....

ANEXA 2

*Telegrama Prefecturii din Suceava către Guvernământul din Cernăuți
despre cererea artistului Mihai Dimance*

Suczawa, 1861, September 4.

No. 176/M. V. Bezirksvorsteher in Suczawa an das hohe Landespräsidium in Czernowitz.

Eine moldauische Theatergesellschaft aus Bottoschan unter der Direktion des Mihay Dimance wünscht hierorts mehrere Theatervorstellungen und Deklamationen in moldauischer Sprache aufzuführen und bittet um die hohe Bewilligung.

Da die moldauischen Theaterstücke hierlandes unbekannt und nicht zensuriert sind, so wird auf Abweisung angetragen und um sogleiche Antwort gebeten.

Traducere:

Suceava, 1861, septembrie 4.

No. 176/M. V. Prefectul Sucevii către Prezidiul țării în Cernăuți.

O trupă teatrală moldovenească, sub direcția lui Mihai Dimance, dorește să dea aici mai multe reprezentații teatrale și declamații în limba moldovenească și roagă să i se acorde înalta autorizație.

Întrucât piesele teatrale moldovenești nu sunt cunoscute la noi în țară și deoarece ele nu sunt cenzurate, se propune respingerea cererii și se roagă să se răspundă imediat.

Răspunsul Guvernământului Bucovinei

Czernowitz, 1861, September 4.

Herr Bezirksvorsteher in Suczawa

Der k. k. Bezirksvorsteher werden in Erledigung der telegraphischen Anfrage vom 4-ten dieses Monates angewiesen, die Dymanzesche

Gesellschaft im Sinne des § 1 und 3 der Theaterordnung vom 25. November 1850 (Reich-Gesetz-Blatt 454) vorzubescheiden.

Traducere:

Cernăuți, 1861, septembrie 4.

D-lui prefect de Suceava

C. r. Prefectul se avizează în legătură cu rezolvarea întrebării telegrafice din 4 l. c. să răspundă trupei Dimance conform art. 1 și 3 al Legii teatrelor din 25 noiembrie 1850 (Foaia Legilor imperiale 454).

ANEXA 3

Cererea doamnei Fani Tardini

Bottuschan, 1864, Februar 8.

Hochlöbliche Agentie und General-Consulat!

Da ich beabsichtige im Laufe der Monate März und April mit meiner Truppe einen Cyclus von zwanzig theatralischen Vorstellungen in romanischer Sprache in Czernowitz zu eröffnen, so nehme ich mir die Freiheit, die hochlöbliche k. k. Agentie und General-Consulat ergebnst zu bitten, sich gefälligst beim hohen k. k. Landespräsidium für das Herzogthum Bukowina dahin verwenden zu wollen, damit mir die Concession zur Aufführung von zwanzig theatralischen Vorstellungen in romanischer Sprache in Czernowitz und zwar in den hierzu concessionierten Räumlichkeiten des Herrn von Mikuli ertheilt werden möchte.

Von dem Resultate dieses Gesuches bitte ich mich mit möglichster Beschleunigung in die Kenntniss setzen zu wollen.

Fanny Tardini

Traducere:

Botoșani, 1864, februarie 8.

Onorată Agenție și Consulat General,

Intenționând să inaugurez în Cernăuți, cu trupa mea, în cursul lunilor martie și aprilie, un ciclu de douăzeci de reprezentații teatrale în limba română, îmi permit a ruga onor. c. r. Agenție și Consulat General să binevoiască a interveni la înaltul c. r. Guvernământ al ducatului Bucovina, ca să mi se elibereze o autorizație pentru douăzeci de reprezentații teatrale în limba română în Cernăuți, anume în localul concesionat al d-lui de Mikuli.

Rog să mi se comunice pe cât se poate de în grabă rezolvarea acestei cereri.

Fanny Tardini

Rezoluția Guvernământului Bucovinei

Es wird der Frau Fanny Tardini bewilligt, 20 Vorstellungen in Czernowitz in romanischer Sprache abzuhalten, ohne die förmliche Konzession zur Errichtung und Direktion einer Theatergesellschaft für die Bukowina in sich zu begreifen.

Traducere:

Se acordă doamnei Fanny Tardini autorizația să dea, în Cernăuți, 20 de reprezentații în limba română, fără însă să i se acorde concesiă formală pentru înființarea și conducerea unei trupe de teatru stabile.

*ANEXA 4**A doua cerere a doamnei Fani Tardini*

Czernowitz, 1864, April 30.

Hohe Landesregierung,

Die gefertigte Direktorin der romanischen Theatertruppe war zwar so glücklich, von der hohen Regierung eine Concession auf

20 Vorstellungen zu bekommen. Da jedoch die Endesgefertigte die concessionirten 20 Representationen bald beendigen dürfte und dieselbe ausser den bereits bewilligten Vorstellungen auf Verlangen des geehrten Publikums noch 10 Vorstellungen zu geben wünscht, so waget die gehorsamst Gefertigte die hohe k. k. Landesregierung zu bitten, Hochdieselbe geruhe ihr zu diesem Ende die Concession auf 10 frische Theatervorstellungen geneigtens verlängern zu wollen.

F. Tardini

Traducere:

Cernăuți, 1864, aprilie 30.

Înalt Guvernământ al țării,

Subsemnata directoare a trupei teatrale românești a avut fericirea să obțină de la Înaltul Guvernământ o autorizație pentru 20 de reprezentații. Fiind pe cale a termina cele 20 reprezentații obținute și dorind, la cererea onor. public, a mai da alte 10 reprezentații în afara celor obținute până acum, respectuos subsemnata cutează a ruga Înaltul c. r. Guvernământ al țării să binevoiască a-i prelungi, în scopul acesta, autorizația pentru alte reprezentații de teatru.

F. Tardini

ANEXA 5

Adresa Guvernământului către Comisariatul de Poliție

Czernowitz, 1864, Mai 2.

K. K. Polizeikommissariat, hier

Im Nachhange zu dem Erlasse vom 23. Februar 1864 Zahl 428/Praes. wird das C(ommissariat) in die kenntnis gesetzt, dass der Frau Fanny Tardini über ihr Einschreiten vom 30. April l.J. die Beweilligung ertheilt wird, im laufe des Monats Mai l. J. mit ihrer

Gesellschaft in den hiesigen interimistischen Theaterlokalitäten zehn weitere theatralische Vorstellungen in romanischer Sprache veranstalten zu dürfen.

Hiervon ist die Bittstellerin sogleich zu verständigen.

Negrusz.

Traducere:

Cernăuți, 1864, mai 2.

C. c. Comisariat de Poliție, aici

Cu referire la ordinul din 23 februarie 1864 m. 428/Praes. Se înștiințează comisariatul, că s-a acordat doamnei Fanny Tardini la cererea ei din 30 aprilie a. c. autorizația, să dea în cursul lunei mai a. c. cu trupa ei alte zece reprezentații în limba română în localul provizor din localitate.

Petiționara se va înștiința imediat.

Negrusz.

ANEXA 6

Cererea doamnei Fani Tardini

Czernowitz, 1864, Juni 3.

Hohes k. k. Landes-Präsidium,

Ich erlaube mir gestützt auf die mir bereits früher so huldvoll gewährte Concession zur Aufführung von zwanzig theatralischen Vorstellungen in romanischer Sprache das hohe k. k. Landespräsidium zu ersuchen, mir die Bewilligung ertheilen zu wollen, theatralische Vorstellungen in romanischer Sprache in der zeit vom 1. November 1864 bis Ende April 1865, im Mikulischen Theatergebäude zur Aufführung zu bringen.

F. Tardini

Traducere:

Cernăuți, 1864, iunie 3.

Înalt c. r. Prezidiu al țării,

Bazându-mă în bunăvoința Domniei Voastre ce mi-ați arătat-o cu prilejul eliberării unei autorizații pentru 20 de reprezentații teatrale în limba română, îmi permit a ruga Înalt c. r. Prezidiu altării să binevoiască a-mi elibera o autorizație pentru reprezentații teatrale în limba română pentru timpul de la 1 noiembrie 1864 până la sfârșitul lunii aprilie 1865, în localul de teatru al familiei Mikuli.

F. Tardini

ANEXA 7

Autorizația înmănată lui Oreste Renney de către doamna Fani Tardini

Czernowitz, 1864, Juni 3.

Vollmacht

Ich ermächtige hiermit den Herrn Orestes Renney de Herszeny, Landesausschuss-Sekretär zu Czernowitz, während meiner Abwesenheit von der hochlöblichen k. k. Landesregierung des Herzoghtums Bukowina die für mich bestimmte Zuschrift betreffs der von mir unter dem heutigen nachgesuchte Concession für die unter meiner direction in Czernowitz zu gebenden romanischen Theatervorstellungen zur Übermittlung an mich gefälligst zu empfangen.

F. Tardini

Nikovon Wassilko als Zeuge

Nicolaus Hormuzacki als Zeuge

Traducere:

Cernăuți, 1864, iunie 3.

Autorizație

Autorizez prin prezenta pe d-l Oreste Renney de Herszeny, secretarul Comitetului țării din Cernăuți, să ia în primire în absența

mea adresa Înaltului c. r. Guvernământ al Ducatului Bucovinei referitoare la cererea mea cu data de astăzi pentru eliberarea unei autorizații de a da reprezentații teatrale românești cu trupa de sub direcția mea.

F. Tardini

Nico de Vasilco, martor

Nicolai Hurmuzachi, martor

ANEXA 8

Telegrama Guvernământului din Sibiu

Hermannstadt, 1864, Juni 11.

Gubernial-Präsidium an löbliches Landespräsidium
in Czernowitz 3 646/Präs.

Fanni Tardini bittet Concession zu Theatervorstellungen in Kronstadt. Ersuche um telegraphische Auskunft, ob hingenen aus persönlichen und polizeilichen Gründen ein Abstand (obwaltet) oder nicht.

Traducere:

Sibiu, 1864, iunie 11.

Gubernial-prezidiul către onor. Guvernământul
în Cernăuți 3 646/Praes.

Fanni Tardini cere autorizație pentru reprezentații teatrale în Brașov. Rog informație telegrafică, dacă din motive personale sau polițienești există vreo piedică sau nu.

Răspunsul Guvernământului din Cernăuți

Czernowitz, 1864, Juni 11.

Gubernial-Präsidium Hermannstadt

Fanni Tardinis und ihrer Gesellschaft Haltung war in politischer und moralischer Hinsicht hierorts unbeanständet.

Traducere:

Cernăuți, 1864, iunie 11.

Gubernial-Prezidiu, Sibiu

Comportarea politică și morală a d-nei Fani Tardini și a trupei ei a fost aici ireproșabilă.

ANEXA 9

*Adresa Guvernământului Bucovinei către directorul Poliției,
Dits, să raporteze despre cererea din 3 iunie
a doamnei Fani Tardini*

Czernowitz, 1864, Juni 18.

Mit dem Auftrage sich gutachtlich über das Ansuchen der Frau Fanny Tardini vom 3. Juni zu äussern, besonders, ob es vereinbar ist mit der Konzession, welche man Gustav Sinnmayer für detsche und polnische Vorstellungen ertheilt hat.

Traducere:

Cernăuți, 1864, iunie 18.

Cu ordinul a-și da părerea despre cererea doamnei Fany Tardini din 3 iunie, îndeosebi dacă este compatibilă cu autorizația eliberată acum lui Gustav Sinnmayer pentru reprezentării germane și poloneze.

ANEXA 10

*Raportul directorului Poliției, Dits, către Guvernământul
Bucovinei despre cererea doamnei Fani Tardini din 3 iunie*

Czernowitz, 1864, Juli 5.

Ist der Ansicht, dasz man der Frau Fanny Tardini trotz der Bewilligung an Sinnmayer die Konzession geben soll jedoch soll

sie nur zweimal wöchentlich Vorstellungen geben dürfen, hingegen die deutsche un polnische Gezellschaft wöchentlich 3 Vorstellungen geben soll, wodurch dem theaterbesuchenden Publikum aller hierlandes vertretenen Nationalitätän genügend Rechnung getragen wäre. Frau Fanny Tardini soll sich mit Sinnmayer bezüglich des Lokales und der Tage, an welchen die verschiedenen Vorstellungen zu geben wären, abfinden.

Was endlich die moralische und politische Haltung des Personals der Frau Tardini anbelangt, so ist in diese Beziehung während ihrer Anwesenheit seit März bis Juni d. J. nicht nachtheiliges vorgekommen.

Traducere:

Cernăuți, 1864, iulie 5.

E de părere să i se elibereze doamnei Fany Tardini autorizația, cu toate că o autorizație fusese acordată lui Sinnmayer, cu condiția să dea reprezentații numai de două ori pe săptămână, în timp ce trupa germană și poloneză să aibă a da câte trei reprezentații pe săptămână, cu care aranjament se va satisface publicul iubitor de teatru al tuturor naționalităților din țară. Doamna Fany Tardini să se înțeleagă cu Sinnmayer despre local și zilele în care să se dea diferitele reprezentații.

În ce privește atitudinea morală și politică a personalului doamnei Tardini, nu s-a întâmplat nimic defavorabil în privința aceasta în răstimpul prezenței ei de la martie până la iunie a. c.

ANEXA 11

*Raportul Guvernământului Bucovinei
către Ministerul de Poliție din Viena despre reprezentațiile
teatrale ale trupei doamnei Fani Tardini*

Czernowitz, 1864, Juli 14.

Bukowiner Landespräsidium berichtet an das Polizei-Ministerium in Wien über die Frau Fani Tardini zu gewährende Konzession für romanische Vorstellungen.

Das Präsidium beruft sich darauf, dass im Feber der Frau Fani Tardini die Konzession erteilt wurde mit ausdrücklicher Betonung, dass ihr die Erlaubnis zur Errichtung einer Theatergesellschaft für die Bukowina nicht erteilt wird. Nun erneuert Frau Tardini ihr Gesuch, Vorstellungen vom 1. Nov. 1864 bis Ende April 1865 in Czernowitz geben zu dürfen. Da schon Sinnmayer die Konzession für deutsche und polnische Vorstellungen erhalten hat, so wären 3 Theatergesellschaften in Czernowitz, von denen sich wahrscheinlich jene auflösen würden, welche nur auf den Ertrag der Vorstellungen angewiesen sind. Dessen ungeachtet hat es seine besonderen Schwierigkeiten einer oder der anderen dieser Gesellschaft die Konzession zu verweigern, weil das Theaterpublikum jeder Nationalität und jeder Zunge seine Ansprüche geltend macht und unbekümmert über das in der Regel traurige Los der Theatergesellschaft, an den dermal allen anderen Rücksichten vorangehenden Grundsätze der Gleichberechtigung beharrlich festhält. Am schnellsten und sichersten würde em Schicksale der Auflösung die romanische Gesellschaft verfallen, weil das eigentlich romanische Element und von diesem das der romanischen Sprache überhaupt mächtige in der Hauptstadt nach Abschlag der Vorstädte, welche nicht in Rechnung kommen, am schwächsten vertreten ist. Aber eben dieser Gesellschaft wird von einigen Gutsbesitzern romanischer Nationalität die Existenz garantiert.

Die Berufung diser Gesellschaft nach Czernowitz im heurigen Frühjahr ging eben von denselben Gutsbesitzern aus und ungeachtet der sich hindurch auferlegten finanziellen Opfer und ungeachtet ihrer eigenen gegenwärtig sehr bedenklichen Geldverhältnisse sind sie zu neuen Opfern bereit, um nur den eweis zu liefern, dass die Nationalität der Romanen in der Hauptstadt der Bukowina auf festem Boden steht.

Icherlaube mir zu bemerken, dass das eigentliche romanische Theaterpublikum in Czernowitz 200–300 Köpfe zählt. Es sind bei diesem Streben der Czernowitzer Romanen weniger Geselligkeits-

und noch weniger Bildungszwecke maßgebend, zumal die Gesellschaft, was den künstlerischen Standpunkt anbelangt, in sehr primitiven Zuständen sich befindet, es ist vielmehr die Herbeiziehung dieser Gesellschaft einer der Schritte der hierländigen Romanen, welche seit einigen Jahren systematisch einer dem anderen folgt, um der Bevölkerung des nachbarlichen Romaniens die Zugehörigkeit des bukowiner Romanenlandes bei jeder Gelegenheit zu demonstrieren, wobei sich leider ein höherer Grad von Intelligenz kund gibt gegen alles, was dem romanischen Element nicht angehört oder wenigstens nicht mitgeht und mithilft am Romanenthum.

Wie die Verhältnisse beschaffen sind, so würde die Verweigerung der Konzession für die romanische Gesellschaft als tiefe Kränkung und von den Leitern der nationalen Angelegenheiten als solche ausgebeutet werden, deshalb habe ich im Feber, geleitet von gleichen Rücksichten das erste Gesuch Tardinis nicht zurückgewiesen, war jedoch damals des Dafürhaltens, dasz sie ihr Unternehmen, weil es ohne namhafte Subvention nicht lebensfähig, auf einen Versuch beschränken wird. Nachdem sie es aber erneuert und es den Anschein hat, dasz die erwähnten Gutsbesitzer, hier als Theatercomité konstituiert, die Gesellschaft im Lande zu stabilisieren beabsichtigen, so glaube ich nicht zu fehlen, wenn ich in Anbetracht der Bittstellerin als Ausländerin ihr Gesuch dem hohen Ministerium zur Schlußfassung vorlege.

Das Landes-Präsidium weisz nicht, was zu tun. Die allgemeine Theaterordnung enthält keine Bestimmung für Ausländer. Der gesellschaft ohne Konzession Erlaubnis zu geben, Vorstellungen abzuhalten, hält der Präsident nicht für geeignet und direkt der deutschen oder polnischen Gesellschaft wird sich die romanische Gesellschaft keinesfalls fügen. In Czernowitz besteht kein Theatergebäude und zwar nur ein Lokal in einem Gasthaus, das in der Regel für Theatervorstellungen benützt wird, darum bittet man um rasche Erledigung, weil das Lokal umgebaut

oder ein Zubau errichtet werden müsste, weil noch im Sommer geschehen musz und zwar teilweise auf Kosten des sogenannten romanischen Theatercomités ausgeführt werden soll.

Ohngeachtet dessen, vom politisch-polizeilichen Standpunkt, wäre sie (Frau Tardini) zurückzuweisen, so bin ich doch des Erachtens, dasz wenigstens dermal noch jene Rücksichten überweiegend sind, welche es rätlich machen, Nationalitätsbestrebungen nicht offen entgegen zu treten, dasz daher die Konzession für die Dauer von 6 Monaten gegen dem zu erteilen wäre, dasz die Vorstellungen nur in einem hinzu behördlich als geeignet erkanten Locale stattfinden dürfen, wobei ich mir, weil nur ein solches Lokal in Czernowitz besteht, vorbehalte, die Zahl der Vorstellungen, mit Rücksich auf die deutsche und polnische Gesellschaft, auf zwei in jeder Woche zu fixieren.

Landespräsident: Rudolf Graf Amadei.

Traducere:

Cernăuți, 1864, iulie 14.

Guvernământul Bucovinei raportează Ministerului Poliției din Viena despre autorizația ce urmează să se elibereze pentru reprezentațiile românești ale doamnei Fani Tardini.

Prezidiul se referă la faptul că, în februarie, s-a eliberat doamnei Fani Tardini autorizația, cu condița expresă că nu i se eliberează concesiunea pentru înființarea unei trupe teatrale pentru Bucovina. Acum doamna Tardini își înnoiește cererea pentru a da reprezentații în Cernăuți, în timpul de la 1 noiembrie 1864 până la sfârșitul lui aprilie 1865. Dar, întrucât Sinnmayer primise acum autorizația pentru reprezentații germane și poloneze, ar exista în Cernăuți trei trupe teatrale, dintre care s-ar desființa probabil aceea care e avizată numai la încasări. Cu toate acestea, ar fi deosebit de greu a refuza unca sau alteia din trupe autorizația, deoarece publicul de orice naționalitate și de orice limbă insistă asupra pretențiilor sale, ținând înainte de toate morțiș la principiul egalei îndreptățiri, fără să ia în considerare

soarta tristă ce o așteaptă de obicei trupele de teatru. Cel mai degrabă și cel mai sigur va fi lovită de desființare trupa românească, deoarece elementul românesc și cel ce cunoaște în capitală limba română este cel mai slab reprezentat, cu excepția suburbiilor, care însă nu vin în vedere. Dar tocmai acestei trupe i se asigură existența de către câțiva moșieri de naționalitate română.

Dar ideea aducerii la Cernăuți a acestei trupe în primăvara aceasta a pornit tocmai de la acești moșieri, care sunt gata la noi jertfe, neconsiderând jertfele financiare ce li se vor impune și neluând în calcul situația materială precară în care ei înșiși se găsesc, aceasta numai pentru a dovedi că naționalitatea românilor din capitala Bucovinei se găsește pe o bază solidă.

Îmi permit a observa că publicul român din Cernăuți, care vizitează teatrul, cuprinde 200–300 capete. Cu străduințele acestea ale românilor din Cernăuți se urmăresc mai puțin scopuri sociale și încă mai puțin culturale, întrucât societatea românească se găsește pe o treaptă foarte primitivă. Aducerea acestei trupe aici oglindește unul din demersurile românilor băștinași, care se succed de câțiva ani încoace în mod sistematic, pentru a demonstra la toate ocaziile populației României învecinate apartenența Bucovinei românești: cu acest prilej se manifestă cu părere de rău tendința de a dovedi superioritatea culturală față de toți care nu aparțin elementului românesc sau cel puțin care nu colaborează cu românii.

Stând astfel lucrurile, refuzul autorizației pentru trupa românească ar însemna o jignire profundă și s-ar exploata ca atare de către conducătorii treburilor naționale și de aceea, călăuzit de aceste considerații, n-am respins, în februarie, prima cerere a Tardiniei, fiind de părere că ea va face deocamdată o încercare, deoarece în Bucovina existența trupelor teatrale nu este asigurată fără subvenții substanțiale. Dar întrucât ea repetă cererea și e evident că boierii mai sus amintiți, constituiți în comitet teatral, intenționează să aducă trupa în țară, cred că nu greșesc dacă înaintez cererea ei înaltului Minister spre rezolvare, având în vedere faptul că petiționara este cetățeană străină.

Prezidiul țării nu știe ce să facă. Legea teatrelor nu conține nici o dispoziție cu privire la cetățenii străini. Președintele crede că nu e potrivit a permite trupei să dea reprezentații fără autorizație și e sigur că trupa românească nu se va supune celei germane și poloneze. În Cernăuți nu există o clădire potrivită pentru teatru, ci numai un local într-un restaurant, care se folosește de obicei pentru reprezentații teatrale. De aceea, rugăm ca problema aceasta să se rezolve cât se poate de în grabă, deoarece localul trebuie transformat sau lărgit, ceea ce trebuie confecționat încă în cursul verii și anume parte pe cheltuiala așa-zisului comitet teatral român.

În afară de aceasta, ar fi nimerit ca, din considerații politico-polițienești, cererea ei (Fani Tardini) ar trebui respinsă. Totuși cred, că pentru moment persistă încă acele considerații care fac inoportună opoziția față de tendințele naționale și de aceea trebuie acordată autorizația pe timp de 6 luni, cu condiția ca reprezentațiile să aibă loc numai într-un local aprobat de oficialitate; în acest caz, îmi rezerv dreptul, având în vedere faptul că în Cernăuți există numai un singur local potrivit, să fixez numărul reprezentațiilor pe două într-o săptămână, aceasta pentru menajarea intereselor trupei germane și poloneze.

Președintele țării: Rudolf conte Amadei.

ANEXA 12

*Cererea moșierilor români pentru accelerarea rezolvării cererii
doamnei Fani Tardini*

Czernowitz, 1864, Juli 14.

Hohes k. k. Landes-Präsidium,

Von der M-me Fany Tardini, Directorin der aus der letzten Saison hier wohlbekannten romanischen Theater-Gesellschaft, gegenwärtig in Kronstadt befindlich, soeben zu wiederholten

Malen angegangen, haben wir die Ehre, das Ansuchen um die geneigte Erledigung ihres Concessions-Gesuches, während der nächsten Winter-Saison unter eigener Direction 40 romanische Theater-Vorstellungen in Czernowitz geben zu dürfen, zu wiederholen.

Wir erlauben uns zu bemerken, dass die Direktorin, M-me Fany Tardini nun nichts Neues hat, als was ihr bereits gewährt war, um die gleiche gesetzliche Bewilligung, wie im letzten Frühjahr, wo sie durch 4 Monate in Czernowitz Theater-Vorstellungen gab.

Der sittlich und ästhetische Werth dieser Letzteren, das musterhafte Verhalten der ganzen Theater-Gesellschaft und der grosze Zuspruch eines gewählten Publikums, sowie das erneuerte Engagement der Concessions-Werberin auf das allgemeine Verlangen des Letzteren, lieferten den Beweis, dass M-me Fany Tardini der ersten Concession sicht nicht unwürdig gezeigt hat.

Auch das siebenbürgische Landes-Gubernium nahm keinen Anstand, derzelben Kürzlich die gleiche Bewilligung für Kronstadt während des Sommers zu ertheilen.

Wir erlauben uns die weitere Bemerkung, dass die seitens Seiner Hochgeboren des Herrn Landes-Chefs im mündlichen Wege als anstandslos annerkante und daher auch in Aussicht gestellte Konzessions-Bewilligung die Gefertigten sowie die übrigen zahlreichen Theatersubskribenten veranlaszt hat sofort auch den vorhandenen Theatersall zu miethen.

Eine so sehr verzögerte Bewilligung bei der vorgerückten Bauzeit kommt jedoch unter den bekannten obwaltenden Umständen, bei der Nothwendigkeit eines Zubaues zu jenem Theatersalle – zur allgemeinen Bequemlichkeit und Vermeidung der Feuergefährlichkeit desselben – in ihrer Wirkung einer Veweiherung der Concession ganz gleich.

Die Gefertigten sind jedoch der Überzeugung, dass das grosze einheimische romanische Publikum nicht geringeren Anspruch auf ein Theater in seinen eigenen Idiome haben dürfte als z. B. der geringe bruchtheil eines meist fremden Publikums

auf ein polnisches Theater, wozu die Concession neuerlich ohne Schwierigkeit ertheilt wurde.

Die Gefertigten setzen zu viel Vertrauen in die Absichten des hohen Landespräsidiums, als dasz sie an der gerechten Auffassung und Handhabung des vom höchsten Kaiserthron proklamierten Regierungsprinzips der Gleichberechtigung der Sprachen, seitens unserer Landes-Behörde in dem vorliegenden Falle zweifeln möchte.

Blosz die verlängerte ziemliche ungewisheit für die zunächst beteiligten wegen des Zeitpunktes, sowie die vorgeschrittene Sommerzeit, nöthigt die Gefertigten um die geneigte endliche Erfolgung einer Entscheidung in einer Angelegenheit, für welche ein so klares, kaum einige Monate altes Präcedens vorliegt, höflich zu ersuchen, damit sie sich darnach zu richten wissen und eventuell im Falle eines ungünstigen Bescheides auch höchsten Ortes ihren Recurs zeitgerecht vorbringen können.

Czernowitz, den 14. Juli 1864

Nicolaus von Wassilko, Georg von Aywas, Basil Zotta, Elias von Wassilko, Johann von Wassilko aus Panka, Emanuel Styrce, Johann Costin, Alexander Kostin, Georg Ritter von Kostin, George Hormuzaki, Niko von Wassilko, Victor Styrce, Nicolaus Hormuzaki, Theodor Ritter von Buchenthal, Nikolaus von Kirste, Georg von Dzurzowan, Eugen Styrce.

Traducere:

Cernăuți, 1864, iulie 14.

Înalt caes. regal Prezidiu al țării,

Rugați fiind de mai multe ori de către d-na Fany Tardini, directoarea trupei de teatru române bine cunoscută aici de la ultima stagiune încoace, în prezent aflătoare la Brașov, avem onoarea a repeta cererea pentru binevoitoarea rezolvare a

cererii ei pentru primirea autorizației de a da, în Cernăuți, în cursul proximei stagiuni de iarnă, sub conducerea proprie a ei, 40 de reprezentații teatrale românești.

Ne permitem a menționa că directoarea, d-na Fany Tardini, n-a cerut nimic nou decât ceea ce îi fusese aprobat acum, adică aceeași aprobare legală ca în primăvara trecută, când a dat în Cernăuți, în curs de 4 luni, reprezentații teatrale.

Valoarea morală și estetică a acestora din urmă, purtarea exemplară a întregii trupe teatrale și numeroasa participare a unui public select, ca și reînviatul angajament al solicitantei la cererea unanimă a acestuia din urmă, dau dovada că d-na Fany Tardini nu s-a arătat nevrednică de prima autorizație primită.

Și Guvernământul din Ardeal n-a găsit nici o piedică de a-i acorda în ultimul timp aceeași autorizație pentru Brașov pentru sesiunea de vară.

Ne mai permitem a remarca că subsemnații ca și ceilalți numeroși subscribenți ai teatrului ne-am simțit îndemnați să închiriem de îndată sala de teatru existentă în baza declarației orale a d-sale domnului șef al țării de recunoaștere a aprobării autorizației eliberate și a noii autorizații puse în vedere.

O aprobare atât de mult amânată este complet identică cu un refuz, având în vedere timpul înaintat și împrejurările existente cunoscute, ca și necesitatea de a adăuga accesoriile la acea sală de teatru, necesare pentru asigurarea comodității și evitarea pericolului de incendiu.

Dar subsemnații sunt convinși că numerosul public indigen român nu are mai puțină pretenție la un teatru în limba sa proprie, ca de exemplu frântura publicului, în majoritatea cazurilor străin, la un teatru polonez, căruia i s-a acordat acum din nou autorizația fără dificultate.

Subsemnații au prea multă încredere în intențiile înaltului Prezidiu al țării, încât să se îndoiască, în cazul de față, de concepția dreaptă și de aplicarea principiului de egalitate în drepturi a limbilor de către autoritatea țării noastre, principiu proclamat de însuși tronul imperial.

Chiar numai prelungirea termenului, ca și timpul verii înaintat, silește pe jos iscăliții să ceară cu respect publicarea hotărârii într-o problemă pentru care există un caz de precedentă limpede de acum câteva luni, aceasta pentru a se putea îndrepta lucrurile sau eventual a înainta locului prea înalt timp recursul în cazul unui răspuns nefavorabil.

Cernăuți, 14 iulie 1864,

Nicolai de Vasilco, Gheorghe de Aivas, Vasile Zotta, Ilie de Vasilco, Ioan de Vasilco din Panca, Emanuil Stârce, Ioan Costin, Alexandru Costin, Gheorghe cav. de Costin, Gheorghe Hormuzachi, Nico de Vasilco, Victor Stârce, Nicolai Hormuzachi, Teodor cav. de Buchental, Nicolai de Cârste, Gheorghe de Giurgiuvan, Eugen Stârce.

La 28 iulie 1864, Guvernământul Bucovinei a înaintat Ministerului Poliției cererea boierilor. Ministerul Poliției a răspuns cu adresa din 3 august 1864, lăsând în seama Guvernământului „rezolvarea meritorie” a cererii (meritorische Erledigung).

ANEXA 13

Adresa Ministerului de Poliție către Guvernământul Bucovinei în care nu se împotrivește aprobării cererii doamnei Fani Tardini

Wien, 1864, Juli 20.

Das Polizei-Ministerium im Einvernehmen mit dem Staatsministerium findet prinzipiell gegen die willfahrende Entscheidung des Bukowiner Landes-Präsidiiums in Bezug auf das Gesuch der Fany Tardini nichts einzuwenden, weil es sich nicht um die Errichtung einer stabilen Theaterunternehmung durch (eine) Ausländerin handelt, sondern nur um die Bewilligung zu einem Cyclus von theatralischen binnen einer Zeitperiode aufzuführenden Vorstellungen. Die Erledigung des Gesuches der Fany Tardini wird der kompetenten Schlussfassung des Bukowiner Landes-Präsidiiums überlassen.

Traducere:

Viena, 1864, iulie 20.

În înțelegere cu Ministerul de Interne, Ministerul de Poliție nu are, din principiu, nimic de obiectat împotriva eliberării unei autorizații din partea Guvernământului Bucovinei solicitată de d-na Fani Tardini, întrucât nu-i vorba de înființarea unei întreprinderi teatrale de către o cetățeană străină, ci numai de o autorizație pentru un ciclu de reprezentații teatrale pentru o durată fixă. Rezolvarea cererii d-nei Fani Tardini se lasă în competența Guvernământului Bucovinei.

ANEXA 14

*Autorizația Guvernământului Bucovinei
eliberată d-nei Fani Tardini*

Czernowitz, 1864, August 1.

Es wird Ihnen die Bewilligung ertheilt, in der Zeit vom 1. November 1864 bis Ende April 1865 allwöchentlich in Czernowitz zwei theatralische Vorstellungen in romanischer Sprache zu geben.

Bezüglich der Tage der Vorstellungen wollen Sie sich mit der deutschen und polnischen Gesellschaft des H. Sinnmayer ins Einvernehmen setzen.

Diese Bewilligung ist selbstverständlich nicht als eine förmliche Befugnis zur Errichtung einer stabilen Theaterunternehmung anzusehen.

Traducere:

Cernăuți, 1864, august 1.

Vi se eliberează autorizația pentru a da în Cernăuți reprezentații teatrale în limba română, în două zile pe săptămână, pentru durata de la 1 noiembrie 1864 până la sfârșitul lunii aprilie 1865.

Pentru fixarea zilelor de spectacole binevoii a lua contact cu întreprinderea germană și polonă a d-lui Sinnmayer.

Această autorizație nu va fi socotită drept un permis pentru înființarea unei întreprinderi teatrale stabile.

ANEXA 15

*Directorul Poliției, Dits, raportează Guvernământului Bucovinei
că a rezervat, pentru reprezentațiile trupei d-nei Fani Tardini,
zilele de luni și marți*

Czernowitz, 1864, November 18.

Der Polizeidirektor berichtet, dasz das angeordnete Uebereinkommen zwischen Fanny Tardini und Sinnmayer betreffs die Theatervorstellungen trotz wiederholter Versuche nicht erzielt werden konnte. Er schreibt die Schuld der Fanny Tardini zu. Von der romanischen Theaterunternehmung werden an Sinnmayer die überspanntesten Forderungen gestellt, auf welche derselbe ohne seinen Ruin evident herbeizuführen keineswegs eingehen konnte. So wurde demselben die Überlassung aller Sonntage, Montage und Donnerstage, somit der einträglichsten Abende angesprochen, ferner demselben die Benützung des Mikulischen Theatersaales blosz gegen das übermäßige Entgelt von 25 fl. Täglich oder 400 fl. Monatlich zugestanden.

Die Anerbiethungen Sinnmayers waren günstiger. Derselbe war geneigt, der romanischen Theaterunternehmung 3 Spieltage in der Woche, darunter jeden 3. Sonntag zuzugestehen und für dieses Zugeständnis die Benützung des Theatersaales gegen von monatlich 80 fr. österreichischer Währung zu beanspruchen.

Da kein Uebereinkommen zu erzielen war, hat der Polizeidirektor für die romanische Theatergesellschaft den den Montag und Dienstag in jeder Woche als Spieltage entschieden.

Traducere:

Cernăuți, 1864, noiembrie 18.

Directorul de Poliție raportează că învoială ordonată între Fani Tardini și Sinnmayer referitor la reprezentațiile teatrale nu a putut fi încheiată cu toatele repetate încercări. El atribuie vina doamnei Fani Tardini. Din parte trupei românești s-au formulat față de Sinnmayer cele mai exagerate pretenți, pe care el nu le putea accepta fără a se ruina. Astfel, i s-au cerut cedarea tuturor zilelor de duminică, luni și joi, adică seriile cele mai rentabile, iar folosirea sălii de teatru a lui Mikuli i s-a cedat numai în schimbul sumei de 25 fl. pe zi sau 400 fl. pe lună.

Ofertele lui Sinnmayer erau mai favorabile. El a fost dispus să cedeze trupei românești trei seri de spectacole pe săptămână și tot a treia duminică și să folosească în schimb sala de teatru cu prețul de 80 fl. valuta austriacă pe lună.

Neputându-se obține nici o învoială, Directorul de Poliție a dispus rezervând trupei românești zilele de luni și marți pe săptămână.

ANEXA 16

*Cererea d-nei Fani Tardini
pentru obținerea unei noi stagiuni de teatru*

Czernowitz, 1865, Februar 4.

Hohes k. k. Landes-Präsidium,

Da der Wunsch allenthalben laut geworden ist, damit ich noch fernerhin und zwar in der 2. Hälfte des Jahres 1865 und in der 1. Hälfte des Jahres 1866 meine theatralischen Vorstellungen in romanischer Sprache fortsetzen und mit diesen zugleich solche in dsutscher Sprache in Verbindung bringen möchte, so nehme ich mir die Freiheit das hohe k. k. Landes-Präsidium in Erwägung, dasz meine theatralischen Vorstellungen in romanischer Sprache sowohl des inneren Gehaltes der

aufgeführten Stücke, als auch wegen der Art und Weise ihrer Aufführung allgemein Anklang gefunden haben, in Erwägung ferner, dasz die von mir engagierte romanische Truppe zur gröszen Zufriedenheit sowohl der Privaten als auch der hohen k. k.-Behörden beigetragen hat, in Erwägung endlich, dasz ich der deutschen Sprache vollkommen mächtig bin und anlangend die deutsche Bühne die genaueste Kenntnis besitze, demnach die berechtigte Hoffnung aussprechen kann, dasz die von mir aufzuführende deutsche Vorstellung wir nicht minder die von mir zu engagierende deutsche Truppe allgemein befriedigen wir, ehrfurchtsvoll zu bitten, mir die Konssezion zur Aufführung theatralischer Vorstellungen in romanischer und deutscher Sprache für die Dauer eines Jahres, d. i. für die Zeit vom 1. Juli 1865 bis dahin 1866 gnädigst ertheilen zu wollen.

F. Tardini

Traducere:

Cernăuți, 1865, februarie 4.

Înalt c. r. Prezidiu al țării,

Manifestându-se dorința generală ca să continui cu reprezentațiile mele în limba română și în jumătatea a doua a anului 1865 și în jumătatea primă a anului 1866 și în legătură cu ele să dau reprezentații și în limba germană, îmi iau libertatea să rog respectuos Înaltul c. r. Prezidiu al țării să binevoiască a-mi acorda autorizația pentru reprezentații în limba română și germană pentru durata unui an, anume pentru timpul de la 1 iulie 1865 până la 1 iulie 1866, indicând în sprijinul cererii mele următoarele fapte:

Reprezentațiile mele date în limba română au găsit răsunset în public atât în urma conținutului pieselor reprezentate, cât și din pricina felului cum ele au fost reprezentate.

Trupa românească angajată de mine a avut o comportare ireproșabilă atât în viața particulară cât și față de înaltele c. r. autorități.

Stăpânesc perfect limba germană și sunt la curent cu creațiile teatrului german.

Aceste momente mă fac să sper că atât reprezentațiile gemane ce urmează a fi date, cât și trupa germană ce o voi angaja, vor satisface pretențiile publicului.

F. Tardini

ANEXA 17

*Raportul Directorului de Poliție, Dits, despre cererea
d-nei Fani Tardini din 4 februarie 1865*

Czernowitz, 1865, März 11.

Polizeidirektor ist für die Erteilung der Konzession an Fani Tardini.

Die Direktorin der romanischen Theatergesellschaft Frau Fani Tardini – zu ihrem Lobe halte ich es für meine pflicht zu erwähnen – hat seit November 1864 bis zum heutigen Tag ihre eingegangenen Verbindlichkeiten gegenüber dem Publikum pünktlich eingehalten und die bestehenden Vorschriften genau eingehalten und mit ihrer Gesellschaft während dieser Zeit eine derart musterhafte Ordnung aufrechterhalten, dasz nicht die geringste miszliebige Wahrnehmung gemacht wurde.

Frau Fani Tardini ist bemittelt und, falls sie die Konzession auch für deutsche Vorstellungen bekommen wird, sie sich sogleich nach Wien begeben wird, um die neusten und besten Theaterstücke und eine vollkommen entsprechende Gesellschaft für die nächste Wintersaison zu engagieren, um das Publikum in jeder Beziehung zu befriedigen.

Traducere:

Cernăuți, 1875, martie 11.

Directorul de Poliție recomandă cererea d-nei Fani Tardini.

Doamna Fani Tardini, directoarea trupei românești – țin de datoria mea să menționez, spre lauda ei – a împlinit exact din noiembrie 1864 începând până în ziua de astăzi obligațiile ei față de public, respectând totodată și prescripțiile existente și a păstrat în acest timp cu trupa ei o ordine atât de exemplară, încât nu s-a putut observa nici cea mai mică abatere.

Doamna Fani Tardini posedă mijloace și dacă va primi autorizația și pentru reprezentații în limba germană, va pleca de îndată la Viena, ca să achiziționeze cele mai noi și mai bune piese de teatru și să angajeze pentru proxima stagiune de iarnă o trupă perfect corespunzătoare, ca să satisfacă cerințele publicului în toată privința.

ANEXA 18

*Definitiva rezolvare a cererii doamnei Fani Tardini
din 4 februarie 1865*

Czernowitz, 1865, März 22.

Bukowiner Landes-Präsidium an Frau Anna Tardini,

Ihr Gesuch wird nur insoferne (genehmigt), als ihr bis Ende Dezember 1865 die Konzession für einige Theatervorstellungen in jeder Woche nur in romanischer Sprache verlängert wird.

Traducere:

Cernăuți, 1865, martie 22.

Prezidiul țării Bucovinei către doamna Anna Tardini,

Cererea D-voastră se aprobă numai astfel, că i se prelungește autorizația până la sfârșitul lui decembrie 1865 pentru câteva reprezentații teatrale de fiecare săptămână, vezi bine, numai în limba română.

ANEXA 19

*Cererea d-nei Fani Tardini prin care solicită
o prelungire a autorizației până la sfârșitul lunii mai 1866*

Czernowitz, 1865, April 4.

Hohes k. k. Landespräsidium,

Mit dem Erlasze des hohen k. k. Landespräsidiums vom 22. März 1865 Zahl 731 wurde mir die bereits in einem früheren Erlasz erteilte Bewilligung zur Aufführung von Vorstellungen in jeder Woche in romanischer Sprache bis Ende Dezember 1865 verlängert und für diese Vorstellungen die gleiche Anzahl und dieselben Tage in der Woche reserviert. In Erwägung, dasz ich von dieser hohen Bewilligung durch die Sommermonate keinen Gebrauch machen kann, zumal mir nicht bewilligt wurde, auch Vorstellungen in deutscher Sprache zu geben, in Erwägung, dasz ich also erst ungefähr Mitte Oktober laufenden Jahres die Aufführungen in romanischer Sprache beginnen kann, dann dasz ich ein Abonament, das im Oktober zu beginnen und im Mai zu endigen hat, eingegangen bin, ich daher die weite Reise mit meiner Truppe Bukarest nicht antreten kann, ohne früher die Garantie zu haben, dasz es mir gestattet sein werde, das einzugehende Abonament zu beenden, erlaube ich mir das hohe k. k. Landespräsidium angelegentlichst zu bitten, mir die mit obcitierem hohe Erlasze bewilligte Cocession unter denselben Bedingungen bis Ende Mai 1866 um so mehr verlängern zu wollen, als ja auch, wie es allgemein velautet, Herr Sinnmayer – Modrzyewski die Cocession für Aufführung von Vorstellungen in deutscher und polnischer Sprache bis Ende Mai 1866 erhalten hat.

F. Tardini

Traducere:

Cernăuți, 1865, aprilie 4.

Inalt caes. reg. Prezidiu al țării,

Cu decretul Înaltului caes. reg. Prezidiu al țării din 22 martie 1865 nr. 731 mi s-a prelungit termenul pentru reprezentății teatrale în

limba română până la sfârșitul lunii decembrie 1865, rezervându-mi-se pentru ele același număr de reprezentații și aceleași zile pe săptămână.

Dar considerând că nu mă pot servi de această înaltă autorizație în cursul lunilor de vară, mai cu seamă că nu mi s-a permis să dau reprezentații și în limba germană:

Considerând că nu voi putea începe seria reprezentațiilor în limba română decât pe la mijlocul lunii octombrie a. c.,

Mai având în vedere, că am încheiat un contract, potrivit căruia sunt obligată să încep stagiunea în luna lui octombrie și s-o termin în luna lui mai 1866.

Mai având în vedere, că nu pot întreprinde cu trupa mea călătoria de la București fără garanția prealabilă că-mi va fi îngăduit să-mi execut obligațiile decurgând din contract,

Îmi permit să rog, cu acest prilej, Înaltul c. r. Prezidiu al țării să binevoiască a-mi prelungi, până la sfârșitul lunii mai 1866, în aceleași condiții, autorizația eliberată cu decretul sus citat, aceasta cu atât mai mult cu cât domnului Sinnmayer-Modrzyewski i s-a eliberat o asemenea autorizație pentru reprezentații în limba germană și poloneză până la sfârșitul lunii mai 1866.

F. Tardini

Cererea a fost aprobată.

ANEXA 20

*Scrisoarea de mulțumire a „Societăți pentru Cultură”
adresată d-nei Fani Tardini*

Cernăuți, 1865, April.

Doamnei Fani Tardini, Directoarea Teatrului Român în Cernăuți,

Prea onorată Doamnă!

Comitetul „Soțietății pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina” a însărcinat pre subscrisul cu plăcuta datorie de a fi

interprete al simțimintelor lui față cu fapta-Vă generoasă și acesta se simte fericit de a vă putea spune, prea onorată Doamnă. cumcă recunoscința Soțietății pe cât era de profundă în anul trecut, pe atât au câștigat în putere văzând cu ce nobilă abnegare de sine și cu ce zel înfocat național mai presus de toată lauda ați dat și est an dovadă, că misiunea Domniei Voastre ca directorie a unui teatru român o înțelegeți în sensul cel mai nalt, adecă al desvoltării artei și culturii naționale și o urmăriți numai condusă de dorința fierbinte a sprijini tot ce este frumos, nobil și național.

Primiți dar, prea onorată Doamnă, espresiunea cea mai călduroasă și adânci mulțămite a Comitetului pentru folosul strălucit ce ați mijlocit soțietății noastre literare prin sacrificiul însemnat al frumoasei reprezentațiuni dramatice dată de Domnia Voastră cu atâta nobilă și pilduitoare desinteresare în 15/27 mart 1865.

Numele Domniilor Voastre va rămâne purure în mijlocul nostru înconjurat de adevărată stimă, dragoste și recunoștință.

Vă închin omagiul deosebitei mele considerațiuni cu care sunt, prea onorată Doamnă, al Domniei Voastre plecat serv.

Președinte, G. Hormuzachi

Secretarul, Ambrosie Dimitroviță

ANEXA 21

*Prefectura Sucevii către Guvernământul Bucovinei
despre cererea lui Iohă Lupescu.*

Le...

Suczawa, 1865, April 29.

Moldauischer Unterthan Johann Lupescu hat hieramts ein Gesuch wegen Concession von Theatervorstellungen in Suczawa ein gereicht. Suczawer Bezirksamt hat nichts dagegen.

Was die Wahl der Dramen, Lustspiele und Vodeville betrifft, kann hier niemand zensurieren, weil hieramts kein in der romanischen

Literatur tiefer eingeweihter Beamter vorhanden ist. Demnach wären die Piecen an die Landesregierung sur Zensurierung vorzulegen.

Traducere:

Suceava, 1865, aprilie 29.

Cetățeanul din Moldova, Ioan Lupescu a înaintat aici o cerere pentru a da reprezentații teatrale în Suceava. Prefectura de Suceava nu se împotrivesște.

Ce privește alegerea dramelor, operetelor și a vodevilurilor, nimeni de aici nu le poate cenzura, fiindcă în oficiul de aici nu se găsește nici un funcționar mai bine inițiat în literatura română. De aceea piesele vor trebui înaintate spre cenzurare Guvernământului țării.

Răspunsul Guvernământului Bucovinei

Das Gesuch des Johann Lupescu wird abgewiesen, weil es unmöglich ist, sich hinsichtlich der Vertrauenswürdigkeit dieses Unternehmens in verlässlicher Weise Gewisheit zu verschaffen und sonst auch nichts vorliegt, woraus der künstlerische Standpunkt der Unternehmung Lupescus beurtheilt werden könnte.

Traducere:

Cererea lui Ioan Lupescu se respinge, fiindcă e imposibil a obține în mod sigur certitudinea privitor la calitatea acestei întreprinderi și peste tot nu există elemente de apreciere a calităților artistice a întreprinderii lui Lupescu.

ANEXA 22

Cererea lui Constantin Bălănescu

Cernăuți, 1867, mai 9.

Domnule Guvernor!

În trecirea prin orașul Cernăuți vroind a da un număr de șase reprezentații compuse de piese române, vin cu tot respectul a Vă ruga,

D(om)nule Guvernor, să bine vroiți a-mi permite darea citatelor reprezentării în Salonul Otelului „Vulturul Negru”.

Primiți cu această ocazie încredințarea profundului respect ce Vă păstrez fiind al Domniei Voastre plecat serv.

C. Bălănescu

Cernăuți, 1867, mai 9.

Răspunsul Guvernământului Bucovinei

Domnului C. Bălănescu, aici,

Cu privire la legea esistândae în privința teatrului, nu este c. r. Presidiu al țerii de uae cam datae în stare, a vae da la cererea propusae încuviințarea pentru șese represântaeciuni teatrale în Cernaeuți, fiincae Domniea-ta nu ești cunoscut diregaetoriilor și fiindcae nu ai documântat într-un mod îndestulaetoriu nice facultatea artisticăe pentru uae conducere de sine staetaetorie, nici purtarea moralae, nici facultaețile Domniei-tale în artea gramaticăe și în fine cae nu ai araeat în cât corespunde trupa teatralae care nu e însemnatae mai aproape în cererea Domniei-tale cerințelor artistice ai publicului de aici.

Dela c. r. Presidiul țerii.

ANEXA 23

Cererea lui Matei Millo adresată Consulatului Austriac din Iași

Iași, 1868, mai 26.

Monsieur l'Agent et Consul général,

Le sous-signé artiste roumain, est intentionné d'aller à Czernowitz avec une troupe d'artistes dramatiques roumaines por y donner une série de représentations dramatiques dans la langue roumaine. Les pièces de mon repertoire sont de nature tout à fait

inoffensives ne contenant que des portraits caractéristiques de moeurs privés du peuple roumain dans le genre badin de la comédie légère. Or, comme on m'a fait savoir qu'il faut que j'aie une autorisation préalable à cet effet de la part du haut Gouvernement impérial et royale de la Bucovine, je viens vous prier, Monsieur l'Agent, de bien vouloir intercéder en ma faveur auprès de la dite autorité supérieure pour que je puisse obtenir la permission de jouer dans le théâtre de l'hôtel de „Moldavie” trois jours par semaine les dimanches, les lundis et les jeudis du seize juin au seize juillet vieux stil pendant cet été.

Agréez, M-r le Consul Général, l'assurance de ma haute considération et du profond dévouement de votre très humble et très obéissant serviteur.

M. Millo, artiste dramatique

Traducere:

Iași, 1868, mai 26.

Domnule Agent și Consul General,

Subsemnatul artist român intenționează să plece la Cernăuți cu o trupă de artiști dramatice români, pentru a da aici o serie de reprezentații dramatice în limba română. Piesele repertoriului meu sunt de natură de tot inofensivă, neconținând decât portrete caracteristice de moravuri particulare ale poporului român în gen glumeț al comediei ușoare. Or, cum mi s-a făcut cunoscut că trebuie să am o autorizație prealabilă în acest scop din partea înaltului Guvernământ imperial și regal din Bucovina, vin a Vă ruga, Domnule Agent, să binevoiți a interveni în favorul meu pe lângă zisa autoritate superioară, ca să pot obține permisiunea de a juca în teatrul de la hotelul de „Moldavie” trei zile pe săptămână, duminica, luni și joi, de la 6 iunie până la 6 iulie stil vechi, în cursul acestei veri.

Primiți, Domnule Consul General, asigurarea înaltei mele considerații și a profundului devotament de la al D-voastră prea supus și prea ascultător serv.

M. Millo, artist dramatic

ANEXA 24

*Telegrama Consulului austriac din Iași către
Guvernământul Bucovinei, în care recomandă cererea lui Matei Millo.*

Iași, 1868, iunie 7.

Landeschef Czernowitz,

Nr. 3571. Romanischer Theaterdirektor Milo bittet um Erlaubnis dort vom 16. juni bis 16 jul. alten Styls Vorstellungen jeden Sonntags, Montags und Donnerstags geben zu dürfen. Ich befürworte wärmstens sein Gesuch und bitte um telegraphische Antwort.

Wohlfahrt

Traducere:

Iași, 1868, iunie 7.

Guvernator Cernăuți,

Nr. 3571. Directorul de teatru român Milo cere o autorizație pentru a da acolo reprezentații de la 16 iunie până la 16 iulie stil vechi, în fiecare duminică, luni și joi. Recomand foarte călduros cererea lui și rog răspuns telegrafic.

Wohlfahrt

Telegramă-răspuns a Guvernământului Bucovinei

Czernowitz, 1868, Juni 8.

Vom 1. Juli angefangen hat Lemberger polnischer Theater Director Milaszewski auf 2 Monate die Concession für hiesige Bühne erhalten, dahere eine Concession an Milo unthunlich.

Traducere:

Cernăuți, 1868, iunie 8.

Începând cu 1 iulie directorul de teatru polonez din Lemberg, Milaszewski a primit autorizație pentru scena din localitate pe timp de două luni, de aceea autorizația pentru Milo nerecomandabilă.

ANEXA 25

Raportul către Guvernământul Bucovinei al Consulului austriac din Iași, în care îl recomandă pe Matei Millo.

Iassy, 1868, Iuni 7.

Hochwohlgeborener Herr Landeschef,

Nr. 3571. Mit Bezug auf mein heutig(es) Telegramm beehre ich mich Euer Hochwohlgeboren das Originalgesuch des roman(ischen) Theaterdirektors Millo zu übersenden. Der selbe ist unstreitig der erste romanische Schauspieler (Komiker), politisch unbedenklich und verdient Unterstützung.

Genehmigen Euer Hochwohlgeboren die Wersicherung einer hochachtungsvollen Ergebenheit.

Wohlfahrt

Traducere:

Iași, 1868, iunie 7.

Mult stimată domnule Guvernator,

Nr. 3571. Cu referire la telegrama mea de astăzi, cu onoare vă trimit Domniei Voastre cererea originală a directorului de teatru român Milo. Acesta este fără îndoială primul actor român (comic) politicește inofensiv și merită sprijin.

Primiți, mult stimată Doamnă, asigurarea profundului meu respect.

Wohlfahrt

ANEXA 26

*Guvernământul Bucovinei acordă lui Matei Millo
autorizația de a da reprezentații teatrale în Cernăuți.*

Czernowitz, 1868, Juni 9.

An den Theaterdirektor Herrn Milo in Jassi,

Nr. 1077/Präs. Über Ihr vom k.k. österr(eichischen) General-Consulat befürwortetes Einschreiten vom 7. dieses Monates nehmen ich keinen Anstand, Ihnen die Beweilligung zu ertheilen, in Czernowitz im Theatersaale des Hotels „De Moldavie“ während der Zeit vom 16/28 Juni bis 16/28 Juli laufenden Jahres wöchentlich zwei bis drei Theatervorstellungen in romanischer Sprache gegen genaue Einhaltung der einschlägigen Vorschriften und mit Rücksicht darauf, dasz [an] Theaterdirektor Milaszewski aus Lemberg für die Monate Juli und August l. J. bereits früher eine Theater-Concession verliehen wurde, gegen dem zu veranstalten, dasz Sie als der spätere Bewerber sich bezüglich der tage, an welchen Ihre Theatervorstellungen stattfinden solle, mit dem genannten Theaterdirektor ins Einvernehmen zu setzen und diesfalls eine entsprechende Vereinbarung zu treffen haben, woraus selbstverständlich folgt, dasz Ihnen die in Ihrem Einschreiten angeführten Tage, an welchen Sie zu spielen den Wunsch geäußert haben, a priori nicht zuerkannt werden können.

Traducere:

Cernăuți, 1868, iunie 9.

Către domnul director de teatru Milo în Iași,

No. 1077/Präs. La cererea D-voastră din 7 l. c. recomandată de c. r. Consulatul General Austriac, n-am nimic împotriva a vă acorda

autorizația de a da în Cernăuți, în sala de teatru a Hotelului „De Moldavie” pentru timpul de la 16/28 iunie până la 16/28 iulie a. c. reprezentații teatrale în limba română, câte două până la trei pe săptămână, cu observarea strictă a instrucțiunilor în vigoare.

Considerând faptul că directorul de teatru Milaszewski din Lemberg posedă acum o autorizație pentru lunile iulie și august a.c. și că D-voastră, ca petiționar sosit ulterior, va trebui să luați contact cu directorul de teatru mai sus menționat pentru fixarea zilelor de spectacole, urmează că nu vi se pot asigura a priori zilele indicate în cererea D-voastre.

ANEXA 27

*Cererea lui Gheorghe Hurmuzachi, în care solicită
pentru Matei Milo autorizația de a da reprezentații teatrale
în Cernăuți în luna iulie 1869.*

Czernowitz, 1868, Juni 26.

Hohes K.K. Landespräsidium,

Da die Benützung der dem Theaterdirektor Herrn von Milo durch das hohe k.k. Landespräsidium erteilte Concession, im Monate Juli laufenden Jahres eine Anzahl romanischer Theatervorstellungen zu geben, aus Anlazz der Priorität einer anderen für diese Zeit früher concessionierten Theatergesellschaft, Schwierigkeiten begegnet, so bittet ergebnst Gefertigter im Namen und Auftrage des Herrn von Milo die heurige Concession des Letzteren, von der er auszer Stande ist, Gebrauch machen zu können, für den künftigen Sommer gelten lassen und demnach dem concessnionierten Theaterdirektor Milo gestatten zu wollen, den Monat Juli 1869 hindurch hierorts im Hotel „De Moldavie“ oder in einem anderen passenden Lokale, ohne eine anderweitige Beschränkung als dessen Unterwerfung unter die Theatervorschriften spielen zu dürfen.

George Hormuzaki

Traducere:

Cernăuți, 1868, iunie 26.

Înalt caes. reg. Prezidiu al țării!

Învindându-se dificultăți în folosirea autorizației acordate d-lui director de teatru de Milo pentru o serie de reprezentații teatrale în limba română și neputând da reprezentații din cauza priorității altei trupe teatrale, subsemnatul cu onoare rog în numele și din însărcinarea d-lui de Milo, care nu este în stare să se folosească de autorizație, să i se prelungească valabilitatea acestuia pentru vara viitoare și să i se permită a da reprezentații teatrale aici în cursul lunii iulie 1869 în sala Hotelului „De Moldavie” sau în alt local corespunzător, dar fără alte restricțiuni decât observarea strictă a instrucțiunilor referitor la reprezentații teatrale.

Gheorghe Hurmuzachi

*Răspunsul Guvernământului Bucovinei
la cererea lui Gheorghe Hurmuzachi.*

Se aprobă lui Matei Millo să dea reprezentații în luna lui iulie 1869.

Czernowitz, 1868, Juli 1.

Seiner Hochwohlgeboren Herrn Georg Ritter von Hormuzaki, hier.

Über das im Namen des Theaterdirektors von Milo eingebrachte Einschreiten vom 26 Juni laufenden Jahres findet sich das k.k. Landespräsidium bestimmt, dem genannten Theaterdirektor, welcher von der ihm mit dem Erlasse vom 9. Juni 1. J. Zahl 1077, erteilten Theaterconcession keinen Gebrauch zu machen gesonnen ist, die Bewilligung zu erteilen, in Czernowitz im Monate Juli 1869, Theatervorstellungen in romanischer Sprache gegen genaue Einhaltung der einschlägigen Vorschriften zu veranstalten.

Traducere:

Cernăuți, 1868, iulie 1.

D-sale D-lui Gheorghe cav. de Hurmuzachi, aici,

La cererea D-Voastre din 26 iunie a.c. înaintată în numele directorului de teatru de Milo, c. r. Prezdiu al țării acordă directorului de teatru mai sus menționat, care nu este dispus să facă uz de autorizația acordată cu decretul din 9 iunie a. c. nr. 1077, autorizația pentru a da reprezentații teatrale în limba română în Cernăuți în luna lui iulie 1869, cu observarea strictă a instrucțiunilor în vigoare.

*ANEXA 28**Cererea d-nei Maria A. Vasileasca*

Mihaleny, 1869, Juni 4.

Hohes k.k. Landespräsidium
des Herzogtums Bukowina zu Czernowitz,

Die demutsvoll Unterzeichnete Maria Wasileska, erste Sängern im Fürstenthume Rumänien, heget die Absicht sich in ihrer Kunst sammt einer kleinen Truppe in Czernowitz zu produzieren.

Im Vertrauen auf die Gewogenheit Eines hohen k. k. Landespräsidiums wage ich mich an Hochselbe mit der Bitte zu wenden: Geruhe mir zum obigen Behufe die nöthige Lizenz auf einige Tage zu bewilligen und mich im wege der hierortigen k. und k. Konsulats-Starostie hochgeneigtest verständigen zu wollen.

M. A. Vasileasca

Traducere:

Mihăileni, 1869, iunie 4.

Înalt caes. reg. Prezidiu al Ducatului Bucovinei în Cernăuți,

Respectuos iscălita Maria Vasileasca, prima cântăreață în Principatul României, are intenția să se producă în Cernăuți în arta ei împreună cu o mică trupă.

Încrezătoare în bunăvoința Înaltului caes. reg. Prezidiu al țării, cutez să mă adresez lui, cu rugămintea să binevoiască a-mi elibera autorizația necesară pentru câteva zile în scopul mai sus arătat și a mă înștiința prin intermediul caes. reg. Stărostii consulare din localitate.

M. A. Vasileasca

Cererea a fost înaintată Stărostiei austriace a județului Dorohoi.

ANEXA 29

Raportul Starostelui Consular Gustav Udricky despre reprezentațiile Mariei Vasileasca

Mihaleny, 1869, Juni 4.

Hochlöbliches Landes-Präsidium,

Nr. 802. Der ergebenst Unterzeichnete öst.-ung. Consular-Starost erlaubt sich, Einem hochlöblichen Landespräsidium das ihm von Frau Maria Wasillasca übergebene Gesuch wegen hochgeneigter Bewilligung einige Theater-Repräsentationen mit dem achtungsvollen Hinzufügen beizulegen dasz Bittstellerin hierorts mit Ihrer Truppe mehrere Vorstellungen zur besonderen Zufriedenheit der hiesigen Bevölkerung veranlaszte.

Gustav v. Udricky

Traducere:

Mihăileni, 1869, iunie 4.

Înalt Prezidiu al țării,

Nr. 808. Respectuos subsemnatul staroste consular austro-ungar cu onoare înaintează în anexă Înaltului Prezidiu al țării cererea

d-nei Maria Vasileasca pentru eliberarea autorizației de a da câteva reprezentații teatrale, menționând că petiționara a dat aici cu trupa ei mai multe reprezentații spre mulțumirea populației de aici.

Gustav de Udricky

ANEXA 30

Răspunsul Guvernământului Bucovinei la cererea d-nei Maria Vasileasca

Czernowitz, 1869, Juni 10.

An Frau Maria Wasileasca, Theaterdirektorin, hier,

Ihrem im Wege der kais.öster. Consular-Starostie zu Mihaleny anher gelangten Einschreiten um Verleihung einer Konzession für Veranstaltung von Theatervorstellungen, bin ich bei dem Umstande, als eine derartige Konzession sowohl für die Winter- als Sommermonate bereits anderweitig verliehen wurde, nicht in der Lage, Folge zu geben.

Wovon Sie hiemit verständiget werden.

Traducere:

Cernăuți, 1869, iunie 10.

Doamnei Maria Vasileasca, directoare de teatru, aici,

La cererea D-voastre înaintată aici prin intermediul Starostiei consulare cesaro-austriace din Mihăileni pentru eliberarea unei autorizații de a da reprezentații teatrale, Vă răspund că nu sunt în stare a-i da curs, deoarece o asemenea autorizație s-a eliberat acum pentru stagiunea de iarnă și de vară.

Spre luare la cunoștință.

ANEXA 31

A doua cerere a d-nei Maria Vasileasca, prin care solicită autorizația de a da reprezentații în orașele Suceava și Vatra Dornei

Cernăuți, 1869, iunie 10.

Domnule Președinte,

Ca artistă și cantatrițe română, voiescu se dau un n(umăr) de reprezentații în timpul de două luni și anume de la 1 Iulie până la sfârșitul luni Augustu în orașul Suceava și în baea Vatra Dorna și Ve rog se bine voiți a-mi da permisiunea de a putea în timpul sus însemnatu a juca în citatele locuri.

Primiți, Ve rog, D-le Președinte cu asta ocadzie încredințarea stimii ce Vă conserv.

M. Vasileasca

ANEXA 32

Răspunsul Guvernământului Bucovinei la a doua cerere a d-nei Maria Vasileasca

Czernowitz, 1869, Juni 11.

An Frau M. Vasileasca, Theaterdirektor, hier,

Ueber das Einschreiten vom 10. d.M. ertheile ich Ihnen die Bewilligung in Suczawa und Watra Dorna gegen Beobachtung der diesbezüglichen Vorschriften in der Dauer von zwei Monaten Theatervorstellungen zu veranstalten.

Wovon Sic hiemit in Kenntnis gesetzt werden.

Traducere:

Cernăuți, 1869, iunie 11.

Doamnei M. Vasileasca, directoare de teatru, aici,

La cererea D-voastre, din 10 l.c. Vă eliberez autorizație de a da reprezentații teatrale în Suceava și Vatra Dornei pentru un răstimp de două luni, obligându-vă a urma instrucțiunile în vigoare.

Spre luare la cunoștință.

*ANEXA 33**Cererea lui Mihail Pascaly.*

1869, iulie 9.

Înnalte c.r. presidiu alu Țerrei,

Eu subscrisulu Artistru Comedianu a lui Theatrului Naționale din România, în escursiunea mea artistică ce facu cu Societatea mea în anul acesta, dorescu se am onoarea a juca și en acestu orașu Luna lui Iulie. Artele adresându-se inimei și spiritului cultu, ele au dreptu Patrie Universulu și dreptu scopu poleirea omenirei.

Onoratulu Consulatu c.r. din Iassi speru se fi recomândat și pe artistulu și pe omulu. Ve rog dar, Eccelență, se bine voiți a-mi accorda concessiunea pentru dzisa lună câtu pentru colegulu meu M. Millo, care a obținutu acea concessiune pentru anul acesta, fiindu că d-sa nu a venitu și luna începe, fiindu că i sa telegrafiatu și nu a respuns, eu fiindu că sciu positivu că nu poate veni, eu însă ca se probu că nu voiu se abudzu de gracia Eccelenței Voastre, declaru că en momentulu ce va veni D-a în luna asta, eu cededzu endată loculu meu.

Asceptându Ennalta Voastră decidziune, priimiți încredințarea respectelor mele Profunde.

Devotatu servu M. Pascaly

Artistru Comedian Român alu Theatrului Naționale din Bucuresci

ANEXA 34

Apelul asesorului consistorial Silvestru Morariu, adresat publicului român invitându-l la reprezentațiile lui Mihail Pascaly

Cernăuți, 1869, iulie 9–10.

Apelu în cauza teatrului naționale romanu,

Representarea unor mominte de glorie din istoria noastră națională, reprosperarea suvenirilor în fafoarea recugetării și conștiinței despre originea, demnitatea și venitoriul poporului nostru romanu, ridicarea spirituală den nivleulu vieții reale prosaice și prea adese și tragice în sborulu sublimentatu, ideale, poetice, care este unu diresu nedisputaveru în cupa amerațiunilor – pânei noastre morale de toate zilele – în fine învăpăierea simțieminteloru de patrotismu, a gustului bunu pentru artele frumoase și înse și de unele plăceri mai pe sus de plăcerile materiale – toate aceste și încă mai multe decâtu cele ce le poate respira limbagiul ordenariu, ne sunt în memoria viă și de densele palpită încă și astăzi inimele Romaniloru bucovineni din timpului, cându avusemu parte și în Cernăuți a vedea cu ochi și a auzi cu urechile reprezentațiuni teatrale ale sujetelor romane de o trupă romana în limba noastră romana.

Iată! Că până la acelu timpu doritu cându vom se avemu și pe pamentului țierii noastre romane în Bucovina unu teatru naționale staveru, no(ă) se imbie ocajiunea de a ne îndulci earăși de asemenea suișuri spiretuale, de asemene desfetare inimală, ba de profita în avântulu vieții și a plăcerilor noastre naționale de resurse încă mai însemnate și mai eficace!

Renunitul artistu dramaticu din România, domnulu (Mihail) Pascaly, (călătorind) cu trupa excelentă prin țierile locuite de Românii din Austria s-a decisu a ne îmbucura în luna lui Iuliu a. c. cu vr-o zece reprezentațiuni teatrale în capitala țierii noastre.

Credemu că e de prisosu și dacă totuși am cuteza, numai am vatemala simțul și convingerile conaționaliloru și compatrioților noștri,

cându ne-am încerca a desfășura avantajiele însemnate ce vor să se reverse prin participarea numeroasă a publicului nostru național la reprezentațiunile aceste,. Asta însă nu potemu retacea ca mai mult de câtu vericându e de lipsă în timpulul de față, ca noi Românii din Bucovina, unde odihnescu remașițele iroilor și barbaților celoru mai renumiți ai României, se demonstrămu că suntem vii și conștienți de vieața și demnitatea noastră națională și că nu întrelăsămu a prețui o artă frumoasă națională asemenea altoru popoare, ale căror devisa este: existența, cultura și demnitatea națională.

Invitămu dară pre P. T. totu însulu cu sufletu de Român din țărișoara noastră, eară mai vârstos pre multu stimatele familii ale nobilimei și inteligiței noastre mirene și clericale, ca să aibă bunetatea și placerea de a onora și a înmulți numerulu auditoriului teatrale cu propriile prezențe la acestu șiru scurtu, dară frumosu de reprezentațiuni, dentre cari cea de anteu va fi în 29 Iunie/11 Iulie a. c. în salonulu teatrale de aice.

ANEXA 35

Răspunsul Guvernământului Bucovinei la cererea lui Mihail Pascaly

Czernowitz, 1869, Juli 11.

An Herrn M. Pascaly, Theaterdirektor, hier,

Ueber Ihr Einschreiten vom). Dieses Monates finde ich Ihnen zur Veranstaltung von Theatervorstellungen in romanischer Sprache im Verlaufe des Monates Juli dieses Jahres gegen genaue Einhaltung der einschlägigen Vorschriften unter der Bedingung die Bewilligung zu ertheilen, dasz für den Fall der bereits im vorigen Jahre für den Monat Juli 1869 konzessionierte Theaterdirektor Milo mittlerweile mit seiner Gesellschaft hierorts eintreffen und von der ihm ertheilten Konzession Gebrauch machen sollte, die Ihnen gegenwärtig ertheilte Bewilligung als erloschen angesehen werden wird.

Traducere:

Cernăuți, 1869 iulie 11.

Domnului M. Pascaly, director de teatru, aici,

La cererea Domniei Voastre din 9 a lunii corente, țin să vă eliberez autorizația de a da reprezentații teatrale în limba română în cursul lunii iulie a. c., cu condiția să respectați dispozițiunile în vigoare și să considerați anulatã prezenta autorizație în cazul când directorul de teatru Milo, care anul trecut obținuse autorizația în scop identic pentru luna lui iulie 1869, ar sosi aici cu trupa lui și ar intenționa să se servească de ea.

ANEXA 36

*Apelul lui Mihail Pascaly adresat publicului bucovinean
Teatrul românesc, Hotel Moldova*

Cernăuți, 1869 iulie 3/15.

Reprezentațiuni M. Pascaly, primul rol dramatic și primul rol comic de caracter al teatrului Național din București, cu soțietatea sa, compusă de artiști distinși ai României și din elemente superioare dramatice.

Program:

Artele și științele nu sunt locale, ele nu se adresează unui individ, unui popor, unei țări; ele, ca și viața, ca și lumina sunt generale, sunt universale. Ori unde este vieață, ori unde este inimă și inteligență, artele și științele își găsesc centru său de dezvoltare.

Cu aceste cuvinte artistul Pascaly și Soțietatea sa se adresează la publicul din acest oraș, din această țară. Ca artist, el speră să procure o delectare prețioasă inimilor culte și un serviciu important

desvoltării înfelesuale. Ca artist român, el cearcă să arate consângenilor săi ce prețios lucru este cultivarea artelor pentru un popor și să proabe celorlalte popoare că și Românii doresc, iubesc și se ocupă, ca toate națiunile culte, de arte și de științe, singura cale care conduce pre o națiune la stimă, la respectul general și la prosperitate.

Repertoriul ce se va juca se compune din cele mai mari capodopere dramatice jucate pe toate teatrele imperiale și regale din Europa, cari au avut aprobarea Europei întregi și onoarea de a fi visitate de toate capetele încoronate. Cât pentru repertoriul național, el se va compune din operele cele mai alese, mai meritorie și mai demne ale celor mai renumiți autori români.

Apelul acesta a fost publicat pe primul afiș.

ANEXA 37

*Cererea lui Matei Millo,
în care solicită autorizația pentru un an întreg
(1. VI. 1870 – 1. VII. 1871)*

lassy, 1870 März 1.

Hohes Bukowiner k. k. Landes-Präsidium,

Ich erlaube mir, die hochachtungsvoll Bitte vorzubringen, das Hohe Bukowiner k. k. Landes-Präsidium geruhe die mir für das vorige Jahr 1869 ertheilte Theaterkonzession – von der ich leider kraknheitshalber keinen Gebrauch machen konnte, zu erneuern und mir geneigtest zu gestatten, im Laufe eines Jahres, d. i. Von Anfang Juni dieses Jahres (neue Kalendars) bis dahin 1871 mit meiner Anzahl sehr geringen, aber ich glaube sagen zu dürfen, vorzüglichen Gesellschaft einige Vorgen Theatergebäude zu geben, ohne Beschränkung auf einen genauen Theatergebäude zu geben, ohne

Beschränkung der grossen Ortsentfernung wegen für mich bisweilen sehr schwierig wäre.

Ungeachtet es selbstverständlich ist, so glaube ich es doch besonders bemerken zu müssen, dasz es meinem Sinne ferne liegt,, durch meine einjährige Koncession, was immer für sonstige anderssprachige Theaterunternehmungen oder solche gleichzeitige Theatervorstellungen behindern zu wollen.

Ich erlaube mir noch die ergebene Bitte beizufügen, damit die hochgeneigte auf meinen Namen lautende Koncession dem Herrn Georg Hormuzaki in Czernowitz, welcher die Güte haben wird, dieselbe für mich zu übernehmen, zugestellt werden möchte.

Matheus Milo

Traducere:

Iași, 1870, martie 1.

Îmi permit a înainta supusa cerere, ca onor. c. R. Prezidiu al țării Bucovina să binevoiască a-mi reînnoi autorizația acordată pentru anul trecut 1869 – de care, din motive de boală, nu m-am putut servi – și a-mi permite a da reprezentații în limba română în Cernăuți, în clădirea teatrului de acolo în cursul unui an întreg, adecă din iunie a. C. (calendar nou) până la 1 iunie 1871 cu mica, dar pot spune cu drept cuvânt, excelenta mea trupă teatrală, aceasta fără fixarea unui anumit termen pe care, având în vedere marea distanță, nu l-aș putea respecta.

Deși e de sine înțeles, totuși cred că trebuie să remarc că nu intenționez să împiedic în baza autorizație mele alte trupe străine sal alte reprezentații date concomitent.

Îmi mai permit să adaog rugămintea ca autorizația eliberată pe numele meu să fie înmânată d-lui Gheorghe Hurmuzachi din Cernăuți, care va avea bunătatea s-o ia în primire pentru mine.

Matei Milo

ANEXA 38

*Cererea doamnei Fani Tardini, în care solicită
autorizație pentru o lună, începând cu 25 aprilie 1870*

Botuschan, 1870, März 7.

Hohes k. k. Bukowiner Landes-Präsidium,

Die ergebenst gefertigte Theater-Direktorin beehrt sich, das hohe k. k. Landes-Präsidium um die geneigte Gewährung der Konzession zu bitten, mit ihrer in Czernowitz bekannten Theatergesellschaft in letzterer Stadt (in dem dortigen Theatersaale) vom 24 April neuen Stile des laufenden Jahres an, durch ein(en) Monat eine Anzahl romanischer Theatervorstellungen – unter genauer Beobachtung der diesfalls bestehenden Vorschriften – geben zu dürfen.

Die Gefertigte, welche zu zwei verschiedenen Malen d. i. Während der Wintersaison des Jahres 1863/4, sowie während der nächstfolgenden von 1864/65 in Czernowitz Vorstellungen gegeben und sich der ehrendsten Aufnahme seitens des Theaterpublikums zu erfreuen hatte, ist mit ihrer im Ganzen aus dem früheren Personale bestehenden stabilen Gesellschaft, der hohen k. k. Landesbehörde – von der sie zwei Theaterkonzessionen erhalten hatte – ebenso wenig wie dem Publikum unbekannt.

Von der Botuschaner Stadtkommune für die ablaufende Wintersaison bis zu den Ostern engagiert und daher hier zurückgehalten, erlaubt sich die Gefertigte, die hohe k. k. Landesbehörde ergebenst zu bitten, derselben die nachgesuchte Konzession durch seine Hochwohlgeboren dem Herrn Georg von Hormuzaki in Czernowitz gütigst zugehen zu lassen.

Fany Tardini

Traducere:

Botoșani, 1870, martie 7.

Înalt c. r. Prezidiu al țării Bucovina,

Respectuos, subsemnata directoare de teatru are onoare a ruga
Înaltul c. r. Prezidiu al țării să binevoiască a-i elibera o autorizație de a

da cu trupa ei cunoscută publicului din Cernăuți (în sala de teatru de acolo) în curs de o lună un număr de reprezentații românești, începând cu ziua de 25 aprilie a. c. stil nou, cu observarea strictă a instrucțiunilor în vigoare.

Subsemnata, care în două rânduri, anume în sesiunea de iarnă 1863/64 și în cea următoare din 1864/65 a dat în Cernăuți reprezentații, bucurându-se de primirea cea mai caldă din partea publicului, este cunoscută împreună cu ansamblul ei, rămas aproape neschimbat, atât publicului cât și Înalțului c. r. Guvernământ, de la care a primit până acum două autorizații.

Fiind angajată și reținută la Primăria din Botoșani pentru sesiunea de iarnă până la sărbătorile Paștelui, subsemnata, cu onoare roagă Înalț c. r. Guvernământ să binevoiască a-i trimite autorizația cerută prin Dl Gheorghe de Hurmuzache din Cernăuți.

Fany Tardini

ANEXA 39

*Cererea lui Ioan Lupescu,
prin care solicită o autorizație pentru patru luni
(25. III – 25. VII. 1870)*

Roman, 1870, martie 8.

Hohes Präsidium,

Endesgefertigter Theater-Director hegt den Wunsch, durch vier Monate, das ist in der Zeit vom 25. März bis inclusive 25. July d. J. In der Stadt Czernowitz mit seiner Truppe sich zu etablieren und dortselbst in der obigen Frist auf der Bühne aufzutreten.

Derselbe waget ein Hohes Präsidium um die gütige Ertheilung der Bewilligung hiezu zu ersuchen, wobey der Gefertigte sich verbindlich macht, den dieszfälligen Landesgesetzen sich zu

unterwerfen und mit den durch ihn und seiner Gruppe zu spielenden Piecen das geehrte Publicum zufrieden zu stellen.

I. Lupescu

Traducere:

Roman, 1870, martie 8.

Înalt Prezidiu,

Subsemnatul director de teatru intenționează să se stabilească cu trupa sa în orașul Cernăuți pentru un timp de patru luni, anume de la 25 martie până, inclusiv, 25 iulie, pentru a da în timpul acesta reprezentații.

Subsemnatul cutează a ruga Înaltul Prezidiu să binevoiască a-i elibera o autorizație în acest scop, el obligându-se a se supune legilor țării și a satisface pretențiile onor. public cu piesele ce se vor juca de el și de trupa sa.

I. Lupescu

ANEXA 40

Răspunsul Guvernământului Bucovinei dat d-nei Fani Tardini

Czernowitz, 1870, März 10.

An Frau Fany Tardini, Theaterdirektorin, zu Händen Seiner Wohlgeboren des Herrn Georg Ritter von Hormuzaki, hier,

Ueber Ihr Einschreiten vom 7. dieses Monstes ertheile ich Ihnen hiemit die Bewilligung gegen Beobachtung der bezüglichlichen Vorschriften hierorts in der Zeit vom 25. April dieses Monates bis Ende Mai 1 (aufenden) (Jahres) theatralische Vorstellungen in romanischer Sprache zu veranstalten.

Traducere:

Cernăuți, 1870, martie 10.

Cătră doamna Fany Tardini, directoare de teatru, la mâna d-sale Gheorghe cav. de Hurmuzachi, aici,

La cererea D-Voastre din 7 a luni curente Vă eliberez, prin prezenta, autorizația de a da reprezentații teatrale în limba română pentru timpul de 25 aprilie a luni curente până la sfârșitul luni mai, anul curent, având a respecta dispozițiunile în vigoare.

ANEXA 41

Răspunsul Guvernământului Bucovinei dat lui Matei Milo, prin care i se eliberează autorizația pentru timpul de la 1 aprilie până la sfârșitul lui septembrie 1870

Czernowitzer, 1870 März 27.

An Herrn Mathaus Milo, Theaterdirektor in Jassy, zu Händen seiner Hochwohlgeberen des Herrn Beorg Ritter von Hormuzaki, hier,

Ueber Ihr Einschreiten vom 1. dieses Monates nehme ich keinen Anstand, Ihnen die Bewilligung zu ertheilen, in Czernowitz im Theatersaale des Hoteluri „De Moldavie” während der Zeit vom 1. Aprilie bis Ende September dieses Jahres Theatervorstellunge in romanischer Sprache gegen genaue Einhaltung der einschlägigen Vorschriften zu veranstalten.

Traducere:

Cernăuți, 1870 martie 27.

Cătră Domnul Matei Milo, director de teatru în Iași, la mâna d-sale Gheorghe cav. De Hurmuzachi, aici,

La cererea D-Voastră, din 1 a luni curente, nu mă opun a vă acorda autorizația a da în Cernăuți, în sala de teatru a otelului „De

Moldavie”, în timpul de la 1 aprilie până la sfârșitul lunii septembrie a. c., reprezentații teatrale în limba română, d-voastră având a vă supune dispozițiilor în vigoare.

ANEXA 42

*Doctorul Drăgescu cere o autorizație pentru
a ține în Cernăuți câteva conferințe literare*

Cernăuți, 1870 august 29.

Înaltu c. r. Guvernu,

Subscrisulu, dorindu a ține câteva conferințe literare în urbea Cernăuți, vine a ruga pe același Înaltu ca să binevoiască a-i acorda permisiunea de a ține anunțiile conferințe.

Cu totu respectulu a lu I. c. r. Guvernu.

Dr. Drăgescu

*Răspunsul Guvernământului Bucovinei
Domnului Dr. Drăgescu în Cernăuți*

Cernăuți, 1870 august 29.

În urma cererii D-Voastre din 29 I. c., vă încuviințez de a ține trei conferințe literare în localitățile „Societății pentru Literatura și Cultura Română în Cernăuți”.

C. r. Guvernu al țării

Pentru c. r. președinte al țării: c. r. consilier guvernial Medvei

Dr. Drăgescu a fost medic. A petrecut mai târziu la Craiova. Vezi *Correspondența* lui cu Nic. Iorga, în I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, X, [p.] 259–265. A fost medicul-șef al județului

Constanța (vezi Al. Rainer, articolul despre dr. I. C. Drăgescu în „Lumea sanitară”, nr. 7 din 1967).

ANEXA 43

Mihai Călinescu, secretarul „Societății pentru Cultură” către artistul Matei Millo. Îl avizează să vină cu trupa sa pe timpul iarmarocului

Cernăuți, 1871, aprilie 14/26.

Prea onorate Domnule,

Îmi iau libertatea a Vă răspunde la a 2-a telegramă prin epistolă, ca să vă pot comunica unele împrejurări mai pe larg. După cum am înțeles, Domnia-Voastră ați stat în corespondență, în anii trecuți, cu înaintașul meu în secretariat, cu rapousatul Leon Popescu; el a fost, Domnul meu, amplotaiat la guvern și Vă putea scoate concesiunea, cu însă, care nu stau în referințe cu guvernul țării, nu pot să vă ieu concesiunea nici pe numele meu, fiind preut și pofesoriu, dar nici pe numele Domniei Voastre, căci noi în Austria suntem legați de legi pozitive și ordinaciuni speciale. Ar fi, dară, ca să Vă osteniți până la Cernăuți ca să scoateți concesiunea sau să dați cu plicăciune adresă cătră c(ezar) r(egal) guvern al țării din Bucovina prin Consulatul austriac de oareși care vază al României.

Aste două moduri sunt cele legale și oricând a căpătat vre un director de teatru concesiune, a căpăta-o numai între unul din aceste doă moduri. Cum a făcut repausatul Leon Popescu nu știu, dar dacă a făcut-o altfelu i-a fost numai lui cu puțință.

Pe lângă acestea ași ave a vă împărtăși unele opinii ale mele, dar vă poftesc mai înainte de scuze că, necunoscut fiind cu Domnia Voastră în persoană, îmi iau libertatea a Vă vorbi cu franchetze și din inimă tocmai în interesul cauzei, ceea ce, cred eu, n-ar trebui să lipsească nicăieri și mai cu seamă între Români, care nu sunt bine văzuți de străini;

deci vă poftesc, ca să fiu bine înțeles, căci vă mărturisesc, nu mi-asi pute ierta mie însumi, dacă vi aş da poate prin neexactitatea cuvintelor mele cauza la cel mai mic bănuț și tocmai Domniei Voastre, seniorului artist respectat și venerat de Românilor înțeleg.

Domnia Voastră ați binevoit a-mi răspunde la telegrama mea care, încât-va (vă) informează asupra a pune la cale cele trebuincioase pentru dobândirea concesiunii, anunțând timpul sau terminul, și vă poftesc a fi încredințați că nouă Românilor din Bucovina ni se face foarte mult la inimă a vă primi cu demnitatea ce se cuvine primului artist român și care trebuie a se pretinde de la noi, dacă și Domnia-Voastră v-ați decis a aduce sacrificiu până și însăși finantziare, necontând nouă garanția ca să îndeplinească dorința fierbinte a Românilor din Bucovina, de a vede pre scenă (pe) maestru(l) artist român spre a-i însufleți spre (cele) bune și nobile; totuși, cu toată indulgenția Domniei Voastre, cu toată onoarea frățească, cer considerarea cu atâta bunăvoință cunoscuta debilitatea noastră materială față cu streinii din țară, cu care ne luptăm pintru caracterul genetic al țării, căroră trebuie să li impunem respect în toate afacerile naționale; dintr-această privire, fie și unica, cere imperios demnitatea noastră ca să fie cel puțin public destul, ca să nu fie sala deșartă spre defaima numelui (de) Român.

Și aceasta a fost, Domnul meu, încă una din cele mai însemnate priviri, care m-au decis a vă transmite telegrama astfelu, precum a fost.

Nenorocirea ce a lovit țara cu moartea ilustrului bărbat al țării și al națiunii, a aruncat în doliu multe familii de proprietari, care tocmai dau cel mai puternic concurs la astfel de întreprinderi, și acele familii, cred după alte antecedente, nu vor participa la reprezentațiuni teatrale din unica cauză a doliului. Eară și alte familii de proprietari mari, care locuesc de ordinariu în Cernăuți, plec pe la băi (feredee). Cine dară rămâne într-un oraș ca Cernăuții, unde tot comerțul, toate meseriile sunt în mâini străine, încă câțiva preuți, ampoliați.

Poftesc earăși scuze, Domnul meu, ca să nu fiu rău înțeles, noi cari suntem sentinelele românismului la marginea românității,

pretindem imperios , împinși de împrejurări, ca străinii să ne respecte și, mai cu seamă pe bărbații noștri iluștri în orice privință. Unicul mijloc putincios, după încredințarea mea, ar mai fi de a ave măcar public destul de numeros în timpul iarmarocului (bălcu) de Sf. Petru în Cernăuți și acela este la 29 iunie până la 2 iulie, pe când se mai adună lumea de la țară și mai vin și mulți din România. Înainte de acest timp, poate s-ar mai afla întru câțva vre un public, dară după aceasta absolut nu, căci și cu puțini ce mai sunt în Cernăuți se împrăscie de tot.

Mă simt îndemnat, Domnul meu, a vă împărtăși și altă împrejurare. Noi n-avem în Cernăuți o localitate proprie de teatru, ci una sală dintr-un Hotel se întrebuițează spre acest scop.

Proprietarul acelu Hotel n-are scenaria sa proprie. Mobilierul sălii și, mai cu seamă, lojile improvizate, sunt de tot stricate, rupte, căci de mult nu s-a întrebuițat sala aceia spre reprezentațiuni teatrale de vre-o trupă care ține ceva la demnitatea sa, precum cele românești.

Drept este că trupa germană, precum și este încă una ruteană, nu se genează la lojile ferfelită și au iluminăciune potrivite mai mult pentru speluncă; dară n-avem a dzice nemica, așa lie voe, poate fi gustul. Domnia Voastră, sunt încredințat, vă veți îngrozi de așa una sală. Sceneria întrebuițată până acum, într-o stare ca vai de ea! Mai primitive și mai modeste nici nu poate să fie, este proprietatea posesorului acelu Hotel și acesta ese din posesiunea (arândă) Hotelului și deci a sălii cu finea lui Maiu. Posesorul cel nou de la 1 iunie încă e necunoscut. Posesorul cel vechi își ia, se înțelege, și șceneria căci proprietarul nu o va cumpăra. Sala ar trebui, deci, de închiriat de la proprietarul Hotelului, care locuiește la țară și anume în Hliboca, cară sceneria, cum este, de la posesorul Hotelului, care încă până la lina lui Maiu. dacă nu aduceți cu sine scenaria proprie. Vedeti, Domnul meu, acestea sunt greutăți și piedici care ar fi de înlăturat, sala ar trebui câțva măcar superficial a o restaura, scenaria ar trebui a o mai repara, poate unele și de nou făcute, trebuie a intra în contractul cu două persoane diferite. Și eu cred că asta se poate face

numai de Domnia-Voastră însuși sau prin un secretariu (om încredințat) al Domniei-Voastre, care înțelege toate afacerile teatrale și la fața locului (să semneze), că Domnia-Voastră ar trebui să închiriați sala pe tot timpul petrecerii aici și nu numai pe anumite zile, căci ați putea intra în multe neplăceri cu trupe teatrale de alte limbi, care pot să fie pe aici; cea ruteană are și concesiunea până la 15 august, deși au dispărut din țară. Astfel de neplăceri și considerabile s-au tratat deja în anii trecuți și anume cu una trupă polonă. Se înțelege că Domnia-Voastră ați putea închiria sala pe zile anumite și altei trupe, dacă vă va place, dară Domnia-Voastră veți pune apoi condițiuni care vă va place. Deci, într-astfelu de împrejurare vin a vă consilia să vă poftesc ca să binevoiți a veni cât mai curând însăși în persoană pe câteva zile sau să trimiteți un bărbat încrezut, carele se pricepe la astfelu de treburi, zic cât mai curând, căci sunt oameni și mai cu seamă ovrei, cari fac speculă la astfel de întâmplări. Dacă veți fi însuți la fața locului, veți vede toate cum stau ele, vă veți putea orienta îndată, veți sci ce ne trebuie numaidecât de făcut, căci eu nici nu sunt în stare a vă descrie toate. Eu vă repetesc din nou și vă asiguruz că vă stau la dispoziție spre dispunaciune și cu cea mai mare bucurie voi face din partea mea toate ce-mi sunt cu putință.

Am vorbit deja cu mai mulți domni și mi-au promis a da și din partea lor tot concursul putiincios, căci fiecare privește cauza ca eminentamente națională și de onoare.

Poftesc a primi asigurarea distinsei mele considerațiuni precum și a scudza că m-am întârziat cu epistola din cauza ocupațiilor mele cele preuțești.

Cernăuți, între 14/26 Aprilie 1871

Mihai Călinescu,
Secretarul societății

Din Biblioteca Academiei Române, manuscris nr. 5096

În această scrisoare se face aluzie la moartea lui Alecu Hurmuzachi, întâmplată în ziua de 20 martie 1871.

ANEXA 44

*Matei Millo cere autorizația pentru a da reprezentații teatrale
în Cernăuți în timpul de la 15 iunie până la 15 iulie 1871*

Galați, 1871 mai 18.

Onorabilul Consulat al Austro-Ungariei la Galați,

Dorind a merge în Bucovina, la Cernăuți, ca să joc acolo un șir de reprezentații române cu compania mea în timpul de uă lună și la epoca ierमारocului Sf. Petru și Paul a corrente stagiuni de vară.

Vin cu tot respectul a ruga pe onor. Consulat de a binevoi a face demersurile necesarii pe lângă înaltele autorități competente din Cernăuți ca să pot dobândi autorizția și concessia de a juca acelle reprezentații române de la 15 de Juni până la 15 de Juliu calendar vechiu 1871, supuinđu-mă cu stricteță la legile și regulamentele cari dispun de această materie.

M. Millo, directeur de théâtre

ANEXA 45

Răspunsul Guvernământului Bucovinei dat lui Matei Millo

Czernowitz, 1871, Mai 25.

An Herrn M. Millo, Theaterdirektor in Galatz,

Ueber Ihr durch das k. k. Consulat in Galatz unterm 18. Mai 1871 Zahl 988 hier vorgelegtes Einschrieben finde ich Ihnen die Bewilligung zu ertheilen, in der Zeit vom 15.-ten Juni bis 15.-ten Juli a. St., in Czernowitz mit Ihrer Vaudeville Gesellschaft romanische Theatervorstellungen geben zu dürfen, wogegen Sie die diesbezüglichen

einschlägigen Vorschriften zu beobachten und wegen der localpolizeilichen Bestimmungen sich bei dem hierortigen Stadt-Magistrate zu melden haben werden.

Traducere:

Cernăuți, 1871, mai 25.

D-sale D-lui M. Millo, director de teatru în Galați,

La cererea D-voastre înaintată caes. reg. Consulatului din Galați la 18 mai 1871, nr. 988, vă eliberez autorizația de a da în Cernăuți reprezentații teatrale cu trupa D-Voastre de vodeviluri pentru timpul dela 15 iunie până la 15 iulie st. v., D-Voastră având a vă conforma dispozițiunilor în vigoare și a vă prezenta la Primăria locală în vederea măsurilor polițienești ce urmează a fi luate.

ANEXA 46

*Apelul lui Matei Millo adresat publicului bucovinean
Teatrul Român, Hotelul Moldova*

Cernăuți, 1871 iunie 25 (iulie 7).

Di Millo cu compania sa va avea onoarea a represinta în capitala Cernăuților un șir de reprezentațiuni române pe timpul pe cât mult stimabilul public va binevoi a-i da concursul său.

De va face un abonamânt de zece reprezentații, compus de piese adevărat naționale, cu melodii și horuri din musica populară română. Subscrierea pentru abonamite se va face în localitățile „Societății Literare”, cu prețurile ce urmează:

Logia de sus și jos 60 fl.; stal I 12 fl.; stal II 8 fl.

Prețul locurilor cu seara va fi: Logia 7 fl.; stal I 1 fl. 50 cr.; stal II 1 fl.

Parter în picioare 50 cr.

D-l. B. Lemeșu cu orchestrul său, făcând parte din compania d-lui Millo, va executa ca uverturi și antrate cele mai nimerite și frumoase hore și potpouri naționale române.

Începerea reprezentațiilor va fi negreșit: Duminica, în 27 Iunie (9 Iuliu) 1871

Un afișu spețial va arăta piesele pentru I. spectacol.

ANEXA 47

Cererea doamnei Maria Vasileasca

Czernowitz, 1874 Juli 11.

Hohes k. k. Landes Präsidium,

Im Besitze einer Schauspielergesellschaft, worunter sich einige Sängor befinden, beabsichtige ich, während der diesjährigen Jahrmarktszeit in Czernowitz ein Gesang-Concert und bei meiner Rückreise nach Rumänien in der Stadt Radautz und Suczawa einen Zyklus von theatralischen Vorstellungen in rumänischer Sprache zu geben.

Ich erlaube mir daher, das hohe k. k. Landespräsidium um die Ertheilung der diesbezüglichen Bewillsgung für die Dauer von zwei Manaten ergebenst zu bitten, wobei ich mich selbstverständlich verpflichte, allen vom Gesetze geforderten Bedingungen zu entsprechen.

Mary Wassileasca

Traducere:

Cernăuți, 1874, iulie 11.

Înalt caes. reg. Prezidiu al țării,

Disponând de o trupă de teatru, din care fac parte și câțiva cântăreți, intenționez să dau un concert de muzică vocală în Cernăuți

pe timpul iarmarocului, iar la întoarcerea mea spre România un ciclu de reprezentării teatrale în limba română în orașele Rădăuți și Suceava.

Îmi permit, așadar, să rog cu respect înaltul caes. reg. Prezidiu al țării să binevoiască a-mi acorda o autorizație pentru un timp de două luni, obligându-mă a împlini toate îndatoririle impuse de lege.

S-a aprobat.

ANEXA 48

*Constantin Demetriade și Teodor Popescul
primesc autorizația să dea trei seri muzical-declamatorice*

1875, Mai 26.

Konstantin Demetriade und Theodor Popescul, Deklamatoren und Sänger aus Bukarest, erhalten die Bewilligung zur Veranstaltung von drei musikalisch-deklamatorischen Abenden in „Schwarzen Adler“.

Traducere:

1875, mai 26.

Constantin Demetriade și Teodor Popescul, declamatori și cântăreți din București, primesc autorizația pentru aranjarea de trei seri muzical-declamatorice în (otelul) „Pajura Neagră”.

ANEXA 49

Cererea lui Gherman Popescul

Radautz, 1876, September 25.

Telegramm

Aus Siebenbürgen rückgehet, allwo ich Theatervorstellungen gegeben, bitte um die Ertheilung der Bewilligung für vier Vorstellungen

in Radautz und vier Vorstellungen in Suczawa im Wege der Bezirkshauptmannschaft radautz. Antwort bezahlt.

G. Popesku

Traducere:

Rădăuți, 1876 septembrie 25.

Telegramă

Întors din Transilvania, unde am dat reprezentații teatrale, rog acordarea unei autorizații pentru patru reprezentații la Rădăuți și patru reprezentații la Suceava, prin intermediul Prefecturii Rădăuți. Răspuns plătit.

G. Popescul

ANEXA 50

Cererea doamnei Maria Vasileasca

Czernowitz, 1877, Februar 6.

Hochlöbliches Landes-Präsidium,

Ehrfurchtsvoll gefertigte dramatische Schauspielerin aus Rumänien waget mit der grössten Ehrfurcht. Ein Hochlöbliches Präsidium um die Genehmigung zu bitten, in den Städten Bukowinas einige Virstellungen geben zu dürfen.

Maria Vasileasca, Schauspielerin

Traducere:

Cernăuți, 1877, februarie 6.

Înalt Prezidiu al țării,

Respectuos subsemnata artistă dramatică din România cutează cu cel mai mare respect să roage Înaltul Prezidiu să-i

elibereze o autorizație pentru câteva reprezentații în orașele din Bucovina.

Maria Vasileasca, artistă

S-a aprobat să dea reprezentații în orașele Suceava, Gura Humorului, Câmpulung, Dorna și Rădăuți.

ANEXA 51

Cererea lui N. Constandinescu

1878, April.

Hohes Präsidium,

Nach dem ich Gefertigter als moldauischer Theaterdirektor mit meinen Theatergesellschaft Vorstellungen im hierortigen Kronlanden Bukowina aufzuführen wünsche, so bitte ich ergebenst um die Bewilligung auf 15 Vorstellungen des Theaters in den Städten Suczawa und radautz auf die gegenwärtige Zeit, wobei ich bemerke, dasz meine Theatergesellschaft aus 14 Personen besteht.

N. Constandinescu

Traducere:

1878, Aprilie.

Înalt Prezidiu,

Subsemnatul director de teatru din Moldova, dorind a da cu trupa mea reprezentații în ducatul Bucovinei, cu onoare rog să mi se acorde o autorizație pentru 15 reprezentații de teatru în orașele Suceava și Rădăuți, menționând că trupa mea se constituie din 14 persoane.

N. Constandinescu

S-a probat să dea reprezentații timp de 4 săptămâni.

*ANEXA 52**A doua cerere a lui N. Constandinescu*

Suceava, 1878, pe la mai 20.

Löbliche k. k. Bezirkshauptmannschaft,

Endgefertigter erlaubt sich die ergebnste Bitte zu stellen, Eine löbliche k. k. Bezirkshauptmannschaft geruhe, die mir zum Aufführen meiner Theatervollstellungen bewillgte Frist bis zum 25. Mai auf die Dauer bis zum 25. Juni d. J. Gefälligst verlänger zu wollen.

Hochachtungsvoll ergebenst.

N. Constandinescu, Director

Traducere:

Suceava, 1878, pe la mai 20.

Onor c. r. Prefectură,

Subsemnatul, cu onoare roagă onorata c. r. Prefectură să binevoiască a-i prelungi termenul acordat până la data de 25 mai pentru reprezentațiile mele teatrale până la data de 25 iunie a. c.

Cu tot respectul

N. Constandinescu, director

S-a aprobat.

*ANEXA 53**Cererea lui I. Constantin Lugoșianu*

Czernowitz, 1879, Dezember 29.

Hohes k. k. Landes-Präsidium,

Ergebenst gefertigter Direktor einer Abtheilung des rumänischen Theaters aus Bukarest ist gesonnen, auf seiner Durchreise durch die

Bukowina einige Vorstellungen und zwar: „Comidi și vodevili, traduse din rapartorul francezu” in den Städten Sereth, Radautz, Suczawa und Kimpolung zu geben, so stellt dem nach der selbe die hergebenste Bitte, des hohe k. k. Landes-Präsidium geruhe ihm hiezu die Concession zu ertheilen.

I. Constantin Lugosianu,
Directorul trupei(i) române

Traducere:

Cernăuți, 1879, decembrie 29.

Înalt c. r. Prezidiu al țării,

Respectuos subsemnatul director al unei părți a teatrului românesc din București, fiind în trecere prin Bucovina, intenționează să dea câteva reprezentații, anume „Comidi și vodevili, traduse din repertoriul francezu” în orașele Siret, Rădăuți, Suceava și Câmpulung și cu onoare roagă înalt c. r. Prezidiu al țării să binevoiască a elibera autorizația necesară.

I. Constantin Lugosianu,
Directorul trupei(i) române

I s-a aprobat să dea reprezentații pe timp de 2 (două) luni.

ANEXA 54

A doua cerere a lui I. Constantin Lugoșianu

Czernowitz, 1880, Februar 10.

Hohes k. k. Landes-Präsidium,

Gefertigter beabsichtigt in der Hauptstadt Czernowitz zwei rumänische Theatervorstellungen und zwar deklamatorisch und im

Gesenge zu geben, und stellt die Bitte, womit ihm vom hohen k. k. Landes-Präsidium zu diesen besagten Vorstellungen die Beweilligung ertheilt werden möge.

I. C. Lugosianu, artistu român

Traducere:

Cernăuți, 1880, Februarie 10.

Înalt c.r. Prezidiu al țării,

Subsemnatul intenționează să dea în capitala Cernăuți două reprezentații de teatru românești, anume declamatorice și muzicale și roagă Înaltul c. r. Prezidiu al țării să-i elibereze o autorizație în acest scop.

I. C. Lugosianu, artistu român

S-a aprobat. A dat în Cernăuți două reprezentații.

ANEXA 55

Cererea lui Gherman Popescul

Czernowitz, 1880, Mai 19.

Hohes k. k. Landespräsidium,

Auf einen kurzen Aufenthalt in Czernowitz soeben angelangt bin ich gewillt einige wenige rumänisch Theatervorstellungen im hiesigen Stadttheatergebäude zu veranstalten, um mir sowie meiner kleinen Gessellschaft, sowie an anderen bisher gespielten Oren, auch in der Landeshauptstadt Bukowina(s) hoffentlich ein gutes Renommé bei dem P. T. Publicum für unsere Zukunft erwerben zu können weshalb ich hievon die geziemende ergebnste Anzeige und die unterthänigste Bitte stelle:

Ein hohes k. k. Landespräsidium wolle geruhen, mir für einen Monat die hiezu erforderliche Lizens gnädigst ertheilen zu wollen. Zu welchem Ende ich hiemit ferners anzeige, dasz meine Gesellschaft für diesmal aus fünf Personen bestehend ist.

G. Popescu,
Rumänischer Theaterdirektor aus Ploiești
in Rumänien

Traducere:

Cernăuți, 1880, mai 19.

Înalt c. r. Prezidiu al țării,

Sosind pentru puțin timp la Cernăuți, intenționez să dau câteva – puține – reprezentații românești în sala Teatrului Orășenesc din localitate, sperând să-mi asigur atât mie cât și micii mele trupe un bun renume în capitala Bucovinei, la onor. public, pentru asigurarea noastră în viitor. De aceea fac cunoscut acest lucru și, cu onoare, înaintez următoarea cerere:

Înaltul c. r. Prezidiu al țării să binevoiască a-mi acorda în acest scop o autorizație pentru timp de o lună.

Mai fac cunoscut că trupa mea se constituie acum din cinci persoane.

G. Popescu,
Director de teatru român din Ploiești
în România

ANEXA 56

Cererea lui Matei Millo

Czernowitz, 1882, Juli 3.

Hohe k. k. Landesregierung,

Hochachtungsvoll unterzeichneter Theaterdirektor aus București bittet um die hohe Bewilligung während des Herannahenden St. Peter

Jahrmarkates, im hiesigen Musikvereinssaale mit seiner Truppe 10–12 Vorstellungen geben zu dürfen.

Mateiu Millo,
Theaterdirektor aus Bukarest,
Siebenbürgerstrasse nr. 7

Traducere:

Cernăuți, 1882, iulie 3.

Înalt Guvernământ,

Subsemnatul director de teatru din București, cu onoare roagă să i se elibereze o autorizație, pentru a da cu trupa sa o serie de 10–12 reprezentații în sala filarmonică din localitate, cu prilejul iarmarocului St. Petru.

Mateiu Millo,
Director de teatru din București,
Str. Transilvaniei, nr. 7

S-a aprobat cu condiția să prezinte spre cenzurare Primăriei piesele cu 24 ore înainte de reprezentare.

Reprezentațiile n-au avut loc.

În str. Transilvaniei nr. 7 a fost sediul „Societății pentru Cultură”.

ANEXA 57

Cererea lui I. C. Lugosianu

Czernowitz, 1884, April 27.

Hohes Landespräsidium,

Der ergebnst gefertigte Schauspielerkünstler vom Bucarester Nationaltheater, welcher bereits im Winter des Jahres 1880 die Ehre

hatte, zwei Vorstellungen in der Landeshauptstadt Czernowitz zu geben, erlaubt sich, das hohe k. k. Landespräsidium um die gewogene Concession für je zwei theatralischdeklamatorische Vorstellungen in den Städten Czernowitz und Suczawa ergebenst zu bitten.

I. C. Lugosianu

Traducere:

Cernăuți, 1884, aprilie 27.

Înalt Prezidiu al țării,

Subsemnatul artist al Teatrului Național din București, care în iarna anului 1880 avusese onoarea să dea două reprezentații în capitala țării Cernăuți, cu onoare își permite să roage Înaltul c. r. Prezidiu al țării să binevoiască a-i elibera o autorizație pentru reprezentații teatrale-declamatorice, câte două în orașele Cernăuți și Suceava.

I. C. Lugosianu

S-a aprobat cu condiția să înainteze spre cenzurare piesele.

ANEXA 58

Cererea directorului Ion Dimitrie Ionescu

Czernowitz, 1885, Februar 6.

Hohe k. k. Landesregierung,

Endesgefertigter Theater-Direktor Ion Dimitrie Ionescu aus Bukarest bittet eine hohe k. k. Landesregierung um die Concession zur Aufführung von Theaterstücken in rumänischer Sprache in dem Städten Czernowitz (in Saale des Rumänischen Vereines „Armonia“) Suczawa und Radautz für die Dauer von einem Monat.

I. D. Ionescu

Traducere:

Cernăuți, 1885, februarie 6.

Înalt c. r. Guvernământ,

Subsemnatul director de teatru din București Ion Dimitrei Ionescu roagă Înaltul c. r. Guvernământ al țării să-i elibereze o autorizație pentru reprezentații teatrale în limba română în orașele Cernăuți (în sala societății românești „Armonia“) Suceava și Rădăuți în curs de o lună.

I. D. Ionescu

I se aprobă pe timp de trei săptămâni.

ANEXA 59

Cererea lui Constantin Nottara

1885, Juni 9.

Hohe k. k. Landesregierung,

Die Mitglieder des königlichen rumänischen Nationaltheaters in Bukarest unter der artistischehn Leitung des Herrn Constantin Nottara beabsichtigen, wie aus der hier beigeschlossenen Beilage ersichtlich ist, im hierortigen Stadttheatergebäude durch einem Monat Theatervorstellungen zu geben, so stellt hiemit ergebenst Gefertigter die Bitte:

Eine hohe k.k Landesregierung geruhe ihm die Conzession zu diesen Vorstellungen, welche am 13. ds. Mts. beginnen, gnädigst ertheilen zu wollen.

Achtungsvoll,
Constantin Nottara,
Artistischer Leiter

Traducere:

1885, iunie 9.

Înalt c. r. Guvernământ al țării,

După cum reiese din anexă, membrii Teatrului Național român regal din București de sub conducerea artistică a d-lui Constantin

Nottara intenționează să dea reprezentații teatrale în curs de o lună în clădirea Teatrului orășenesc din localitate.

De aceea subsemnatul cu onoare înaintea următoarea rugămintă:

Înaltul c. r. Guvernământ al țării binevoiască a-i elibera o autorizație pentru darea acestor reprezentații care vor începe în ziua de 13 a luni curente.

Cu stimă,
Constantin Nottara,
conducătorul artistic

ANEXA 60

Telegrama lui Constantin Nottara

București, 1885, iunie 10.

Joi, în 11 iunie 1885 (stil nou) sosește aici trupa Teatrului Național românesc din București sub direcțiunea artistică a d-lui C. Nottara la un ciclu de 10 reprezentații.

Sâmbătă, în 1/13 iunie 1885, se va da prima reprezentație în Teatrul orașului, reprezentându-se *Fântâna Blanduziei*, dramă în 3 acte și în versuri de V. Alecsandri.

ANEXA 61

Dorohoi, 1887, Octombrie 6 st. n.

Cererea lui Lachi Chirimescu în numele Societății dramatice „Concordia”

Monsieur le Gouverneur,

Le soussigné, représentant la compagnie théâtrale roumaine, qui porte le titre de „Societatea dramatică Concordia” actuellement en représentations à Dorohoi (Roumanie), avec le plus profond respect je

viens Vous prier de bien vouloir nous accorder une autorisation spéciale pour ouvoir jouer le drame et la comédie dans quelques villes de Boucovine en notamment dans Czernowitz, Suczawa, Radautzi et Séreth.

Le répertoire de cette troupe se compose presque tout-à-fait de pièces déjà jouées en Boucovine – c'est-à-dire des pièces par B. Alecsandri, M. Millo, Negruzzi etc., et aussi des traductions du répertoire français, allemand et italien – toutes d'une moralité irréprochable et ne contenant pas aucune allusion choquante à qui que ce soit.

En même temps nous déclarons nous soumettre à tous les règlements de police et de révisions et nous serons toujours prêts à mettre les textes des pièces à la disposition des autorités avant leur représentation.

Le délai pour lequel nous demandons votre haute permission est de trois mois et le nombre de représentations sera limité à une, maximum, de dix dans chaque ville.

Notre Compagnie se compose de quatorze personnes, hommes et femmes.

Nous prions que la réponse à cette de mande soit adressée à M-r le professeur Droqli, rue de la Résidence no. 1, à Czernowitz.

En espérant Votre bien-veillante permission, nous vous prions, Monsieur le Gouverneur, de bien vouloir agréer nos huimbles civilités.

Pour la compagnie théâtrale „Concordia”.

Lache Chirimescu

Traducere:

Dorohoi, 1887, octombrie 6, stil nou.

Domnule Guvernator,

Subsemnatul, reprezentând compania teatrală românească, ca repoartă titlul de Societatea dramatică „Concordia”, actualmente dând reprezentații în Dorohoi (România), cu cel mai profund respect vin a Vă ruga să binevoști a ne elibera o autorizație specială pentru a putea juca drame și comedii în câteva orașe din Bucovina, și anume în Cernăuți, Suceava, Rădăuți și Siret.

Repertoriul acestei trupe se compune, peste tot, din piese jucate de acum în Bucovina, adică din piesele lui V. Alecsandri, M. Millo, Negruzzi etc. și tot așa sin traduceri din repertoriul francez, german și italian, toate de o moralitate ireproșabilă și neconținând nici o aluzie șocantă la adresa oricui ar fi.

Totodată declarăm a ne supune tuturor regulamentelor lansate de Poliție și a fi totdeauna gata a înainta autorităților textele pieselor înainte de reprezentarea lor.

Termenul pentru care cerem înalta Domniei Voastre autorizație este de trei luni și numărul reprezentațiilor va fi limitat la cel mult zece de fiecare oraș.

Compania noastră se compune din 14 persoane, bărbați și femei.

Rugăm ca răspunsul la această cerere să se adreseze Domnului profesor Drogli, strada Reședinței, nr. 1, în Cernăuți.

Sperând în binevoitoarea D-voastre permisiune, vă rugăm, Domnule Guvernor, să binevoiți a primi respectuoasele noastre asigurări.

Pentru compania teatrală „Concordia”.

Lachi Chirimescu

ANEXA 62

Răspunsul Guvernământului Bucovinei dat lui Lachi Chirimescu

Czernowitz, 1887, November 10.

An den Leiter der rumänischen Theatergesellschaft „Concordia“
zu Händen des Professors Johann Drogli in Czernowitz,

Ueber das Einschreiten von praes. 10. Oktober 1887 wird Ihnen die Bewilligung zu Theatervorstellungen in rumänischer Sprache im Kronlande Bukowina auf die Dauer bis Ende Dezember 1887, darunter in der Landeshauptstadt Czernowitz auf die Dauer von 14 Tagen, gegen genaue Beobachtung der Bestimmungen der Theaterordnung vom 25. November 1850 Reichsgesetzblatt nr. 454, und Einhaltung der betreffenden lokalpolizeilichen Vorschriften hiemit ertheilt.

Vor Beginn der Vorstellungen in einem bestimmten Orte haben Sie sich bei dem betreffenden Herrn k. k. Bezirkshauptmann und rücksichtlich der Landeshauptstadt Czernowitz bei dem Herrn Bürgermeister zu melden.

Die zur Aufführung gelangenden Stücke haben Sie jedesmal mindestens drei Tage vor der Vorstellung dem k. k. Landespräsidium beziehungsweise der betreffenden k. k. Bezirkshauptmannschaft zur Einsicht vorzulegen.

Traducere:

Cernăuți, 1887, noiembrie 10.

Către conducătorul trupei teatrale românești „Concordia”,
la mâna profesorului Ioan Drogli, în Cernăuți,

La cererea prezentată la 10 octombrie 1887, vi se acordă autorizația pentru reprezentații teatrale în limba română în provincia Bucovina până la sfârșitul lui decembrie 1887, iar în capitala Cernăuți, numai pentru timp de 14 zile, D-Voastră având a vă conforma dispozițiilor legii pentru spectacolele din 25 noiembrie 1850, Foaia Legilor Imperiale nr. 454 și a urma instrucțiunile respective polițienești.

Înainte de începerea reprezentațiilor în orice localitate vă veți prezenta la c. r. prefectul județului, iar în capitala Cernăuți la domnul Primar.

Piese care urmează a fi reprezentate vor fi remise spre control de fiecare dată cel puțin cu trei zile înainte de reprezentare c. r. Prezidiului țării, respectiv c. r. Prefecturii.

ANEXA 63

*Apelul Societății dramatice „Concordia”
adresat publicului bucovinean*

Cernăuți, 1887, noiembrie 20.

Sala Teatrului „Armonia”, Cernăuți (Hotel de Moldavie).

Societatea dramatică română „Concordia” va da o serie de șase reprezentațiuni de comedii și vodevile.

Personalul artistic se compune din:

DI Lachi Chirimescu	DI Vasile Cristescu
DI Ion Angelescu	DI Grigore Buzdugan
DI Nicolai Constantinescu	D-na Elena Albescu
DI Nicolai A. Bogdan	D-na Alexandrina Poenaru
DI Ion Proca	D-na Aristița Leon
DI Ilie Filipescu	D-na Adela Botez
DI George Niculescu	D-ra Florica Albescu

Piesele din care se vor comune spectacolele sunt:

<i>Rotaru și Băneasa</i>	<i>Frica e ruptă din raiu</i>
<i>Pădurea de la Bordea</i>	<i>Duelistul</i>
<i>Fet Frumos</i>	<i>Căpitanul Bumb de Aur</i>
<i>Moștenirea de la răposata</i>	<i>Lăuta din Cremona</i>
<i>Doamna Coloneleasa</i>	<i>Prețioasele ridicole</i>
<i>Plăieșii de la Baia</i>	<i>Articolul 214</i>
<i>Cei însurați mă fac să râd</i>	<i>Un mire cu perucă</i>
<i>Școala amorului</i>	<i>Clubul Jokeilor</i>
<i>Citește pe Balzac</i>	<i>Traiul după cumunie</i>
<i>Jean-Marie</i>	<i>Un trântor cât zece</i>
<i>Doi soldați români</i>	<i>Seracul cinstit</i>
<i>Marchiza de Pompadour</i>	<i>Quacterul și Baletista</i>

Întâia reprezentație va avea loc luni, 21 Noiembrie st. n. 1887.

Societatea apelează la un călduros concurs din partea prea onoratului public cernăuțean.

Prețurile: În abonament: Stal I 6 fl.; stal II 4 fl.

Cu seara: Stal I 1 fl.; stal II 70 cr.;

Parter 25 cr.

Tipografia arhiepiscop. Cernăuți

ANEXA 64

A doua cerere a lui Lachi Chirimescu

Czernowitz, 1887, Dezember 6.

Hohes k. k. Landespräsidium,

Auf Grund des hohen Erlasses des k. k. Landespräsidiums vom 10. November 1887 Nr. 1155 erlaubt sich der Unterfertigte als Leiter der rumänischen Theatergesellschaft „Concordia“ ein hohes k. k. Landespräsidium zu bitten, die Bewilligung zu Theatervorstellungen in rumänischer Sprache im Kronlande Bukowina, mit Ausschluss der Landeshauptstadt Czernowitz, auf eine weitere Dauer von sechs Wochen, das ist vom 1. Jänner bis 12. Februar 1888, gnädigst bewilligen zu wollen.

Den bezüglichen Erlasz bittet der Unterfertigte durch die löblöiche k. k. Bezirkshauptamnschaft in Suczawa an seine Adresse gelangen zu lassen.

Lachi Chirimescu
Leiter der Theatergesellschaft
„Concordia“

Traducere:

Cernăuți, 1887, decembrie 6.

Înalt c. r. Prezidiu al țării,

În baza înaltului Decret al c. r. Prezidiului țării din 10 noiembrie 1887 nr. 1155, subsemnatul își permite să roage înaltul c. r. Prezidiu al țării să binevoiască a-i elibera o autorizație pentru reprezentații de teatru în limba română în Ducatul Bucovinei, cu excepția capitalei țării Cernăuți, pentru o nouă durată de șase săptămâni, anume de la 1 ianuarie până la 12 februarie 1888. Subsemnatul mai roagă să i se dea răspunsul prin intermediul Prefecturii din Suceava.

Lachi Chirimescu
Conducătorul trupei de teatru „Concordia”

*ANEXA 65**Cererea conservatoristului Constantin Georgescu*

Suczawa, 1888, April 10.

Hohe k. k. Landesregierung,

Bitte achtungsvoll um Erteilung der Concession zur Abhaltung eines Vokalconcertes in Suczawa am 12. April. Antwort erbeten an die löbliche Bezirkshauptmannschaft.

Constantin Georgescu
Absolvierter Conservatorist

Traducere:

Suceava, 1888, aprilie 10.

Înalt c. r. Guvernământ,

Rog respectuos eliberarea unei autorizații pentru aranjarea unui concert în Suceava pe ziua de 12 Aprilie. Rog răspuns prin onor. Prefectură.

Constantin Georgescu
Conservatorist absolvit

ANEXA 66

Czernowitz, 1891, Juli 1.

Cererea lui Ion Dimitrie Ionescu

Hohe k. k. Landesregierung,

Der ergebenst Gefertigte I. D. Ionescu aus Bucarest in Rumänien beabsichtigt bei seiner Durchreise durch die Bukowina mit seiner aus 5 personen bestehenden Volkszängergesellschaft und zwar aus den Herren: I. D. Ionescu, Direktor, Halepliu Scarlat, Gh. Niculescu;

Damen: Fani Ionescu (und) Penelope Halepliu wehrere Vorstellungen von Possen, kleinen Comedien, Soloscenen und Komischen Couplets in rumänischer und deutscher Sprache in Czernowitz, Radautz und Suczawa zu geben.

Laut Beilage hat derselbe von Seiten des hohen k. Ministerium des Inneren in ungar die Concession zur Aufführung von oben angegebenen Vorstellungen für ungar erhalten und stellt die ergebenste Bitte:

Eine hohe k. k. Landesregierung geruhe ihm die Concession zur Veranstaltung von Vorstellungen in dem obigen Sinne für die Dauer von 2 Monathen zu ertheilen und zwar für Czernowitz im Restaurationsgarten des Hotel Weisz für 15 Tage, des Rest für die Städte radautz und Suczawa.

I. D. Ionescu, Director

Traducere:

Cernăuți, 1891, iulie 1.

Înalt c. r. Guvernământ al țării,

Respectuos subsemnatul I. D. Ionescu din București în România, fiind în trecere prin Bucovina, intenționează să dea mai multe reprezentații de vodeviluri, mici comedii, scenete și cuplete comice în limba română și germană în Cernăuți, Rădăuți și Suceava cu trupa lui de cântăreți populari constituită din cinci persoane, anume din domnii: I. D. Ionescu, director, Halepliu Scarlat, Gh. Niculescu și doamnele: Fani Ionescu și Penelopa Halepliu.

Conform documentului anexat, subsemnatul primise de la înaltul r. Ministru de Interne din Ungaria o autorizație pentru aranjarea în Ungaria de reprezentații mai sus menționate și de aceea adresează următoare rugăminte:

Înaltul c. r. Guvernământ al țării binevoiască a-i elibera o autorizație pentru aranjarea reprezentațiilor mai sus amintite pentru o durată de două luni, anume în Cernăuți pentru timp de 15 zile în grădina Hotelului Weisz, iar pentru restul timpului în orașele Rădăuți și Suceava.

I. D. Ionescu, Director

S-a aprobat să dea reprezentații în Cernăuți prin 2 săptămâni, iar în Rădăuți și Suceava tot prin 2 săptămâni, total 4 săptămâni.
Hotelul Weisz este Palatul Național de mai târziu.

ANEXA 67

Cererea lui Aurel Bobescu

Czernowitz, 1895, Juni 13.

Hohes k. k. Landesregierungspräsidium,

Der gefertigte A. Bobescu ist laut des sub 1/ beiliegenden Certificates des hiesigen königl(ich) rumänischen Consulates, Direktor einer rumänischen Operettengesellschaft, welche gegenwärtig in Botuschan Vorstellungen gibt, und beabsichtigt auch hier in Czernowitz zehn bis fünfzehn Operettenvorstellungen in der Zeit vom 20. Juni bis ende Juli 1(aufenden) J(ahres) zu veranstalten.

In Folge dessen erlaubt sich der ergebenst Gefertigte die Bitte zu stellen, Ein hohes k. k. Landesregierungspräsidium geruhe dem Bittsteller die Concession zur Veanstaltung von 10–15 Theatervorstellungen in Czernowitz zu ertheilen.

A(urel) Bobescu

Traducere:

Cernăuți, 1895, iunie 13.

Înalt caes. reg. Prezidiu al Guvernământului țării,

După cum reiese din certificatul eliberat de Consulatul regal român din localitate, subsemnatul A. Bobescu este directorul unei trupe de opere românești, care în momentul de față dă reprezentații la Botoșani și intenționează să dea și aici la Cernăuți 10 până la 15 reprezentații de opere pentru timpul de la 20 iunie până la sfârșitul lui iulie a. c.

De aceea, respectuos subsemnatul își permite să înainteze următoare rugămintे:

Înaltul caes. reg. Prezidiu al Guvernământului țării binevoiască a-i elibera petiționarului o autorizație pentru aranjarea de 10–15 reprezentații de teatru în Cernăuți.

A. Bobescu

Guvernământul Bucovinei a luat întâi informații de la Consulatul Austriac din Iași. Primind referințe bune despre trupa lui Bobescu, i-a acordat o autorizație pentru reprezentații teatrale până la 31 iulie 1895, cu obligația de a înainta textul pieselor și al cântecelor.

ANEXA 68

Cererea lui Dionisie Zaharescu

Czernowitzer, 1896, Juni 21.

Hochlöbliche k. und k. Landesregierung,

Ergebnst Gefertigter Dionis Zaharescu, romänischer Staatsangehöriger, bitte um die gnädige Ertheilung der Concession im Vereine mit Herrn Iancu Filip, Professor für Musik am königlichen Gymnasium in Folticeni, in den Orten Czernowitz, Suczawa, Radautz, Solka, Kimpolung und Dorna-Watra, in der Zeit vom vierten Juli bis zum ersten August deklamatorische Abende und Konzerte veranstalten zu dürfen.

Was unsere persönlichen Verhältnisse betrifft, beehre ich mich ganz ergebnst anzuführen, dasz ich in Romänien geboren bin, dasz ich in den Jahren 1881 bis 1889, das Gymnasium in Suczawa besucht und mich daselbst im letztgenannten Jahre der Reifeprüfung mit Erfolg untersogen, hernach die philosophische Fakultät in Bukarest und mich nebenbei am Conservatorium in der Kunst der Deklamation ausgebildet habe.

An Dokumenten beehre ich mich, hier anzuschlieszen:

1. Ein seitens des löblichen k. und k. österr.-ungarn. Consulates in Bukarest legalisiertes Zeugnis der königl. Polizeipräfektur in Bukarest, durch welches meine romänische Staatsangehörigkeit und mein moralisches Wohlverhalten nachgewiesen wird;

2. Ein seitens des besagten Conservatoriums ausgestelltes Zeugnis.

3. Zeugnisse, dasz ich in den Städten Folticeni und Neamţ mit Erfolg vor der Oeffentlichkeit aufgetreten bin.

4. Zum Schlusse ein Ausweis über meine jetzige Thätigkeit als Professor der deutschen Sprache am Gymnasium „Skt. Georg“ in Bukarest.

Was des Herrn Iancu Filip betrifft:

1. Ist derselbe ebenfalls ein in Romänien geborener romänischer Staatsangehöriger und erfreut sich eines guten Leumundes, was aus den hier angeschlossenen, gehörig legalisierten Zeugnisse des königl. Polizeiamtes von Folticeni erhellt.

2. Hat in den Jahres 1881–1882 und 1894–95 das Jassyer Conservatorium besucht, sich hauptsächlich die Fertigkeit auf der Violine erworben, wie dies aus den betreffenden hier bbeiliegen den Zeugnissen ersichtlich ist und kann ich als weiteren Beweis seiner gehörigen Ausbildung in der Musik die Thatsache nicht unerwähnt lassen, dasz derselbe laut Beilage zum Professor dieses Faches am besagten Gymnasium ernannt wurde.

Endlich erlaube ich mir, die betreffenden beigeschlossenen literarischen und musikalischen Stücke der hochlöblichen k. und k. Landesregierung zur Censur vorzulegen.

Das Ergebnis meines gegenwärtigen Gesuches erbitte ich zu Händen des Herrn G. D. Gallin, wohnhaft in Czernowitz, Russische Gasse Nr. 38 und lege ich eine Stenpelmarke per 1 fl. hier bei.

Dionis Zaharescu

Traducere:

Cernăuți, 1896, iunie 21.

Înalt c. r. Guvernământ al țării,

Subsemnatul Dionisie Zaharescu, cetățean român, rog respectuos să mi se elibereze o autorizație de a da reprezentații declamatorice și concerte în tovărășia d-lui Iancu Filip, profesor de muzică la Liceul regal din Fălticeni, anume în localitățile Cernăuți, Suceava, Rădăuți, Solca, Câmpulung și Vatra Dornei pentru timpul de la 4 iulie până la 1 august.

Ce privește situația noastră personală, cu onoare menționez că sunt născut în România, am urmat între anii 1881 și 1889 Liceul din Suceava, unde am și trecut examenul de bacalaureat, am trecut apoi la Facultatea de Litere și Filozofie din București, îndeletnicindu-mă în orele libere la Conservator cu arta declamării.

Anexez aici următoarele documente:

1. Un certificat al Prefecturii de Poliție din București, autentificat de către onor c. r. Consulat austro-ungar din București, cu care se dovedește calitatea mea de cetățean român și purtarea mea morală.
2. Un certificat eliberat de Conservatorul menționat mai sus.
3. Dovezi cu care se certifică că am dat reprezentații reușite în orașele Fălticeni și Neamț.
4. La urmă, dovada despre activitatea mea desfășurată ca profesor de limba germană la Liceul „Sf. Gheorghe” din București.

Ce privește pe domnul Iancu Filip:

1. D-Sa este la fel cetățean român, născut în România și se bucură de un renume bun, ceea ce reiese din dovada Prefecturii de Poliție din Fălticeni, autentificată și anexată aici.
2. A urmat, între anii 1881 și 1882 și 1894 și 1895 Conservatorul din Iași, secția vioară, după cum reiese din certificatele anexate și ca dovadă în plus menționez că a fost numit profesor de muzică la Liceul din Fălticeni.

Anexez pentru cenzură înaltului c. r. Guvernământ al țării textele pieselor literare și muzicale.

Rog ca răspunsul la această cerere să se dea la mâna d-lui G. D. Gallin, str. Rusească, nr. 38.

Anexez un timbru de 1 fl.

Dionisie Zaharescu

G. D. Gallin a fost secretarul Consulatului român din Cernăuți.

ANEXA 69

Cererea Irenei Vladaia

Czernowitz, 1897, Juli 13.

Hohlöbliche k. k. Landesregierung,

Die Gefertigten Irena Vladaia, Primadonna der Bukarester Oper unter Mitwirkaung von Bajenaru, erster Tenor derselben Oper, und Wilhelm Hutter Pränigt (Organist) seigen ergebenst an, dasz sie am Mittwoch, dem 14. Juli a. c. 8 Uhr abends, im hiesigen Musikvereinsaaale in einem Concerte auftreten werden.

Czernowitz, 13. Juli 1897.

Irena Vladaia

Traducere:

Cernăuți, 1897, iunie 13.

Înalt caes. reg. Guvernământ al țării,

Subsemnații Irena Vladaia, primadona operei de la București, în tovărășia lui Băjenaru, primtenor al acestei opere și a lui Wilhelm

Hutter, organist, anunță respectuos că vor da un concert miercuri, 14 iulie a. c., ora 8 seara, în sala filarmonică din localitate.

Irena Vladaia

ANEXA 70

Cererea lui Anastasie Petrovici

Cernăuți, 1898, martie 18.

Înalt Guvern i(mperial) r(egal),

Subsemnatul membru al Operei Naționale din București, îmi iau voia a cere de la Înaltul Guvern să binevoiască a-mi acorda licența a face un turneu artistic în Bucovina, concertând în orașele Câmpulung, Gura Humorului, Suceava, Storojineț, Rădăuți, Dorna și Cernăuți, și anume câte două serate în fiecare localitate.

În așteptarea unei rezoluțiuni favorabile, semnez al În(altului) Guvern devotat

A(nastasie) Petrovici,
Hotel Schwartzen Adler

ANEXA 71

Cererea lui Al. B. Leonescu

Suceava, 1902, aprilie.

Domnule Prefect,

Dorind a da cu trupa mea compusă din 15 persoane care vă alături și actul de la Primăria de Fălticeni, precum că eu conduc trupa

de ani de zile și n-am lăsat nimic de dorit în privința moralei, vă rog dar respectuos a binevoi a-mi permite a da patru reprezentațiuni de teatru român cu piesele: *Hoții* (Reiber von Chüler)¹, *Hamlet*, *Grostat-Luft*². Aceste trei sunt deja bine cunoscute D-tre, care cred că nu mai au nevoie să fie cenzurate.

Reprezentațiile voiesc să le dau la 1-tei mai s(til) n(ou), de aceea vă rog foarte respectuos a-mi da rezultatul cât mai repede pentru a putea face reclama cuvenită.

Primiți, vă rog, respectu ce vă datorezi.

Cu distinsă stimă,

Al. B. Leonescu

Artist și Director de Teatru Român

D-sale D-lui

Prefect al orașului Sucevei, Austria

ANEXA 72

Telegrama lui Al. B. Leonescu

Suczawa, 1902, April 30.

Landespräsidium Czernowitz,
Telegramm

Bin mit der Theatertruppe in Suczawa, bitte um geneigte Mitteilung, ob theatervorstellungen bewilligt, da ich Donnerstag ersten Mai spielen möchte.

Theaterdirektor Leonesku

¹ *Räuber*, de Schiller.

² *Groszstadt-Luft*.

Traducere:

Suceava, 1902, aprilie 30.

Prezidiul Țării, Cernăuți,

Sunt cu trupa de teatru în Suceava, rog să binevoiți a-mi răspunde dacă ați aprobat reprezentațiile de teatru, deoarece aş dori să joc joi, la 1 mai.

Directorul de teatru Leonescu

ANEXA 73

Cererea lui State Dragomir și a Aglaiei Teodoru-Pruteanu

Cernăuți, 1904, aprilie 21.

Onorate Guvern,

Subsemnatul Constantin Cihan de loc din Iași, cu multă onoare vă roagă să binevoiți a încuviința jucare(a) piesei *Marele Vinovat Galeotto* în românește, piesă tradusă după Echagaray, cu artiștii societari ai Teatrului Național din Iași, State Dragomir și Aglaia Teodoru-Pruteanu, primii artiști dramatici societari clasa I, cu o trupă încă de 5 persoane pentru timp de o lună.

Vă rog foarte mult, onor(ate) Guvernator, a admite reprezentarea ei.

Cu mult respect față de Domnia Voastră

Constantin Cihan

Constantin Cihan a fost ziarist.

ANEXA 74

Cererea lui ~~Constantin~~ Lazăr Bobescu

+ Anul

Suczawa, 1906, März 2.

Hohe k. K. Landesregierung,

Der ergebenst Gefertigte, königlich rumänischer Untertan, gastiert zeitweise mit hoher Bewilligung auch im Kaisertume Oesterreich mit seiner Theatertruppe.

Der ergebenst Gefertigte beabsichtigt nun, aus seinem ständigen Domicile Craiova (Rumänien) kommend, in der Stadt Suczawa, im Saale der städtischen Turnhalle die nachstehend verzeichneten Operettenpiecen zur Aufführung zu bringen und zwar:

1. *Frühlingsluft*; 2. *Zigeunerbaron*; 3. *Mamsell Nitouch*; 4. *Süsse Mädcl*; 5. *Vogelhändler*; 6. *Bruder Straubinger*; 7. *der Nilhexer*; 8. *Mikado*; 9. *Hüttenbesitzer* und 10. *Maskotta*.

Geruhe demnach die hohe k. K. Landesregierung dem hochachtungsvoll Gefertigten zum obbezeichneten Zwecke die gnädige Bewilligung erteilen zu wollen, wobwi derselbe hervorzuheben sich erlaubt, dass seine Operettentruppe unter seiner verantwortlichen Leitung, wiederholt in Oesterreich und auch in Czernowitz im Jahre 1893 anstandslos gastiert hat.

A. L. Bobescu

Traducere:

Suceava, 1906, martie 2.

Înalt c. r. Guvernământ al țării,

Subsemnatul, cetățean al Regatului Român, întreprinde, din când în când, cu înaltă aprobare, cu trupa sa teatrală turnee și în împărăția austriacă.

Subsemnatul, sosind la Craiova (România), unde își are domiciliul stabil, intenționează să reprezinte în orașul Suceava în sala de gimnastică din oraș, următoarele opere:

1. *Aer de primăvară*; 2. *Voevodul țiganilor*; 3. *Mamzell Nitouche*;
4. *Fetița dulce*; 5. *Vânzătorul de păsări*; 6. *Fratele Straubinger*;
7. *Vrăjitorul de la Nil*; 8. *Mikado*; 9. *Proprietarul de mine* și 10. *Mascota*.

Benevoiască așadar Înalțul c. r. Guvernământ al țării a elibera respectuos subsemnatului, pentru scopul mai sus indicat, o autorizație, el permițându-și a menționa că trupa de opere de sub conducerea sa a jucat fără incidente adesea în Austria, astfel și în Cernăuți, în anul 1893.

A. L. Bobescu

S-a aprobat să dea reprezentații în Suceava până la 8 aprilie. Întrucât însă timpul e înaintat, el cere să i se permită a juca în timpul de la 17 apr. – 10 mai. I s-a aprobat.

ANEXA 75

Cererea lui Jean Teodoru

Cernăuți, 1909, oct. 8.

Înalt Prezidiu,

Subsemnatul director al unei trupe teatrale din București vroește să aranjeze o serie de șapte reprezentații teatrale în Bucovina.

Între zilele de 17 și 21 octombrie a. c. vroește subsemnatul să deie trei reprezentări teatrale în Cernăuți în sala „Dom polski”, ear între zilele de 22 până (la) finea (lui) octomvre câte două reprezentări teatrale în Rădăuți și Suceava.

Alăturând și textul dela două opere pe care le va reprezenta, subsemnatul se adresează către Înalțul Prezidiu al țării cu rugarea ca

acesta să binevoiască a-i elibera licența necesară pentru aranjarea acestor reprezentări teatrale.

Jean Teodoru
Cernăuți, Palatul Național 3

S-au reprezentat piesele: *Orfanul din Dorna* de C. Porumbescu,
Păunașul codrilor de I. St. Rădulescu

ANEXA 76

A doua cerere a lui Jean Teodoru

Cernăuți, 1909, oct. 19.

Înalt Prezidiu al țării,

Subsemnatul care, în virtutea emisului din 13 octomvre a. c. No. 5869 a primit licența ce a da o serie de 7 reprezentații teatrale în Cernăuți , Rădăuți și Suceava, e decis să mai deie o serie de reprezentațiuni teatrale în Gura Humorului, Câmpulung, Vatra Dornei și Sirete, și anume între zilele de 24 octomvre și primele zile ale lunii noembrie.

Și aici se vor juca piesele: *Orfanul din Dorna* și *Păunașul codrilor*, cari au trecut deja prin cenzură.

Reprezentațiunile acestor piese vor urma treptat, începând din Gura Humorului, Câmpulung și Vatra Dornei și fiind în Sirete.

Jean Teodoru
Piața principală 3, Palatul Național

I s-a permis să dea reprezentații până la 15 noembrie 1909.

ANEXA 77

Cererea lui Z. Rosescu

Dorohoi, 1910, august 21.

Către i. r. Guvern în Cernăuți, Presidialbureau,

Subsemnatul artist român, voind a întreprinde un turneu artistic cu teatru românesc împreună cu o trupă compusă din 6 persoane prin ținutul Bucovinei și adică în următoarele localități: Cernăuți, Siret, Storojineț, Rădăuți, Suceava, Gura Humora, Câmpulung, Dorna-Vatra, Boian, Ciudin, Sadagura și Noua Suliță, cu cel mai profund respect vă rog să binevoiți a-mi acorda cuvenita concesie pentru reprezentarea următoarelor piese:

Avarul, Nevasta altuia, Năuca din amor, Năpasta și Vlăduțul mamei.

Alătur, pe lângă aceasta, suszisele piese pentru a fi controlate, rugându-vă a mi le înapoia odată cu rezultatul înaltei dv. decizie.

Z. Rosescu, artist Român

Dorohoi, strada Carmen Sylva, nr. 44, România

ANEXA 78

Cererea lui Alexandru P. Marinescu

Czernowitz, 1911, März 8.

Euer Hachwohlgeboren,
Sehr geehrter Herr Landesregierungsrat,

In Folticeni spielt gegenwärtig die Operettentrupe Alex. P. Marinescu, welche auch in Suczawa 4-5 Vorstellungen geben möchte. Hiezu ist aber die Bewilligung der hohen k. k. Landesregierung nötig.

Gestützt auf die Liebenwürdigkeit eur Hochwohlgeboren, nehme ich mir die Freiheit höflichts zu bitten, dem Herrn Barcanescu, Ueberbringer dieses, welcher Mitglied der Truppe ist, die nötige Bewilligung für Herrn Marinescu gefälligst ertheilen zu wollen.

Die Truppe Marinescu ist dem Königlichen Konsulate bekannt.

Mit verbindlichstem Danke und der vorzüglichen Hochachtung bin ich Euer Hochwohlgeboren ganz ergebenster.

G. D. Gallin

Traducere:

Cernăuți, 1911, martie 8.

Mult Stimat Domnule Consilie Guvernial,

În Folticeni joacă acum trupa de operete Alex. P. Marinescu, care ar dori să dea și la Suceava 4-5 reprezentații. Pentru acest scop este însă necesară autorizația eliberată de înaltul î. r. Guvernământ al țării.

Bazându-mă în gentilețea D-Voastre, îmi iau libertatea de a Vă ruga respectuos săă binevoiți a elibera d-lui Bărcănescu, aducătorul cererii, care este membru al trupei, autorizația necesară pentru Dl Marinescu.

Trupa Marinescu este cunoscută Consulatului regal.

Cu cea mai mare mulțumită și cu deosebită stimă al Domniei Voastre supus,

G. D. Gallin

G. D. Gallin a fost secretarul Consulatului Român din Cernăuți.

ANEXA 79

Cererea lui Alexandru C. Bărcănescu

Cernăuți, 1912, faur 20.

Cătră Direcția de Poliție, loco.

Subsemnata trupă de operete sub conducerea artistică a d-lui Alexandru Bărcănescu din România intenționează să dea o serie de

aproximativ 20 de reprezentații de operetă în orașele Cernăuți, Suceava, eventual Rădăuți, începând cu prima zi de Paști, adică 7 aprilie și roagă ca onorate Direcțiune de poliție să acorde autorizația necesară.

Repertoriul conținând piesele care vor fi jucate precum și cuprinsul acestor piese, vor fi înaintate onor. Direcției la timp.

Orșice alte documente necesare pentru acordarea autorizației se vor înainta la dorință.

Alexandru C. Bărcănescu

P. S. Pentru orice informație a se adresa d-lui George Tofan, loco, str. Reședinței 20.

S-a aprobat.

ANEXA 80

Cererea lui Dionisie Zaharescu

1912, august 31.

Hohes k. k. Landespräsidium,

Der ergebenst Gefertigte beabsichtigt demnächst mit einer aus acht Herren und Damen bestehenden Theatertruppe je einige Theatervorstellungen in den Städten Czernowitz, Radautz, Suceava, Sereth, Storozinetz, Gurahumora, Kimpolung, Putna und Dorna-Watre zu geben. Es sollen hiebei die Theaterstücke:

1. *Fröhliche Tage nach dem Krieg*, Lustspiel in 3 Akten;
2. *Das Instinct*, modernes Drama in 3 Akten und
3. *Neue Heilmittel*, Lustspiel in 1 Akt, zur Aufführung gelangen, deren Text rechtzeitig zur Zensur vorgelegt werden wird.

Der ergebenst Gefertigte gestattet sich, das hohe k. K. Landespräsidium um die Erlaubnis zur Veranstaltung der beabsichtigten

Theatervorstellungen zu bitten und schlieszt ein vom Bürger (meister)amte in Fălticeni ausgestelltes Zeugnis hier bei.

Die geschätzte Erleidigung des gegenwärtigen Ansuchens wolle geneigtents dem königlichen rumänischen Konsulate in Czernowitz übermittelt werden.

Dionisie Zaharescu
Päsident der theatralischen Gesellschaft
in Fălticeni, România

Traducere:

1912, august 31.

Înalt c. r. Prezidiu al țării,

Respectuos subsemnatul intenționează să dea după puțin timp, cu trupa sa de teatru constituită din opt domni și șase doamne, câteva reprezentații în orașele Cernăuți, Rădăuți, Suceava, Sirete, Storojineț, Gura Humorului, Câmpulung, Putna și Vatra Dornei.

Se vor reprezenta următoarele piese d eteatru:

1. *Zile vesele după războiu*, vodevil în 3 acte,
2. *Instinctul*, dramă modernă în 3 acte și
3. *Medicament nou*, vodevil într-un act.

Textul pieselor se va înainta la timp pentru cenzură.

Respectuos subsemnatul își permite să roage înaltul c. r. Prezidiu al țării să i se permită a reprezenta piesele sus amintite și anexează un certificat eliberat de Primăria din Fălticeni.

Binevoitoarea rezolvare a prezentei cereri rog să se trimită pe adresa Consulatului Regal Român din Cernăuți.

Dionisie Zaharescu
Președintele trupei de teatru
din Fălticeni, România

ANEXA 81

*Cererea „Societății pentru Cultură”, în care solicită o autorizație pentru trupa „P. Liciu”, condusă de Cazimir Belcot
Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina
către on. Guvern provincial al Ducatului Bucovinei*

Cernăuți, 1913, iunie 4.

În legătură cu ardesele noastre din 22 și 23 mai No. 1517 și 1521, rugăm ca on. Guvern să extindă autorizația ce va binevoi s-o deie societății noastre pentru aranjarea mai multor reprezentații teatrale cu concursul trupei „P. Liciu” condusă de d. Belcot asupra întregii țări, societatea având de gând să reprezinte aceleași piese și în orașele de provincie Storojineț, Rădăuți, Sirete, Suceava, Humor, Câmpulung și Dorna.

Totodată înaintăm spre cenzură ultimele piese: *Sacrificiul* și *O sărutare*, apoi *Greva fierarilor* și *Prologul* cari vor fi recitate.

Pentru comitet: George Tofan, secretar

TABLA DE MATERII

Primele începuturi 1855 – 1861, acrobatul Nicolae Doroșan (1855) și artistul Mhail Dimancea (1861)

Prima stagiune a trupei d-nei Fani Fardini (2/14 noembr. 1864 – aprilie 1865)

Stăruințele d-nei Fani Fardini pentru a treia stagiune (1865 – 1866)

Stăruinți nereușite (1865 – 1870): Ioan Lupescu (1865), C. Bălănescu (1867), Maria A. Vasilescu (1869), Ioan Lupescu (1870), dr. Drăgescu (1870)

Încercările zadarnice ale lui Matei Millo (1868 – 1870)

Trupa lui Mihail Pascaly (3/15 – 16/28 iulie 1869)

A treia stagiune a trupei d-nei Fani Fardini (27 aprilie – 16 mai 1870)

Matei Millo în Bucovina (27/VI (9/VII) – 13/25/VII 1871)

Câteva trupe rătăcite (1872 – 1885)

Mihail Galino (1872), Maria Vasilescu (1874)

Const. Demetriad (1875) Gherman Popescu (1876) Maria Vasilescu (1877), N. Constantinescu (1878), I. C. Lugoșianu (1879 – 1880)

Gherman Popescul (1880), Matei Millo (1882),

I. C. Lugoșianu (1884), Ion D. Ionescu (1885)

Societatea dramatică a Teatrului Național din București (C. Nottara) (1/13 – 10/22 iunie 1885)

Societatea dramatică „Concordia” (Lache Chirimescu) (125 noiembrie – 6 dec. 1887)

Concertul lui C. Georgescu (1888) și reprezentațiile lui Ion D. Ionescu (1891)

Trupa lui Aurel Bobescu (21 iunie – 18 iulie 1893)

Câțiva artiști răsleți (1893 – 1909)

Traian Mureșianu (1893), Dionisie Zaharescu și Iancu Filip (1896), Irena Vladaia (1897), Aurel L. Bobescu (1897), Anastasia Petrovici (1898), Irena Vladia (1902), Al. B. Leonescu (1902), State Dragomir și Aglaia Teodoru, Pruteanu (1904), Nicu Corfescu (1904), Olărean (1905) Andrei L. Bobescu (1906), Jean Teodoru (1909)

Primul turneu al lui Petre Liciu (15 iunie – 4 iulie 1910)

Trei încercări nereușite (1910 – 1911)

Z. Rosescu (1910), Alexandru P. Marinescu (1911)

Alexandru Bărcănescu (1911)

Al doilea turneu al lui Petre Liciu (16 – 28 iunie 1911)

Trupele lui A. Bărcănescu și Dionisie Zaharescu (aprilie și august 1912)

Trupa „Petre Liciu” de sub conducerea lui Cazimir Belcit
(15 iunie – mijlocul lui iulie 1913)

BIBLIOGRAFIE

ÎN VOLUME

- Bănescu, N., *Corespondența familiei Hurmuzachi cu Gheorghe Bariț, Vălenii de Munte*, Tipografia Societatea „Neamul Românesc”, Societate pe Acții, 1911.
- Burada, Teodor T., *Istoria teatrului în Moldova*, I, Iași, Institutul de Arte Grafice N. V. Ștefaniu & Comp., 1915; vol. II, Iași, Tipografia „H. Goldner”, 1922; *Istoria teatrului în Moldova*, ediție și studiu introductiv de I. C. Chițimia, București, Editura Minerva, 1975.
- Dafin, Ioan, *Iașul cultural și social. Amintiri și însemnări*, I–II, Iași, Viața Românească S. A., 1928, 1929.
- Florea, Mihai, *Eufrosina Popescu*, București, Editura Meridiane, 1964.
- Gâțză, Letiția, *Mihail Pascaly*, [București], Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1950.
- Istoria teatrului în România*, I–II, București, Editura Academiei Române, 1965, 1971.
- Lăzăreanu, Barbu, *Glose și comentarii de istorie literară*, [București], Editura de Stat pentru Literatură și Artă, [1958].
- Massoff, Ioan, *Matei Millo și timpul său*, [București], Editura Națională „Ciornei”, [1940].
- Massoff, Ioan, *Teatrul român. Privire istorică*, I–VIII, București, 1961–1981.
- Massoff, Ioan, *Eminescu și teatrul*, [București], Editura pentru Literatură, 1964.
- Massoff, Ioan, *I. D. Ionescu de la „Junion”*, București, Editura Muzicală, 1965.
- Minar, Octav, *Caragiale (Omul și opera)*, Iași, Editura Librăriei Socec & C-ie Soc. An. [f. a.].

- Olăreanu, Al., *Însemnări pentru o istorie a Teatrului Craiovean*, Craiova, Ramuri, [1929].
- Romanescu, Aristiza, *30 de ani. Amintiri*, București, Editura Librăriei Socec, 1904.
- Sbiera, Ion G., *Familia Sbiera după tradițiune și istorie și Amintiri din viața autorului*, Cernăuți, Tipografia universitară î. r. a lui R. Eckhardt, 1899.
- Ștefanelli, T. V., *Amintiri despre Eminescu*, București, Institutul de Arte Grafice C. Sfetea, 1914.
- Sturdza, Petre D., *Amintiri. Patruzeci de ani de teatru*, București, Editura Casei Școalelor, 1940.
- Țugui, Pavel, *Bucovina. Istorie și cultură*, București, Editura Albatros, 2002.

ÎN PERIODICE

- Albescu, G., *Știri nouă despre elevul și hoinarul Eminescu la Cernăuți*, în „Făt-Frumos”, IV, nr. 3, mai–iunie 1929, p. 113–116.
- Balan, Teodor, *Trupa Fani Tardini în Bucovina. 1864–1865*, în „Mihai Eminescu”, III, nr. 9, 1932, p. 121–140, IV, nr. 11, 1933, p. 22–30, V, nr. 12, 1934, p. 30–42.
- Bogdan-Duică, G., *Multe și mărunte III. Vara anului 1868*, în „Viața românească”, XVI, nr. 12 decembrie 1924, p. 383–393.
- Bogdan-Duică, G., *Eufrosina Popescu și Mihai Eminescu*, în „Mihai Eminescu”, III, nr. 9, 1932, p. 109–116.
- Bogdan-Duică, G., *Eminescu în Sibiu*, în „Mihai Eminescu”, IV, 1933, p. 5–6.
- Chendi, Ilarie, *Corespondența lui V. Alecsandri cu bucovinenii*, în „Convorbiri literare”, XL, nr. 6–8, iunie–august 1906, p. 583–600, nr. 10, octombrie 1906, p. 953–960.
- Codreanu, Gh., *Teatru românesc în Bucovina*, în „Junimea literară”, X, nr. 7–8, iulie–august 1913, p. 135.
- Crăsneanu, G., *Teatru român*, în „Voința poporului”, IV, nr. 49, 3 decembrie 1905, p. 6–8.

- Delabrad, *Concertul d-nei Vlădaia în Rădăuți*, în „Deșteptarea”, X, nr. 7, 24 ianuarie/16 februarie 1902, p. 2–3; *Concert Vlădaia în Sirete*, nr. 8, 27 ianuarie/9 februarie 1902, p. 3.
- Erbiceanu, C., *Date sigure ce cuprind istoria peripețiilor prin care a trecut Bucovina de la 1777 până la 1870*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XXXI, nr. 2, mai 1907, p. 148–161; nr. 3, iunie 1907, p. 289–297.
- Graur, Const., *Moartea unei „babe”*, în „Tribuna liberală” (Galați), IX, nr. 1826, 26 aprilie 1908, p. 1. Semnat: Liviu
- Hurmuzachi, Alexandru, *Teatrul Național în Cernăuți*, în „Foaia Societății pentru Literatură și Cultura Poporului Român în Bucovina”, I, nr. 1–3, 1 martie 1865, p. 59–70; nr. 4, 1 aprilie 1865, p. 100–106; IV, nr. 6–7, 1 iunie și 1 iulie 1868, p. 171–173.
- Hurmuzachi, Alexandru, *Corespondența între d-nii V. Alecsandri și Alexandru Hurmuzachi*, în „Familia”, XX, nr. 3, 15 ianuarie/27 ianuarie 1884, p. 25–27; nr. 4, 28 ianuarie/9 februarie 1884, p. 37–38; nr. 5, 29 ianuarie/10 februarie 1884, p. 49–50.
- Iorga, N., *Călătoria artiștilor români în Bucovina*, în „Neamul românesc literar”, II, nr. 27, 4 iulie 1910, p. 1–3; „Patria”, V, nr. 56, 21 iulie 1910, p. 1–2.
- Kososchi, Em., *Eminescu și teatrul*, în „Dreptatea”, VI, nr. 676, 27 iunie 1926, p. 3.
- Lăzăreanu, Barbu, *Eminescu și Fani Tardini*, în „Adevărul literar și artistic”, IV, nr. 133, 10 iunie 1923, p. 6.
- Morariu, Leca, *Eminescu și Fani Tardini*, în „Junimea literară”, XII, nr. 4–5, aprilie–mai 1923, p. 126.
- Nottara, C. I., *Din trecutul teatrului românesc*, în „Rampa”, VII, nr. 1616, 18 martie 1923, p. 1–2.
- Olinescu, Dionisie, *Scrisori din Bucovina (Teatru românesc)*, în „Familia”, XXI, nr. 23, 9/21 iunie 1885, p. 273–274; nr. 24, 16/28 iunie 1885, p. 285–286; nr. 25, 23 iunie/5 iulie 1885, p. 297.
- P. L., *Propaganda culturală prin artă*, în „Minerva”, II, nr. 551, 30 iunie 1910, p. 1; „Patria”, V, nr. 54, 14 iulie 1910, p. 1–2.
- Păunel, Eugen, *Vasile Alecsandri și Carol Miculi*, în „Făt-Frumos”, X, nr. 1–2, ianuarie–aprilie 1935, p. 19–27; nr. 3, mai–iunie 1935, p. 103–108.

- Pervain, Iosif, *Trupa lui Matei Millo la Cluj în 1870*, în „Studii și cercetări de istoria artei”, II, nr. 3–4, iulie–decembrie 1956, p. 227–232.
- Pușcariu, Sextil, *Trupa Liciu în Bucovina*, în „Patria”, V, nr. 47, 19 iunie 1910, p. 1–3.
- Pușcariu, Sextil, *Zile de sărbătoare*, în „Junimea literară”, VIII, nr. 6, [iunie], 1911, p. 92–97.
- Pușcariu, Sextil, *Petre Liciu (1871–1912)*, în „Junimea literară”, IX, nr. 4, [aprilie], 1912, p. 64–66.
- Pușcariu, Sextil, *Reflexii la reprezentațiile trupei „Petre Liciu”*, în „Junimea literară”, X, nr. 7–8, iulie–august 1913, p. 109–114.
- Racoviță, D. D., *Profile de teatru. Iulian*, în „Revista nouă”, I, nr. 4, 15 martie 1888, p. 157–160.
- Rep. *Turneul d-lui P. Liciu în Bucovina*, în „Universul”, XXVIII, nr. 182, 6 iulie 1910, p. 1; în „Patria”, V, nr. 57, 24 iulie 1919, p. 1.
- Siretean, *Sărbătorirea d-lui Liciu în Bucovina*, în „Minerva”, II, nr. 531, 10 iunie 1910, p. 1.
- Tofan, George, *Viața românească în Bucovina – Teatrul*, în „Viața românească”, II, nr. 1, ianuarie 1907, p. 110–123.
- Tofan, George, *Trupa „Petre Liciu” în Bucovina*, în „Junimea literară”, X, nr. 6, iunie 1913, p. 97–100.

CUPRINS

Teodor Balan și manuscrisele sale	5
Notă asupra ediției.....	9
Partea I: Istoria teatrului românesc în Bucovina istorică.....	11
Partea a II-a: Documente	175
Tabla de materii.....	269
Bibliografie.....	271

1. Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I–II. Îngrijirea ediției, studiu introductiv, bibliografia, notele și indicele: Ion Popescu-Sireteanu. *Introducere*: D. Vatamaniuc, București, Editura Anima, 1996.
2. *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*. Ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici. *Prefață* de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române, 1998.
3. Ștefan Purici, *Mișcarea națională românească în Bucovina între anii 1775–1861*. *Cuvânt înainte* de Mihai Iacobescu, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998.
4. Mircea Pahomi, *Biserici și schituri ortodoxe românești din Ținutul Cernăuți. Din istoria Bisericii Ortodoxe Române în nordul Bucovinei*. *Episcopia de Rădăuți*, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998.
5. Constantin Morariu, *Cursul vieții mele. Memorii*. Ediție îngrijită, prefață, microbiografii, glosar și note: prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998.
6. Mircea A. Diaconu, *Mișcarea „Iconar”*. *Literatură și politică în Bucovina anilor '30*, Iași, Editura Timpul, 1999.
7. *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpații Dacici (1788–1789)*. Ediție bilingvă îngrijită, cu introducere, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici. *Prefață* de D. Vatamaniuc, Rădăuți, Editura Septentrion, 2002.
8. *Procese politice, sociale, culturale și economice în Bucovina, 1861–1918. Aspecte edificatoare pentru o Europă unită?*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Rădăuți, 20–22 septembrie 2000, Suceava, Editura Universității, 2002.
9. Marian Olaru, *Mișcarea națională a românilor din Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*. *Cuvânt înainte* de acad. Gheorghe Platon, Rădăuți, Editura Septentrion, 2002.
10. Valerian I. Procopciuc, *Sucevița sat al Obcinilor Bucovinei și gropniță a Moveștilor*. *Cuvânt înainte* de D. Vatamaniuc, membru de onoare al Academiei Române, Rădăuți, Editura Septentrion, 2003.
11. Petru Bejinariu (coord.), *Familia Isopescu în mișcarea națională din Bucovina*. *Cuvânt înainte* de D. Vatamaniuc, membru de onoare al Academiei Române, Rădăuți, Editura Septentrion, 2004.
12. Petru Bejinariu, *Eugen Botezat și școala de biologie de la Cernăuți*. *Cuvânt înainte* de Constantin Toma, membru corespondent al Academiei Române, Rădăuți, Editura Septentrion, 2005.

ISBN 973-27-1277-5

